

મસ્તાવના

કાલચક્રની વિચિત્રતા અદ્ભૂત છે. એ અદ્ભૂતતાને લઈને ધર્મ, નીતિ અને વ્યવહારમાં વ્યત્યય ધર્મજયો છે: તથાપિ પૂર્વાચાર્યોના ચરિતાનુયોજના સે-
-વાનું અવલોકન એ વ્યત્યય ઉપર સારું અભ્યાસ પાડે છે. ઐતીહાસિક વૃત્તાંતો
જ્યાંમુખી પરંપરાએ વિષમાન રહ્યા છે, ત્યાંમુખી કળચક્રમાં દેખાતું પૂર્વરૂપ અ-
ર્વાચીન જોવાને તે સ્થિતિપર લાવવાને લઘ્યાય છે અને તેના ઉત્તમ સમયને
પુનઃ સજીવન કરવા પ્રવૃત્તિ કરાવે છે. કદિ એ પ્રવૃત્તિ સર્વ રીતે સારૂ ન થાય.
તેલખ્યુ તે તદન નિષ્ફળ થતી નથી. થોડે બહુ અંશે પણ તેના પ્રવર્તક પોતાના
પ્રયાસમાં વિજયી થઈ શકે છે.

પૂર્વના ત્રિશાલદર્શી મહાત્માઓ એ કાલચક્રના સ્વરૂપને સમજતા હતા.
તેઓની મનોવૃત્તિમાં અવિધ્યની આર્દ્રતપ્રભાને માટે પ્રયુક્ત કાળજી હતી. આર્દ્ર-
તપર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ, શુદ્ધ આચાર, શુદ્ધ નીતિ અને શુદ્ધ વ્યવહાર અપ્રતિહતપણે
આલે તેને માટે તે પરાંપરાની મહાનુભાવોએ જૈન પ્રભાને ઉપનય કાપના અને
લાવનાની નવીન જૂનીના વારસ તથા બોલ્યા કર્યા છે: પણ તેના વારસ તથા
બોલ્યા થવાની યોગ્યતા મેળવી એ જૈનપ્રભાને આધીન છે ચતુર્વિધ સંધર્ષે
વહેંચાતી જૈનપ્રભા ન્યારે શામલાનુજીન ઉચ્ચ પ્રવર્તનને અગ્રીકાર કરી અને
દોષોને દૂર કરી પોતાની યોગ્યતા સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન કરી, ત્યારેજ તેઓ જ-
રેખરા તેના વારસ અને બોલ્યા જતી શકી.

કાલચક્રના સ્વભાવને લઈને વર્તમાન કાળની ચતુર્વિધ જૈન પ્રવર્તકો
વ્યત્યય થયેલો જગતમાં આવે છે, પરંતુ તે વ્યત્યયને દૂર કરવાના કેટલાકેક પ્ર-
યત્નો નો મેળવવા ધારે તો તે મેળવી શકાય તેમ છે, કારણકે સર્વ પ્રવર્તકો
ઉચ્ચ કેગવર્ણીનું મહારાજ્ય હાથ જારતમૂર્ખિ ઉપર પ્રવર્તે છે. સર્વ પ્રવર્તકો
કળા સંપાદન કરી ઉચ્ચનિર્દોષ વર્તનની વર્તનારા, અર્ચકો ઉચ્ચ અર્ચકો
સમાજને પોતાને આધીન કરનારા, નિષેધ કરી ઉચ્ચ નિષેધ કરનારોને દૂર

ળી સ્થિતિમાં અને સરળ પ્રસંગે અચળ મનથી વળગી રહેનારા, અંતરાધિકારી અરિઓની સામે રણભૂમિમાં જ્યેષ્ઠ દુરકાવનારા, રાજ્યવંશની ખાણને વિજયથી ખેડનારા, કાવ્ય રસની દિવ્ય વાણીથી જનસમુદાયને મોહ વશ કરનારા અને સાહસિક વ્યાપારની કળાથી વિદેશી શરૂમીને આકર્ષનારા પૂરના જૈન નરસીરા પ્રાયઃ દ્વાવ ભારતભૂમિ પર જોવામાં આવતા નથી. પણ પૂરના આદ્યત ઇતિહાસના પૃષ્ઠ ઉપર ચરિતાનુયોગના પ્રયોમાં તેમનો વિશેષ ભાગ જોવામાં આવે છે, તેનું કારણ તેમની ધાર્મિક અને વ્યવહારીક ઉચ્ચ વૃત્તિજ હતી. સ્વદેશ, સ્વધર્મ અને સ્વજાતિની ભક્તિનાં મન, વાણી અને કર્મે કરીને સત્ય પાલનનાં, વિચારણાં, સંતોષનાં, કર્તવ્યનિર્ણય અને સર્વાભિમાનના જે સહજો એમનામાં આરપાર કેખાતાં હતાં, તે ભ્યારે આદ્યત પ્રજાના પ્રાચીન મહિમાવંત યતુવિંધ સંધની અંકર પ્રત્યેક જૈન વ્યક્તિને રામે રામે પ્રસરશે, ત્યારેજ તેમની ઉત્પત્તિ યશે અને તેમને જ્ઞાન તથા કળા કૌશલ આવીને બેઠશે.

એવો ઉચ્ચ સમય મેળવવાનું મુખ્ય સાધન જૈન પ્રજાને શું છે? એવો વિચાર કરનાં સુઠ પુણ્યને માત્રમ પડશે કે, એ ખરેખર સાધન યતુવિંધ સંધનું પ્રથમ અંગ સામ્યજ્ઞ છે. સાધવી, શાવક અને શાવિકા—એ ત્રિપુટીનો આધાર સાધુ છે. અને એવા ઉદ્દેશથીજ યતુવિંધ સંધમાં તેની મજબૂત પ્રથમ કરવામાં આવી છે. વળી દેવ, ગુરુ અને ધર્મ એ તત્ત્વોમાં ગુરુ તત્ત્વની મજબૂત રેતુ પૂર્વક કહેવામાં આવી છે. જ્ઞાન મુત્તથી મુક્તિ અને નિર્દોષ એવું મુક્તત્ત્વ જો પોતાના મુદ્ધ પ્રકાશથી ભારના મહાન સંધને પ્રકાશિત કરે તો આદ્યત પ્રજાની ધાર્મિક અને વ્યવહારિક ઉત્પત્તિ પ્રમાણના સુનયીન કિરણોનો વિચાર એતરફ પ્રમુદી રહે અને વર્તમાન સમયનું કાળયક જે આશમાં પ્રવર્તે છે, તેનો ખાટો ભાવ યથા જાય.

વર્તમાન જૈન ટાલનના અધિપતિ, શ્રી મહાત્મા પ્રજાના સમયની અને સામ્યજ્ઞના અનુક સહીની પહેલાના સમયની વિચારણા કરશે તો માત્રમ પડશે કે, તે વખતે ગુરુત્ત્વનું જગ કેવું ઉત્તમ હતું? તે મુરુત્ત્વે ભારતની જૈન પ્રજાને માટે મહાન મંથ મહાદિ સંચિત કરી છે. પોતાના જૈન ભક્તોને ધર્મિષ્ઠ અને કર્તવ્યનિષ્ઠ મનાવવા. અભિજ્ઞ, તત્ત્વજ્ઞ, ઉચ્ચ, મુદ્ધ અને સંમીન મદ. સ્ત્રી કદા—એજ તેજ નિશ્ચય હતો. તે મહાનુભાવ મુરુત્ત્વની માયાઓમાં વિરલ, ઉત્તમ અને રત્નક ભાવનાઓ મુદ્ધી છે. પૂર્વે જે જે ભાવનાઓ જૈન પ્રજાનું જીવન રંગીત હતું, તે તે ભાવનાઓ ઉત્તમ, મુદ્ધ, અર્થ ભરી અને જન

પ્રદ થઈ જઈપિ જન પ્રાપ્તિને રમે છે. વળી તેમણે પુણ્યપાપના શુભશુભ જોડે
અંકી સ્વશુભના પ્રતીકાર અને શુભના ઉત્કર્ષ સુચવ્યા છે.

એ શુભ તત્ત્વને માટે પુર્વે થયેલી સંભાગ સામગ્રીમાં આવીદની, ગુરુસંપ્રદા-
વને શુદ્ધ રીતે જાગવવાને તીર્થાર્પ સંઘ સાવધાની રાખના હતા. આચાર્ય, ગણી,
પન્થાસ, ઉપાધ્યાય વગેરે જ્ઞાતીઓની મોજાના પણ તેને માટેજ ઉત્પન્ન થયેલી
છે. પેતાના આશિર્વાદ સાધુઓ સાર્વર્તનમાં રહે અને આદિત્ય નિર્મળ સ્વરૂપને
જાગવી રાખે તેને માટે તે જ્ઞાતીધારી મહાત્માઓ તેમનીપર સારી દેખરેખ
રાખના હતા. પ્રમાણથી મુનિપર્મમાં રખડના જમનારા સાધુઓને તેઓ સિદ્ધ
કરતા અને તેમ છતાં ન સુધરે તો તેમને બદ્ધિમાર જસુ કરના હતા.

એ શુભતત્ત્વની શુદ્ધિને માટે શ્રી જિનેન્દ્ર બચવતે આજમને મોટો ભાગ
રોકેલો છે. ચરણ મીતરી અને કરજી મીનરીના પ્રકારથી એ તત્ત્વનું શુદ્ધ સ્વરૂપ
ઓગળાવ્યું છે, ચરણ એટલે નિલ પ્રવર્તન અને કરજી એટલે નૈમિત્તિક પ્રવ-
ર્તન—એ જાને વિજયોપર વિવેચન કરી શુદ્ધ ગુરુના સ્વરૂપને સારી રીતે દર્શાવી
આપ્યું છે. તેને માટે બોધનિર્ણય, આચાર્ય, દસવીઠકથિત, ૧૬૧ કાપકાપ્પરતિ,
૫૦૫૫૫૫૫૫, નિલ કાપરતિ, મહાકાપ્પર, કાપર, નિરીયકાપ્પર, અને
મહા નિરીયકાપ્પર દત્તાદિ સમાચારિના યાત્રા રચનામાં આવેલાં છે. જો કે, પૂર્વ-
કાલના જેવા સર્વ પ્રકારે શુદ્ધગુરુના વર્તમાન કાલે મળી શકે તેમ નથી, તથાપિ
દેશકાલની અનુકુળતાએ શુદ્ધ આચાર્યની વર્તમાન ગુરુઓ તો હોવા સંભવે.
તે વિષે કવચી યતના સંઘર્ષિતકાર શીમાન અત્યથાવેચ સુરિએ સ્પષ્ટ રીતે લ-
ખેલું છે. તેમણે નિર્મય મુનિઓના પાંચ પ્રકાર દર્શાવ્યા છે અને તે માટેલા
ઉત્તમ પ્રકારના જસુ બેદવાગ્ય ગુરુઓનો હાથ વિચેદ થયો છે અને બાકીના બે
બેદવાગ્ય ગુરુઓ માધવ્ય કાળમાં ધર્મ થયો છે. તે જને જસુ અને કુશીલ
એવા નામથી ઓગળાય છે, કમરતે પેતાની કવિત્વ વાણીમાં કહ્યું છે કે,

“વડુર કુશીલા દોપુગ, જાતિત્યં તાવર હો હિતિ.”

જ્યાંસુધી તીર્થ રહેશે, ત્યાંસુધી જસુ અને કુશીલ એ બે પ્રકારના નિર્મયો
રહેશે.” જેના ચરિત્રને અતિચરણ મગ લાગે છે, તે જસુ નિર્મય કહેવાય છે.
તે જસુ નિર્મયના ઉપકરણજસુ અને શરીરજસુ એવા બુદ્ધ એ બે
દર્શાવ્યા છે, જે સધુ પેતાના વસ્ત્ર વાદિ ઉપકરણને સુરોભિત રાખવા પ્રવ-
રે તે ઉપકરણ જસુ અને પેતાના શરીરને સુરોભિત કરવા પ્રવ-
રે તે શરીરજસુ કહેવાય છે. તે સિવાય બીજા જસુના જસુ બેદ દર્શાવ્યા છે.

। આ સાધુ પણ જો જીવ વર્તનમાં શુદ્ધ હોય તો તે ચાલતા સમયના શુદ્ધ છાયા છે. સર્વરીતે અપ્રશંસા પાત્ર એવો કુશીલ નિયંત્રક થઈ ગયા છે અને તેણે સાધુ શાસનની લીડ લેવા કરાવે છે, માટે તે અસે- ને અમાન્ય છે.

સંસારની વિદ'બનામાંથી મુક્ત થઈ ચાલિ મહાજ્ઞ કરી સરસ્વતીના પ્રસા- દેશ અને જૈનજ્ઞાનમના સ્વરૂપને દેશના રૂપે દર્શાવનારા, ભવિષ્યોના ના મુક્તિને પોતાના જ હાથમાં લઈ સદ્ગતિરૂપ સરિત્તને કિનારે ઉભા રનારા કે મહાતાના સ્વાર્થી પ્રવાસોમાંથી નિર્મુક્તિ મેળવી શાન સ્વાધ્યાયના પરિ- શેવનથી પોતાના એકલા આત્માને નહિ પણ વિશ્વના સમસ્ત આત્માઓને । અને અમર લાભો આપવાને પોતાની સર્વ શક્તિ ફેરવનારા અને આ-

...તમાં જ પરહિત સમજનારા જૈનમુનિઓના પ્રજ્ઞાવધીજ્ઞ આદ્ય તથા મ- હિમા વધ્યો છે, વધે છે અને વધવાનો છે. તે મહાનુભાવનું શુદ્ધ સ્વરૂપ કેવું ઉ- ત્તમ છે ? તેઓનું ગૌરવ અને માન કેવો છે ? અને તેમની તરફ કેવો ભક્તિભાવ રાખવો જોઈએ ? એ સર્વ વિષયોને સ્ફુટ કરવા માટે આ કલ્પિત લેખની યોજના કરવામાં આવી છે. આ વસ્તુ કલ્પિત છે તે છતાં પ્રાચીન લેખના અનુકરણને લ- ધને તે મુખોષક થઈ શકે છે; કારણકે, કલ્પિત વસ્તુની રચનામાં લેખક સર્વ રીતે સ્વતંત્ર હોઈ શકે છે. જોયો વિદ્વાતા, સંસિક્તા, અનુભવ, વિચારનો સંગ્રહ, લાક્ષિત્ય જનસ્વભાવનું સૂક્ષ્મ અવલોકન, અને ઉચ્ચજ્ઞાનનાં એ સ્વતંત્ર લે- ખમાં જેવી રીતે આવી શકે છે, તેવી રીતે અનુવાદમાં આવી શકતાં નથી.

આ લેખનો અનુવાદ દશવૈકલિક સૂત્રને અનુસરોને કરવામાં આવેલો છે, તથાપિ તે સર્વરીતે સ્વતંત્રતાથી પરિપૂર્ણ રાખવામાં આવ્યો છે. મહાનુભાવ શામ્ભવસ્મરિએ ગુરુ તત્ત્વની મુદ્દિને માટે એ સૂત્રની યોજના કરેલી છે અને તેની અંદર સર્વ પ્રકારના મુનિધર્મનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. જે સંગ્રહનો મુખ્ય સાર આ પુસ્તકમાં આદિયો અંતસુધી મંથિત કરવામાં આવ્યો છે.

આ અંચમા મુનિધર્મના શુદ્ધસ્વરૂપને દર્શાવવા વિવિધ પ્રકારે કેટલાએક પાત્રના કલ્પના કરવામાં આવી છે. તેમાં મુખ્ય પાત્ર દીક્ષાક્રમારી છે. રમણીય- તવી વગેરે નુ એ પાત્રનું આદ્ય મુને દીક્ષાનું જ શુદ્ધ સ્વરૂપ છે અને તેની અંદર જે પાત્ર નોંધવા કરવામાં આવે છે તે મુનિધર્મની મુદ્દિને પ્રગટ કરવાની જ યોજના છે. તે પાત્ર ૪ પાત્રમાં ૧ કલ્પના મુનિધર્મની જે જે ખામીઓ દસ્પમાન થાય છે, તે તે ખામીને ૧ પાત્રમાં પ્રગટ કરી જતાં છે અને તેને દર ૧ પાત્રમાં જુદા જુદા પાત્રમાં મુખ્ય દર્શાવી તેને દશવૈકલિક સૂત્રના પ્રમાણથી

રોજ સ્નાપનામાં જાણ્યું છે. મુનિવર્તન, મુનિજ્ઞાન, મુનિઆચારની વ્યવસ્થા, તેમજ સામાજિક જીવન અને તેમના વર્તમાન તથા ભવિષ્ય વિષયે અનેક આદર્શ દેખાડવા સાથે ચારિત્ર વિષેની ઉત્તમ જ્ઞાનના પ્રદર્શિની દીક્ષાકુમારીની વાણીમાં એવી ઉચ્ચગ્રાથી દર્શાવવામાં આવી છે કે, જે વાચકોને આદિથી અંતમુખી પ્રભુન વિષયમાં રસમગ્ન કરે છે.

પ્રથમ મહાનુભાવ મુનિજ્ઞાના આવસ્થાપના સૌંદર્યને દર્શાવનારી દીક્ષાકુમારી આ જ્ઞાન મુખિમાં વિચરતા મુનિજ્ઞાના ધર્મ, આચાર અને પ્રવર્તન નેત્રને પ્રવાસ કરવા નોકરે છે. તેણીએ જુદા જુદા યૌદ્ધ પ્રયત્નો કરેલા છે અને તે દરેક પ્રયાસમાં દેખવામાં આવેલી મુનિધર્મની ખામીઓ અને તેની સુધારણા એ સમર્થન પાત્રની કાપનામાં અદ્ભુત રસ ઉત્પન્ન કરે છે. દીક્ષાકુમારીના પ્રવાસને માટે જે સમય કાપ્યો છે, તે વર્તમાનકાળનો સમય છે અને તેની અંદર આદર્શ ગુણોના આચાર વિચારમાં જે ઉચ્ચપદવ્ય થવા માંડી છે, તેનું ચિત્ર આનેદન વિવરણમાં જાણ્યું છે. સામેન કાળના સદ્ગુણો બધા દર્શિત છે, એવું ને થાય, તેને માટે સર્વ ચારિત્ર યુક્ત સંપન્ન એવા મુખ્યવિષય નામના એક શીલ પાત્રની રોજના કરી તેની અંદર મુનિધર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ દર્શાવી પ્રભુન વિષયને પડવિન કરવામાં આવ્યો છે.

મુનિ ધર્મના મુંદર મૂર્તિ દીક્ષાકુમારી પ્રથમના પ્રયાસમાં એક શીલાર્થ કુળના દર્શન કરે છે, તે વખતે તે દેવીનું ચિંતનબ્રહ્મ સ્વરૂપનું વર્ણન કરવામાં જાણ્યું છે. તે મહાત્મ્ય ચીત્તાર્થ ગુરુ તેને ચિંતા થવનું કારણ પુછે છે. જે ઉપરથી દેવીની ચિંતાનું કારણ જાણી તે મહાત્મા તેણીને આશ્વસન આપે છે. અને તેણીને તેના ઉત્તમ પ્રવર્તનના સુચના જ પે છે; જે પ્રસંગ ઉપરથી મુનિ ધર્મના અધિકારિની અને અનુધિકારિના સારી વિદ્ય મેળવવામાં આવે છે તે પછી પરપરે દેહકાળેક પ્રયત્નર થાવ છે અને ઉચ્ચ તે ચીત્તાર્થ મુક્તી આપીત મેળવી દીક્ષાકુમારી પેતાને પ્રયાસ કરે છે. તે દેવીના પ્રથમ પ્રયત્નમાં એક ઉપક્રમની અંદર મુનિજ્ઞાનના દર્શન થાવ છે અને તેમાં સમાન્ય રૂપ થવનારા મુનિજ્ઞાને તે પ્રયત્ન દર્શન આપી દર્શકાચિત્તરૂપ મહાબ્રહ્મ વર્ણવે છે અને તે પ્રયત્ને તે મુક્ત પાત્ર મહાનુભાવ સર્વજ્ઞસર્વજ્ઞ જ્ઞાનરૂપના અભ્યાસે છે. પ્રભુન પ્રસંગને હોદીને દીક્ષાકુમારી મુનિ સુધાવિજ્ઞાન મેળવે છે અને તે વખતે દેહ મુનિ નગ્ની તેમને અવર્ણવતા સમાન્ય દીક્ષાકુમારી ઉત્તરણ છે. આ પ્રયત્ને વિદ્યાન અને શુદ્ધ ચારિત્રધર્મ મુક્તિ તરફ ઉત્તરણ દર્શ.

વનારી વર્તમાનકાળની કુપ્રવૃત્તિ તથા સાધુઓમાં રહેલ મમતાનો દોષ દર્શાવી દીક્ષાકુમારીના મુખથી ઉત્તમ શિક્ષણની યોજના પ્રગટ કરવામાં આવી છે, જેમાં દશવૈકલિક સ્ત્રના પહેલા દુઃખ પુષ્પિકા અધ્યયનને ઉદ્દેશી મુનિઓનો શુદ્ધ આદારવિધિ ઊપદિષ્ટ કરેલો છે.

બીજા પ્રવાસમાં દશવૈકલિકસ્ત્રના આ શ્રુમવ્ય પૂર્વક નામના બીજા અધ્યયનને અનુસરી દ્રવ્ય તથા ભાવરૂપ કામને ધારણ કરનારા મુનિઓનો પ્રસંગ લઈ મુનિ મુધાવિગ્ન્યના પવિત્ર આશ્રયથી રહિત થયેલા એક જ્ઞેન મુનિનો ખેદદર્શક વૃત્તાંત આપવામાં આવ્યો છે. તે પછી સુત્રના પ્રમાણુ સાથે વસ્ત્ર, ગૃધ્ર, અને અલંકારને માટે મુનિઓનું વર્તન કેવું હોયું તેદ્રઃએ? એ વિશે વિવેચન કરી મુનિ ધર્મના ગૌરવની ઉત્તમ સુચના આપી છે. તે પછી સર્વ શ્રવ ઊપર સમ-દ્રષ્ટિ, શારીરિક તથા સાંસારિક પદાર્થો તરફ પુનઃ અનિશ્ચય, ઉપર રથનેમિ અને શાન્તિમતિનો પ્રગંધ, આપી એ પ્રવાસની પુર્ણતા કરવામાં આવી છે.

ત્રીજા પ્રવાસમાં ઉપાશ્રયમાં વાસ ન મળવાથી દુઃખીઃ થયેલા એક જ્ઞેન મુનિનો અસરકારક પ્રસંગ આપી ઉપાશ્રય ઉપર આસક્તિથી મમત્વ રાખનારા સાધુઓને શિક્ષણ આપવામાં આવ્યું છે. તે પછી તેરી પ્રવૃત્તિ કરનારા એક અન્યારનો પ્રસંગ લઈ દીક્ષાકુમારીના મનોહર બોધ વચનો આપવામાં આવ્યા છે. ત્યારબાદ પ્રધાન અને સુદ્રઃ એવા બે પ્રકારના મુનિના આચારનું સ્વરૂપ દર્શાવી નિર્મલ શાન્તનો ગંભીરાર્થ પ્રગટ કરી, મુનિઓને શું શું અનાયરિત છે, તે વિશે સાદું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. અને તે અનાયરિતના આપન બેદાનું ધર્માર્થ સ્પષ્ટીકરણ કરી અને ન્યાં ન્યાં થકે, ત્યાં મુનિઓના વૃત્તાંતો આપી એ વિષયને અસરકારક બનાવ્યા છે. છેવટે દીક્ષાદેવીના કેટલાએક ઉપદેશ વચનો પ્રગટ કરી સુદ્રઃકાર્યાર કથા નામના ત્રીજા અધ્યયનના સારરૂપ એ ત્રીજા પ્રવાસની સમાપ્તિ કરવામાં આવી છે.

આથ પ્રવાસમાં દાક્ષાદેવીના પ્રમાણુના માર્ગનો પ્રસંગ લઈ મુનિઓના વિદ્વાદનો અનાયાન અનાયરવાને કેટલાએક મુનિઓનો તેવા પ્રસંગ ઉપાડી તેને માટે વિનયન કરી પરિપક્વત્વ સ્વરૂપનો ઉપન્યાસ કરવામાં આવ્યો છે અને તે વિષય ત્વૈકલિક સ્ત્રના પ્રમાણુ આપી ઉક્તવિષયને સારી રીતે પ્રતિપારિત કર્યો છે. તે પછી પદશ્રવ નિકાયની રક્ષાનો ઉપદેશ દર્શાવી મુનિઓની ૭ કિષાનું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ મુનિઓને જ્ઞાનાભ્યાસની આવશ્યકતા વિશે દક્ષાદેવ ના મુનાદ્યાર બતાવી તે પ્રસંગે ચૌદ રમણ્યું પ્રમાણુ લોક અને

ધર્મથી ઉચ્છૃંખેલો છે તે તે મિત્રની મુનિવર સુધાવિજયજ્ઞા મુખની મુનિધર્મનું ધ્યાન સ્વરૂપ સાંજે છે અને તે મહાનુભાવને હૃદયની ધન્યવાદ આપે છે. તે પછી મુનિ સુધાવિજય દીક્ષાવિજય યથેચ દીક્ષાકુમારીને અનન્તર ધર્મના અદ્યાર સ્થાનોને વિગેચની સમજાવી અને તેને અંજે બીજે પ્રતિબોધ આપી તેના હૃદયને આનંદિત કરે છે અને ત્યાં દસરૈઝાસિક સુતની પ્રથમ મૂલિકા સમાપ્ત થાય છે.

બીજી મૂલિકામાં મહાનુભાવ સુધાવિજય તે મુનિરૂપ યથેચ દીક્ષાકુમારીને મુનિધર્મનો વિશેષ ઉપદેશ આપે છે. જેની અંદર જૈનમુનિની વિદ્યાર કરવાની મર્ષાદા વિગે સાઈ વિગેચન કરવામાં આગ્યું છે. તે પછી મુનિવર સુધાવિજયના મુખની તપોવિજય નામના પોતાના ગુરુબાઈના જ્ઞાતાં દ્વારા આરિવધર્મનું નિરૂપણ કરવામાં આગ્યું છે.

જેટલે દીક્ષાકુમારી પોતાના સ્વરૂપને દર્શાવે છે અને મુનિ સુધાવિજય સાનંદાધર્મ ધર્મ જાય છે અને દીક્ષાકુમારી પોતાના અવનાસ્ત્ર પ્રયોગન દર્શાવી ઇંદુએક આસના પ્રવર્તનનું વિગેચ કરે છે અને જેવે આદ્યસાસન ઉપર આસીપાદના જનિએ ગાય છે, દીક્ષાકુમારી પોતાનો પ્રસાસ પુર્ણ કરી અદ્યાર થઈ જાય છે. અને ત્યાં આ સુબોધક કમ્પિત મેખની સમાપ્તિ કરવામાં આવે છે.

આ પ્રમાણે મુરતત્વના મદિયાને વધારનારે અને મુરધર્મના મોરવને દર્શાવનારે આ મંથ દરેક માગ્ય અને આવકને મનન કરવા પોષ્ય છે. મદોપકારી કલ્પજાતનું દસરૈઝાસિક જુલ્યા દસ અધ્યયનોને અનુસરીને આ મેખ ઉપજાવ્યો છે. મેખની ઉરપનિ સુવચાસીને અનુર રૂપી દેવચાંચી પ્રમાણમૂલ અને માનનીય છે. દીક્ષાના દેદાખમાન સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થએલા, પ્રાપ્ત થતા અને પ્રાપ્ત થનારા ધર્મચારે નં સમાપ્ત દર્શાવી આ સુબોધક સુવચોદનરૂપ મંથનું અવલેખન કરમે ત્યાં તેમના આનંદક હૃદયમાં આરિવધર્મની ઉત્તમ જાનના પ્રમદ થયા વિના રહેશે નહીં. તેમ થવાથી તેઓ પોતાના સુદ સ્વરૂપને ભોગખમે, પ્રમદને વર થઈ નૃદ્યસ્વઆવેશના મંથમા ન્દી પ્રમિત થઈ પોતાના સ્વરૂપને જુની વચ્ચા તેમના પાછા જાનમા આવશે અને પછી તેઓ આરતુરના દરેક દેદોમાં વિચરી અધર્મ તથા અન્ય આદરમા પ્રવળ થવેલી જૈનધર્મને પ્રતિબોધ આપી દુઃખ મનનુભારી કરવે.

જેઓ વળ માનકાયે જનુ જાનમુખી અવજન થઈ દસરૈઝાસિક જેવા સમાપ્તિ થઈ પુનઃક દર્શાવે પોતાના આરિવધર્મનું દુઃખ સ્વરૂપ સમજાવે દુઃખ સંવચ

જાહેર ખુબર.

શ્રાવિકા ખૂબર.

આવકે સંસારના ઉત્તમ ચારિત્રક ખોધક નોવેલ.

ઉપર નામનું પુસ્તક અમારા તરફથી છપાવી પ્રસિદ્ધ થયું છે. આ કથામાંનો ચારિત્રનો વિષય ઘણો રસિક, બોધક અને મનોહર છે. વળી નીતિ અને ઉચ્ચ સદ્ગુણના વર્ણનથી ભરપૂર છે. કથાનો પ્રસંગ અતિ અદ્ભૂત ને રસિક હોવાથી વાંચનારને બહુજ પ્રિય થઈ પડે તેવો છે. ઉપરાંત સ્થળે સ્થળે કથાના પ્રસંગમાં આવકધર્મનું સ્પષ્ટ ઉત્તમ રીતે દર્શાવ્યું છે. ભાષા ઘણી સરળ છે. શ્રાવિકાએને ખાસ વાંચવા યોગ્ય પુસ્તક છે. પુસ્તક વાંચવાથીજ તેની રસિકતા અને ઉત્તમતાની ખાત્રી થશે. પુસ્તકનું કદ રોપલ બારપેણું ફા. ૩૪ પૃષ્ઠ ૪૦૮ નું છે. તેનું બાઇડીંગ કાપડનું પાકું અને છાપવાળું ઘણું સુંદર કરાયું છે. છતાં સર્વેને લાભ લેવા બની શકે તે માટે તેની કીમત ફક્ત ૧૨ આના જેટલી જુજ રાખવામાં આવી છે. પોષ્ટેજ જુદું પડશે, પુસ્તક વી. પી. થી મોકલશું. નીચેને સરનામે લખો—

શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ—પાલીતાણા.

શા. મેઘજી હીરજી. પાપધુની—મુંબઈ.

દીક્ષાકુમારીનો

પ્રવાસ.

તદાગ્રજનો સમય હતો. લોકોના મુખમાંથી નીકળતો પ્રભાતનાં ગીતો ગમનને ગીતમય સ્વરૂપે હતાં. પક્ષીઓ જામન થઈ જમરના ઉપોગી લોકોને જગાડતી હતી. ઉપાસકોની શાંત ભૂમિમાં શાંતમૂર્તિ સાધુઓ શાંતથી આવરણ ક્રિયા આવરતા હતા. નિર્જીવતા નિમગ્ન થયેલું વિશ્વ પ્રજ્વળિમાં પરાયણ થયા તબેર થતું હતું. આ અને એક તરફ જાગતા નયરની જાહેર આવેશા ઉપાસનાં ચુલ્લક બેળી હતી. તેલીન: સુંદર શરીર ઉપર અનુપમ સાવજ્ય ખીલી રહ્યું હતું. તે હવ પામના ચુલ્લની શાસા એપીએ બેળી હતી. દેરામને જોવા મુકેમજ અને અનિદુલ્લ કેમ તે સ્થાના માત્ર ઉપર. હાથ પા, તેમજ પીઠ ઉપર હુલસા હતા. મુખમાંથી ઉજ્જવળ હતું. આ મીના ચંદ્ર જેવા લલ્લરમાં પામિત તેજ પ્રકાશી રહ્યું હતું. બને જ મુદીનું કુમર જાણે પીંડીથી ચીરેકુજ હોયની! એન સુંદર વડ લ

તરી શાંત મૂર્તિમાં સોડને પ્રવેશ કેમ થયો છે? તારા જેવી ભવોદ્ધા-
તિથી મહાદેવી જ્યારે આમ શોકમય થઈ રહેશે, તો પછી આ અનં-
ત ભવસાગરમાં મગ્ન થયેલા ભવિ પ્રાણીઓના શા હાલ થશે? હું ધ-
ર્મધરી! શોકને ધોડી દે, અને તારા પવિત્ર કર્તવ્યને અંગીકાર કરી
આ જગતનું કલ્યાણ કરે.

તે મહામાતા આજ પચન સાંભળી તે સુંદર આગા બોલી—
“ધર્મપિતા! આપનાં પવિત્ર દર્શન થવાથી મારી ચિંતા નાશ પામ-
શે. હવે મને પૂર્ણ આધ્યાત્મ મળ્યું છે. વિધિને વિડંબના કરનારો
અવસર્પિણી કાગ હવે મારાથી દૂર રહેશે. હું ભગવન! કૃપા કરી આ
મુન્ધ કન્યાનો ઉદ્ધાર કરો. હું આપની પુત્રી છું. આ જગતમાં મારે
આપનું જ શરણ છે, આપની શાંત મૂર્તિના શરણમાં રહી મને જે
ગુણ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે, તેણું બીજે સ્થળે થતું નથી. મહાનુ-
ભાવ! હવે મારી તરફ દયામય દૃષ્ટિથી જુઓ. વિપરીત કાગ, વિરુદ્ધ
કર્મ અને અધર્મ મારી ઉપર હુમલો કરીને આવે છે. તમારા ધર્મ-
પુત્રો વિચિત્ર વિધિમાં આવના જાય છે. અનાચારી, ધર્મશ્વર અને
ઉદરભરી અનગાએ મને જ્યાં ત્યાં ફેંકવા શરૂ થયા છે. અપકવ, અશિ-
ક્ષિત અને અજ્ઞાન અનગાઓના ટોળાએ મને પરી લીધી છે. ભારત-
વર્ષના મોટા પ્રદેશમાં રથગે રથગે મારી નિંદા અને હિંસા થવા માં-
ગી છે. આથી કરીને હું ચિંતામયુક્તમાં મગ્ન થઈ ગઈ છું. હું કદાચુ સ્વા-
મી! મારો ઉદ્ધાર કરો, અને મને તમારા પવિત્ર હસ્તનું અવમન
આપો.

પ્રિય વાચકશ્રેષ્ઠ! અધીરા થશો નહીં. તમારા હૃદયમાં આ અને
પાસેનાં યજ્ઞવાની કંઈક દેખાતું થઈ રહ્યું છે. ને જિજ્ઞાસા પૂર્ણ કરવાને
તમારું હૃદય ઉત્તુક થઈ રહ્યું હશે. એ સુંદર આગા તે દીક્ષાક્રમારી
છે. દીક્ષાને ઉપનયથી એક મુન્ધ જાગ્રિત બનાવી છે. જે મહામા તે-
ની પાસે આવેલ છે. ને ગીનાર્થ ગુરુ છે. વર્તમાન સમયે એ જાગ્રિકા
ચિંતાનુર છે, તેને આધ્યાત્મ આપવાને એ માની મહાત્મા આવેલા છે.

દીક્ષાક્રમારીનાં આજ પચન સાંભળી મહાત્મા ગીનાર્થના હ-
૨૪૫ મં નેને મારે દયા કે ભય નથી, એ ને મધુ મં સીર સ્વરથી કહ્યું,
આગા! તારા હૃદયનો ચિંતા મારો યજ્ઞવામાં આવી ગઈ છે. વર્તમાન

એવું પડે છે. રવી! તું જાનની ઉદારતા માતા છે, અને વિદ્યુત પ-
ર્શની પાણી અને પાણી છે. આ પ્રમાણે કહ્યું, તોપણ દીક્ષાક્રમ-
દીક્ષા વંદના કરી. આર્યે જાનને પત્તુ તેનીય સામી વંદના કરી.
તેણે જાને પરસ્પર વંદન અને વંદનીય થઈ પડ્યાં.

ઉપર પ્રમાણે ઝીનાથના મુખથી આર્યીવાંદના ઉચ્ચાર થવાંજ
દીક્ષાદીના નામમાં દસરોડા સંસ્કૃતના સંસ્કૃતનો આવી માર્ય
થઈ ગયા, અને તે તે તેનીયે દસરોડા ઝીનાથગુરુના ઉપકાર માન્યો.
તે પછી ધર્મ જાણી મદુલ આર્યી. આપણાં અને પાતાના તપ-
સ્યાના તેજથી આમપ.માતા મહેસાને મહાશિવ કરનાં તે મદુલાય ત્યાં-
થી વિદ્યાર કરી આપણા ગયા.

ઝીનાથ ગુરુના જવા પડે દીક્ષાક્રમારીએ નિશ્ચય કર્યો કે, “દ-
વે મારે ભાગના કરેક માનનાં વિવરણ, અને જે પુરુષા મારા (દીક્ષાના)
અરિયાદી રહે રહે રહે રહે કરનાં નહીં: અને જે મારા અ-
રેખરો અરિયાદી હેય તેમની વચાપં પરીક્ષા કરી તે મોને પસંદ ક-
રવા. તેઓને સામી કે બીજી કોઈ જાણનારી કીર્તિશુભ અને મા-
નુષ્ય ગુરુઓએ જમાનરે મારે. સમાગમ કરાવે. હાથ, તેઓની
પામી મારા રંગપરે શુદ્ધ પાણી, તેમને જાત મળી દૂર કરી રવા.”
આવો વિચાર કરે દીક્ષાક્રમારી ભારતના પવિત્ર દેવોમાં કરવા ની-
કર્યાં.

પવિત્ર અને શાંતમૂલિ દીક્ષાક્રમારી ત્યાંની કરનાં કરનાં સિદ્ધિ-
દિતરુ આપ્યાં. માર્ગમાં અનેક નગરો. અને ગામો આવ્યાં, તેમાં તે-
ઓ પ્રવેશ કરનાં અને ત્યાં રહેતા ઉપાસ્યોની પવિત્ર ભૂમિમાં
ઉતરનાં હતાં.

એક વખતે એ મદુલશા કોઈ સુંદર શહેરમાં આવી થયાં. શહે-
રમાં રહેતી રુ અને ધનાડય લોકોથી ભરપૂર હતું, નગરમાં જેન
પ્રજા મારા જ્યાંમાં વસતી હતી. નગરની સમૃદ્ધિની પૂર્વ દીક્ષા
જન પ્રજાના આચારથી રખાતી હતી. યતોનાં મારાં મ દિશેની એ-
લીથી અને વિમાનના જે રાં નોદર ચ-વ પલિઓથી એ નગરની
રમણીયતા વિદાય જામતી હતી.

આવું મુંદર શહેર મિત્ર. દીક્ષાક્રમારી દૃશ્યમાં અનિશ્ચય આ-

તે વપારશક્તિ ચારિત્રધર્મ પાત્રગાને ચલ કરીએ છીએ, આપ મદારા-
ચાએ તો અમારી ઉપર કૃપા રાખવી એકએ. આપના આધારથી અ-
મારો નિર્વાણ ચાલે છે. આપનાં પવિત્ર ચિન્હોથીજ અમે જગતમાં
પૂજાકર્યે છીએ. એ તમે તમારા સ્વરૂપને ખેંચી લેશો તો પછી અ-
મે શરણ હિન દુઃખી થઈશું. અમારી ધર્મમય આજીવિકા તુટી જ-
શે, અને માવડાનું અમારી પ્રાણેનું જંદુમાન વિનષ્ઠ થઈ જશે. એક-
લુગ નહીં, પણ સામેન કાગળના ચાંત ગોરજીએના જેવી અમારી
સ્થિતિ થઈ પડશે.

તે પરિષ્ઠ મુનિપતિનાં આવાં વચન સાંભળી દીપ્તાકુમારી હંસ-
માં વિચાર કરવા લાગી—“અહા! સાધુધર્મની રી રહા! વીરધર્મના
પ્રભાવક મુનિઓ મારી પાસે કેવા કાસાવાસા કરે છે? કેવી અનુચિત
આજીવ કરે છે? અરે રાસનર્પાન! આવો સમય ક્યાંથી આવ્યો?”

આ પ્રમાણે હૃદયમાં વિચાર કરી, દીપ્તાકુમારી આક્ષેપ કરી બો-
લ્યાં—“મુનિઓ! વિચાર કરો. તમે કેણુ છો? તમારું સ્વરૂપ શું છે, અને
તમારો પ્રભાવ કેવો છે? તમે ધર્મવીર મહાવીર પ્રભુના રાસનના વા-
દક છો, અને સર્વમાન્ય અને ત્રિશસાધક ચારિત્રગુણના ધારક છો,
તમારા ગુરુઓની પરંપરાનો વિચાર કરો, ભારતરખ ઉપર વિંધ્યાતિ
પામેક તમારી ગુરુપદ્માવલીનું સ્મરણ કરો, તમે જ્ઞાનપુત્રના વંશજ
છો, અને ચતુર્વિધ સંધના અગ્ર પદ ઉપર રહેનારા છો. તમારા જેવા
મદારાખાઓએ મારી આગળ આવી, દીનતા શામારે કરી પડે? વ-
ર્તમાન ગમે નેવો દોષ, તોપણ ચાલના કાગળને અનુસરી તમારા ધર્મની
પ્રશ્નિ થઈ શકે તેમ છે. તેમાં પણ વર્તમાનકાળમાં તો સર્વ પ્રકારની
અનુકૂળતા આવિર્ભાવને પામી છે. તમારા ધર્મનું વપાર્થ રક્ષણ થઈ
શકે તેમ છે. ચાલના કાગળ મંત્ર કાગળા કરનાં ઉત્તમ છે. શાંતિનું સા-
ક્રાન્ધ ચાલે છે, આવે સનથે તમારે પ્રમાદને વરા થઈ રામારે ધર્મ-
જ્ઞે થઈ જોડાએ?” આ પ્રવાણે દીપ્તાકુમારી અને તે મુનિની વચ્ચે
વાચન થતી હતી. નેવામાં કેલ્લાએ માવડો ત્યાં આવ્યા, અને તે
આ મુનિઓને આહારપાત્રી બોલોતવાને ચિત્તેન કરવા લાગ્યા. તેઓ
માંથી એક બોલ્યો—“મદારાજ! આજે મહા દિવસ થયાં અને જાણ
આવે નથી. તો કૃપા કરી, મારે ઘર બોલોતવા પધારો.” વચ્ચે બીજે
રુદ્ધે બોલ્યો—“મદારાજ! અને મારે ખાસ નેવાને બોલોતવા છે, મારે

નંદ પામી અને યોનાતું આગમન કૃતાર્થ થવાની ઉમદી અ
શા તેણીના હૃદયમાં ઉત્પન્ન થઈ આવી. મુખને પ્રસન્ન કરનાં અને
સ્થમાં પરમ સંતોષ પામનાં દીક્ષાકુમારીએ એક પવિત્ર ઉપાશ્રય
પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં પંચમહાવ્રતધારી સાધુઓનો સમૂહ તેમના જોવા
આશ્યો. પવિત્ર કુમારી એક તરફ ઉભીરહીને નીચેનો સ્તોક બોલી-

“યઃ સયઃ સર્વત્રેતુ, ત્રમેતુ સ્થાવેતુ ચ ।

તત્કારણિ શુદ્ધાત્મા, અવશોઽર્સા પ્રકાશિતઃ ॥૧॥”

“જે શુદ્ધ આત્માવાળો થઈ ત્રસ અને સ્થાવર સર્વ પ્રાણી ઉપ
સમભાવથી વર્તે, અને તપસ્વી કર્યા કરે, તે અમલ્ય કહેવાય છે.”
ઉપરનો સ્તોક સાંભળતાંજ સાધુઓ ચમકી ગયા, અને તર
તેમણે જોયા માંડ્યું, ત્યાં ઉપાશ્રયના એક ભાગમાં શાંતરવરૂપ અને
દયારવરૂપ દીક્ષાકુમારી જોવાનાં આવી. તેમને જોતાંજ મુનિઓ સા
નુંદાકાય થઈ ગયા. મુનિઓના ચરિત્ર ગુરૂએ આવી તેને પુછ્યું
“મહાશયે! તમે કોણ છો? આ સાધુઓના ઉપાશ્રયમાં આવવાનું તું
કારણ છે? દીક્ષાકુમારી પ્રસન્ન થઈ બોલી—સાધુ મા! હું તમારા શ
રીરમાં સ્થાપિત થયેલી દીક્ષા છું. જામાનકાળે કેદાજેક વેપધારી
મુનિઓ થવાથી હું જન્મનાં નિંદા સત્ત્વ બની ગઈ, તેથી સાધુઓને
તેમના સદાચારનું શિક્ષણ આપવાને ભગવદ્વચન પ્રવા નીકળી છું.
જે મુનિઓ પાતાના ધર્મ તથા આચાર પ્રમાણ વર્તેલા હશે. જેઓ
આદિત્ત ધર્મના વચાવ કરે અને જાતુના હોય, તેઓને હું મારા ગુરૂ
રવરૂપેજ સમજાવું કરી પ્રણમ થાના. અને જે માં રવરૂપ તથા દેવા
આદિથી અંત વધા હતા. અને માત્ર કદર બરી થઈ પાતાના ગુરૂ કર્તો
બધે બૂજાં તથા હોય. તેઓનાથી હું માન કરાવને બંધી સમજા,
અને તેમને નાં સાબામ નરીક આ જન્મમાં મરુર કરીશ.”

દીક્ષાકુમારીને આવર. ભવ કર તપસ નાંમળી. તે સાધુઓ
બંદ પામી કંપી આવ્યા. અને દીક્ષાકુમારીના પ્રવાસથી કેામ પામી
કાંઈ પતુ બોલી ગયે. તરી. કાતુચાં નેબાના ચરિત્ર ગુરૂ બોલ્યા
—“મહાશયે! કામા કાંઈ. જન્મમાનકાળે વિપરીત રીતે ચાલે છે,
આદિત્તના સર્વ મુન્યા આ કાળે સાંપાદન કરવા મુરદેલ છે, તથાપિ અ-

મેં વધારાનિ ચારિત્રધર્મ પાળવાને વળ કરીએ છીએ. આપ મદારા-
વાએ તો અમારી ઉપર કૃપા રાખવી એકએ. આપના આધારથી અ-
મારો નિર્વાહ ચાલે છે. આપનાં પવિત્ર ચિન્હોથીજ અમે જગતમાં
પ્રખ્યાતએ છીએ. એ તમે તમારા સ્વરૂપને એવી લેણા તો પડી અ-
મે શરણ લેજી દુઃખી થઈશું. અમારી ધર્મમય આજીવિકા તુટી જ-
તી, અને મારકોનું અમારી પ્રાણેનું જનુમાન વિનષ્ટ થઈ જશે. એક-
લુજ નહીં, પણ સાંપ્રત કાળના વાન ચોરજોના જેવી અમારી
સ્થિતિ થઈ પડશે.

તે વરિષ્ઠ મુનિપનિનાં આવાં વચન સાંતળી દીક્ષાક્રમારી હંદય-
માં વિચાર કરવા લાગી—“અહા! સાધુધર્મની રી કરા! વીરધર્મના
પ્રભાવક મુનિઓ મારી પાસે કેવા કાઝાવાઝા કરે છે? કેવી અનુચિત
આજીવ કરે છે? અરે શાસનપાન! આવો સમય ક્યાંથી આવ્યો?”

આ પ્રમાણે હૃદયમાં વિચાર કરી, દીક્ષાક્રમારી આંસેવકરી બો-
લ્યાં—“મુનિઓ! વિચાર કરો. તમે કેણુ છો? તમારું સ્વરૂપશું છે, અને
તમારો પ્રભાવ કેવો છે? તમે ધર્મવીર મહાવીર પ્રભુના શાસનના વા-
હક છો, અને સર્વમાન્ય અને મોક્ષસાધક ચારિત્રમુજૂના ધારક છો,
તમારા ગુરુઓની પરંપરાનો વિચાર કરો, ભારતરથ ઉપર વિંખ્યાનિ
પામેલ તમારી ગુરુપ્રજ્ઞાવહીનું સ્મરણ કરો, તમે જ્ઞાનપ્રમના વંશજ
છો, અને ચતુર્વિધ સંધના અથ પદ ઉપર સહેનારા છો. તમારા જેવા
મહાઆત્મોએ મારી આગળ આવી, દીનતા શામાટે કરી પડે? વ-
ર્તમાન ગમે તેવો હોય, તોપણ ચાલના કાળને અનુસરી તમારા ધર્મની
પ્રવૃત્તિ થઈ શકે તેમ છે. તેમાં પણ વર્તમાનકાળમાં તો સર્વ પ્રકારની
અનુકૂળતા આવિર્ભાવને પામી છે. તમારા ધર્મનું વધાર્થે રક્ષણ થઈ
શકે તેમ છે. ચાલે તો કાળ મધ્ય કાળના કરતાં ઉત્તમ છે. શાનિનું સા-
મ્રાજ્ય ચાલે છે, આવે સનયે તમારે પ્રમાદને વરા થઈ શામાટે ધર્મ-
જ્ઞાત થવું એકએ?” આ પ્રમાણે દીક્ષાક્રમારી અને તે મુનિની વચ્ચે
વાતચિત થતી હતી, તેવામાં કેટલાએક મારકો ત્યાં આવ્યા, અને તે-
આ મુનિઓને આહારપાણી વોહોરવાને વિનિ કરવા લાગ્યા. તેઓ-
માંથી એક બોલ્યો—“મહાજ્ઞાન! બાજે ધણા દિવસ થયાં અને જાણ
આપ્યો નથી, તો કૃપા કરી, મારે ઘરે વોહોરવા પધારો.” વચ્ચે બીજો
વૃદ્ધે બોલ્યો—“સાહેબ! મને રોકે ખાસ નેવાને બોલ્યો છે, મારે

નંદ પામી અને પાનાનું આગમન કૃતાર્થ થયાની ઉમટી સા તેણીના હૃદયમાં ઉપજ થઈ આવી. મુખને પ્રસન્ન કરનાં અને સ્વમાં પરમ સંતોષ પામનાં દીક્ષાકુમારીએ એક પવિત્ર ઉપાશ્રય પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં પંચમદામનવાની સાધુએના સમુદ્ધ તેમના જીવ આશ્વો. પવિત્ર કુમારો એક નવજીવિત ઉમીરહીન નીચેના સ્ત્રોત ગોલી

“યઃ સયઃ સર્વજ્ઞેન, યમેતુ ક્યાવેતુ ચ ।

તત્પરતિ જુદાન્મા, યમણોડ્માં પ્રકલિતઃ ॥૧॥”

“જે શુદ્ધ આત્માવાળો થઈ પ્રસન્ન અને સ્વાચર સર્વ પ્રાણી ઉપર સમજાવતો પતે, અને તપસ્યા કર્યા કરે, તે શ્રેષ્ઠત્વ કહેવાય છે.”

ઉપરનો સ્ત્રોત સાંભળનાંજ સાધુએ ચમકી ગયા, અને તેમણે દેવતા માંડ્યું, ત્યાં ઉપાશ્રયના એક ભાગમાં શાંતસ્વરૂપ આશ્રયસ્વરૂપ દીક્ષાકુમારી જીવાનાં આવી. તેમને જોનાંજ મુનિઓ રાજાશ્રય થઈ ગયા. મુનિઓના વરિષ્ઠ ગુરુએ આવી તેને પુછ્યું “મદારાધે? તમે કોણ છો? આ સાધુઓના ઉપાશ્રયમાં આવવાનું કારણ છે? દીક્ષાકુમારી પ્રસન્ન થઈ બોલી—સાધુ તા! હું તમારા શરીરમાં સ્થાપિત થયેલી દીક્ષા છું. જનમાનકાળે કેટલાએક વેપથા મુનિઓ થયાથી હું જગત્માં નિરાપાત્ર બની છું, તેથી સાધુઓ તેમના સદાચારનું શિક્ષણ આપવાને ભરતકેવમાં પ્રવેશી છું. જે મુનિઓ પાનાના ધર્મ તથા આચાર પ્રમાણ પૂર્ણતા હશે, જેઓ આદિત ધર્મના ચતુર્થ સ્વરૂપને યતનતા હશે, તેઓને હું મારા ગુરુ સ્વરૂપનું સમર્પણ કરી પ્રસન્ન થઈશ, અને જેઓ સ્વધર્મ તથા સ્વાચારથી જિજ્ઞાસુ હશે, અને માત્ર ઉદરભરી થઈ પાનાના શુદ્ધ કર્તવ્યને ભૂલી ગયા હશે, તેઓનાથી હું મારા સ્વરૂપને ખેંચી લઈશ અને તેમને સાધુઓમાં નહીં આ જગત્માં યદેર કરીશ.”

દીક્ષાકુમારીનાં આવ. ભવંકર વચ્ચેના સાંભળી, તે સાધુઓ ખેડ પામી કંપી થાડ્યા, અને દીક્ષાદેવીના પ્રતાપથી કોઈ પામી કંઈ પત્ર બોલી રાક્યા નહીં. શકુનારે તેઓના વરિષ્ઠ ગુરુ બોલ્યા—“મદારાધે! ક્ષમા કરે. વર્તમાનકાળ વિપરીત રીતે ચાલે છે, ચાલના સર્વ ગુણ આ કાળે સંપાદન કરવા મુશ્કેલ છે, તથાપિ આ

મે વધારાનિ ચારિત્રધર્મ પાગરાને ચળ કરીએ છીએ. આપ મદારા-
ચાએ તો અમારી ઉપર કૃપા રાખવી એકએ. આપના આધારથી અ-
મારો નિર્વાદ ચાલે છે. આપનાં પવિત્ર ચિન્તેથીજ અમે જગતમાં
પૂજાકર્યે છીએ. એ તમે તમારા સ્વરૂપને જેમ્ની લેશો તો પછી અ-
મે રાત્રી-દિન દુઃખી થઈશું. અમારી ધર્મમય આજીવિકા તુટી જ-
શે, અને આરોગ્ય અમારી પ્રાપ્તિનું જાન્યમાન વિનષ્ટ થઈ જશે. એ-
લુંજ નહીં, પણ સાંપ્રત કાળના યાન મોરછ્યોના જેવી અમારી
સ્થિતિ થઈ પડશે.

તે વરિષ્ઠ મુનિપતિનાં આવાં વચન સાંભળી દીપ્તકુમારી હંદપ-
માં વિચાર કરવા લાગી—“અહા! સાકુધર્મની રીતે હા! વીરધર્મના
પ્રભાવક મુનિએ મારી પાસે કેવા કાણાવાણા કરે છે? કેવી અનુચિત
આજીવ કરે છે? અરે શાસનપતિ! આલો સમય ક્યાંથી આવ્યો?”

આ પ્રભાવે દુઃખમાં વિચાર કરી, દીપ્તકુમારી આંસુપ્રકરી બો-
લ્યાં—“મુનિએ! વિચાર કરે. તમે કાણ છો? તમારું સ્વરૂપ શું છે, અને
તમારો પ્રભાવ કેવો છે? તમે ધર્મવીર મહાવીર પ્રભુના શાસનના વા-
હક છો, અને સર્વમાન્ય અને મોક્ષસાધક ચારિત્રમુખના પારક છો,
તમારા ગુરુઓની પરંપરાનો વિચાર કરે, ભારતરથ ઉપર વિશ્વાસ
પામેલ તમારી ગુરુપણવહીનું રમતું કરે, તમે જ્ઞાનપુત્રના વંશજ
છો, અને યુગવિધ સંધના અમ પદ ઉપર રહેનારા છો. તમારા જેવા
મદાન્યાઓએ મારી આગળ આવી, દીનતા શામારે કરી પડે? વ-
ર્તમાન મમે નેવો લેણ, તોપણ ચાલના કાળને અનુસરી તમારા ધર્મની
પ્રજ્ઞા થઈ શકે તેમ છે. તેમાં પણ વર્તમાનકાળમાં તો સર્વ પ્રકારની
અનુજગતા આવિર્ભાવને પામી છે. તમારા ધર્મનું સધાર્મ રક્ષણ થઈ
શકે તેમ છે. ચાલતો કાળ મધ્ય કાળના કદમાં ઉત્તમ છે. શાંતિનું સા-
મ્રાજ્ય ચાલે છે, આલે સત્ત્વે તમારે પ્રમાદને વશ થઈ શામારે ધર્મ-
જાણ થવું જાયે?” આ પ્રભાવે દીપ્તકુમારી અને તે મુનિની વચ્ચે
વાચન થતી હતી. નેરામાં કેલજાએ મારો ન્યાં આવ્યા, અને તે-
આ મુનિએને આદારપાલી વોદારવાને વિનવે કરવા લાગ્યા. તેઓ-
માંથી એક બોલે—“મદાન્યા! આજે ધણા દિવસ થયાં અને લાભ
આપ્યો નથી. તો કૃપા કરી, મારે પદે વોદારવા પધારે.” વચ્ચે બીજે
દુરસ્થ બોલે—“મારે ના. અને મારે ખાસ નેરાને બોલે છે. મારે

તેમને ત્યાં કોઈ સાધુને વોહોરવા મોકલો.” ત્રીજાએ કહ્યું, “ આજે જાણી જાનના જોગ છે, મારે કોઈ મુનિને વોહોરવા મોકલ ક’એ.” તેવામાં તો એ આવિકાઓ આવી, અને તે દી વિનાંતિ કરવા લાગી—“મહારાજ સાહેબ! કોઈ મુનિને મારે ક’લો. આજે મારે ત્યાં જવામપાડના જોગ છે, તે સાથે જીજા જાનનાં પકવાનોનાં પણ જોગ છે.”

આ જથો દેખાવ જોઈ, દીશાકુમારી તો ચક્રિત થઈ ગઈ, મુનિઓના આચારને મારે નેહીને પવારે શંકા પાવી, તેથી તે કોઈ સાધીને બોલી—“મુનિઓ! શું આ તમારે આચાર ક’શે આવક, યુદ્ધરથો અને આવિકાઓ આવી રીને તમને મિષ્ટાન્નના રને મારે લલચાવવા આવે, અને તેમને ત્યાં લલચાઈને વોહોર’ઓ, એ કેયું અનુચિત ગણાય?”

સાધુપતિ શરમાઈને બોલ્યા—“મહારેવી! આપ ક’હો છો, ત્ય છે. સાધુઓને મિષ્ટાન્નને મારે લલચાવવા આવયું, અને તે આપકોને ધર સાધુને લલચાઈને વોહોરવા જવું, એ અમારા રની વિરુદ્ધ છે, પણ આ નગરમાં પ્રથમથીજ એવી પૃથા છે; અવકો ધણા યુરભગિનચાગા હોવાથી નેઓ મુનિઓની સેવા કરવા આવકુધર્મની સાર્થકતા માને છે, તેથી અમે તેઓને ના કહીએ એ, તોપણ તેઓ રાગને લઈને માનવા નથી અને પોતાની પૃથાને ઓડતા નથી.”

તે સાંભળનાંજ દીશાદેવી આફેપથી બોલી—“મુનિ! શું બોલો છો? તમારી ઇચ્છા વગર શું એ ધાન બની શકે? તો કોની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તો, તો પછી તમારા મુનિપણનો રજો? આપકોની ગમે તેટલી ભક્તિ હોય. પણ જો ને ક’ધર્મનું ઉત્તેજન થતું હોય તો, તે ભક્તિ શા કામની?”

હી બજારીય અને ભક્ત બ-

ચાય છે. જે તમા

વ, જેમાં તમારા ચારિત્ર્ય

મનું હોય,

હવે ધર્મની હીજલા થતી

આચરણ

જ મુનિધર્મ તથા મુનિઆચાર

મુનિ

હવેમાં વિચાર કરે, તમારું અ

પણ મે

છ' નથી; તમારો આ અનાચાર હું એકરાર માફ કરું છું, પણ
 રીતરે તેવું જનરો તો, હું મારા મુદ્દ સ્વરૂપને ખેંચી લઉં.
 જુદા મુનિપત્રિ અંગ્રજિ જોડી બોલ્યા—“ મહાવલ્લાવ
 કરો. દરેથી અમે ફરીવાર આવો અનાચાર નહીં કરીએ. અને આ
 નમરની પૂર્વની પ્રધાનો પ્રવચન કરવા તાપર થઈયું, અને આ
 વ્યાખ્યાનમાં આવકોને તે વિષેના પ્રત્યેક આપીયું. મહાદેવી!
 આપને વિનંતિ કરવાની કે આદારમાં મૂકી લેવાને મુદ્દ આચાર
 છે? તે અમને જગતો, કે જોયી અમે તે પ્રમાણે પ્રવર્તન કરી અમ
 સાધુધર્મની સાધકતા કરી રાખીએ. -

મુનિપત્રિનાં આ વચન સાંભળી દીક્ષાદેવી જરા રાંત થયાં, અ
 દાવમાં તેમની પર દયા લાગી મધુર સ્વરે બોલ્યા—“ મુનિઓ! ત
 યાં મુધી અભ્યાસ કર્યો છે? અને તમારા સાધુધર્મને દર્શાવનાર ક્ય
 દયા મધો વાંચ્યા છે? -

જુદા મુનિ—“ ભરે, હું સાધારણ ધર્મકુંડાન મેગવી દીક્ષિત થયો
 છું. દીક્ષા લીધા પછી મેં એક સારા સામ્રાને રાખી સંસ્કૃત જ્ઞાન
 મેગવ્યું હતું, પણ જુદાની જગ્યાને લઈને તે જ્ઞાન મારા હૃદયમાં
 વિનષ્ટ થઈ ગયું છે. દરે માત્ર સાધારણ સંસ્કૃત એક તથા સરલ મા-

મધી ગાથા અને બેટી રાફે છે અને તેથી તેવા મધ પધારતક સંસ્કૃત
 તથા માગધી ચરિત્રાનુષંગના મધો વાંચી રાફું છું. મારા આ શિ-
 ષ્યોમાંથી કેટલાએક સંસ્કૃત વિધાના ઉપાસક છે, પણ હમુ જોઈએ
 નેવા તેઓ વ્યુત્પત્ત થઈ રાખ્યા નથી. ” જુદા મુનિનાં આવાં વચન સાં-
 ભળી દીક્ષાદેવી ખેંચી બોલી—“ મુનિ, યજ્ઞીજ દિગ્ગજીરીની
 વાત છે. તમારા જેવા જુદા દીક્ષિત મુનિ પણ સંસ્કૃત અને માગધી
 સાધારણ સારું જ્ઞાન ધરાવતા નથી તે છતાં આદરતા જવા મુનિઓની
 ઉપર મુદ્દ પડે પાડે કરી રહ્યા હો, એ કેવી સારમની વાત? -

મુનિપત્રિ સરનાઈને મંદ સ્વરે બોલ્યા—“ ધર્મમાત્રા, ક્ષમા ક-
 રો, અમે પામર છીએ. પૂર્વે જ્ઞાનાવસ્થાથી વંચી બાઈયું હતું, તેથી અ-
 મારી આ સ્થિતિ થઈ છે. દરે અમારો ઉદ્ધાર કરો. અને અમને અ-
 મારો આચાર જગતો. ”

જુદા મુનિનાં આ વચન સાંભળનાં દીક્ષાકુમારીને દયા ઉપજી અને
 તે પ્રસન્ન મુખે બોલ્યા—“ મુનિઓ, આપણા પદોપકારી તીર્થંકરો મે

તમારો શુદ્ધાચાર દેશનાદ્વારા પ્રચર્યો છે અને તેને ગૌરવધારી ગણ-
રોએ એ દ્વાદશાંગીરૂપે પ્રરૂપી અનિશય પદ્ધતિન કરેલો છે. તમારે
ભાગ શુદ્ધ આચારનું સર્વજ્ઞ જાણવું હોય તો કર્મકાંક્ષિકસૂત્રનું
નિયમન કરો અને સર્વકાં તેનુંજ મનન કરેલ એ મહા સૂત્રનું અધ્ય-
ન અને મનન કરવાથી તમારા પંચ દશ્ય વંતમા શુદ્ધ આચાર-
નું પ્રત્યક્ષ પદાર્થ અને તેથી તમે પ્રમાણ સંહિત ધર્મ ઉત્તમ પ્રકારનું
પર્યાપ્ત કરી શકશો.”

દીક્ષારે શીનાં આ વચન સાંભળી તે પૃથ્વ મુનિ અને તેના શિષ્યો
દયમાં આનંદ પામી વિનયથી મોક્ષા—“હે બલોદ્ધામી દેવી, તે
સર્વકાંક્ષિકસૂત્ર કેવું છે? તેના રચનાર અને પ્રગટ કરનાર કોણ છે? તે
પ્રમતે સવિસ્તાર જાણવાની કૃપા કરે.”

મુનિઓનાં આ વચન સાંભળનાંજ દીક્ષાકુમારી ઉત્તમાલથી બો-
લી—“મુનિઓ, સાવધાન ધર્મ શ્રવણ કરો.

સર્વજ્ઞભવરૂપી રાજમ કીનગરીના સરેવાસી હતા. તેઓ જાને
સમગ્રી જાણુ હતા. તેઓ પ્રથમ અધ્યાત્મથી મક્કિન હોવાથી
કતા અનેક યજ્ઞો કરતા અને તેમાં મુખ્યપણે બ્રાહ્મ લેતા હતા. તેઓ
હાલિદમજુના નિર્વાણ પછી વીર સંન્યાસકાલના વર્ષ મુખી આ
પરવર્તમા ઉપર વિચિત્રતા હતા. એક વખતે તેમના યજ્ઞસ્થળ નીચે
શાનિનાથ પ્રભુ હી પ્રતિમા પ્રગટ થઈ; તે જાણજ તેમનામાં વેરા-
ભાવના પ્રગટ થઈ હતી અને તે પછી તેઓ આદ્યત પમંમા
વિષય સંસ્કારી થયા હતા. તેમણે પ્રમત્સવાથી પામે દીક્ષા
લેવી હતી, અને તેમની પાસે આદ્યત તત્ત્વશાસ્ત્રની મહાન્ પદ્ધતિ
પ્રાપ્ત કરી હતી.

બ્યારે સર્વજ્ઞભવરૂપીએ મહાનુભાવ પ્રભવસ્વામી પાસે દીક્ષા
લેધી, ત્યારે તેમ સામી નબેવતી હતી. તે વખતે તે મહાનુભાવના સં-
દર્શી જતોએ તે સ્ત્રીને પૃથ્વ કે તમારો પતિ દીક્ષિત ધર્મચારી છે, પ-
ત્યારે ઉદરના કાંઈક નમના સંભવ લાગે છે. ત્યારે તે સ્ત્રીએ પ્રાપ્ત
પ્રાપ્તમાં “મગ્ધ” નિર્ભાગ્ય કહ્યો. જેનો અર્થ કિંમત માત્ર થાય છે.
નુકસને નેહીને એક પૂત્રને જન્મ આપ્યો. માતાએ કહેવ “મગ્ધ”
માત્ર ઉપરથી સ્વજનને તે નેનું મન કંઈ નામ પડ્યું. મન
નુકસને નેહીને થયું, અને તેનાં મનાવનને વધારા માંડ્યું.

બધારે મનઃ આઠ વર્ગોના થયો, ત્યારે એક વખતે તેણે પાતાની માતાને પુછ્યું કે “માતાજી, બીજા બાગોને પિત્તા હોય છે, તેમ મારે પિત્તાજી કેમ નથી? મારા પિત્તાજી ક્યાં છે?” માતાએ મધુર સ્વરથી કહ્યું, “વત્સ, તારા પિતા જેન દીક્ષા લઈને ચાલ્યા ગયા છે.” તે સાંભળી મનકને પાતાના પિતાની પાસે જવાની કચ્છા થઈ અને તેણે માતાની આજ્ઞા લીધી. તે વખતે સંધ્યંભવરસાથી સંપાનગરીમાં વિરાજતા હતા. તે ખગર મનકના જાગૃતમાં આવ્યા એટલે તે પાતાના પિતાની પાસે આવી પહોંચ્યો. મનક સંપાનગરીની નજીક આવ્યો. ત્યાં સંધ્યંભવરસાથી સંધ્યાંલિ જતા હતા. તેમનો રસ્તામાં મિલાપ થયો. આચાર્યે મનકને માર્ગમાં જનો જોઈ પુછ્યું કે “તું કોણ છે?” ત્યારે તેણે પાતાનો સર્વ જ્ઞાન આચાર્યની પાસે જણાવ્યો. પછી સંધ્યંભવરસાથીએ તેને ફરીથી પુછ્યું કે, “તું અદ્વિ શાખરે આવ્યો છે?” મનકે વિનયથી જણાવ્યું કે, “મારે દીક્ષા લેવી છે, અ. ને આપ જાણતા હોનો કહો કે મારા પિતા સંધ્યંભવરસાથી ક્યાં છે?” આચાર્યે પાતાનું સ્વરૂપ દર્શાવું નહીં પણ એમ કહ્યું કે “વત્સ, તારા પિતા ને હું કાંઈ જુદા નથી, મારે તું મારી પાસે દીક્ષા લે. મનકે તે વાત કહ્યું કંઈક પછી આચાર્યજીએ તેને ત્યાંજ દીક્ષા આપી. પછી આચાર્યે મનકને સ્થિતિ કરીને ઉપાસવે આજ્ઞા. તે વખતે તે મહાનુભાવે જ્ઞાનજગદી ભદ્રું કે આ મનકનું આપુષ્ય હવે ફાગ જ મા સનું બાકી છે. ને દરમીયાન હું કે મુનમાં આ બાગમુનિ પાતાના ચાંદ્રવમાં રી રીને કુતાર્થ થઈ શકે. નેવો કેલ ઉપાસ ચેરવો જોઈએ. ઉવો એ મહાનુભાવે વિચાર્યું કે “મારૂં પુત્ર મારી મુનિએ પત્ર દાખલને લઈને પૂર્વોમાંથી સુચને ઉદાર કરે છે, તો અને પત્ર આવે સમયે આપું પ્રવેશન કરું છે, નેથી હું પણ તેમ કરું કે જોઈ આ બાગમુનિનો સન્નર ઉદાર થઈ જાવ” આપું વિચારી એ મહોપાસી મહા મુનિએ પૂર્વોમાંથી દસ અધ્યયનનો ઉપાસ કર્યો અને તેથી અધ્યયન પાતાના વિનીન શિષ્ય મનકને જ મારકમાં લખાઈ રીને જણાવ્યા. તે દસ અધ્યયનના ઉત્તમ બેલથી પ્રભુદ થયેલા મનકે જનમરે જ મ સે અધ્યયનમાં રહીને દસ કર્યો અને તે પાતાના મુનિજીવને કુતાર્થે ફરી સુચરિતનું સંપાદન જની નેવો દત્તો. મહા મુનિ મનકે બધારે પાતાના સ્વરૂપ પ્રાપ્તને જાણ કર્યો હતા, ત્યારે સંધ્યંભવ આચાર્યના નેરમાંથી અમુ-

ધારા છુટી હતી. સ્વયંભવ જેવા મહાનુભાવની આવી વિચિત્ર રિધ-
નિ જોઈ તેમના ચરોત્રદ વિગેરે શિષ્યોને આશ્ચર્ય થયું અને તેમણે
આશ્ચર્યને અશ્રુ આવવાનું કારણ પુછ્યું. તે ઉપરથી તે મહાનુભાવે
ધોત્તાના સ્વર્ગવાસી શિષ્ય મનકને સવ વૃત્તાંત કહી સંભળાવ્યો હ-
તો. તે વૃત્તાંત સંભળી તે સર્વને પશ્ચાત્તાપ થયો કે આપણે મદારા-
ય ગુરુપુત્રની પવિત્ર સેવા કરી શક્યા નહીં.

દીક્ષાકુમારીએ ઉત્સાહથી જળાબ્યું, હે મુનિજી, ત્યારથીએ કરા-
વૈરાગિકસૂત્ર પ્રગટ થયું છે. સંધના આમહથી મહાનુભાવ સ્વયંભવ-
સ્વામીએ ભવિંચના મુનિઓના ઉદ્ધારને માટે એ કરા અધ્યયન
પ્રગટ રાખ્યા હતા. અને તે કરા અધ્યયનનું મંથન વિકાસે કરવાથી
તે મુતનું નામ દર્શાયેકાગ્નિકુ રાખેલું છે. તે સૂત્રને ગુરુધર્મ જ્ઞાત્ર
મમતાય તેવા હેતુથી ચોદસોને ચુંભાળીશ મથોના કરા મહાનુ આ-
શ્ચર્ય મીશ્વરિતદ્રમુરિએ તે ઉપર શિષ્યઓધિની નામની દીકા
તથા અવધૂરી રથેલી છે. તેમજ ખજતર મચ્છમાં થયેલા પુગ પ્રધાન મી-
જિનચંદ્રમુરિના શિષ્ય મી સમયસુંદરગણીએ દર્શિપકા નામની રા-
બધર્મ વૃત્તિ રથેલી છે.

મુનિજી, એવું એ ઉત્તમ સૂત્રનું તમે અધ્યયન કરો, અને
તેનું ધર્માર્થન મનન કરો. તેમ કરવાથી સાધુધર્મના સદાચારનું શુદ્ધ
સ્વરૂપ તમારા અનુભવમાં આવશે.

જ્યારે એ મદામુત્રનો તમને બોધ થશે એટલે તમારામાં જે અપ્રા-
ચારના છે, તે દૂર થઈ જશે અને તમારા હૃદયમાં સાધવાચારનો પ્રકાર
પૂર્ણ રીતે પડી જશે.

વૃદ્ધ મુનિએ અંજલિ ઝીટી કરી, “ધર્મમાત્રા, આજે તમારા નમા-
નમો સાબ અમને પૂર્ણ રીતે મળ્યા છે. અનાચારરૂપ કારણમાં મમ
થયેલા અનાદા આત્માનો તમે ઉદાર કર્યો છે. હવે કૃપા કરી તે પવિ-
ત્ર મુત્રનો અર્થ મનઅવે.”

દીક્ષાકુમારી દાસ્ય કરી બેઠી— સાધુજી, એ મદામુત્રનો
અર્થ એકદમ કહી મારા નેમ નથી. તે ધર્મો મદન અને વિરતીનું છે.
જો તમારી ઈચ્છા હોય તો અર્ધાંશ વિદાર કરી વિદારકમાં તરેલા
અને ત્યાં એક સુધાવિજય નામના વિદાર મુનિ છે, તેમને મનો-

તે મહાનુભાવ ખરેખરા ચારિત્ર્યમંત્રા કુરુપર છે અને જ્ઞાનના મહા
નિધિ છે. મુધાવિજયનું નામ સાંસરગતિનું એક બીજા મુનિ બોલે
હાથા. — દીક્ષાદેવી, એ મુનિનું નામ અમારી આગળ લેશોજ નહીં
તેનું નામ સાંસરગતિથી અમે જ્યાં અપવિત્ર થઈ જઈએ છીએ.

આ વચનો સાંસરગતિનું દીક્ષાકૃમારી રોપાવિટ થઈને બોલી —
“અરે, સાધુ થઈને આપું છું બોલો હા? વર્તમાનકાળે મુધાવિજય
જેવ: ધોગ્રજ સાધુ હશે. તેની ચિદ્વા, તું ચારિત્ર્ય અને તેનું પ્રવર્ત
ન પ્રાચીન આચાર્યોનું સ્મરણ કરાવે છે. એ મહાનુભાવ અપભ્રં
વીરશાસને દીપાવે છે. તેના મુખથી વાજવાન વાણી સાંભળી ચિ-
દ્વાનો ખૂબ પ્રસન્ન થઈ જાય છે. એવા મહાત્માની નિદા કંઈક જાણે
પિત્તા છે.”

આમાં વચનો કહી દીક્ષાકૃમારી સાંભળ થયાં, એટલે તેણે કુરુ-
મુનિ બોલ્યા — “ધર્મદેવી, આપ સાંભળ થાઓ. આ અપભ્રંજીત
સાધુએ કહ્યું, તેને મારે આપને મારું જાણું હશે. તે કંઈક કહે
એ જુવાન સાધુ જરા સાદુસિદ્ધિ છે; તથાપિ તે સ્વયંચાલે જઈ જાય છે.
જેવનો સાધુ છે. તેણે જે કહ્યું, તે વધારું છે. આપ કહે છે, તેને મુધા-
વિજય જ્ઞાન હશે. પણ તે આલિમાની અને એટલે વિચાર્યો છે.
આવેશની સાધે કેમ વળતું બેઠું છે? પાત્રથી નાનેરું સુકું એટલું સુ-
ધ કેમ વળતું બેઠું છે? અને મોઢાનો વિગલ કેમ ગુજરે છે? એ
સાધુના અવદારનું જ્ઞાન તેનામાં બીજાકેત નથી. તે કહે વળી તે
જનનો બંદુબી છે. તેણે અનાદે તેની સાધે બનેજ નહીં. એવા સુ-
ધના કાંઈ વિજ્ઞાન હોય તે જાણ ને જાણ.”

આવો દ્વેષ રાખે ના પછી અવિરત શુદ્ધસ્થાનો શો હોય? રાગદ્વેષનો અભાવ—એ ચારિત્રધર્મનું પરમ ભૂષણ છે. અરે દ્વેષી મુ'ન્યો, તમારા જેવા અધિકાર નહિત મુનિઓની સાથે બાપણ કરવું, તે પણ મને દૂષિત કરનારું છે. આવો દ્વેષ રાખનારા તમે આ ઉપાશ્રયની ખવિત ભૂમિતે અપવિત્ર કરનારા છો. તે સાથે સંપ્રતિ મને પણ અપવિત્ર કરો છો. ”

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે શુદ્ધ મુનિએ કાસાવાસા કરી કહ્યું, “ધર્મજનની, ક્ષમા કરો. મુ'નિ મુખાવિજય સારા હશે, પણ તેઓ અમારા સમિદ્ધમાં ગળાતા નથી, તેમ વળી તે અમને મળીને ચાલતા નથી. તે સાથે તે ધર્મનો બહેમ બહુ રાખનારા છે.”

દીક્ષાકુમારીએ ઉંચે સ્વરે કહ્યું, “અદ્યપ્તાની મુનિ, આ મુ' બોલો છો? તમે આ સંસારમાંથી મુક્ત થયા તો પણ દંત્રુ બેદાબેદ રાખો છો. “આ અમારો સંપિડો અને આ તમારો સંપિડો.” એવો ભેદ ચારિત્રધારી સમદષ્ટિ સાધુઓને શાનો હોય? “આ મારા મુર, આ મારો સંપિડો, આ મારો ઉપાશ્રય, આ મારી સાધ્વી, આ મારો આવક અને આ મારી આવિકા.” આવી બેદમુદ્ધિ રાખવાથી જ તમારી આ સ્થિતિ થઈ છે. એ પક્ષપાતથી જ તમારો પ્રભાવ પ્રજ્ઞય પામી ગયો છે. તમારે નિર્મળને વળી મહાત્મ્ય શાનું હોય? એમ હોય તો સંસારી અને સાધુમાં શો તફાવત? મુનિ મુખાવિજય એ જ્ઞાનરૂપ મુખાના કુંડ છે, શાંતરસના કુંડ છે અને વિદ્યારૂપ જ્ઞાનાના મંડપ છે, તેવા પવિત્ર સાધુને તમે ધર્મના બહેમી મંદો છો તે શા આધારે? તેઓ ધર્મના બહેમી નથી પણ ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારા છે. અને મુનિઓના શુદ્ધ ધર્મને જાનનારા છે. તે પવિત્ર મુનિ તમારા જેવા ચારિત્રજટ સાધુઓની સાથે રહી શક્યા, નહીં હોય, એટલે તમે કહો છો કે, ‘તેઓ અમને મળીને ચાલતા ના’, તેઓના શુદ્ધ આચારની સાથે તમારા અશુદ્ધ આચારનો મિઠાપ શી રીતે થાય? ”

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં સત્ત્વ અને હૃદયકારી વચનો તેઓ મારેલા એક સાધુને રૂપમાં નહીં, એટલે તે ઉરકેરણને ઘાતેલા—“બહે, આપ રજારે પડવું કહો છો. આપનો મુખાવિજય ઉપર પાત્રાન દેખાડ આવે છે. અમે કદિ મુખાવિજયના જેવા વિદ્વાન નથી, તેથી મુ' થવું? કદિ

મુનિ વિદ્યાન દોષ અને વિનીત કે ક્રિયાવાન ન હોયતો તે શા કામનો ? અને વિદ્યાન નથી પણ વિનીત અને ક્રિયાવાન હીજો. અમારામાં આપે દીક્ષા પ્રાપ્તિ લેઈ કે જેથી અમને ચારિત્રઅટ્ટ કહેા હો ? આ અમારા ૭૬ ગુરુ શાંત અને ભીરુ છે, તેથી તે સદન કરે છે, પણ અમારાથી આવાં વચનો મળુ નહીં થઈ શકે. તે મુનિનાં આવાં વચનો સાંભળી દીક્ષાદેવાં વધારે આરેશમાં આવા મઠ અને તેવીએ મર્જનાથી કહું, “માધુ ખમ કરો, તમારા સ્વરૂપનુ વિચાર કરી બોલો. તમે એક વાર નહીં પણ દુબાર વાર ચારિત્રઅટ્ટ હો. આ વખતેજ તમારે શ્રદ્ધાચારમારો લેવામાં આવ્યો છે. શુદ્ધરૂઢ આવડેના ધરમાથી મિષ્ટાન્ન વેદોદારા તે ખાઈ પ્રમાદને વરા થઈ પડ્યા રહેવું, એ તમારું ચારિત્ર છે. ચારિત્ર શી વસ્તુ છે ? ચારિત્રધારીનું શુ કર્તવ્ય છે ? અને ચારિત્ર લેવાનો યો ઉપયોગ છે ? એ વિષે તમે કાંઈ પણ સમજતા નથી છુવો. ને આ શુદ્ધરૂઢ આવડે તમને મિષ્ટાન્ન વેદોદારાવાને તમારા ઉપાધ્યયના દ્વાર ઉપર આવીને ઉભા છે, અને મારી સારી વસ્તુઓનો લોગ કહી તમને સામ આપવાને લલચાયે છે. આના જેવું બીજું કયું ચારિત્ર કહેવા ? મુનેવર મુકાવિજય ખાતું ચારિત્ર વરનારા નથી, તેઓ દરોવેશ સિકપુત્રમાં કહેલ દ્રુમપુષ્પિકા નામના અધ્યયનને જાણનારા હોવાથી તમારી જેમ મહુર આદુરથી લલચાય તેવા નહી. તે મદ્દા મુનિને સદુરચાર ધન્યવાદ થરે છે.”

દીક્ષાક્રમદીનાં આ વચનો સાંભળી શુદ્ધ મુનિ નમ્ર થકને બોલ્યા—“ધર્મમાના. શમા કરો. એ માધુ કંઈજ ન છે. દ્રુમપુષ્પિકા અધ્યયનમાં શું છે ? ને અનને કૃપા કરી જણાવો. જ્યારે આપ ખમારો આમ અનાદર કરેલા તો પછી અમારા આત્માનો ઉદારશી રીને થશે ?” શુદ્ધનાં આવાં વચનથી દીક્ષાક્રમદી શાંત થઈ બોલ્યા—“શુદ્ધ મુનિ, તમે વધારુદ અને આ સાધુસમાજના નાયક હો. આવા કંઈજ પુરોષોને અવિચારપણે દીક્ષા આપી સાધુ બનાવો હો, તે તમારી મોટી ભૂલ છે. જેના દ્વય ઉપર મુનિધર્મની પવિત્ર છાપ પાડવી હોય, તે કેવા પુરોષો લોકે ? ને વિચાર તેના પ્રથમ નાયક ગુરુએ કરવો લેઈએ.

હું મુનિ ના. મુનિજનના નહેા પકારી મદ્દાન આચાર્ય શસ્ત્રાલયસ્વામીએ સાદુ આના આદારને માટે પ્રથમ દ્રુમપુષ્પિકા નામે સં-

ક્ષિપ્ત અધ્યયન કહેલું છે—જે ઉપરથી તમને માત્રુમ પડશે કે, સાધુ-
ઓને આહારવિધિ આવે હોય છે; અને તે પ્રમાણે આહારવિધિ આ-
ચરનારો સાધુ મુનિવર્મનો પૂર્ણ અધિકારી હોય છે. જેને માટે નીચીની
બે ગાથાઓ સર્વ મુનિઓને સર્વદા મનન કરવા યોગ્ય છે.

જહા કુમમ્મ પુલ્લેસુ, જમસે આવિગરસં ।

ણય પુલ્લં કિસામેઢ. મોઝ ધીણંઢ અલ્લયં ॥

ઈમેવ સમણાવુત્તા, જે સોવ સંતિ સાહુણા ।

વિહંગમા વ પુલ્લેસુ, દાણજ્જસેમણે ગ્યા. ॥

આ ઉપયોગી ગાથાને ભાવાર્થ એવો છે કે, જેમ ભમરો દુઃખ-
પ્ર એટલે વૃક્ષના પુષ્પોને વિષે રહેલા મકરંદરસને મળવાથી ઘોડે ઘોડે
ધુસી પે છે, પણ તે ધુસ્યને રક્ષાન કરવાની ખીસ કરતો નથી, અને તે
પેલાના આત્માને તૂટે છે. એવી રીતે ધનધાન્ય વિગરે નય પ્રકારના
પ્રાણ પારમહંસી અને ચોદ પ્રકારના આશ્વતર પારમહંસી મુક્ત થયેલા
ઉપરથી સાધુઓ શુદ્ધરથ આપણા પ્રામુક આહાર વિગરેને મદબુ કરે છે.
રૂંઠા ભમરાની જેમ શુદ્ધરથને તથા તેના મર્મને આશન આવે તેથી ફી-
રે તેની પાસેથી પ્રામુક આહાર વોડોરે છે. શુદ્ધરથા દુઃખપુષ્પ સરખા છે.
અને સાધુઓ ભમર સરખા છે; તેપણ આ ઉપમા સવ દરથી ધરતી
થી, કાદળકે ભમરાઓ તે અદલ અને અને પાણીય એવા રસને લે-
પરા ■ અને માધુઓ તે અદલ અને અને પાણીય પદાર્થ લેતા નથી.
ધી તેઓ ભમરાથી વિરોધ છે.

મુનિઓ, અર્થે તમારે સમજવાનું છે કે, કહિ આવક શુદ્ધરથા તમારી
પતિને વગ થ. તમને આપાકર્મ વિગરે દાવવાળા આહારાદિક આપ-
ને તવાર ધર્મ અથ, પણ તમારે તે પ્રમન ધર્મજી દીધ વિચાર કર-
ના છે. તેને માટે દુઃખપુષ્પકા અધ્યયનમાં એક નીચીની ઉપયોગી
ગાથા સર્વ છે—

કયં ■ વિતિં સરજામો, નર વંદ ટવદમ્મ ।

અદાગમેમુરીયે, પુલ્લેસુ જમ્મ તદ્દા. ॥ ॥ ॥

દીક્ષાક્રમઃ પ્રવાસ.

ભાર્યું એવો છે. આદાર લેવાને પ્રસંગ આવે ત્યાં ઉપરની ગાથાથી પાનાના પરિવર્તિતાર દર્શાવે છે—“છઠ્ઠા નિ મારે કોઈ પણ ઉપવિરોધિન થાય નહીં. એવી રીતે અમે આદારરૂપિન ચત્રાચીકું. આતુ વિચારી પુરુષને વિષે જેમ ભ નેમ નેઓ શુદ્ધ સ્વરૂપે પાનાને માટે કરેલા આદાર વિગેરે ધર્મસમિતિ પાગના ધર્મ પ્રવર્તે છે.”

મુનિઓ, પાન આપો. તમારો આદારવિધિ આવો છે. મુકના પરનો આદાર કર્મ આધવા આવી ભગનો આદાર લે એ સંકલ્પથી તમારે દૂર રહેવાનું છે. તે વિષે એ અધ્યયનમાં ગાથા દર્શાવી છે, જે ગાથા તમારે સતત મનન કરવા યોગ્ય અને કરવું શુદ્ધી માન્ય છે:—

“મહુગાર સમા શુદ્ધા. જે જવંતિ અણિસ્તિયા ।
નાણાપિંકરયા ટંચા, નેણ વુન્નંતિ સાહુણોનિવેમિ ॥ ૫ ॥

આ ગાથાનો ભાર્યું સર્વદા ભાવનીય છે. તમે હમેશાં કૃતાતિ કના પ્રતિમથથી સંદિગ્ધ છો. તમારે આદારપાણીને માટે કોઈની દાક્ષિણના રાખવાની નથી. કોઈને રાત્રે ભણાવી કે ધર્મોપદેશ કરી તેના પરનો આદાર તમારે કલ્પનીય નથી. તમે જો એવા જલજાની હિંદા રાખીશો તો શુદ્ધ સ્વરૂપે તમને સરસ અને મધુર આદાર આપવાની શક્તિ કરશે. તેથી તમને અપ્રાપ્ત અને આધારકર્મો દ્વારા જાગી જશે. મુનિઓ, આ તમારા ઉપાધ્યયના દ્વારે ઉપર જે શુદ્ધ આદારને માટે આમંત્રણ કરવા ઉભા છે. તે પદ્ધતી તમારા આદાર વિધિને દૂષિત કરનારી છે. પરિવર્તિત મુનિઓએ તો કોઈ તમને નહીં તેવા અસાધ્ય કૃમને વિષે નીરમ આદાર લેવો એવું છે. તે વિધિ દર્શાવવાને માટેજ “નાનાપિંકરયા” એ પદ લખેલું છે. એટલે સાધુને એક પરનો નહીં પણ વિવિધ વસ્તુ પિંકર છે: અને તેવા પિંકર લેવાના અભ્યાસનું ફળ શુ યાય છે? નેને માટે જ નાનામાં ટાંવે એ પદ મુકેલું છે. એટલે જેના પરી રીતે નાનામાં ટાંવે એ પદ મુકેલું છે. નેઓ પાંચ વિધાને દમન કરવાના વજ નાના નાના નાના સાધુઓએ અરેખરા

મુશોષિત ઘડ મનોહર રૂપ ધારણ કર્યું છે. આ સમયે દીક્ષાકુમારી તે સ્થળે આવી, ત્યાં એક મુંદર અને વિશાળ નગર તેણીની દૃષ્ટિએ પહોંચ્યું. તે નગર ઘણું રમણીય હતું. તેની અંદર વિવિધ જાતની પ્રજા રહેલી હતી. સર્વમાં જૈનપ્રજાનો મોટો ભાગ હતો. તે નગર વ્યાપારનું સ્થળ હોવાથી વ્યાપારપ્રવીણ જૈનપ્રજા સારી રીતે નિયંત્રિત હતી. ધનાઢ્ય જૈનોની હુલેલીઓ પોતાના ઉંચા શિખરોથી આકાશની સાથે યાતો કરતી હતી. તે નગરમાં સર્વ વર્ણોના નિવાસ ક્રમવાર હતા. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્રો પોતપોતાના સ્થાનમાં જ રહેતા હતા. તેઓની જુદી જુદી શેરીઓ તે વર્ણના નામની ઓળખાતી હતી. નગરની વચ્ચે એક વિશાળ શેરી હતી, જે “જૈન શેરી” ના નામની ઓળખાતી હતી. તે શેરીમાં જૈનોના ઉંચા પ્રસાદો શ્રી-છીન્ન આવેલા હતા. તેની વચ્ચે વિમાનના જેવાં ચેન્બો અને ઉપાશ્રયો હતા કરેલા હતા. દરેક ઉપાશ્રયની પાસે એક પૌષ્કરાળા અને જ્ઞાનશાળા ખોલવામાં આવેલી હતી. જેમાં જૈન બાગદો અને અને બાગિકાઓ સામાયિક સર્વ જ્ઞાનાભ્યાસ કરતાં હતાં.

આ મુંદર નગરમાં દીક્ષાકુમારીએ પ્રવેશ કર્યો. તે મહાનુભાવા ફરતી ફરતી ચતુષ્પરિપાટી કરતી એક વિશાળ ઉપાશ્રયની પાસે આવી. તેણીએ પ્રથમ અદ્વૈતચર્યાએ પવિત્ર ભૂમિમાં પ્રવેશ કર્યો, ત્યાં ઉપાશ્રયની અંદર વિવિધ જાતની રચનાઓ જોવામાં આવી. એક નરક મુંદર પાટો સારા બિંજાના સાથે પડી હતી. બીજી તરફ નકશીકાર કબાદો હતા કરવામાં આવ્યા હતા. એક બાગુ બીંતાકબાદો આવેલા હતા. જેની અંદર વિવિધ જાતની દવાઓ, મુગધી તેલો અને દેશી સાબુઓ મોડવેલા હતા. એક તરફ નવરંગિત પાત્રાઓ અને પુંજળીઓ હારઅંધ પડી હતી. બીજી તરફ જળ જળના ખંડીયા, પેનરીસો અને પીંછાઓ રહેલી હતી તે ઉપરાંત બીજી ઉંચી જાતની વસ્તુઓ પણ લુહ લુહ ડોકાણે રચનાથી મોડવેલી હતી.

શાંતસ્વરૂપ દીક્ષાકુમારી એ ઉપાશ્રયમાં પેસી આમનેમ ફરવા લાગી. ઉપાશ્રયની બીજી ભૂમિમાં ગડ ત્યાં સાધુઓનું ટોળું માનકાળની ક્રિયા કરી પરવારેલું અને વિવિધ જાતનાં પ્રવર્તનો કરતું જોવામાં આવ્યું. કેટલાક સાધુઓ આ દૂધ ચોહોરવાની તૈયારી કરતા હતા, કેટલાક

૬ મગજને શાંતિ આપનારું પાદ અને નાસ્તાઓ લાવવાનું
જાને આજ્ઞા આપના હતા, કોઈને માટે હિંસી જાનનાં ઔપદો લા
ના આદેશ થતા હતા, કોઈ વ્યવિથત સાધુને માટે વિદ્યાનુ શા
અને રાજવૈદો બ્રાહ્મણની તજવીજ થતી હતી, કોઈ વિદ્યાભિજ્ઞ
મુનિઓ પ્રાચીન રાષ્ટ્રીઓની પાસે બેઠા હતા, અને વિદ્યાગુરુ
આવેલા પંડિતોના વખતનો નિષ્કંથ કરતા હતા; અને કોઈ ઉચ્છૃંખ
પુરાન સાધુ માત્ર આવેલા રાષ્ટ્રીઓને ઈષકો આપતા હતા, અને
મનો પમાર કાપવાની ધમધી આપતા હતા. કોઈ નવદીક્ષિત બ્રા
સાધુને ક્રિયા શીખવતા હતા, અને તેમાં યપેશી તેમની ભૂલોને મા
વિદ્યાર ભરેલા રાખેા બોલતા હતા.

ઉપાસના મધ્ય ભાગે તે સાધુઓના વરિષ્ઠગુરુ એક વિશાળ પ-
રાશમાં બેસી હતા. તેમની પાસે કેટલાએક શિષ્યો વિનયથી ગદેસા
હતા. તેમની પાસે કેટલાએક સંઘના આગેવાન શેડીઆઓ બેસી
હતા. કેઈકેઈકો મહારાજને વાહુદારા એકજવાની વિનંતિ કરતો
હતો, કેઈકેઈક સેવા કરેભાવવાની પ્રાર્થના કરતો હતો, કેઈકેઈક શેડીમાર
લેવાનો આમદ કરતો હતો, કેઈકેઈક પુસ્તકો લખાવવાનો આદેશ માગતો
હતો, કેઈકેઈક જખવાનો ખુલાસો માગતો હતો અને કેઈકેઈક આવક-
ના હેતુરે દીક્ષા અપાવાની વાતો કરતો હતો. વરિષ્ઠગુરુ તે બધા-
ની સાથે વાર્તા કરતા અને તેમને પ્રશ્નરૂપે આપતા જતા હતા. સ્વા-
ધ્યાયધ્યાન કરવાનો અને ધર્મોપદેશ આપવાનો એ પ્રાવૃત્તિઓનો કી-
મતી સમય એ વરિષ્ઠગુરુ એવી રીતે પ્રસાર કરતા હતા.
જેમ જેમ સમય ધતો ગયો. તેમ તેમ સંઘના આગેવાન શેડી-
આઓ સાહેબ ભાગપાણીનો સાલ દેખે - એમ ઉચ્ચાર કરતાં એક
પછી એક વિદાય ધર્મ ગયા અને વરિષ્ઠગુરુ ધાગાના સિંચવર્ગની સા-
થે એકસા રહ્યા.

આ સમયે પંક્તી દીક્ષાકુમારી ઉપાશ્રયની સ્થના બોતી બોતી
પંક્તી વરિષ્ઠગુરુની પદશાગમાં આવી કહી રહી. ત્યાં તે અદરશરૂપે
રહી નીચેની ગાથા મધુર સ્વરે બોલી:—
રહું તુ કુઝળા સામાન્ય

कहें तु कुञ्जा सामाएणं, जो काये न विचारए ।
ए पर विमीशंनो, संकल्पम्य वमं गच्छे

५५ पर विमीश्रानो, संकल्पम्य वमं गत्रो ॥ २ ॥

“જે પુરૂષ દ્રવ્ય તથા ભાવરૂપ જે પ્રકારના કામનો ત્યાગ કરે નહીં, પગલે પગલે વિવિધ પરિબલથી એક પામે અને અપ્રાપ્ત વિષયની પ્રાપ્તિ માટે સંકલ્પ કર્યા કરે, તે પુરૂષ ચારિત્ર્યને કેવી રીતે પાળી શકે ?”

આ ગાથા સાંભળતાંજ તે બંન્ના સાધુઓ ચમકી ગયા અને આસપાસ જોવા લાગ્યા. પછી ફાગુવાર મુની કોઈ વંત્રા તેમના જોવામાં આવ્યું નહીં. તેવામાં વરિષ્ઠગુરુએ પોતાના વાસસ્થાનની સામે તે શું-શરૂ મૂર્તિનું દર્શન કર્યું. તરતજ તેમણે ઓઝ સાધુઓને જે મૂર્તિ બતાવી એટલે બંન્ના સાધુઓ એકઠા થઈ મહાદેવી દીક્ષાકુમારીનાં દર્શન કરવા લાગ્યા—

વરિષ્ઠગુરુએ જે મહાનુભાવાને આશ્ચર્યથી પુછ્યું, “બાળે, તમે જાણ છો? કેવી છો કે માનુષી છો? આ સમયે આ ઉપાધ્યક્ષમાં આવનારું શું કરવું?”

દીક્ષાકુમારીએ ફાગુવાર વિચાર કરી નીચે પ્રવાણ કર્યું—

“સાધુઓ, તમને આત્મજ્ઞાન કન્નારી અને તમને શિક્ષણ આપવારીકું એક દેવકન્યા છે.”

વરિષ્ઠગુરુ કહ્યું, “બાઈ, તમને જ્ઞાનના અનંત સાધુઓ છીએ. કાલકાનુ જો અમને આજ્ઞાન કરી ના નહીં તેમ શિક્ષણ ફક્ત આપી શક નહીં. તમે જાણ છો કે જે અમને આત્મજ્ઞાન અને શિક્ષણ આપવાને બનશે છે.”

દીક્ષાદેવી બુનિયાદ કરી કાલકાનુ! તમને જ્ઞાનના અનંત સાધુઓ છીએ. કાલકાનુ જો અમને આજ્ઞાન કરી ના નહીં તેમ શિક્ષણ ફક્ત આપી શક નહીં. તમે જાણ છો કે જે અમને આત્મજ્ઞાન અને શિક્ષણ આપવાને બનશે છે.”

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચન સાંભળી બંન્ના સાધુઓ વિચારમાં પડી ગયા અને પરસ્પર એક બીજાના મુખ સામ જોવા લાગ્યા.

તે વખતે એક વિદ્વાન સાધુએ ઉભા થઈને જણાવ્યું, “ગુરુ બંન્ને કુમા, આ દિવસ આજના અરૂણ ઉપરથી જાણાય છે કે તેઓ દીક્ષાનું દરૂપ છે. આજના દરૂપમાં જે અદરૂપ જે બેસે છે, તે આ પાનેજ દીક્ષા લાવે છે. વળી તેમનાં દરૂપાને આગળ ફક્ત દેજ છે.

વરિષ્ઠગુરુ—બાઈ, તેં જી રીતે જાણું કે આ દીક્ષાનું દરૂપ છે?

મુનિ—તેમના કહેવાના આશય ઉપરથી વગી તેઓ જે અદરશ રહી ગયા હોવાના હતા, તે ઉપરથી મને ભાસ થાય છે કે તે દીક્ષા છે.

વરિષ્ઠગુરુ—તે ગાથા યેની છે?

મુનિ—જે દશવૈશ્ણવિઃસવના બીજા અધ્યવનની પહેલી ગાથા છે.

વરિષ્ઠ—તે શી રીતે જાણુ?

મુનિ—જે દશવૈશ્ણવિઃસવના પાંચમી કેટલાએક ભાગ વાંચે છે.

વરિષ્ઠ—તે સવમાં યેની કથાઓ છે?

મુનિ—ગુરુ મહારાજ, એ કથાવાર્તાનો મથ નથી, પરંતુ સાધુના આચારનો મથ છે. દરેક સાધુને તે જાનવ કરવા મોખ છે.

આ પ્રમાણે ગુરુ શિષ્ય વાર્તાલાપ કરે છે, ત્યાં દીક્ષાકુમારીએ મહારજ સ્વરથી કહ્યું, “મુનિજી, મહારાજ સોયની વાત છે કે, ગુરુ મુખ અને શિષ્યો વિદ્યાન હોય છે. આપણા બંન્ને શિષ્યોના પરિવારનું સ્વામિત્વ પદ હોનાર અને આવા સમુદ્ધવાગ્દા નમરના સમે ઉપર પાત્રનું સ્વામિત્વ મહારજનાર ગુરુ દશવૈશ્ણવિઃસવથી તાત્ત અજ્ઞાન છે. અહા! અવ-શ્યવૈશ્ણવિઃસવનો કેવો મદિમા છે? આવા નિરંતર ગુરુઓ સાધુઓના સંપત્તિના અવિદ્યાના બને છે, અને મુખ આવડે તેઓનું બહુ માન કરે છે. વર્તમાનકાળે જેન પ્રજાની શાર્મિક સ્થિતિની અવગતિ થયાનું આ પત્ર એક મુખ્ય કારણ છે.”

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં સંજોગક વચન સાંભળી તે વરિષ્ઠગુરુ આશ્ચર્ય સાથે હાથ પામી બેઠા અને—શું આ દીક્ષા પાનેજ સ્વરૂપ હોઈને આવી હશે?—એમ હાથમાં સંકેત કરવા લાગ્યા.

વરિષ્ઠગુરુ આ પ્રમાણે સંકેત કરવા હતા, ત્યાં દીક્ષાકુમારીએ આશ્ચર્યથી કહ્યું, “મારુદ, શી વિચાર હો છે? મનમાં કંઈ પરંતુ સંકેત કરવા નહિ. તમારું આ વિદ્યાન ગિરિ જે કહ્યું છે તે વધાર્યું છે. પાનેજ તમારી દીક્ષા છે. આપણા દીક્ષાકુમારી છે. તમારું બહારનું નામ અતરના અંગમાં નહિ જે સ્વરૂપ રહેલું છે. તમારું નેસા આપણી અને અતરના સાધુઓના કંઈકને માટે જે માત્ર અદરશ સ્વરૂપ.

પને દૃશ્યરૂપે જનાવ્યું છે. વર્તમાનકાળે સાધુઓ પોતાના આચારથી બ્રહ્મ થતા બન્ય છે અને આજવાન આવડો ભક્તિને બદલે ખુશામત કરી તેમના સગી અને છે તેથી હું આત્મ દૃશ્યરૂપ ધારણ કરી ભારતના ઉત્તમ પ્રદેશમાં ફરવા નીકળી છું. મારો ફરવાનો ઉદ્દેશ સાધુઓને ઉત્તમ શિક્ષણ આપવાનો છે.”

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચન સાંભળી તે વરિષ્ઠમુનિ હૃદયમાં ભય પામી ગયા. પણ ભદ્રિક પ્રકૃતિને જીવને તેઓને દીક્ષાકુમારીની વાત રૂચિકર લાગી. પછી વરિષ્ઠમુનિ વિનયથી બોલ્યા—

“હવે, તમારા હૃદયના વિચાર જાણી અમે ધણા પ્રસન્ન થયા છીએ. આપના કહેવા પ્રમાણે વર્તમાનકાળે અમારી સ્થિતિ વિચિત્ર થઈ ગઈ છે, એ વાત સર્વને માન્ય કરવી પડે તેવી છે, પણ આપના શાસનમાં બધા સાધુઓ વર્તણૂકે નહીં એ વાત સંશય ભરેલી છે.”

વરિષ્ઠમુનિનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાકુમારી ડુંધે સ્વરે બોલી—“મુનિ, એ તમે શું કહેો છો? મારા શાસનમાં કોણ નહીં વર્તે? મારી સર્વ આજ્ઞાઓફરેક મુનિને માન્ય કરવી પડશે. જે બો મારી આજ્ઞાને અનાદર કરશે, તેઓનાં શરીર અને હૃદયમાંથી હું મારા સ્વરૂપને આકર્ષી લઈશ. જ્યારે મેં મારા સ્વરૂપને આકર્ષી લીધું એટલે પછી તે ભ્રષ્ટચારિત્ર સાધુનો સર્વ સ્થળે અનાદર થશે.”

દીક્ષાકુમારીનાં આ વચનો સાંભળી તે વરિષ્ઠમુનિ કંપી ચાલ્યા અને તેમના હૃદયમાં ભારે ભય ઉત્પન્ન થયો.

વરિષ્ઠમુનિ વિનયથી બોલ્યા—જમંમાત્રા, તમારી આજ્ઞાને કયો મૂર્ખ મુનિ માન્ય નહીં કરે? તમારી સત્તાનું સ્વરૂપ સાંભળી મને ખાત્રી થઈ છે કે સર્વ મુનિઓને તમારી આજ્ઞા માન્ય કરવી પડશે. કૃપાળુદેવી, કહેા, શી આજ્ઞા છે? આપના મુખની શિક્ષાવાળી સાંભળેલા અમારાં હૃદયો વિશેષ આનુર થયેલાં છે.

દીક્ષાકુમારી ગંભીર સ્વરે બોલી—મુનિઓ, પ્રથમ તો તમારી અજ્ઞતા જોઈ મને વધારે અફસોસ થાય છે. તેમાં ખાસ કરીને આ વરિષ્ઠમુનિને મારે વધારે દિલગીર છું. આવી મદુન પદવી પ્રાપ્ત કરી છે, તે છતાં તેમને દર્શનકાંક્ષિતસૂત્રનું અધ્યયન કે મનન કર્યું નથી. હું જે ગાથા અદૃશ્ય રહીને બોલી હતી, III ગાથા માત્ર આટલા બધામાંથી

રી ગયો તેનો બીજાકુલ પતોજ સામ્યો નહીં. ભદ્રે, ઘોડા સાંકેડા આવકના મુખથી સાંભળવામાં આવ્યું હતું કે તે કાપુવેપ મુઠી દડા એક મ્વેન વસ્ત્રધારી ગોરજી બન્યો છે અને તના પ્રયોગો કરી અગ્નિ ત્રીએને પતી ખાય છે અને લપાઈ છે. આ સમાચાર સાંભળતાં મારા હૃદયમાં ધણે ખેદ અને ધયો હતો. “અરે મેં પાપીએ તેવા વિદ્વાન ગુરુનો ત્યાગ એ ધણા મૂર્ખતા કરી. મારાં ક્યાં કુર્મો ઉઠય આવ્યાં, કે આવી કુશુદ્ધિ સુતી.”

દેવી, એ પ્રમાણે હૃદયમાં ખેદ કરનો હતું આ વરિષ્ઠગુરુના કાખસ ધયો છું. એ ઉપકારી ગુરુ જે મને દશવૈકાલિકા સાએક અધ્યયનો ભણાવ્યા છે, તેનું સર્વદા મનન કરતો અને ખતુતાપ કરનો હતું અહીં રહ્યો છું. એ મહોપકારી ગુરુ મુજના દર્શનની અને સેવાનો મને ધણો કષ્ટ થાય છે; પણ પિતૃવતું રમરમું થડ આવતાં ત્યાં જસને મારા ચરણ પાકા તાના, કૃપા કરી મને એવો ઉપદેશ કે સજ્જાદ આપો કે જેથી દ્વાન ગુરુના ચરણની સેવાને પ્રાપ્ત કરું.

વિદ્વાન સાધુના મુખથી આ પ્રમાણે બધો વૃત્તાંત સાંભળી દીના હૃદયમાં ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ આવી. તેણીએ પોતાના હૃદયમાં “આ સાધુનું હૃદય ગુરુભક્ત છે; મારે તેનો પુનરુદ્ધાર કરે.” આટલું વિચારી દીક્ષાદેવી મધુર સ્વરથી બોલ્યા—“વિદ્યા, તમારું શુદ્ધ હૃદય જોઈ મને સતોષ થયો છે. તે સાથે તમારું ભક્તિ અને ઓઢા સતેજ થયેલાં છે, તેથી પણ તમે ચારિત્ર્યપૂરા પાત્ર છો, એથી મને ખાતરી થાય છે. ભદ્ર, તમે સંસ્કર તના શરણે જાઓ. તમારા ક્રમાશીલ નુરુ દયાળુ છે. તેઓ તપરાધને મનમાં જન્મપણ નહીં જાવે તમારી ઉપર કૃપાદષ્ટિને તમને ઉપદેશ આપી પોતાની ધર્મમય સીનજા છાખરો.”

દામાદુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી પેલા પન્થાસજી અને તેના શિષ્યો વિચારમાં પડી ગયા. તેઓએ કાણું કે “આ વિદ્વાન ગુરુ દીક્ષાદેવીની કૃપા થડ અને તેમને આપણાથી વુદા થવાની

સલાહ આપી. જો એ મુનિ પોતાના ગુરૂ પાસે ચાલ્યા જશે તો પછી આપણા સંઘમાં કોઈ વિદ્વાન સાધુ ન રહેવાથી આપણા આડંબર નહીં શકશે નહીં.” આનું વિચારી પંચાસે વિનયથી કહ્યું, “ધર્મમાતા, આપે જોમ આ વિદ્વાન મુનિનો ઉદ્ધાર કર્યો, તેમ હવે અમારો પણ ઉદ્ધાર કરો. અમારા આ બધા પરિવારમાં ને એકજ સાધુ વિદ્વાન છે. જ્યારે તેઓ અમારાથી લુપ્ત પડશે તો પછી અમારું શું થશે? ભદ્રે, અમારા જેવા અણ સાધુઓને કૃપા કરી સદાય આપો.”

દીક્ષાકુમારી તેમના હૃદયનો આશય જાણી સર્થ મંભીરે સ્વરથી બોલી—“સાધુઓ, તમારો ઉદ્ધાર તમારે પોતાનેજ કરવાનો છે, પોતાના આત્માનું દ્વિત કરવું એ દરેકનું કર્તવ્ય છે. ત્યાંગુધી પોતાના ઉદ્ધારનું કાર્ય મનુષ્ય બીજાના આધાર ઉપર રાખે છે, ત્યાંગુધી તે પોતાનો ઉદ્ધાર કરી શકતો નથી. “આત્મા આત્માનો રિપુ છે અને આત્મા આત્માનો દ્વિતકારી છે.” આ મહાવાક્ય સર્વ ભવિષ્યાણીએ સ્મરણમાં રાખવાનું છે. હે મુનિઓ, તે છતાં તમારા દ્વિતની ખાતર મારે કહેવું જોઈએ કે આ વિદ્વાન મુનિ તમારા સંઘમાં રહી પોતાનું દ્વિત કરી શકે તેમ નથી. તમે તમારા આચારથી વધારે દૂર થઈ ગયા છો અને થના જાઓ છો, અને આ વિદ્વાન હજી તેના આચારથી દૂર થયેલ નથી; તેનું હૃદય દર્શનશાસ્ત્રિકસૂત્રના પવિત્ર સંસ્કારોથી વાસિત થયેલું છે; તેમાં જો તે પોતાના ગુરૂનું શરણ સંપાદન કરશે તો તે સદ્ય આત્મસાધન કરવાને સમર્થ થઈ શકશે.”

દીક્ષાકુમારી આ પ્રમાણે કહેતી હતી, ત્યાં પંચાસજીએ વચ્ચે વિનયથી જણાવ્યું, “કૃપાળુ માતા, અમારી તરફ આવી ઉપેક્ષા કરશે તો અમારી શી ગતિ થશે? અમારા જે જે દોષો થયા હોય તે હામ કરો, અને અમને સાધુના સદાચારનો માર્ગ બતાવી અમારા બ્રહ્મ આત્માનો સાચર ઉદ્ધાર કરો. આપના જેવા મહાત્માઓ સર્વની ઉપર સમાનદ્રષ્ટિ રાખનારા હોય છે.”

તે સાધુનાં આવાં વચનો સાંભળનાંજ દીક્ષાદેવી હસીને બોલ્યા—“મુનિ, તમે ઉતાવળા થઈ આ વચનો બોલ્યા છો. વિચાર કરો. રાગી ત્રાવકો મમે તેવી રીતે ભક્તિ કરે તો શું તમારે તેઓની ભક્તિ સ્વીકારવી? રાગાંધ માણસ કદિ વિષય ભરેલા કામમાં ગુરૂની યોજના

૩૩
 હવે તો મું શરૂએ તેનું કામ પબ્લ કંટ્રી? વળી વસ્ત્ર, ગરમ અલગદાર મી
 અને રાધાનો ત્યાગ કરનારા સાક્રુષો ખરેખરા સાક્રુષો. 'કહે નાવ છે.
 એ વાત ખરી છે. પરંતુ તમે તેવા પત્ન રહ્યા નથી. આ તમારા શરીર ઉ-
 પર રહેલાં ઉંઘાં વસ્ત્રો આ ભીંતાકામમાં એ કહેતાં શુંગરી તેલોનાં
 પાત્રો અને આ મુંદર નકરીદાર પાટો ઉપર મોઢિલી રાધા બિંદી
 તમે વસ્ત્ર ગરમ અને રાધાના બોગો નો ચર્મચુસ્યા છે. તમે માત્ર અ-
 લગદાર અને સ્ત્રી બેજ વાનું ગાળી રહ્યાં છે. જો આવી રીતે બોગન
 સામયી વધારના જરૂર, અને તમારા રાગી આગની ધારણા પૂરી કર-
 ના જરૂર તો તમે બદલ સમયમાં બ્રથાચાર થઈ જશો.
 અરે સાદસિપુત્રિ, કીચાર આમાં
 એ તમારી સાદસિપુત્રિ, કીચાર આમાં

અને સાદસિમુનિ, ફરીવાર આપાં આમલી વચનો કહેતા નહીં.
એ તમારી મનોહર ઉપર હાજર જાણકારની મુખેથી રીતગ એ-
વી ઘણી પડી હોત તો તમારા મુખમાંથી આપાં વચનો નીકળત નહીં.
મુનિ, આ તમારા સહવાસી પિતાનુમુનિને પુણી છુલો કે હાજરે-
જાણકારમાં વચ્ચે, મધ અને અન્નકાંતને આપે શું કહેશું? હાજરે-
નાં આ વચનો આમગાંજ તે પિતાનુ મુનિ નીચેની એ માથા
બાંધ્યા—
"વર્ણાશ્રમ"

"कर्मणो यमसंसारं, इत्युच्यते मरणपरिणामम् ।
मरणं हि न कुरुते, न भवति, न भवत्यसि ।

नैव कर्तुं शक्नुते, न मेवास्ति इत्यतः ॥ १ ॥

गौरीगंगा परदे को ए. मे. ए. सादर विनि बुज्ज ।

५१५५ उन्नी अक्षरं देवभी वन्दे ॥ २ ॥

“તે પુરુષ ઉઘી જાગનાં દેશથી વન્ને, અંદનાદિ મુગધી પ-
કાદી, મુગા, પ્રમુખ અલકાદો, અનેક પ્રકારની સુંદર શ્રીયો અને પ-
તેમ વિનેરે શાશ્વત્વાનધા બેઠા નહીં મગધાથી ભોગવના નહી. તે
પુરુષ સાધુ રહેવાના નહી. ૧
“તે પુરુષ મનને આપનાં

આ પ્રકારે તે વિદ્યાર્થીને

આ: ક્રમોને જે રિજાન સ્ક્રી જે-સી. જે રહ્યો—એવે રીજાની
આનંદપૂર્વક એવે રહ્યો—એવે રહ્યો. આ જ ને એવે રહ્યો એ.

 $\frac{1}{2}k$

વંદા મનન કરવા ચોખ્ખ છે. ■ ખરો સાધુ કોણ કહેવાય? તેને માટે મં-
થકાર શય્યાંભવસુરિએ એ ગાથામાં સારી રીતે દર્શાવી આપ્યું છે.
પહેલી ગાથામાં તેમણે એટલું જ જણાવ્યું છે કે જે પુરુષો નહીં મળવાથી
વિષય ભોગને ભોગવના નથી અને તેથી તેઓ વસ, મુગંધ, અલંકાર,
સ્ત્રી અને શય્યા વિગેરેને ન ભોગવે, તેઓ શું તે સાધુ કહેવાય? અ-
ર્થાત્ ન કહેવાય. એવી રીતે તો શુદ્ધસ્થો પણ સાધુ થઈ શકે. જે પુરુ-
ષો મનને આકર્ષણ કરે અને પાતાને પ્રિય હાગે એવા સ્વાધીન ભોગ
પ્રાપ્ત થતાં પણ તેનો ત્યાગ કરે, તે ખરેખર સાધુ કહેવાય છે. એવા સા-
ધુઓજ પાતાના ચારિત્રગુણને દીપાવે છે અને પાતાના આત્મબળથી
સદ્ગતિના પાત્ર બને છે.

હું મુનિઓ, તમારે આ વિષે ઘણા વિચાર કરવાનો છે; તેવો
વિચાર કરવાથી તમે ધારણ કરેલા મારા સ્વરૂપની સારી રીતે સાર્થ-
કતા થઈ શકશે.

દીક્ષાનાં આવાં વચન સાંભળી પંચાસના હૃદયમાં સારી અસ-
ર થઈ ગઈ અને તેઓ દીક્ષાકુમારીને નમન કરી બોલ્યા—હે જગદુ-
દ્ધારિણી દેવી, તમારાં ઉપદેશક વચનોનાં મારા મન ઉપર સારી અ-
સર કરી છે. આવતી કાલે હું મારા શિષ્યાની સાથે વિદ્યાર કરી આ
ક્ષેત્રને છોડી દેવાની હચ્છા રાખું છું. આપના ઉપદેશનો દરેક અક્ષર
સત્ય છે, આ નગરના રાગી શ્રાવકો અમને અમારા ધર્મથી ભ્રષ્ટ કરતા
જાય છે. જે અમે નિર્મથ અનગાર અને સંવગી સાધુ છીએ, તે અ-
મે અહિં રહેવાથી સમંધ, સાગર અને અસંવેગી થઈ જઈશું. એક
સ્થાને વિશેષ રહેવાથી રાગદ્વેષ વધે છે. અને શુદ્ધસ્થાનો વધારે પરિ-
ચય થવાથી અમારા હૃદયમાં જાન જાનના ક્ષાલ થવા કરે છે. જે ક્ષા-
લથી અમારું ચારિત્ર અવશ્ય દૂષિત થવા વિના રહેતું નથી. મહાદેવી,
આપ કહો છે તે સર્વ રીતે સત્ય છે. અમારું ચિરકાળ અહિં રહેવું
થયું, તેથીજે સુંદર કબોટાની ઁણી થઈ છે અને ણીજી પણ મનને આ-
કર્ષણ કરનારી ચીજો એકઠી થયેલી છે. જો અમે ઉપેક્ષા કરી હોત અ-
થવા આ સ્થાનને સારર છોડી દીધું હોત તો અમે આવી સ્થિતિમાં કદિ
પણ આવત નહીં. ■ આટલું કહી તે વરિષ્ઠમુનિએ દીક્ષાકુમારીના ચ-
રણકમળમાં વંદના કરી અને પછી તેમણે ઉભા થઈ અભિમુદ્ધ દીધો
કે “આજથી અમારે કોઈપણ સ્થાનમાં ચાતુર્માસ શિવાય કારણ વિના

એક માસથી વધારે સ્નેહનું નહીં આપ્યું હતી તેમણે દીક્ષાકુમારીને વિનંતિપૂર્વક જણાવ્યું કે મમમાના, હવે દૂધા કરી આવિશ્વાન સાધુને ઘોડી મુલન સુધી અમારી સાથે સ્નેહવાની આજ્ઞા આપે કે જોથી તે અને અમે મારા બીજા શિષ્યોને દર્શવેશલિઃસૂત્રનું અધ્યયન કરાવે. ત્યારે અમે દર્શવેશલિઃસૂત્રનું અધ્યયન અને મનન સારી રીતે કરીએ. એટલે અમે અમારા સાધુવર્મને સારી રીતે બાણી રાખીશું. અને ત્રી તે પ્રમાણે પ્રવર્તન કરી અમે આપના શુદ્ધ સ્વરૂપને સંપાદન કરીને યોગ્ય થઈ રાહશું. -

વરિષ્ઠમુનિના આવા શુદ્ધ હૃદયન. વિચાર સાંભળી દીક્ષાકુમારી પોતાના હૃદયમાં પ્રસન્ન થઈ ગયાં. થઈ ગયાં તેમણે તે સાધુઓને ઉપદેશના અધિકારી બાણી નોંધની ગાથાથી ઉપદેશ આપવા માંડ્યો—

મુનિઓ, દર્શવેશલિઃસૂત્રના બીજા અધ્યયનમાં એક જમારે સદા મનન કરવા પોતે નિષ્ઠા છે. તે આવવાન થકને માંભળો—

“મનાઃ પેદ્ધાદ દર્શિત્વયં નો. મિગાગાનં”

૩૫—

નો સંપ્રાપ્ત થાય છે તેમાં તમે સારી રીતે વિચારી થઈ મુખી થશો.

મુનિઓ, આ પવિત્ર ગાથાનું સ્મરણ તથા મનન કરવાથી તમે તમારા મનનો નિમજ્જ સારી રીતે કરી શકશો. મનોનિમજ્જ અજ સં-
યમનું મૂળ છે. મનોનિમજ્જ કરવાથી હંદિયોનો નિમજ્જ થઈ શકે છે,
અને ત્યારે ચારિત્રધારી મુનિ ખરેખરો સંયમી કે સંયોગી કહેવાય
છે. દીક્ષાક્રમારી આદ્ય કંઈ વિરામ પામ્યાં, એટલે તેનું હૃદય તેમ-
ના ઉપદેશથી આર્દ્ર થઈ મરેણું છે એવા પન્થાસણ અને બીજા મુનિ-
ઓ તત્કાળ એ મહારેષીને પ્રેમ તથા ભક્તિથી વંદના કરી વિનયથી
બોધ્યા—“મહાનુભાવ, આપે અમારો ઉત્તમ ઉદ્ધાર કર્યો છે. રાગ,
દ્વેષ અને મોહરૂપી કુંદારાઓ સજ્જ થઈ અમને છુંદવાને આવ્યા
હતા, અને તેમણે કેદસીએક છુંદ પત્ત કરી છે; તેવા ભારીક વખતે ત-
મે આરી અમારો ઉદ્ધાર કર્યો છે. હવે અમને આ ઉપાધયની મોહ-
રૂપ ભૂમિ આપ્યે લાગે છે. રાત્રી આવડેએ આમહથી ચોહોરાવેલાં
ઉચ્ચી જાનનાં કપડાંઓ, મુગંથી નેલો અને બીજાં મુખદાયક સાધનો
અમને જગ પાન ઉચ્ચિકં જાનનાં નથી. હવે દુષ્ટા કરી આ વિદ્વાન મુ-
નિને અનાન ઉદ્ધાને માટે આજ્ઞા આપો. અને કરંવાર પાછા અમે
આપા મોહનાં ન નપડાં ને, તેવા ઉત્તમ ઉપદેશ આપો.”

દીક્ષાદત્તી દયા લાવીને બોધ્યા—મુનિઓ, તમારો હૃદયનાં મુજ
પરિણામે તેમજ નને અનિમય ન તોય થાય છે. હવે અદ્ય સમયમાં
તમાના પુન્યનો દય થવાનો છે. અનગારો, તમારી સ્થિતિ જોઈ મને
દયા ઉપજે છે. અને તે દયાથી હું આ વિદ્વાન મુનિને એક આતુર્ભાવ
નુ હી તમારી ભાવ નેદેશની મજાનુ, કે હું એક ને પુરાન મુનિએ
દર્શનલિંગનુ, કે તુ અ વચન દય નથી. તથાપિ તેના પવિત્ર હ-
દયમાં હોનાવ ને મહાનુવની સીંગા છાયા પડી છે. તેથી તે પૂજે
રીત ને મુનિવડ જગના અચિંતા અવજા છે. નાપુરો, ગયાંમુખી તે
મહાનુભાવ તમારો લેનુ તુ અવનાદન કેલે છે. ત્યાંમુખી પત્ત
તે ન પુ ન, નદ્ય હી તમાના હૃદયના ન્યાપના થમે, તોપતુ તમે
તમાના ન વન તમા પવિત્ર સારી રીતે દર્શન કરી શકશો. હવે હું
અહાથી તમા નવ ન આપા ન જાસાઈ છે. તમે તમાનાં પરિ-
ણામ ચરીઆના ન મને.

જા માધ્યમે એ સ્ત્રી ઉપરથી અને એવીજ રીતે બીજી સર્વે મોહકારક વસ્તુ ઉપરથી રાગને દૂર કરવો. જ્યારે તમારામાં ઠી રાગનો તદ્દન અભાવ થઈ જશે. એટલે પછી દરેક વસ્તુ ઉપર તમારે મમત્વ બંધાશે નહીં.

સાધુઓ, ઉપરની ગાથામાં મનોનિષદ્ધ કરવાનો આજ્યંતરવિધિ કહેલો છે. કંઈ તે વિધિ તમારા ઠી ન બની શકે તો તેની પૃથ્વીને માટે મનને નિમદ્ધ કરવાનો બાહ્ય વિધિ પણ તેજ સ્થાને દર્શાવ્યો છે. જે વિધિમાં સર્વ ધોંડવોના વિકારને નષ્ટ કરનાર તપસ્યાનો ઉત્તમ પ્રકાર જળાપયથામાં આવ્યો છે. સાંભળો—

“આપારયાઠી ચય સોગમદ્ધં, વાને કમાઠી કમિયં શુ દૂરકં ।

ઝિદાહિ દોમં વિણ્ણમ્જં રાગં, ઇયં સુદ્ધી દ્વોહિસિ સંપરાણ” ॥૧૧॥

મુનિઓ, મનને નિષદ્ધ કરવા માટે આ બાહ્ય વિધિની પણ આવશ્યકતા છે; કારણ કે આદ્ય વર્તના અનુકૂળ વગર આજ્યંતરવિધિ સફળ થતો નથી. તે આદ્યવર્તિ આ પ્રમાણે છે—“હે મુનિઓ, આનાપના કરો. એટલે સમગ્ર દિવસ સૂર્યના તડકામાં બેસો. અથવા ઉનાડરી વિગેરે તપસ્યા કરી તમારા વિકારી સરીરને તપાવો. એમ કરવાથી તમારા કામાદિ વિકારોને ઉપજાવવાનું સ્થાન મળતું નહીં. તેમજ તમે તમારી કામગણીને ત્યાગ કરો; કારણ કે જે શરીર મુકુમાળ નહીં હોય તો તમારા મનમાં કામાદિ વિકારો થતે નહીં. એટલું જ નહીં પણ તમને જોનારી સ્ત્રીઓને પણ કામવાસના થશે નહીં. એવી રીતનું આચરણ કરવાથી તમે પુરવેના દ્રવ્યોદે કામને ઉશ્ચેદન કરી શકશો, જ્યારે મન ઠી કામનાનું ઉત્તેજન થતું એટલે પછી તમારું દુઃખ પણ વધતું જશે. કામનું મનું દુઃખનું મુગ કાવ છે. આ પ્રમાણે આદ્ય ઉપાયથી કામનો જથ્થો ઓછો પડી તમારે આજ્યંતર કામનો જથ્થો કલ્યાણ. આજ્યંતર કામના જથ્થો તમારા રાગ અને દ્વેષ દૂર થઈ જશે. મગ્ધાદિ વિષય ઉપર જે ધોંત ને રાગ અને મનમાં ઉપજતો વેગદિવિકાર ને દૂર એ અનેને કર્મના વિષાક વિચારી જ્ઞાનના ઉત્તમ અગ્રણી દૂર કરી દેશ. આ ઉત્તમ પ્રકાર આચર્યાથી અને આ સંસ્કારમાં મુનિ મને જ્યાંનથી અથવા પરિણત તથા ઉપનમ

નો સમામ ચાલે છે તેમાં તમે સારી રીતે વિચારી થઈ મુખી થશો.

મુનિઓ, આ પવિત્ર ગાથાનું સ્મરણ તથા મનન કરવાથી તમે તમારા મનનો નિમગ્ન સારી રીતે કરી શકશો. મનોનિમગ્ન અર્થ સં-યમનું મૂળ છે. મનોનિમગ્ન કરવાથી હૃદયોનો નિમગ્ન થઈ શકે છે, અને ત્યારે ચારિત્ર્યવારી મુનિ ખરેખરો સંયમી કે સચેત્રી કહેવાય છે. રીક્ષાકુમારી આટલું કહી વિરામ પામ્યાં. એટલે તેનું દૃશ્ય તેમના ઉપદેશથી આર્દ્ર થઈ ગયેલું છે એવા પન્થાસજી અને બીજા મુનિઓ તાત્કાલ એ મહાદેવીને પ્રેમ તથા ભક્તિથી વંદના કરી વિનયથી બોલ્યા—“મહાનુભાવા, આપે અમારો ઉત્તમ ઉદ્ધાર કર્યો છે. રાગ, દ્વેષ અને મોહરૂપી કુંદરાઓ સજ્જ થઈ અમને કુંદવાને આબ્યા હતા, અને તેમણે કેટલીએક કુંદ પજી કરી છે; તેવા બારીક વખતે તમે આવી અમારો ઉદ્ધાર કર્યો છે. હવે અમને આ ઉપાસ્યવની મોહરૂપ ભૂમિ અપ્રિય લાગે છે. રાગી માવડેએ આમહથી વેાહોરાવેલાં ઉંચી જાતનાં કપડાંઓ, મુગથી તેલો અને બીજાં સુખદાયક સાધનો અમને જરા પણ રચિકર લાગતાં નથી. હવે કૃપા કરી આ ચિદ્વાન મુનિને અમારા ઉદ્ધારને માટે આપ્તા આપે. અને ફરીવાર પાછા અમે આવા મોહમાં ન સપડાયે, તેવો ઉત્તમ ઉપદેશ આપે.”

રીક્ષાદેવી દયા લાવીને બોલ્યાં—મુનિઓ, તમારા દૃશ્યનાં શુદ્ધ પરિણામ લોઈ મને અનિશય સંતોષ થાય છે. હવે અદ્ય સમયમાં તમારા પ્રુણનો ઉદય થવાનો છે. અનગારો, તમારી સ્થિતિ લોઈ મને દયા ઉપજે છે. અને તે દયાથી હું આ ચિદ્વાન મુનિને એક ચાતુર્માસ મુડી તમારી સાથે રહેવાની ભક્ષામત્ત કરું છું. એકે તે પ્રુવાન મુનિએ દશવૈશિકસૂત્રનું પૂર્ણ અધ્યયન કર્યું નથી, તથાપિ તેના પવિત્ર દૃશ્યમાં કુરૂપસાય એ મહાસુવની રીતગ છાયા પડી છે. તેથી તે પૂર્ણ રીતે તે મુખોપક સૂત્રના અધિકારી બનેલા છે. સાકુએ, બ્યાંમુધી તે મહાનુભાવે દશવૈશિકસૂત્રનું અવગાહન કરેલું છે, ત્યાંમુધી પજી તે એ સૂત્રના રહસ્ય રી તમારા દૃશ્યમાં સ્થાપના થશે, તોપજી તમે તમારા સંયમ તથા ચારિત્ર્યને સારી રીતે કૃતાર્થ કરી શકશો. હવે હું અહીંથી મારો પ્રવચન આગળ ચલાવા છું છું. તમે તમારાં પરિણામ ચરીઆતાં રાખજો.

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચન સાંભળી પન્થાસજી અને બી સાધુઓ કંપી બાધ્યા—તેઓ દીક્ષાકુમારીના ચરણમાં નીચા નમી બોધ્યા—“કૃપાનિધિ, ક્ષણવાર રહો અને અમારા જેવા પામર સાધુએ ને કાંઈક વિશેષ ઉપદેશ આપો

દીક્ષાકુમારી—મુનિઓ, મેં તમને જે કહેલું છે, તે હમેશ રમણમાં રાખો તો તે ધણેજ ઉપદેશ સમજાવે. હાલ તો એટલું બસ છે.

પન્થાસ—મહાદેવી, અમને તમારી વાણી સાંભળનાં વૃક્ષિતી નથી. જે કૃપા કરી જરા વિશેષ ઉપદેશ આપો તો અમને ઘણે લાભ થાય. તમારા જેવાં પવિત્ર મહાસતીનાં સમાગમ પુનઃ ક્યારે થશે

આ વખતે પેલા વિદ્વાન્ મુનિ ચિનયથી મંદ સ્વરે બોધ્યા—“પવિત્ર દેવી, અમારા પન્થાસજીનું વચન રાખવા દશવૈકાલિકસૂત્રન એક સુંદર ગાથા સંભળાવે. જેથી અમને બધાને ઉત્તમ બોધને લાભ મળે.

દીક્ષાદેવી હસીને બોધ્યા વિદ્વાન્ મુનિ, જે તમારી ઇચ્છા હોય તે ગાથા કહું.

વિદ્વાન્ મુનિએ નમ્રતાથી કહ્યું, મહાનુભાવા, આ સંયમરૂપ એ ક ધર છે, તેમાં હર્મિયાં સાધુનું મન રહેવું જોઈએ. કદિ પળ તે અપા. મનને તે સંયમરૂપ શ્રદ્ધમાંથી અદાર નીકળવા ન દેવું જોઈએ. એ વિધેની જે બોધક ગાથા છે. તેનું વ્યાખ્યાન કહી સંભળાવે.

દીક્ષાકુમારી સાનંદ થઈ બોધ્યા—મુનિઓ, આ વિદ્વાન્ મુનિ જે ગાથા કહિવાનું કહે છે. તે ગાથા ખરેખર મનન કરવા યોગ્ય છે ને સાવધાન થઈને સાંભળો—

“પરકંદે જાતિયં જોઈ, શ્રૂમકંઠં દુરામયં ।

નેન્નંતિ વંતયં જોતું, કૃત્તે જાયા અગંગણે” ॥૧॥

“અગંગેન નામના કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્પો અસદ્ધ અને પ્રજ્વલિત એવા અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવાને ઈચ્છે છે. પણ પાને વમન કે રેતા પડાયને પાકું ખાવાને ઈચ્છતા નથી.” ૧

હે મુનિઓ, આ ગાથાનો ભાવાર્થ એવો છે કે અગધન જ્ઞાનના સર્પો કે જેઓએ હંસ ભરિને વિષ જે વમેલ છે તે વિષને પ્રચ્છલિ-અગ્નિમાં આદુનિ કરને બગી જાય પણ તેઓ વચન કરેલા પદાર્થને ખાવાને ઈચ્છતા નથી. તેવી રીતે ઉત્તમ ગુરૂ પાસે દીક્ષા લઈ સંયમધારી થયેલા મુનિઓ કે જેમણે આ સંસારના ભોગના પદાર્થો છોડી દીધેલા છે, તે પદાર્થોને પાછા મદલ કરવાને તેઓ ઈચ્છતા નથી. જેવી રીતે વચન કરેલું અગ્નિદિ પ્રીતિવાર પોતાના ઉદરમાં નાખવું તેવીજ રીતે ત્યાગ કરેલા ભોગોને પ્રીતિવાર ભોગવવાં તે છે. વચન કરેલાને ખાનાંજેવી યુગ ચડે છે. તેવી યુગદરેક સાધુને ભોગવેલા ભોગ પ્રીતિવાર ભોગવવાને માટે રાખવી જોડાયે. સર્પ જેવા નિર્ધય પ્રાણીઓ પણ વાંંગ ભોજન કરતાં નથી તો જીવિવાળા મનુષ્યો તેવા વાંંગ ભોજનને કેમ કરે? અર્થાત્ ન કરે.

હે મુનિઓ, આ પદ્યનો ભાવાર્થ તમારે હૃદયમાં મનન કરવો. અને જ્યારે તમારી મનોવૃત્તિ ભોમ તરફ આકર્ષાય, ત્યારે તમારે આ વિચાર મનમાં લાવવો એટલે તે વૃત્તિ એ ભોગથી નિવૃત્ત થઈ જશે અને તમે તમારા ચારિત્રને નિઃકલંક રાખી શકશો. આ વિચાર કરી પણાં ભવિષ્યથીઓ ભોગાસક્તિ થયા નથી અને પોતાના ચારિત્રધર્મમાં અર્જુનપણે રહી શક્યા છે. મુનિઓ, તે પ્રસંગ ઉપર રથનેમિ અને રાજિમતીનું દૃષ્ટાંત મળવા જેવું છે. જે તમે કથાનુયોગદારાએ જાણેલું હશે. ત્યારે નેમિકુમારે રાજ્યભોગનો ત્યાગ કરી ચારિત્રને અંગીકાર કર્યું હતું, તે વખતે તેમનો ભાઈ રથનેમિ કે જે રાજિમતીના સૌંદર્ય ઉપર મોહિત હોતો, તેણે એવી દુષ્ટ ધારણા કરી કે, હવે જો હું મારી બાતુ પત્ની રાજિમતીને સગુણ કરું તો તે મારી ઉપર રાજિમતી થશે, કારણ કે મારા બંધુ નેમિનાથ નેણીનો યૌવનવયમાં ત્યાગ કર્યો છે. આવી દુષ્ટ ધારણાથી કામવાસનાવટે ભરેલા રથનેમિ રાજિમતીની પરિચર્યા કરવા લાગ્યો.

રાજિમતી સતી હતી. તેણીએ નેમિકુમાર શિરાય બીજો પતિ નહીં કરવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. તે સાથે તેણી વિષયમુખમાં પિરકા થઈ હતી. તે ચતુરાંએ રથનેમિના દૃષ્ટ્યનો દુષ્ટ અધ્યવસાય બાણી લીધો, અને તેથી તે પોતાના રીતિનું રક્ષણ કરવાને વિરોધ સારવાન રહેવા લાગી.

તેથી રથનેમિએ પ્રતિજ્ઞા પામી ચારિત્ર લીધું. પછી રાજિમતી પણ ચારિત્રવતી થઈ હતી.

એક વખતે રથનેમિમુનિ એક પાસેની ગુફામાં કાઉસ્સગાધ્યાને રહ્યા હતા. એરણમાં રાજિમતી પણ ગુરનેવાંદવા ગઈ હતી, તે ગુરને પાંચી પાછી આવતી હતી. તે વખતે વર્ષાદ વરસવાથી ભયાં રથનેમિમુનિ પડા હતા, તેજ ગુફામાં પેરી. રાજિમતીએ ગુફાના એક પ્રદેશમાં રહેલા રથનેમિને જોયા નહીં. પછી સાચી રાજિમતીએ વર્ષાથી ભીંજા-એણાં પાનાનાં વસ્ત્રો આંગ ઉપરથી ઉતારી ગુફાની આંદર મૂકવી દીધાં. તે વખતે રાજિમતીનું હિંમતું આંગે જોઈ રથનેમિ કામાગુર થઈ ગયો અને રાજિમતીની પાસે આવ્યો. તેને જોઈ રાજિમતીએ વસ્ત્ર પહેરી દીધાં. કામાગુર થયેલા રથનેમિની જૂલિ બાણી લઈ સતી રાજિમતી. એ જ વચનો કહ્યાં હતાં; તે વચનોનું અર્થ કરી સુત્રકાર નીચેની માધા કહે છે—

“અહં વ જાંગગયમ્,
નં વ મિ કંપગચિત્તિદુણાં ।

મા તુસં મંથણા હાંસાં.

મમંસં નિદુષ્ટાં વા.” ॥ ૭ ॥

“રથનેમિ, હું બેચેન છું— કિંમંસંસં રાજાની કન્યા તું. અને તું આ પાંદુરો સત્કારપૂર્વક રાજાને પૂજા છે. એ રા. કિંમંસં તુમમાં જન્મ્યાં. આ રાજા આજ વિષયકે વચન કહેલા રસેનું પાન કરીને પાનપાનના કુડાન વિષય - વળ આગળ નર્મ જોયા ન થઈયા. માટે તું મનને નિયંત્રી રા. તો તુ વચન નિયંત્રિયા - પણ પાતળ કદ.”

‘જા. ન કાલ્પિયમાર

જા. પ્રા. કિંમંસં નારિકાં

શણ વિદુષ્ટ દયા

કાલ્પિ કાલ્પા રહિમ્મિ.” ૭

“રથનેમિ તું જે જે જાણના જા. - અને તેવની કહે છે બા.

વં કરીશ તો તું પેનથી તારિય થયેલા જંગ ઉપર તરલા ધાસની જેમ અરિધર આતમાવાળો ધર્મશા.” ૨

“તીસે સો વંચણ સોજા,
સંજયાઈ મુજાસિયં ।

અંકુસેણ જહા નાગો,
ધમ્મે સંપમિવ દ્યો.” ॥ ૩ ॥

“સંયમવતી સાધ્વી રાત્રિમતીનાં આવાં મુદર વચન સાંભળી તે રથનેમિ અંકુશવડે હાથીની જેમ પોતાના સંયમધર્મમાં રિધર થયો.” ૩

મુનિઓ, આં રાત્રિમતી અને રથનેમિનું દૃષ્ટાંત તમારે યથાર્થ રીતે વિચારવાનું છે. વચન કરેલા પદાર્થને પાછો ભક્ષણ કરવાનો રાખ-લો સંયમને વિષે દૃઢ કરનારો છે અને એજ દૃષ્ટાંતથી રથનેમિનું જીવન કૃતાર્થ થયું હતું. મસિનભાવને ધારણ કરી અષ્ટ ધયા તૈયાર થયેલા રથનેમિને સતી રાત્રિમતીએ અષ્ટાચારમાંથી બચાવ્યો હતો. હે મુનિઓ, એ ઉત્તમ દૃષ્ટાંત તમારે સર્વ રીતે મહુલુ કરવા ચોખ્ખ છે. જે તમે એ બોધક દૃષ્ટાંતનું મનન કરશો તો તમે તમારા જીવનમાર્ગને સારી રીતે સુધારી શકશો. તેથી વચન કરેલા ભોગને પુનઃ ભોગવવાની તમારી કુર્જલિ થશે નહીં.

આજુ બોલી દીપ્તાદેવી, જવાને તૈયાર થયાં અને જતાં જતાં તેમણે ઉચે સ્વરેકથું—“મુનિઓ, હવે હું જાઉં છું. દસપૈકાસિકમ્પતનું આ આમણપૂર્વક નામનું બીજું અધ્યયન તમારા હૃદયમાં સ્થાપન કરજો. અને આ વિદ્વાન મુનિની પાસે એ મહાસૂત્રના અધ્યયનનું પાઠ કરજો. તે પછી એ વિદ્વાન મુનિને તેના પવિત્ર ગુરુ મુખાવિજ્ઞાનના સમાગમ કરાવજો. અને પછી જ્યારે એ વિદ્વાન મુનિ સંપૂર્ણ ગીતાર્થ થાય, ત્યારે તેમની પાસેથી જેન આગમના રહસ્યનું જ્ઞાન મેળવવાને તમારા ચોગ્ય શિષ્યોને મોકલજો, એથી તમે આ ભારતવર્ષ ઉપર ધર્મકીર્તિ સંપાદન કરી અને ચારિત્રધર્મનો વિજયવાપરો આ જગતમાં પ્રેરકાવી અતે શિવમાર્ગના પથિક બની શકશો.”

આરતું કહી દીક્ષાકુમારી ન્યાંધી અટરથ થઈ ગઈ. અને સાધુ-
ઓ એ પવિત્ર દેવીની પ્રતિમાને ચારે તરફ જોવા લાગ્યા. દીક્ષાકુમા-
રીના ગયા પછી પંચાસલ અને તેના શિષ્યોએ મળી પશ્ચાત્તાપ કર્યો
હતો, અને તેમના દૃષ્ટ ઉપર એટલી બધી અસર થઈ ગઈ કે તેઓ
બીજેજ વિષયે એ નગરીથી વિદ્યાર કરી આસીનીકગયા, અને તેમણે
પરમ, પુરુષ વિનરેનો વિશેષ પદનો પરિમલ ઊડી દીધો હતો.

તૃતીય પ્રવાસ.

દિવાના મુદર તર ઉપર એક મનોહર નગર દેખાતું
હતું. ચારે વર્ગની પ્રજાઓથી તે ભરપૂર હતું. તેમાં
જનપ્રજાના વિશેષ ભાગ હતો. આવાના મધ્ય ભાગે
જેન રુદ્રધ્યાની હતું એળીઅથ આવેલી હતી.
વ્યાપારકર્મીના લાભ ન પ્રજાનેજ મળતો હતો. કુખ્ય જૈન પ્રજા
ફિરિંગ અને અફિરિંગ અને પ્રજાનેજ વ્યાપાર કરતી હતી. તથાપિ મળે
ભાગ અફિરિંગ વ્યાપાર કરનારાં પગથાતુ રહેતો હતો.

નગરની માંડે જન દિવાલથી દિવાલના એવાં સુદર હતાં.
તેમાં નગરની બહાર આવેલ એ દિવાલથી વધુ મુસોભિત દેખા-
તું હતું. પાસ તાલના વિઠ્ઠીઆ એ નગરમાં આવેલ એવે આવનાં
નેઓ જાન ડીન રહેવા ડીન ડીન રહેતાં હતાં. જૈન શિવ-
પ બીજા પરમના પાસે એ નગરની રાજધાની આવના
હતા. તે નગરની પાસે જન અન્યામી પાસે નાંદે સર્વ સામમી સં-
પાદક એક નગરમાં પોતાનાં ડીવાલનાં આવી હતી. સાયકાએ જૈન-
ન આગી તરુ અને રુ વા નગર બહાર કરવા નીકળ્યા અને તે જૈન-
વના તાપક પ્રજાના જોનના લાભ વેગા હતા.
આ નગરની વચ્ચે એ દિવાલ ઉપર અથ આવેલો હતો. તેની
અંદર અનુસં સાધુઓ નગર તાલ ડીન રહેતા હતા. એ ઉપામયની

ભૂમિ સાધુઓના સનન વાસથી મુરોબિન અને સ્વચ્છ બની હોતેની સુંદરતાએ વિરાગી સાધુઓને રાગી બનાવ્યા હતા અને સંયમને અસંયમી બનાવ્યા હતા. કેટલાએક મુનિઓ તે પ્રતિવર્તે તે જોજ આતુર્ભાસ કરતા અને ભૂમિનો લાભ સર્વદા લેતા હતા.

ઉપામયની આસપાસ મૃદુસ્થ જૈન પ્રજાનાં મંદિરો આવેલાં તાં. તેથી ત્યાં વસનારા મુનિઓને આહારપાણીની અનુકૂળતા ધર્મ સારી હતી. વિવિધ જાતનાં મિષ્ટાન્નો ખુશોદાર થા, કાફી અને મિષ્ટ વાથી સાધુઓ પ્રતિલાભિન થતા અને તેથી અનગાર સાધુઓ તેજ પામયમાં સાગાર જેવા ધર્મ જતા હતા.

આ અનુકૂળતાનો લાભ માત્ર એક સંપાદાના સાધુઓને મળી હતો. કારણ કે, ચિરકાળના પરિચયથી રાગી બનેલા આચાર્યો તે ઉપામયમાં બીજા સાધુઓને પેસવા દેતા નહતા. તેથી કરીને કું બનતું કે, બીજા સંપાદાના વિદ્વાન શુદ્ધસંયમી અને વ્રજા સાધુઓનો લાભ તે નગરની જૈન પ્રજા મેળવી શકતી ન હતી. આ કેટલાએક નિષ્પક્ષપાતી શુદ્ધ આચાર્યોનાં મન કચવાતાં હતાં. અને થી સંગમાં બેઠીસી રહેતી હતી.

પવિત્ર દીક્ષાકુમારી તે નગરના સીમાડામાં ઉતરી તેણીએ હારઆવેશ પેલા મનોહર ચૈત્યની પ્રવક્ષિણા કરી અને પછી તે “નિનાય નમઃ” એમ બોલતી નગરમાં પેડી. તે નગર એક ન્યાયી ન ઉત્તમ રાજાની રાજધાનીનું હોવાથી સર્વ રીતે મુરોબિન અને ખી હતું. રાજાની પ્રજા ઉપર અને પ્રજાની રાજા ઉપર પ્રીતિ હોઈ એક પ્રજાને રાજ્ય તરફથી સર્વ પ્રકારની સહાય મળતી અને તે રાજ્યભક્ત પ્રજા સર્વદા રાજાનું શુભ ચિંતરતી હતી. આનું સુંદર ગર ભેતી ભેતી દીક્ષાકુમારી ચોટામાં આવી. ત્યાં તેણીએ આ મૃદુસ્થાની કેટલીએક આબાદીવાળી દુકાનો અવલોકી, તે ભેતી ભેતી મહાદેવી આગળ આવી. ત્યાં માર્ગમાં એક પામિસા અને અવની શોધ કરતા એક મહામુનિ તેણીના ભેવામાં આવ્યા. તે વિદ્વાન નિને ભેતાંજ દીક્ષાકુમારી તેમની પાસે આવી અને પોતાના અદ્ય રૂપને પ્રકાશ કરી તેની સમક્ષ ઉભી રહી. સુંદર અને પ્રકાશમાન વી દેવીની મૂર્તિ ભેળે તે મુનિ સાનંદાશ્ચર્ય થઇ ગયા અને તેમણે

ધુઓનો છે, બીજા ગચ્છના કે બીજા સંઘાગના કોઈ મુનિને અહિં સ્થાન મળતું નથી. વળી હાલ અમારા પૂજ્ય મુનિમહારાજે આગે આવવાના છે; મારે આપ કૃપા કરી અહિંથી ચાલ્યા જાઓ.”

તે શ્રદ્ધસ્થાનાં આવાં વચન સાંભળી હું તો આશ્ચર્ય પામી ગયો અને મારા હૃદયમાં વિચાર કરવા લાગ્યો—“અહા! શું આ દેશમાં આવો મોહ અને આવી રાગદશા છે? સિદ્ધાચળજેવા પવિત્ર તીર્થની જોના ઉપર છાયા પડે છે, એવા આ નગરમાં જ્યારે આવી ભેદબુદ્ધિ અને આવી મૂર્છા હોય તો પછી બીજે સ્થળે હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય? આવું વિચારી હું કાંઈ પણ બોલ્યો નહીં; અને ત્યાંથી ઉડીને ચાલી નીકળ્યો.”

ધર્મમાતા, હવે મારે રહેવાનું કોઈ સ્થાન શોધું છું. અઘાપિ મને તેવું કોઈ સ્થાન મળતું નથી, અને તેથી વિહારના કામથી આંત થયેલો હું આ નગરમાં આમનેમ મમું છું.

મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાદેવીના હૃદયમાં વધારે અસર થઈ આવી અને તેમના અમૃતમય નેત્રમાંથી અમુની ધારા ચાલવા માંડી. તે મહાદેવીને રૂદન કરતી જોઈ રવાણ મુનિ પુનઃ બોલ્યા—“માતા, આપ કોણ છે? અને મારે મારે આપને આવી લાગણી શામાટે થાય છે? આપની આકૃતિ જોતાં મને લાગે છે કે, આપ કોઈ આહુતધર્મની શાસનદેવી હશે અથવા સાધુધર્મના રક્ષણ માટે દેવલોકમાંથી અવતરેલાં કોઈ દેવી હશે. માતા, આપનું પથાર્થ સ્વરૂપ કહો અને મારી જિજ્ઞાસા પૂર્ણ કરો.” મુનિની આવી વિનય વાણી સાંભળી દીક્ષાકુમારી શાંત સ્વરે બોલ્યાં—“હું મુનિરંગ, હું તમારા સ્વરૂપમાં રહેનારી દેવી છું. મારું નામ દીક્ષાકુમારી છે. વર્તમાનકાળે સાધુઓના ચારિત્રધર્મની દ્વાનિ થતી જોઈ તેનો ઉદ્ધાર કરવા મેં આવું સ્વરૂપ ધારણ કરેલું છે. સારતત્ત્વના દરેક દેશમાં વિચરી ચારિત્રને દૃષ્ટિ કરનારા અને રાગી આવકોનાં મનરંજન કરવાને જીષ્ટાચાર થઈ ગયેલા સાધુઓને દરાવેકાલિકસૂત્રની શિક્ષા આપી મુદ્ધારવાનો હું પ્રયત્ન કરું છું. આગે ફરતી ફરતી આ નગરમાં આવી છું. આ પ્રસંગે મને અહિં તમારો મેળાપ અચાનક થઈ આવ્યો છે. તમારી આવી દુઃખિ સ્થિતિ જોઈ મારા હૃદયમાં અત્યંત ઝ્ઞાનિ થઈ

આવી છે, અને તેથીજ માત્ર નેત્રમાંથી અશ્રુધારા ચાલે છે. મદામુનિ,
તમે મારી સાથે ચાલો. હું તમને તેજ ઉપાશ્રવમાં સ્થાન અપાવું.

મુનિએ અલગિ લોટી કહ્યું. “ધર્મજનની, આપ માટે મારે કંઈ
રસી બધી તરસી સામારે લેશો? હવે મારી ઈચ્છા તેજ ઉપાશ્રવમાં
જવાનો નથી. ક્યાં સ્વેચ્છાથી બીજા માધુએ અને આવેશના મનમાં
અશ્રુનિ ધાય, તેવા સ્થાનમાં સાધુએ આશ્રયથી ન સ્વેચ્છાથી. હવે
તો અને સ્થાન આપો. જો કેમ કેકાલુથી આદારપાણી મળે તો હું વો-
તોરી સર્વેશ અને પછી નગરની બહાર કેઈ સાર્વજનિક ધર્મશાળામાં
જવાવાર વિશાંત ધર્મ આદાર સર્વ આશ્રયી માંડે વિદ્યાર કરી આશ્રયે
જઈશ. માતા, અને એમ પત્ર જાને છે કે આ નગરના આવેશ અને
આદારપાણી પત્ર નહીં બોલેવો. કારણ કે અમુક ગરુષ ઉપર રાગ-
બદ ધરેશા ને લોકોના મનમાં એવો પત્ર ફરામદ બધાં ગમે દોષ.

મુનિનાં આ વચન સાંભળનાંજ દીક્ષાકુમારીને વિશિષ્ટ સાગળી
ધર્મ આવી અને ને યોગાત્મક થઈ બેઠી—“ગંગરાજ, હું આ નગ-
રની જનમત અથવા નિર્ધનનાં નાચા દુઃખે? મુકે પત્ર બધા આશ્ર
આ નગરમાં વસનાં નહીં દોષ? જો એમ દોષ ને પછી જનપુત્રી જે-
વુ દેખાતુ આ નગર પત્રપુત્રીના જેવું નમરુત.

આ પ્રમાણુ દીક્ષાકુમારી અને તે મુનિનાં વચ્ચે વાળાતા પથ
હોતો. તેવાના મન ને આવના ન્યા ન્યાની વચ્ચે અને તેના ને મુનિને
આશ્રદ રૂઝિને બીજા ન્યા ન્યાનાં ગાયા. જ્યા ને મનિ આશ્રદ રાત્રી
સે વધી રાત્રી વિશાંત થયા.

પછી રાત્રી અને પથ દીક્ષાકુમારી પાયા નાના પાલી ને ન
નગરના વિશાંત રાત્રીવના ન્યા ન્યા. રાત્રી પૂરવાના જેમ તે રાત્રી
અવન અતે રાત્રી પથે ન્યા. અને ત્યાં ન્યા રાત્રીવે રાત્રીવના
જેમ રાત્રીવે સાધુ પાત્રા નેવાના ન્યા ન્યા. તે જો દીક્ષાકુમારી પ
વિશાંત રાત્રી ન્યા ન્યા—“તે રાત્રીવના રાત્રીવના રાત્રીવ રાત્રીવ
રીત વાલે છે? રાત્રીવના રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ
ધર્મ ન્યા છે. નાની આવના રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ
પુત્રે સાધુના પાત્રા. ન્યા ન્યા રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ
રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ
રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ રાત્રીવ

તિક મથોનું પડનપાકન મારી આગળ થયા કરે છે. હે રેવી, તે છતાંજો
 આપ કાંઈ પણ મોષ આપતા કહ્યા હો તો અમે આપનો અત્યંત
 ઉપકાર માનીશું, તેમજ અમે અમારા ચારિત્રમય જીવનને કૃતાર્થ ક-
 રીશું. રેવી, આપ અમારી પરજા કરો, જેથી આપના હૃદયમાં અતિ-
 શય સતોષ થશે, પછી આપનું સ્વરૂપ કે જે અમારા સારીરમાં રહેલું
 છે, તેને ખેચી લેવાની આપને ઠણા નહીં થાય. તે વૃદ્ધ મુનિનાં આ-
 નં વચનો સાંભળી દીપ્તિમારી હસીને બોલી—વૃદ્ધ મુનિ, તમે વિ-
 ના છે અને તમારા સાધુઓ પણ વિધવા ઉપાસક છે, એકું જાણું છું;
 પણ તમારા ચારિત્રગુણની અંદર જે ખામી છે, તે તમારા જાણવા-
 માં આવી ન હોય તેમ જાણે છે. કેટલાએક મુનિઓ પરોપદેશમાં પં-
 ણિ હોય છે, પણ પોતામાં રહેલા રોષોને જાણતા નથી. કદિ જ્ઞાના-
 વરજીય કર્મના ક્ષય થયો હોય, તેથી સારી વિધા પ્રાપ્ત થાય, પણ તે-
 થી કંઈ ચારિત્રગુણની પૂર્ણતા પ્રાપ્ત થઈ જતી નથી. યજ્ઞ સાધુઓ વિદ્વાન
 હોય છે, પણ ચારિત્રગુણથી રહિત દેખાય છે. જ્યાં વિધા ત્યાં ચારિત્ર
 હોય, એવો કાંઈ નિયમ નથી. કેટલાએક મુનિઓ તો વિધાના ગર્વ-
 થી ચારિત્રને દૂષિત કરનારા થાય છે. જ્ઞાનના મોટા અભિમાનથી
 તજ્ઞાને તેઓ અંધની જેમ પોતાના સદાચારના માર્ગને ભોંઈ રાખતા
 નથી. હે વૃદ્ધ મુનિ, તમે જેવા વિદ્વાન છો, તેવા સંયમી નથી.
 જો તમે યથાર્થ સંયમને ધારણ કરનારા હો તો આ નગરમાં ચિરકાળ
 રામાદેવસો છો? એટલુંજ નહીં પણ અહીંના આવકોને તમારા
 પરિચયથી રાખી બનાવી બીજા વિદ્વાન સાધુઓનું રામાદેવ અપમાન
 કરાવો છો? તમારા રાગમાં અંધ થયેલા આવકો આ ઉપામય ઉપર
 તમાનીજ સત્તા રાખવાને કહેવું છે અને તમને તેમાં લક આસક્ત બ-
 નાવે છે. હે વૃદ્ધ મુનિ, તમે તો હવે ન્યાયરથાએ પહોંચ્યા એટલે ત-
 મારા આત્માની નુકાળા બીજાને થઈ શકે તેમ નથી, પણ જે
 આ તમારા બાગ અને જગલુ જિન્દગી. તમારા જેવા અનુચિત વૃત્તિવાળા
 ન થાય. તેને માંડ દરકાર રાખો. રાત્રે કુંભ અને ખાંડને કુંભાને—એ
 કાળ છે. તમે આંધરમાંથી રાત્રીનાં જાણે છે અને ખાંડને રાત્રીમાં છે.
 તમારા જેવા રાત્રીનાં પત્ર નુતન નાનું રિંગલ હોવાની જરૂર નથી.
 તમે તમારા પોતાના હૃદયમાં જાણતા હતા કે ... વનિયમ કેવો દુરાધ્ય

ઉદ્ધાર કરવાની જરૂર છે અને તેને માટેજ મારે ભારતવર્ષ ઉપર આવતાર છે.”

આપું વિચારી દીક્ષાકુમારી ઉપાશ્રયના એક ભાગમાં આવી દૃશ્ય થયાં અને પોતાના ધર્મમય તેજથી તેમણે ઉપાશ્રયની આસપાસની ભૂમિ પ્રકાશિત કરી દીધી. દીક્ષાદેવીના શરીરનો પ્રકાશ જોઇ ત્યાં રહેલા સાધુઓ અને માવકો આશ્ચર્ય પામી ગયા. તેઓ કાળુવાર એકીનજરે એ પ્રકાશમાન મૂર્તિને જોઇ રહ્યા. કાળુવાર પછી સાધુઓના વૃંદમાં બેઠેલા ગુરુ ચિનયથી બોલ્યા—“દેવી, તમે કોણ છે? અહિં શામાટે આવ્યાં છો?” સર્વ મુનિઓના નાયક વૃદ્ધ મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાકુમારી ગંભીર સ્વરે બોલી—“મુનિ, જેતું અપૂર્ણ સ્વરૂપ તમારા શરીર ઉપર રહેલું છે, એવી હું દીક્ષાકુમારી છું. કળિકાળના કાળથી દૂષિત થયેલા અને ચારિત્રથી શ્રષ્ઠ થયેલા તમોને પ્રતિબોધ આપવાને માટેજ મારે આવતાર છે. જો તમે મારા બોધથી તમારામાં રહેલા મારા સ્વરૂપને સાચવશો નહીં અથવા કોઇ જાતની મુધારણા કરશો નહીં તો હું મારા સ્વરૂપને તમારામાંથી આકર્ષી લઇશ. પછી તમે ચારિત્ર રહિત અર્થ જશો અને નકારીસ્થિતિમાં આવી પડશો. દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વાક્યો સાંભળી તે વૃદ્ધ નાયક અને બીજા સાધુઓ ભયભીત થઇ ગયા. અને તેમનાં હૃદય ચિંતાથી આકુળબ્યાકુળ થવા લાગ્યાં.

કાળુવાર વિચાર કરી વૃદ્ધ મુનિએ કહ્યું, ધર્મમાત્રા, તમારું કહેવું વધાર્યું છે; પણ જેઓ પાતાના ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારા અને ચારિત્રરૂપ અમૃત્યુ રત્નને સાચવનારા છે, તેઓને વિષે તો તમે પ્રસન્ન થશો—એવી અમને આશા રહે છે. મહાદેવી, દેવગુરુ પસાયથી અમારા સંપાદમાં સારા સાના વિદ્વાન મુનિઓ થયેલા છે. મુદ્ધ ચારિત્રને પાળનારા અને મુનિધર્મના માદુર્યને આગ્રહનારા વાનુ મુનિઓ મારા ગિર્યપદને પાંખવા છે. દેવી, હું મારા સાધુઓની મુધારણા કરવામાં સંપૂર્ણ તૈયાર રહું છું. મારા શિષ્યો હૃદયમાં જ્ઞાનની આરાધના કરનાર અને સન્માનને ચાહનારા છે. અમારા નાકુટ્ટકમાં મંચડા સ્વાધ્યાય વિશેષ પ્રવર્તે છે. સારા સારા આશ્રમ શાસ્ત્રીદ્વારે સંસ્કૃત વેદ્યાની વૃદ્ધિ થવા કરે છે. ધર્મેન્દરી, હું પાને પણ મારે સર્વ સમય જ્ઞાનારાવનમાં જ નિર્ગમન કરું છું. જન આગમ અને જન ઉત્તમ તા-

પોતું પાનપાન માત્રી આમજ થયાકરે છે. તે દેવી, તે છતાંજે
 તે પત્ર એક આપરા કચ્છા હો તો અમે આપને અન્ન
 માનીશું, તેમજ અમે અમારા આદિત્યમય ટવનને કૃતાર્થ ક-
 રેવી, આપ અમારી પરજા કરો, તેથી આપના હાથમાં અન્ન
 નેજ થયે, પત્રી આપનું સ્વરૂપ કે જે અમારા સારીમાં રહેતું
 એથી લેવાની આપને કંઈ નહીં થાય. તે વૃદ્ધમુનિનાં આ-
 ને સાંભળી રીક્ષામારી હમીને બોલી—વૃદ્ધમુનિ, તમે વિ-
 અને તમારા સાધુઓ પત્ર વિધાના ઉપામક છે, એવું બધું જુ,
 તારા આદિત્યમુનિનાં અંદર જે આમી છે, તે તમારા બધાવા-
 વી ન હોય તેમ જાણે છે. કેરણ્યોક મુનિઓ પદોપદેશમાં પં-
 થ છે, પત્ર પાતામાં રહેલા દોષને બાજના નથી. કિં જ્ઞાના-
 કર્મને કાલ થયો તે થ, તેથી સારી વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય, પત્ર ને-
 આદિત્યમુનિ પૂર્વના પ્રાપ્ત થતી નથી. થજા સાધુઓ વિદ્યાન
 , પત્ર આદિત્યમુનિ સદ્વિન દેખાય છે. બધાં વિદ્યા ત્યાં આદિત્ય
 મેવ કાંઈ નિવમ નથી. કેરણ્યોક મુનિઓ તો વિદ્યાના મર્વ-
 રૂપને દૂષિત કંનારા થાય છે. જ્ઞાનના મોટા અભિધાનથી
 તેઓ અંધની જેમ પાતાના સાધારના પ્રાપ્તને ભેડે શાળા
 તે વૃદ્ધ મુનિ. તમે જેવા વિદ્યાન છે. તેવા સર્વથી નથી.
 સ્વધર્મ સ્વધર્મને ધારણ કરનારા હો તો આ નમરમાં વિરજાત
 થસો છે? એવું જ નહીં પત્ર બહાનાં આપોને તમારા
 થી રામી બતાવી બોલ વિદ્યાન સાધુઓનું શાચારે અપમાન
 છે? તમારા રામમાં અંધ થયેલા આપો. આ ઉપામક ઉપર
 જ મળા રાખવાને કંઈ છે અને તમને તેમાં કંઈ બાજના બ-
 . તે વૃદ્ધ મુનિ, તમે તો હવે કંઈ વરણ્યો પડેલા એવું જ
 વાળાની મુશામ્મા બોલ કોને થઈ શકે તેમ નથી, પત્ર જે
 તારા આજ અને તારું શિષ્યો, તમારા જેવો બહુ સિદ્ધિ પાવના
 , તેને કારે દરકાર નહીં. કોને કોને અને બોલને કુપાય—એ
 મુર મનુષ્ય, એ વાત તમારા જાણે છે. વૃદ્ધમુનિ, તમે વિ-
 છે, તમે આદિત્યમુનિનાં કાળ છે અને બોલને કાળે થયે છે.
 જેવા રક્ષાસાધન મુનિને કારે વિદ્યાર કહેવાની જરૂર નથી.
 તારા પાતાના હાથમાં બધાના દરકાર કે — જનિવમ કેવો

“અને મુનિઓના આચાર કેવા હુસાધ્ય છે?” તે છતાં તમે તમારા આચારમાર્ગને દૂષિત કરો છો અને જાણતા છતાં વિમાર્ગ ચાલો છો, એ કેવી વિપરીત વાત કહેવાય? પ્રથમ તો તમારે આ નગરની અને ઉપાધ્યાયની મમતા ન રાખવી જોઈએ. તમારા વિશેષ પરિચયથી આ આવકો તમારા સગી થાય છે અને તેથી તેઓ તમારે માટે દુરામહુ રાખ્યા કરે છે. એ આવકોના દુરામહુ તમારા યનિર્ધર્મને દૂષણરૂપ થઈ પડે છે. હું વિદ્વાન મુનિ, દીર્ઘ દૃષ્ટિથી વિચાર કર્યો તો તમને માગુમ પડશે કે આપણે આપણા સનાતન મુનિમાર્ગને દૂષિત કરીએ છીએ. તમે વિદ્વાન અને જૈન આગમના જાણુ છો. તમારા ઉપદેશનો સાબ ભારતવર્ષની સર્વ પ્રાજને મળ્યો જોઈએ. દેશદેશ વિદ્યાર કરી ધણા ભવ્ય છવોનો ઉપદાર કર્યો જોઈએ. જે તમારાં આનુર્ભાસ એકજ દેશને ન થતાં દોષ અને ભુલે ભુલે સ્થાને થતાં હોય તો જૈન વગને કેરો સાબ થાય? વળી આ તમારા કેરસાએકે શિષ્યો વિદ્વાન બન્યા છે, તેઓને દોષાબધ તમારી સાથે ન રાખવા જોઈએ. વિવિધ દેશોની અંદર તેમને વિદ્યાર કરાવી ધર્મનો પ્રસાર કરાવ્યો જોઈએ. તમારા ગિર્યો જે એકજ સ્થળે વાસ કરવાની પદ્ધતી રાખે તો તેઓ તમારી જેમ બીજાં દેશમાં વિચરશે નહીં અને કોઈ અમુક સ્થાનમાં તેઓ પાતાની મમતા બાંધી બેસશે, કે જે મમતા તેમના ચારિત્રને તમારી જેમ દૂષણરૂપ થઈ પડશે. મુનિરાજ, તમે તમારા હૃદયમાં દુષ્ણ સમારો નહીં, અને મારા આ ઉપદેશને માન્ય કરી તમારી વિરૂદ્ધ પદ્ધતીને ફેરવવા પ્રયત્ન કરો, કે જેથી આ ભારતવર્ષ ઉપર આદ્યત ધર્મનો વિશેષ ઉદ્ઘાત થઈ રહે, અને અન્ય ધર્મીઓમાં જૈન ધર્મની જે નિરા થાય છે, તે તદ્દન નાશ પામી જાય.

દીક્ષાકુમારીનાં આ વચનો તે તરિષ્ઠ સાધુનેજ સ રચિતર સાચાં, તેથી તેણે નીચે પ્રમાણે કહ્યું, “મહાદેવી, તમારું કહેવું યથાર્થ છે. દેશકાળને સંકેને અમારો આચારની પદ્ધતીમાં ધણા ફેરફાર થઈ ગયો છે, પરંતુ સમયને અનુમરી તે આચાર કંઈ વિરૂદ્ધ કહેવાય નહીં. જે દેશમાં રહેવાથી વિશેષ લાભ થતો હોય, અનુવિધ સંધની પ્રસજના સંપાદન થતી હોય, જ્ઞાનનો સાબ વિશેષ મેળવવાનો યોગ હોય અને શારીરિક રિચિત્ર સારી રહે તેવું હોય, તે દેશમાં સાધુ સાધીને વિશેષ રહેવામાં રહે નથી. કેવી, તમે જૈન ગાત્રનો ઉદ્દેશ મમ્મે છો, તેથી

મને દુરામહી કહેવા જોઈએ, એટલું જ નહીં પણ તમને થોડાં શિક્ષા આપવી જોઈએ, કારણકે આ ભારતવર્ષ ઉપર મારો આધિભાવ સુધર્મની સુધારણા કરવા માટે થયેલો છે. વિદ્વાન અને અધિકારી સાધુઓ પોતાના સદાચારનું ઉદાહરણ કરવા લાગ્યા છે. ધણાં દેવોમાં ઉપાશ્રયો મઠ જેવા થઈ ગયા છે, સાધુઓ સ્થાનિક મોહ રાખી અમુક ક્ષેત્રમાં પડ્યા રહે છે અને રાગી આવકો પાસેથી પોતાની ઈચ્છાઓ સંપાદન કરવા લાગ્યા છે. હે મુનિ, તમે તમારો દોષ કમુક્ત નહીં કરતાં ઉક્ત નિર્દોષ થવા ઈચ્છો છો, અને અનાચારને સદાચાર તરીકે મનાવાની કોરીશ કરો છો. —એ કેવી વિપરીત વાત કહેવાય?

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે વરિષ્ઠ મુનિ ભય પામી ગયા, અને સારીરે ધુજતા ધુજતા બોલ્યા—મહાદેવી, ક્ષમા કરો. આપનું કહેવું વધાર્યું છે. આપ ક્યાંક મંમાં ક્યાંક માતા છો. આપની કૃપાથીજ અમે નહીં બે ઊભે. અમે અમારો આચાર ભુલી ગયા છીએ. માત્ર ખોટો આડંબર કરી અમે અમારો મુનિધર્મ ફાંટીએ છીએ. હે ધર્મમાતા, હવે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો અને અમારા ધર્મનો પ્રકાશ પાડી અમારા હૃદયનું અંધકાર દૂર કરો. હે માતા, આપના પ્રભાવથીજ આ જગતમાં અમારી પ્રગતિ થાય છે, અમારું બધું માન થાય છે અને અમારો સત્કાર થાય છે.

પન્થાસનાં આવાં વિનાશ વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી જરા દંભમાં પ્રસન્ન થઈ ગયા. તેમના નિમજ્જ હૃદયમાં 'આપ' કે 'આ મુનિ' હવે ઠેઠાં બે આવી ગયા. હવે તેને બીજા આપનો ઉચ્ચ છે આપના ચારી પાવન દીક્ષાકુમારી જુદાંદાસ્ય કરવા એ ક્યાં—પન્થામણ, તમે ફરવેશલિકસૂત વાંચ્યું છે તો તેના ત્રીજા અધ્યયનનું શું નામ છે?

પન્થાસે વિચાર કરી કહ્યું, મહાદેવી. તે અધ્યયનનું નામ 'હુદ્સ-કાચારકથા' એવું છે.

દીક્ષાકુમારી—તેમાં શો વિષય આવે છે?

પન્થાસ—એ મને બરાબર યાદ નથી.

દીક્ષાકુમારી—તેનું શું કારણ છે?

પન્થાસ—જાજ કેટલોક વખત થયાં મેં એ સૂત વાંચ્યું નથી, એથી મને યાદ રહ્યું નથી.

દીક્ષાકુમારી—મુનિજીવ, વિચાર કરો. જે સૂત તમારા આ-
ચારો, ધર્મનો અને તમારા વર્તનનો પ્રતિબોધ આપે છે, તે સૂતનો
નમે સત્ત્વ પાડ કરો નહીં એ કેવી વિરૂદ્ધ વાત? તમારા આચાર, ધ-
ર્મ અને વર્તનને પ્રતિબોધ આપનારો મથે તમારે મુખેજ હોવો જો-
ઈએ. તેની દરેક ગાથા અથવા તેનો ભાવાર્થ તમારા રમરત્નમાર્ગમાં
રહેવો જોઈએ. મુનિઓ, હવેથી આપણું શાદ રાખજો કે આવરણ
કિયા હવેસંગ તમારે શું શું કરવાનું છે? અને શું શું શાદ રાખવાનું
છે? પન્થાસહ, તમારા જેવા વિદ્વાન અને અનુભવી અનગારને તમા-
રા કર્તવ્યને માટે કહેવું પડે તે કહેનાર અને સાંભળનાર બંનેને સ્તબ્ધ
આપનાર છે. હવે નમે પોતેજ સુદૃઢકાચાર અધ્યયનનું વ્યાખ્યાન ક-
રો, એટલે તમને તમારા કર્તવ્યનો વિશેષ બોધ થશે.

પન્થાસહ—ધર્મમાત્ર, મેં ધર્મીવાર એ અધ્યયનનું વાંચન
કરેલું છે, હવે તો તમારા મુખથીજ એ સાંભળવું છે, કે નેથી અને મા-
રા કર્તવ્યનું વિશેષ જ્ઞાન થાય.

દીક્ષાકુમારી—મુનિ, ત્યારે સાવધાન થઈને સાંભળો—

“સતમે મુદ્ઘિયપ્પારં, વિપ્પનુક્કાય તાઞ્ણં ।

તેમિમેવ મણાઽન્નં. નિર્ગંણાણ મહેસિયં” ॥ ૧ ॥

• તેમનો આત્મા સવધનમાં સારી રીતે રહેલો છે, જેઓ બાહ્ય
અને અભ્યંતર પરિબદ્ધતા મુક્ત થયેલા છે, જે પોતાના તથા પરના
રક્ષક છે અને જે નિર્મલ એટલે કે રમદુઃખમાવરણ મોંઘથી રહિત
છે, તેવા મહુર્ષિઓને તે આચરવા યોગ્ય નથી. ૧”

શું આચરવા યોગ્ય નથી, તે કહે છે—

ઠરેમિયં કીયમર્મં. નિયાગમમિદ્દમાણિય ।

રાજ્જસે સિણણે ય. મંથમથ્થે ય લીયણે ॥ ૨ ॥

“સાધુને ઉદેશીને આડાર વિરહે કરવા. તેમને માટે વેચાણું
ભારતું. આત્મવશ કરે નેને ધરથી હેતું. પરનામથી સાધુને માટે ભા-
વતું, રાત્રિભોજન કરવું. જ્ઞાન વગરે કરવું, મુગધી પદાર્થો વાપરવા,

મને દુરાગ્રહી કહેવા લેઈશે, એટલુંજ નહીં પણ તમને થોડા આપની લેઈશે, કારણકે આ ભારતમાં ઉપર મારે આવિર્ભાવ થઈને મુખર્મની સુધારણા કરવા માટે થયેલો છે. વિદ્વાન અને અવિદ્વાન સાધુઓ પોતાના સદાચારનું ઉદ્દેશન કરવા લાગ્યા છે. ધર્મનાં ક્ષેત્રે ઉપાશ્રયો મઠ જેવા થઈ ગયા છે, સાધુઓ સ્થાનિક મોહ રાખી અમુક ક્ષેત્રમાં પડ્યા રહે છે અને રાગી શ્રાવણ પાસેથી પોતાની વજાઓ સંપાદન કરવા લાગ્યા છે. હે મુનિ, તમે તમારો દાયકામુક્ત કરતાં ઉક્ત નિર્દોષ થવા ઈચ્છો છો, અને અનાચારને સદાચાર તરીકે મનાવાની કોરીશ કરો છો—એ કેવી વિપરીત વાત કહેવાય?

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે ચરિત્રમુનિ ભય પામી ગયા, અને સારીરે ધુજતા ધુજતા બોલ્યા—મહાદેવી, કમા કરો આપનું કહેવું વ્યર્થ છે. આપ ક્યાંયમાં ક્યાંય માતા છો. આપની કૃપાથીજ અમે નહીં એ છીએ. અમે અમારો આચાર ભૂલી ગયા છીએ. માત્ર ખોટો આડંબર કરી અમે અમારો મુનિધર્મ ફાંવીએ છીએ. હે ધર્મમાતા, હવે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો અને અમારા ધર્મનો પ્રકાર પાડી અમારા હૃદયનું અંધકાર દૂર કરો. હે માતા, આપના પ્રભાવથીજ આ જગતમાં અમારી પ્રગત થાય છે, અમારું બધું માન થાય છે અને અમારો સંકાર થાય છે.

પન્થાસનાં આવાં વિનાશ વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી તરફ દૃષ્ટિમાં પ્રસન્ન થઈ ગયા. તેમના નિમજ્જ હૃદયમાં આવ્યું કે, 'આ મુનિ હવે ડોહા આવી ગયા. હવે તેને એવ ના પડે કે અવ ન થાય. આવી પવિત્ર દીક્ષાકુમારી શુદ્ધકાર્ય કરતા એ ક્યાં પન્થાસનું. તેન ફાંવેકાલિકસૂત્ર વાંચ્યું છે તેના ત્રીજા અંકવચનનું નુ નાનું.'

પન્થાસે વિચાર કરી કહ્યું, મહાદેવી. તે અંકવચનનું નામ 'શુદ્ધકાર્યકથા' એવું છે.

દીક્ષાકુમારી—તેમાં શેા વિષય આવે છે?

પન્થાસ—એ મને બતાવર વાદ નથી.

દીક્ષાકુમારી—તેનું શું કારણ છે?

પન્થાસ—નાજ કેટલોક વખત થયાં મેં એ સૂત્ર વાંચ્યું નથી, તેથી મને વાદ રહ્યું નથી.

દીસાકુમારી—મુનિરાજ. વિચાર કરે. જે સુત તમારા આ-
ચારનો, ધર્મનો અને તમારા વર્તનનો પ્રતિબોધ આપે છે, તે સુતનો
તમે સત્ત્વ પાડ કરો. નહીં એ કેવી વિરુદ્ધ વાત? તમારા આચાર, ધ-
ર્મ અને વર્તનને પ્રતિબોધ આપનારો મંથ તમારે મુખેજ હોવો જો-
ઈએ. નેની દરેક ગાથા અથવા નેનો બાવાઈ તમારા રમરમમાર્ગમાં
રહેવો જોઈએ. મુનિઓ. હવેથી આહુતું વાદ રાખજો કે આવરણ
કિયા ઉપરાંત તમારે શું શું કરવાનું છે? અને શું શું વાદ રાખવાનું
છે? ખ્યાસહ, તમારા જેવા વિદ્વાન અને અનુભવી અનગારને તમા-
રા કર્તવ્યને માટે કહેવું પડે ને કહેનાર અને સાંભળનાર બને તે સત્કા
આપનાર છે. હવે તમે પોતેજ સુદૃઢકાચાર અધ્યયનનું વ્યાખ્યાન ક-
રો, એસે તમને તમારા કર્તવ્યનો વિશેષ બોધ થશે.

પ્રત્યાસજ્ઞ—પ્રમંભાના, મં પલીવાર એ અધ્યયનનું પાંચમ
કરેલું છે, હવે નો તમારો મુખથીજ એ સાંભળવું છે, કે જોયો અને મા-
રા કર્તવ્યનું વિશેષ જ્ઞાન થાય.

દોશાક્રમાડી—

“સમમે મુદ્ધિપ્પયામં તિ”

“सज्जमे मुद्रिपपायां, विष्णुमहाण ताडणं ।
नेमिमय मगाडन्नं, निगंथाण महेमितां” ॥ १ ॥

॥ १ ॥
 ॥ २ ॥
 ॥ ३ ॥
 ॥ ४ ॥
 ॥ ५ ॥
 ॥ ६ ॥
 ॥ ७ ॥
 ॥ ८ ॥
 ॥ ९ ॥
 ॥ १० ॥

ॐ मित्र कायम निरामयमिष्टमिष्टम् ।
मन्त्रमे मिष्टम् ।

३७ : २६३ ॥ १ ॥

॥ १ ॥
 ॥ २ ॥
 ॥ ३ ॥
 ॥ ४ ॥
 ॥ ५ ॥
 ॥ ६ ॥
 ॥ ७ ॥
 ॥ ८ ॥
 ॥ ९ ॥
 ॥ १० ॥
 ॥ ११ ॥
 ॥ १२ ॥
 ॥ १३ ॥
 ॥ १४ ॥
 ॥ १५ ॥
 ॥ १६ ॥
 ॥ १७ ॥
 ॥ १८ ॥
 ॥ १९ ॥
 ॥ २० ॥
 ॥ २१ ॥
 ॥ २२ ॥
 ॥ २३ ॥
 ॥ २४ ॥
 ॥ २५ ॥
 ॥ २६ ॥
 ॥ २७ ॥
 ॥ २८ ॥
 ॥ २९ ॥
 ॥ ३० ॥
 ॥ ३१ ॥
 ॥ ३२ ॥
 ॥ ३३ ॥
 ॥ ३४ ॥
 ॥ ३५ ॥
 ॥ ३६ ॥
 ॥ ३७ ॥
 ॥ ३८ ॥
 ॥ ३९ ॥
 ॥ ४० ॥
 ॥ ४१ ॥
 ॥ ४२ ॥
 ॥ ४३ ॥
 ॥ ४४ ॥
 ॥ ४५ ॥
 ॥ ४६ ॥
 ॥ ४७ ॥
 ॥ ४८ ॥
 ॥ ४९ ॥
 ॥ ५० ॥
 ॥ ५१ ॥
 ॥ ५२ ॥
 ॥ ५३ ॥
 ॥ ५४ ॥
 ॥ ५५ ॥
 ॥ ५६ ॥
 ॥ ५७ ॥
 ॥ ५८ ॥
 ॥ ५९ ॥
 ॥ ६० ॥
 ॥ ६१ ॥
 ॥ ६२ ॥
 ॥ ६३ ॥
 ॥ ६४ ॥
 ॥ ६५ ॥
 ॥ ६६ ॥
 ॥ ६७ ॥
 ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥
 ॥ ७० ॥
 ॥ ७१ ॥
 ॥ ७२ ॥
 ॥ ७३ ॥
 ॥ ७४ ॥
 ॥ ७५ ॥
 ॥ ७६ ॥
 ॥ ७७ ॥
 ॥ ७८ ॥
 ॥ ७९ ॥
 ॥ ८० ॥
 ॥ ८१ ॥
 ॥ ८२ ॥
 ॥ ८३ ॥
 ॥ ८४ ॥
 ॥ ८५ ॥
 ॥ ८६ ॥
 ॥ ८७ ॥
 ॥ ८८ ॥
 ॥ ८९ ॥
 ॥ ९० ॥
 ॥ ९१ ॥
 ॥ ९२ ॥
 ॥ ९३ ॥
 ॥ ९४ ॥
 ॥ ९५ ॥
 ॥ ९६ ॥
 ॥ ९७ ॥
 ॥ ९८ ॥
 ॥ ९९ ॥
 ॥ १०० ॥

પન્થાસજી—ધર્મમાના, મેં ધણીવાર એ અધ્યયન કરું વાંચન કરું છું, હવે તો તમારા મુખથીજ એ સાંભળવું છે, કે જોયાં મને મા-
દોશાત્માની

“सजमे मुद्रियप्पायं, विष्णुकाय ताञ्चं ।
तेनमेव मगप्यां, विष्णुकाय ताञ्चं ।

तेसिमेव मयाहन्नं, निगंधाण महेसिणं" ॥ १ ॥

જેમનો આત્મા સ્વયમમાં સાદી રીતે રહેલો છે, જેઓ બાહ્ય અને અંતર પરિવર્તનથી મુક્ત થયેલા છે. જે પાતાના તથા પરના રક્ષક છે અને જે નિર્મલ આત્મા પદ્મમયરૂપ માંથી રહિત છે. તેના મનમાં આત્મના પાંચ નથી. ૧. મુ' આત્મના પાંચ નથી. તે કહે છે—

उपनिषद् का अर्थ, निपातमयिह्माणि ।

गहनं मिथ्या य. शम्भुः य वायुः ॥ ७ ॥

॥ साधने ईश्वरानि आहूय विष्णुं तन्मते नाह वेद्यात् ॥ ७ ॥

મને દુરામદી કહેવા જોઈશે, એરડુંજ નહીં પણ તમને યોગ્ય શિક્ષા આપતી જોઈશે, કારણકે આ ભારતવર્ષ ઉપર મારે આ વિર્ભાવ સા-
કુષ્મંની મુદ્દાસ્ત કરવા માટે થયેલો છે. વિદ્વાન અને અવિદ્વાન
સાધુઓ પોતાના સદાચારનું ઉદ્દેશ્યન કરવા લાગ્યા છે. ધર્મોં દેવોમાં
ઉપાસ્યો મઠ જેવા ધર્મ ગયા છે, સાધુઓ રચાનિક મોહ રાખી અમુક
અમુક દેવમાં પડ્યા રહે છે અને રાગી આવડો પાસેથી પોતાની ઈ-
ચ્છાઓ સંપાદન કરવા લાગ્યા છે. હે મુનિ, તમે તમારો દેવકપુત્ર નહીં
કરનાં ઉદ્દેશ નિર્દોષ થવા ઈચ્છો છો, અને અનાચારને સદાચાર તરીકે
મનાવાની કોરીશ કરો છો — એ કેવી વિપરીત વાત કહેવાય?

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે વરિષ્ઠમુનિ ભય પા-
મી ગયા, અને ફરીરે મુજબ મુજબ બોલ્યા—મદ્દાદેવી, ક્ષમા કરો.
આપનું કહેવું બધાર્થ છે. આપ ક્યાંધર્મમાં ક્યાંજી માતા છો. આપની
કૃપાથીજ અમે નબી બે છીએ. અમે અમારો આચાર ભૂલી ગયા
છીએ. માત્ર ખોટો આડંબર કરી અમે અમારો મુનિધર્મ દર્શાવીએ
છીએ. હે ધર્મમાતા, દેવે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો અને
અમારા ધર્મનો પ્રકાશ પાડી અમારા હૃદયનું અંધકાર દૂર કરો. હે
માતા, આપના પ્રભાવથીજ આ જગતમાં અમારી પૂજા થાય છે, અ-
મારું બધું માન થાય છે અને અમારો સન્કાર થાય છે.

પન્થામનાં આવાં વિનાંન વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી જરા દ-
શ્યમાં પ્રવૃત્ત થઈ ગયા. તેમના નિમજી દ્વંદ્વમાં આગું કે, ‘આ મુનિ
હવે કેનું આવી ગયા. દેવે તેને બિચ આપ્યો કે ચર છે’ આગું ‘વ-
ચારી પવિત્ર દીક્ષાકુમારી જુદુદાસ્ય કરતા બે રાં — પન્થામજી, તમે
દગોરોડિકમૂલ પાંચું છે તેના ત્રીજા અવ્યવનનું મું નામ છે?

પન્થામે વિચાર કરી કહ્યું, મદ્દાદેવી, તે અવ્યવનનું નામ ‘શુદ્ધ-
કાચારકથા’ બેનું છે.

દીક્ષાકુમારી—તેનાં મો વિચાર આવે છે?

પન્થામ—એ મને બગબર વાત નથી.

દીક્ષાકુમારી—તેનું મું નામું છે?

પન્થામ—માજ કેલોકે વખત થયાં મેં એ મૂલ પાંચું નથી,
તેથી મને વાત રહ્યું નથી.

દીક્ષાકુમારી—મુનિરાજ, વિચાર કરે. જે સૂત તમારા આ-
ચારો, ધર્મનો અને તમારા વર્તનનો પ્રતિબોધ આપે છે, તે સૂતનો
તમે સંગ પાડ કરો નહીં એ કેવી વિરુદ્ધ વાત? તમારા આચાર, ધ-
ર્મ અને વર્તનનો પ્રતિબોધ આપનારો મંથ તમારે મુખેજ હોવો જો-
ઈએ. તેની દરેક ગાથા અથવા તેનો ભાવાર્થ તમારા સ્મરણમાર્ગમાં
રહેવો જોઈએ. મુનિઓ, હવેથી આટલું યાદ રાખજો કે આપર્યક
ક્રિયા ઉપરાંત તમારે શું શું કરવાનું છે? અને શું શું યાદ રાખવાનું
છે? પંચાસજી, તમારા જેવા વિદ્વાન અને અનુભવી અનગારને તમા-
રા કર્તવ્યને મારે કહેવું પડે તે કહેનાર અને સાંભળનાર બને તે સંભવ
આપનાર છે. હવે તમે ધોનેજ સુકલકાચાર અધ્યયનનું વ્યાખ્યાન ક-
રો, એટલે તમને તમારા કર્તવ્યનો વિશેષ બોધ થશે.

પંચાસજી—ધર્મમાત્ર, મેં ધણીવાર એ અધ્યયનનું પાંચન
કરેલું છે, હવે તો તમારા મુખથીજ એ સાંભળવું છે, કે જેથી મને મા-
રો કર્તવ્યનું વિશેષ ભાન થાય.

દીક્ષાકુમારી—મુનિ. ત્યારે સાવધાન થઈને સાંભળો—

“મમમે મુદ્ધિપ્પાણં. વિપ્પમુકાણ તાણં ।

તેમિમેય મગાહનનં. નિમંગયાણ મહેમિણં” ॥ ૧ ॥

જેનનો આ ના બંધનના નારી ઝીને નહેતો છે, જેઓ બાહ્ય
અને અંતરજન પરિમદ્ધ હી જુજ થયેલા હ. જે ધોવાના તથા પરના
જોડ છે અને જે તમને નેવડે છે તેમ. નવાનરે મ. અથી રહિજ
છે. તેના નહારેંગાન ન આપના પા. નવા રે
શુ આપના પા. નવા. તે ને છે—

હરં મિય કાવગઠ નિયાગમમિટ્ઠાણિય ।

મહત્તેસં મિજાત ર મયમેઃ ચ વાયમે ॥ ૭ ॥

જેનને નેવડે છે તેમ. નવા રેવડાનું
જોડ. નવા રેવડાનું જોડ. નવા રેવડાનું જોડ. નવા રેવડાનું જોડ.
જોડ. નવા રેવડાનું જોડ. નવા રેવડાનું જોડ. નવા રેવડાનું જોડ.

મને દુરામહી કહેવા જોઈએ, જોઈશું જ નહીં પણ તમને થોડા શિક્ષા આપવી જોઈશે, કારણકે આ સારનર્થ ઉપર મારે આ વિર્માય સાધુધર્મની મુધારણા કરવા મારે થયેલો છે. વિદ્વાન અને અવિદ્વાન સાધુઓ પોતાના સદાચારનું ઉદ્દેશન કરવા લાગ્યા છે. ધર્મ ક્ષેત્રમાં ઉપાગ્રયો મડ જોવા ધર્મ ગવા છે, સાધુઓ સ્થાનિક મોહ રાખી અમુક અમુક ક્ષેત્રમાં પડ્યા રહે છે અને રાગી આવડો પાસેથી પોતાની ઈચ્છાઓ સંપાદન કરવા લાગ્યા છે. હે મુનિ, તમે તમારો દોષકમ્પન નહીં કરતાં ઉદ્ધાર નિર્દોષ થવા ઈચ્છો છો, અને અનાચારને સદાચાર તરીકે મનાવાની કોશીશ કરો છો—એ કેવી વિપરીત વાત કહેવાય?

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે વરિષ્ઠમુનિ બય પામી ગયા, અને શરીરે મુજતા મુજતા બોલ્યા—મહાદેવી, ક્ષમા કરો. આપનું કહેવું વધાર્યું છે. આપ ક્યાંધર્મમાં ક્યાંજી માતા છો. આપની કૃપાથીજ અમે નહીં બે છીએ. અમે અમારો આચાર ભુલી ગયા છીએ. માત્ર ખોટો આડંબર કરી અમે અમારો મુનિધર્મ દર્શાવીએ છીએ. હે ધર્મમાતા. હવે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો અને અમારા ધર્મનો પ્રકાશ પાડી અમારા હૃદયનું અંધકાર દૂર કરો. હે માતા, આપના પ્રભાવથીજ આ જગતમાં અમારી પૂજા થાય છે, અમારું બધું માન થાય છે અને અમારો સન્માન થાય છે.

પન્થાસનાં આવાં વિનાંન વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી જરા દુઃખમાં પ્રસન્ન થઈ નવા. તેમના નિમજ્જ દુઃખમાં આવું કે, ‘આ મુનિ હવે કેટલું આવી ગયા. હવે તેને બોલ આપવો જોઈએ’ આવું વિચારી પવિત્ર દીક્ષાકુમારી જુદુદાસ્ય કરતા બે ક્યાં—પન્થામજી, તમે દરારોપકિંમૂત્ર વાંચું છો તેના ત્રીજા અધ્યયનનું શું નામ છે?

પન્થામે વિચાર કરી કહ્યું, મહાદેવી, તે અધ્યયનનું નામ ‘શુદ્ધિ-કાચારકથા’ એવું છે.

દીક્ષાકુમારી—તેમાં શું વિવચ આવે છે?

પન્થાસ—એ મને બગબગ વાદ નથી.

દીક્ષાકુમારી—તેનું શું માર્ત્ત છે?

પન્થાસ—આજ કેટલોક વખત થવાં મેં એમૂત્ર વાંચું નથી, તેથી મને વાદ ન્દું નથી.

દીક્ષાકુમારી—મુનિરાજ, વિચાર કરે. જો સૂત તમારા આ-
ચારનો, ધર્મનો અને તમારા વર્તનનો પ્રતિબોધ આપે છે, તે સૂતનો
તમે સંગ પાડ કરો નહીં એ કેવી નિર્ણય વાન? તમારા આચાર, ધ-
ર્મ અને વર્તનને પ્રતિબોધ આપનારો મંથ તમારે મુખેજ હોવો જો-
ઈએ. તેની દરેક ગાથા અથવા તેના શ્લોકો તમારા સ્મરણમાર્ગમાં
રહેવો જોઈએ. મુનિઓ, હવેથી આટલું યાદ રાખજો કે આવશ્યક
કિયા ઉપરાંત તમારે શું શું કરવાનું છે? અને શું શું યાદ રાખવાનું
છે? પંચાસણ, તમારા જેવા વિદ્વાન અને અનુભવી અનગારને તમા-
રા કર્તવ્યને માટે કહેણું પડે તે કહેનાર અને સાંભળનાર બંનેને સંજ્ઞા
આપનાર છે. હવે તમે પોતેજ સુદ્ધકાચાર અપ્પધનનું વ્યાખ્યાન ક-
રો, એટલે તમને તમારા કર્તવ્યનો વિશેષ બોધ થશે.

પન્થાસહ—પ્રમંભાગ, મેં ધણીવાર એ અધ્યયનનું વાંચન કરેલું છે, હવે તો તમારા મુખધીજ એ સાંભળવું છે, કે નેથી મને મા-
નો કર્તવ્યનું વિશેષ જ્ઞાન થાય.
દોશાક્રમાડી—

“मममे मुद्रियप्पातां जि—

“मममे मुद्रियप्पाणं. विप्पनुकाण नाणं ।
नेमिमय मगाज्जं. जिं

नमिषय मशाज्जन्, निगंयाण मद्देमिण् ॥ १ ॥

જેનનો આમાં નયનનાં આડી રીતે સંલેખ છે. જેઓ આઠ
અને અઠ્યાર પાંચમુદી ગુણ ધરેલા છે. જે પાતાના તથા પરના
જોડે જીવન જે જીવે છે તેવો જીવનનાં પાંચમુદી મધ્યથી સંલેખ
છે. તેથી મદ્યોત્તમને તે આપના પાંચમુદી મધ્યથી સંલેખ
જીવનના પાંચમુદી મધ્યથી સંલેખ છે.

[illegible]

हरे सिव कायकर, नियागमसिद्धमाणिय ।
मन्त्रालये मिणाया ३

गङ्गा नदी न्यायमपिष्टमाणिय ।
गङ्गा नदी न्यायमपिष्टमाणिय ॥ ७ ॥

॥ ७ ॥

મને દુરામહી કહેવા જોઈશે, એરહુન્ન નહીં પણ તમને યોગ્ય શિક્ષા આપવી જોઈશે, કારણકે આ બારનગર ઉપર મારે આવિર્ભાવ સાધુધર્મની મુપારજા કરવા માટે થયેલો છે. વિદ્વાન્ અને અવિદ્વાન્ સાધુઓ પોતાના સદાચારનું ઉદ્દેશન કરવા લાગ્યા છે. ધર્મ દેવોમાં ઉપાશ્રયો મડ જોવા થઈ ગયા છે, સાધુઓ સ્થાનિક મોહ રાખી અમુક અમુક દેવમાં પડ્યા રહે છે અને રાગી આવડો પાસેથી પોતાની ઈશ્વરો સંપાદન કરવા લાગ્યા છે. હે મુનિ, તમે તમારો દોષકપ્તનહીં કરતાં ઉત્તરા નિર્દોષ થવા ઈચ્છો છો, અને અનાચારને સદાચાર તરીકે મનાવાની કોશીશ કરો છો -એ કવી વિપરોન વાન કહેવાય?

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી તે વરિષ્ઠમુનિ ભય પામી ગયા, અને સારીરે મુજતા મુજતા બોલ્યા—મહાદેવી, ક્ષમા કરો. આપનું કહેવું સ્વાર્થ છે. આપ ક્યાંધર્મમાં ક્યાંજી માતા છો. આપની કૃપામીજ અમે નથી જો છીએ. અમે અમારો આચાર ભૂલી ગયા છીએ. માત્ર બોલો બાઈબર કરી અમે અમારો મુનિધર્મ ફાંવીએ છીએ. હે ધર્મમાતા, હવે આપ અમારો ઉદ્ધાર કરવા કૃપા કરો અને અમારા ધર્મનો પ્રકાર પાડી અમારા હૃદયનું અંધકાર દૂર કરો. હે માતા, આપના પ્રભાવમીજ આ જગતમાં અમારી પુત્ર થાય છે, અમારું જન્મ માન થાય છે અને અમારો સન્કાર થાય છે.

પન્થાસનાં આવાં વિનાય વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી જરા દુઃસ્વનાં પ્રમત્ત થઈ ગયા. તેમના નિમજ્જ હૃદયમાં બાળ્યું કે, 'આ મુનિ હવે કેટલે આવી ગયા. હવે તેને બાપના ઉલ્લાસે આજીવન આવી પવિત્ર દીક્ષાકુમારી જુદાદુલ્લ કરવા એ ક્યાં પન્થામત્ત, તમે ઈગરેકાલિકાનુવ વાંચ્યું છે તો તેના રીત અપવચનનું મુ તામ છે?

પન્થાને વિચાર કરી કહ્યું, મહાદેવી, તે અપવચનનું તામ શુભ પ્રકાર કયાં જોઈ છે.

દીક્ષાકુમારી—તેમા શા વિષય આવે છે?

પન્થાન—એ મને જગજગ વાદ નથી.

દીક્ષાકુમારી—તેનું મું કાલ્પ છે?

પન્થાન—તાર કેટલેક વખત થયાં મેં એમું વાંચ્યું નથી, તેથી મને વાદ નહીં.

છે અને બીજાને તારે છે; તેથી તે ખરેખરા સ્વપરસ્પર છે. હે મુનિઓ, એ વિશેષજ્ઞ ખાસ તમારે માટેજ છે. તમે વિચાર કરો, તમારામાં એ ગુણ કેવો છે? બ્યારે તમે સ્વાચારથી જાણ્યા અને બીજાને સ્વાચારથી જાણ કરવા પ્રયત્ન કરો તો પછી તમને સ્વપરસ્પર તથા પરસ્પર રીતે રીતે કહેવા? આ વિષે હું વિશેષ કહેવા હિચ્છતી નથી, પણ તમારે પાત્રાને એ દ્રવ્યમાં સમજાવેલાં છે.

તે પછી સાધુને નિર્મલ્ય એ વિશેષજ્ઞ આપેલું છે તે એકજ વિશેષજ્ઞ તમારા હિતમ ગુણની સૂચના કરે છે. તેઓમાં પરિમલની મમતા ન હોય તે નિર્મલ્ય કહેવાય છે. તમારામાં એ કેવી મમતા છે? તેના વિચાર કરો. આ તમારા ઉપાસકમાં કેટલો પરિમલ એકો થયો છે. ક્રીડામય મેલવેશ આ દુષ્ટો હિતમ પ્રકારના લેખનપીઠ, લેખનીઓ, અપ્રામુક સાહીથી ભરેલા ખડીઓ અને વિવિધ જાતનાં પત્રો તમને નિર્મલ્ય એ પદથી બાજલ કરે છે. કદિ તે જ્ઞાનનાં ઉપકરણો ગણી તમે તેને ખરો પરિમલ ન માનો પણ તે આ ઉચ્ચ જાતની કાંમલો, કુસાચો. રાજબની મલમલ અને ડેશમી ચાદરોનાં પાદલે પાદલાં ભર્યાં છે તે પરિમલ કેમ નહીં કહેવાય?

તે સાધુઓ, ઉપર કહેલા વિશેષજ્ઞોવાગાજ ખસ મુનિઓ કહેવાય છે. અને તેમને માટેજ દર્શવકાસિન્દુર અનાચીલને માટે બોધ આપેલાં કાંસુકે જે નેવા બોધ મુનિઓ નથી. તેઓને તો આચીલ ને તથા અનાચીલ વિશે કાંઈ જાણ નહીં; તેઓને તો બધું અનાચીલ જ લેવા - હવે હું મુનિઓ, તમારે શું શું અનાચીલું છે? એટલે નહીં આચરવા પાંચ છે. તે આચરવાપણે મલમલ કરેલો.

પરંતુ તો એ મુનિને ઔદેશિક અનાચીલ ને ખાસ મુનિને માટે તથા રીત નેમણું. ને ઔદેશિક કહેવાય છે. તેનું ઔદેશિક મુનિને અનાચીલ છે.

હું અનુભવો. આ વિષે નાંજે તમને ખાસ કહેવાનું છે કે સ્પષ્ટતા રાજે તમારા નાની પ્રવચન. તમને જે દેવતા વચાને નાખે છે. તમારી ભક્તિ તથા પ્રાણિ જગતનાં કેલીએક ચીજો ખાસ નાંજે માટે તથા જગતનાં નેમ છે. અને પછી તે વાત નાંખવો તમને નેમથી પ્રાણિજાતિ નેમ છે. આ જા. ઔદેશિક દેવ આધુનિક સમય

માં વધારે પ્રવર્ત્યો છે. હેમુનિઓ, અહીં કદિ તમે કહેશો કે “એમાં અમારો શો દોષ? એતો આવકોનોજ દોષ છે” પણ આ તમારું કહેવું તમને દોષમુક્ત કરતું નથી; કારણ કે તમે એક સ્થાને રહી આવકોની સાથે પરિચયવાળા થાઓ છો, એટલે તેઓ તમારા રાગી અને જાનને તેઓ તમને ભક્તિ બનાવવા ખાતર ઔદેશિક દોષ લગાડે છે.

ખીજો દોષ ક્ષીતકૃત છે. જે સાધુને મારે ખરીદ કરી પછી તેમને આપવું, તે ક્ષીતકૃત દોષ કહેવાય છે. આજકાલ એ દોષ તો ફાલે-ફાલે બનતો હશે. મુસા સાધુ એ દોષ ભણતાં છતાં બોલવાની છાત્રમાં પાતાની ઇચ્છા દર્શાવે, એટલે રાગી આવકો તે ઇચ્છા પૂરી કરવાને તેમને મારે અનેક વસ્તુ ખરીદ કરે છે, અને પછી તે તેમને અર્પણ કરે છે. હેમુનિઓ, તમે સત્ય કહેજો. વર્તમાને આ પરિચિત નગરમાં તમને એ દોષ લાગતો હશે કે નહીં?

તે વખતે એક બાલમુનિ કે જે સત્યવક્તા હતા, તેઓએ વિનયથી જણાવ્યું કે, દેવી, આપ કહો છો, તે સત્ય વાત છે. ગર્હ કાલેજ એવો પ્રસંગ બન્યો હતો.

દીપ્તાકુમારીએ ઇતેઝરીથી પુછ્યું, કહો, બાળમુનિ, તે શું બન્યું હતું?

બાળમુનિ બોલ્યા, ગર્હકાલે અમારા ગુરૂ પન્થાસણએ એક આવકને જણાવ્યું હતું કે, આ ગામમાં અમુક ચીજ કોઈને પર હશે? તે આવકે જણાવ્યું, મહારાજ, એ ચીજ કોઈ આવકના ઘરમાં હોવાનો સંભવ નથી, પણ મળશે ખરી. પન્થાસણએ કહ્યું, જે કોઈ પણ આવકના ઘરથી મળી શકે તો તે ચીજનો ખપ છે. તે આવકે ઉ. મંગથી કહ્યું, સાહેબ, હું ગમે ત્યાંથી તે ચીજ લાવી આપીશ. આજે સાંજ પહેલાં તે ચીજ આપની પાસે હાજર થાય તો કેમ? તે રાગી આવકનાં આવાં વચન સાંભળી અમારા ગુરૂ પન્થાસણએ કહ્યું કે, “યયામુચર્”. પછી તે આવકે બજારમાં જઈ તે ચીજ ખાસ ખરીદ કરીને પન્થાસણને લાવી આપી. તે પછી તે રાગી આવકે મારી આગળ આવીને કહ્યું કે, આજે તો પન્થાસણની ઇચ્છા પ્રમાણે એક ચીજ લાવી આપી છે, તેથી આજે મારાથી ખરેખરી ગુરૂભક્તિ થઈ છે. તે સાંભળી મં તેને પુછ્યું કે, ‘તમે એ ચીજ ક્યાંથી લાવ્યા?’ તેણે

પડેલાં નો ખરી રાજકારી નહીં, પરંતુ પાછળથી મેં તેને વધારે આમ-
દુધી પુરુષ ત્યારે તે રાગી આવક મારો પાસે ખરી વાત માની
મયો હતો.

તે બાળમુનિનાં આવાં વચન સાંભળી દીપ્તિમારી બોલી—
કહે, પન્નાસલ મારું કહેવું વધાર્યું છે કે નહીં? પન્નાસલ એ પિત્રવધી
કહે, મદારી, આપણું વચન વધાર્યું હોય તેમાં શું કહેવાનું છે? કે-
રસાયેક દોષો અજ્ઞાનતાથી બન્યા કરે છે, પરંતુ તેમાં સાક્ષાત્કાર
લેવાનો છે.

દીપ્તિમારી આરંભથી બોલી—મુનિ, હવે આમલ રાખો નહીં.
એમાં વગી સાક્ષાત્કાર શું લેવાનો હોય? જે યોગી રીતે અધર્મ ત-
થા અનાચારને દર્શાવનાર આચર્ય હોય, તેમાં વગી સાક્ષાત્કાર શા-
નો? આજકાલ કેરસાયેક વાચાલ મુનિઓ સાક્ષાત્કારનો મિત્ર કરી લે-
કેને છેને છે. અને પોતાનો અધર્મ ઉપરો પૂરો કરે છે. આવાલ-
મુનિએ જે અનુમતી ચાનાં કહી ને વધાર્યું છે અને તે તમારા અ-
નાચારને સહ કરે છે. મુનિ માથું પૂરે પોતાના અવગુણો કબુલ કરે
વા એવું જાણનાર પોતાના દોષને ઠાંતારા પૂરે પોતા પ્રતિદિન વિશેષ
દોષના પાત્ર બનવા લાગે છે.

જે મુનિ પા. નવ ન માને તામિ બનાવેલ છે. જે આમ તણ-
કે નેને વર આદાર લેવો અને જે આમ તણ ન કરે નેને પર આદાર
લેવો નહીં. એવા પ્રવચનન લિયાત કરે છે. એ લિયાતોપથી સા-
કુઓનો આચાર નડન લાગે છે. ના પ્રવચનો કેરસાયેક રાગી
આવક પોતાના ગુરુ પાને જે દોષના વિશેષ કહે છે. અને રાગી સા-
કુઓ ને દોષમાં પર છે. ધારા દિવસ પડેલા મ એક નગરમાં સાકુ-
ઓનો એ અનાચાર લઈને એવા દોષો. અનેક આવકો પોતાને પર
માની વિરુદ્ધિવાળા સીએનો પાન દોષ. ત્યારે ને નાકુઓના ઉપા-
મવાળા આ-વગે માની વિરુદ્ધિવાળા એ એવા દોષ અને તે કે-
પથી નેનને ને માની રીત પ્રવચન લાખો દોષો.

જે વિદ્વાન મુનિઓના વચન ને લિયાત લેવાનાર નેને મારું સા-
ચની ન. નેને વચન ને. અને કે રસાયેક એવો એવા બોલ
કરે છે. જેવા ને સાચાન ને દોષથી રાગી કરે નહીં.

ચોથું અભ્યાસન નામે અનાચરિત છે. પરગામથી આવેલા પુરૂષો સાધુને માટે જે પરગામથી પદાર્થ લાવે તે અભ્યાસ કહેવાય છે એ દાપથી પણ સાધુએ દૂર રહેવાનું છે. આજકાલ રાગી આવડો પાતાના ગુરૂની ભક્તિને માટે એ દાપ વિશેષ ઉત્પન્ન કરે છે. કેટલાએક મુનિઓ પણ એવી વસ્તુઓ ટપાલદ્વારા મંગાવે છે. અનેક જાનની બેંગીઓ, પાર્સીઓ અને રજસ્થાની સાધુઓના નામ ઉપર આવે છે. હે મુનિઓ, તમે પણ એ અભ્યાસ દાપના પાત્ર થયા હશો. કારણ કે તમે ચિરકાળથી આ સ્થાને વસો છો, કદિ તમે એ દાપથી દૂર રહેવાને કોઈ શુદ્ધસ્થ આશકની મારફત વિદેશી પદાર્થો મંગાવના હશો, પણ તેથી કોઈ તમારો દાપ દૂર થવાનો નથી. કારણકે તે દાપ બીજી રીતે પણ લાગુ પડે છે. ગમે તે રીતે કર્યું હોય, પણ જો તેનો ઉદ્દેશ એક જ હોય તો તે કોઈ રીતે નિર્દોષ કહેવાતું નથી. હે મુનિઓ, તેથી તમે એ અભ્યાસ અનાચરિત આચરશો નહીં એ અનાચાર તમારા સાધુધર્મનો નાશ કરશે.

પાંચમું શત્રિકાળ એટલે શત્રિભોજન અનાચરિત છે, તે તો કોઈ નામધારી સાધુ પણ આચરતા નથી. નેથી તેને માટે કંઈ વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી.

છઠું સ્નાન નામે અનાચરિત છે સ્નાનના બે પ્રકાર છે. એક દેશસ્નાન અને બીજું સર્વ સ્નાન. મુખ વિગેરે સારી રીતે ધોવાં તે દેશ સ્નાન અને અવગાહન કરી સર્વ અંગે નિહાળુ તે સર્વસ્નાન કહેવાય છે. આ માંડેથી દેશસ્નાન થતું હોય તો તેનો તમારે ત્યાગ કરવો જોઈએ. કારણકે એવું સ્નાન પણ શરીરને અસંકારરૂપ ગણાય છે.

સાતમું ગંધ નામે અનાચરિત છે. શરીરે મુગધી પદાર્થો લગાડ્યા તે ગંધ અનાચરિત કહેવાય છે. આજકાલ કેટલાએક સાધુઓ શરીરે શાન્તા રહેવાને માટે વિવિધ જાતના કપૂર વિગેરેના મુગધી તેલ ચોળાવે છે, અને રાગી આવડો ગુરુભક્તિ માટે તેવાં તેલ લાવી આપે છે અને સ્વદસ્તે સાધુઓના શરીર ઉપર ચોળે છે. હે મુનિઓ, તમારામાં એ અનાચાર હોય એવું મને અનુમાનથી જણાય છે. કારણકે જુલો, આ તમારા ઉપાશ્રયના એક ભાગમાં વિચરજાનનો રીશીઓ પડેલી છે, અને તેમાંથી ખુશબો પણ છુટે છે, તેમ જગી તમારા માંડેના

નીકળ્યો છું, તે પ્રસંગે આપને વાંઢવા આવ્યો છું; એ મોહ ભરેલી શ્રાવિકાને બોધ આપી સમજાવો.

ધર્મચંદ્રનાં આ વચન સાંભળી અને ઉજ્જમ શ્રાવિકાનું રૂદન જોઈ મારા નેત્રમાં પણ આંસુ આવી ગયાં અને હું પણ રૂદન કરવા લાગ્યો. અમારા બંધાનો કલ્યાણકોસાદુસ સાંભળી પન્યાસજી અમારી પાસે આવ્યા અને તેમણે અમને સમજાવ્યા. તે વખતે પન્યાસજીએ મને ખાસ કહ્યું કે નમ્રવિજય, તું સાધુ થઈને કેમ રોવે છે? આપણે સાધુને એવો મોહ ન રાખવો જોઈએ. તે વખતે મેં રોતાં રોતાં કહ્યું, “શુરજી, આપ કહો છો તે ખરી વાત છે, પણ એ મંજિ ખરેખરી યોગ્ય બાગિકા હતી, તેની બુદ્ધિ ઘણીજ ચતુર હતી. જ્યારે કોઈ વાર તે મારી પાસે ભક્તામરસ્તોત્રના સ્લોક બોલતી ત્યારે તેણીના શુદ્ધ ઉચ્ચારનો, કંઠ માધુર્યનો અને બરાબર વૃત્તના ડાળનો જે આનંદ આવતો, તે અવલનીય હતો. તેણીના શરીરનું અને સ્વરનું સૌંદર્ય મળતું હતું, એ બાળા આ રોડના ઘરમાં રાત્રી હતી.”

મારાં આવાં વચનો સાંભળી પન્યાસજીએ મને કહ્યું કે “ભદ્ર, તું કહે છે તે ખરું છે. મને પણ એ બાગિકાના ગુણ યાદ આવે છે, પણ શું કરીએ, ધર્મની સત્તા આગળ આપણું કંઈ પણ ચાલતું નથી; તેમાં આપણે સાધુએ તો એવો મોહ રાખવોજ ન જોઈએ.” આ પ્રમાણે કહી પન્યાસજી ગયા પછી મને વિચાર થયો કે, “અહા! મેં કેવી ભૂલ કરી? આ ધર્મચંદ્ર સૌં કોણ? તેની સ્ત્રી ઉજ્જમ કોણ? તેની પુત્રી મંજિ કોણ? અને હું કોણ? મારે તેમની સાથે શો સંબંધ? ક્યાં તે? અને ક્યાં હું? અરે હું ચારિત્રધારી થઈ એક સામાન્ય મોહમૂઢ મનુષ્યની જેમ રોવા લાગ્યો, એ મારી કેવી મૂર્ખતા? વળી વલ્લભીપુરના બીજા આવકોના પરિચયથી મારામાં કેવો રાગ ઉદિત થયો? મેં કેરલી ઇતિહાસથી તેઓના કુરાજ ખબર પુછ્યા? આ મારામાં શો મોહ? હું કોણ છું? મારું સ્વરૂપ શું છે? અને મારી સ્થિતિ કેવી કહેવાય?—આ બધો વિચાર કર્યા વગર હું મોહને વશ થઈ ગયો.” આણું વિચારી તે વખતે મેં મારા હૃદયમાં પ્રત્યાખ્યાન કર્યું કે હવેથી કોઈ પણ આવક કે શ્રાવિકાની સાથે વિશેષ પરિચય રાખવો નહીં. હું મહાદેવી, ત્યારથી આવો નિયમ મેં દૈનિકથી ધારણ કર્યો છે. આ વખતે આપ સંપ્રદાય નામના અનાચરિતનું આખ્યાન

‘રંગ દુન, તેથી મને તે વાત શાં આવી તે મેં’ આપને નિવેદન
રી છે.

મુનિ નમ્રચિત્તવત્તાં આવાં વચનો સાંભળી દીપ્તિમારી પ્રેમથી
હસ્યા—મુનિવર, તમારો જીવન સાંભળી હું થયો ખુશ થઈ પુ,
તારે ખુશ થવાનું કારણ તો એવું છે કે તમે તમારો ખરો જી-
વન માટે આમ જીવવાની રીતે આ સંપ્રદાય દોષ કેવો બગવાન
! અને તેનાથી મુનિઓને નેમના ચારિત્રની કેવી હાનિ થાય છે?
મેં જાન તમારો જીવન તમારું સુચવી આપે છે. વર્તમાનકાલે
પ્રાણીઓમાં એ દોષની પ્રમાણતા થતી બધે છે અને તેથી જ જૈન મુ-
નિઓ અને માત્ર દુદરેશની વચ્ચે મોટો પગથિયરદાર થાય છે.
કેં કેટલું વરિષ્ઠ અને સંપાદના નાથ થઈ પડેલા મુનિઓ તો બધે
મેં આપણની પેઠી ચલાવતા હોય તેમ પગથિયરદાર ચલાવે છે.
સ્વયં હજારો પાસની રીડિંગ મુનિઓને માટે ખરીદાય છે અને તે
માદારપાણીની જેમ મુનિઓ જમ્યામજે બેસે છે. આ બધો પ્ર-
માણ થોડો છે? એમ બે વિચાર કરો તો બધાથી કે એ પ્રભાવ
કે પ્રશ્ન નામના અનાચરિનો છે.

હું મુનિઓ, તેથી તને હવે એ દોષમાંથી મુક્ત થવા થન કરો,
તેથી તમે તમારો ચારિત્રને ચરિત્ર કરવા સમર્થ થઈ શકો.

સનરમું દેહપ્રતોક્તના નામે અનાચરિન છે. દર્પણ વિષેમાં પો-
તા શરીરની કાંઈ બેવી એ દેહપ્રતોક્તના કહેવાય છે. સાંપ્રતકાલે
જુદા આ દોષ તમારામાં પ્રમાણ થયો નથી, એવો મને તે વિષે સંતો-
ધ થાય છે; અને હવે આશા સંપૂર્ણ કે ત્યારે પછી તે દોષ તમારામાં
રહ્યા ન થાય.

પરુષાઃ ઔરેશિક વિષે નવ અનાચરિનોમાં આરંભનું પ્રવર્તન
રેમરે હોવાથી તે દોષરૂપ છે અને પછી સંનિધિ વિષે આ અનાચ-
રિનોમાં પરિબદ તથા પ્રાણનિષ્ઠા વિષે હોવાથી તે પછી દોષરૂપ છે.

અગ્રમું અગ્રપદ નામે અનાચરિન છે. કેટલું પછી બીજો જુગાર
એવો તે અગ્રપદ કહેવાય છે. સાક્રમે તે અચરક ક્રિયા કરવું ન
કરે એ. એવડીકાનું નામકા નામે અનાચરિન છે. જુગારનો પાસો
કેનાની કંઈ પ્રમાણ ન પાસો બેડે. એવંધારીનકાની કાથી તે

પાસેા પાડવામાં આવેકે તે નાસિકા અનાયરિત કહેવાય છે. તેમાં ગંજીદા તથા શેઠાંજ વિગેરેના સમાવેશ થાય છે. તે પ્રવર્તન તમારામાં ચાલતું નથી એટલેા મારા હૃદયને સંતોષ છે.

વીરાશુ' છત્રધારણ નામે અનાયરિત છે. રોગાદિક કારણ વિના માથે છત્રી રાખતી તે સાધુને અનુચિત છે. ને ક્રિયા વર્તમાનમાં જોવામાં આવતી નથી, એ રૂચિકર છે. એક વીરાશુ ચૈકિત્સ્ય નામે અનાયરિત છે. ધોનાને અર્થે અથવા પરને અર્થે સાવધ બધક્રિયા કરવી તે ચૈકિત્સ્ય કહેવાય છે. સાધુએ તેવી ક્રિયા ન કરવી જોઈએ. જોકે એ દુરાચાર સાધવપણે પ્રવર્તેા નહીં હોય તથાપિ મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે, કેરલાએક શરીરની રક્ષામાં હુન્ન થયેલા મુનિએ એ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરી જાય છે, તે પ્રવર્તન નહારું કહેવાય છે.

બાવીરાશુ' ઉપાનહ નામે અનાયરિત છે. પોતાના પગમાં પગ-રખાં પહેરવાં, એ ઉપાનહ અનાયરિત કહેવાય છે. બહે ભાગે એ પ્રવર્તન જોવામાં આવતું નથી.

ત્રેવીરાશુ' જ્યોતિઃસમારંભ નામે અનાયરિત છે. કેાઝ કાર્ય માટે સાધુ અગ્નિના આરંભ કરે તે જ્યોતિઃસમારંભ અનાયરિત કહેવાય છે. આ પ્રવર્તન ધણું નિંદનીય હોવાથી તમારામાં અપ્રચલિત છે. તે હૃદયને તુષ્ટિપ્રદ છે. એ અષ્ટાષ્ટ વિગેરે છ અનાયરિતો ધણાંજ ક્ષુલ્લેક હોવાથી દાવડપ ગણેલાં છે.

ચોવીરાશુ' શર્યાતરપિંડ નામે અનાયરિત છે. શય્યા એટલે સુવાનું ઠેકાણું, તે સાધુને આપીને જો પોતાના કર્મ હલવા કરે તે શુદ્ધ સ્થ આવક શર્યાતર કહેવાય છે. તે શર્યાતર શુદ્ધસ્થના પરનો આહાર લેવો તે શર્યાતરપિંડ કહેવાય છે. આ દોષને માટે ધણીવાર સાધુએ ઉપાસંભ આપવાને યોગ્ય થાય છે. ધણીવાર મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે એકજ સ્થાને ધણીવાર રહેવાથી સાધુએ એ દોષથી દૂષિત થયા વિના રહેતા નથી. કેટલીક વાર સાધુએ શર્યાતરનો આડંબર કરે છે અને તેને માટે એક શુદ્ધતા ત્યાગ કરે છે, પણ તે પ્રવર્તન શુદ્ધ રીતે થતું હોય તે શંકા ભરેલું છે. કારણકે ધણીવાર તેમાં જોઈએ તેવી શુદ્ધતા રહી શકતી નથી. હું ચિદ્વાન સાધુએ, તમે ને વિષે અને તેટલી શુદ્ધતા રાખજો અને તે દોષમાં કિંમત થશે નહીં.

પચવીશમું આસંદી અને ઇંચીશમું પર્થક—એ બે અનાચરિત સાધુઓને ત્યાગ કરવા થોડા છે. ઉંચી જાનનાં ચલાઈ વગેરે આસન ઉપર બેસવું તે આસંદી, અને પતંગ, માંચી, ખાટ, ડાળી વગેરે વા-પરનાં એ પર્થક અનાચરિત કહેવાય છે.

આજકાલ આસંદી અનાચરિતનું પ્રવર્તન થવા માંડ્યું છે. મું-દર નકરીદાર ચલાઈઓ અને ઝીંડાઓ મુનિઓના ઉપયોગમાં આ-વે છે; તેમજ પર્થક અનાચરિતનો પ્રચાર પણ થલે સ્થળે જોવા-માં આવે છે, મુનિઓના નાથક ઘર્ષ પરોણા અને પન્થાસ, ગણી, આ-થાઈ અને પ્રવર્તક પંચીને ધારણ કરનારા મુનિઓની ઉંચી જાનની પાસે આગળ જાનજાનનાં આસનો ગાંઠવેલાં જોવામાં આવે છે. હિં-મુલ્કાદી મુનિઓ, તમારા આજ સ્થાનમાં એ દોષની પ્રજાગત જોવા-માં આવે છે, તે તમો હુલેથી એ દોષનો ત્યાગ કરજો અને તમારા સર્વો-ત્તમ ગુણચારિત્રની રક્ષા કરજો.

સપ્તાવીશમું ગૃહાંતરશાસ્ત્ર નામે અનાચરિત છે. બે ધરોની વચ્ચે મુકું, અથવા ઉપાસણથી ળીજે બંદે જઈને મુકું; એ ગૃહાંતર-શાસ્ત્ર કહેવાય છે, આ દોષની પ્રવૃત્તિ વિશેષ જોવામાં આવતી નથી પશુ કદિ જો મુમ રીને તે જાન લી હોય, તે તમે તેને દૂર કરી દો.

અષ્ટાવીશમું ગાત્રોદ્ધર્તન નામે અનાચરિત છે. શરીરનો મગ દૂર કરવાને શરીર ધાગાવવું, તે ગાત્રોદ્ધર્તન કહેવાય છે. કેટલાએક મુનિઓ શરીરના મુંગાર માટે એ દુરાચારને સંરનારા છે. તેવા અ-ધમ મુનિઓ પાતાના સદાચારમાંથી શ્રદ્ધ ધાય છે અને ચિન્તામહિરત્ન જોવા ઉત્તમ ચારિત્રને તે દોષથી અસ્તિત્વ હતો દ છે. હે મુનિઓ, જો તમારે ચારિત્રગુણનો ખરો જ્ઞાન હોય અને તમારા સર્વોચ્ચ જી-વનની સાર્થકતા કરવી હોય તેા તે દુરાચાર સંચર્યા નહો.

ત્રીશમું આજીવવૃત્તિના નામે અનાચરિત છે. જે પાતાની જાન તથા કુળથી પાતાના ઉદ્ધરનું પાવન કરવું તે આજીવવૃત્તિના કહેવાય છે. એ દોષ કેટલાએક સારા કુળના તથા સારા પ્રખ્યાત ધ-રના પુરોષોએ મદ્ય કંડેલ દીક્ષાના નાંજાએમાં અને છે. તે દોષનો ત-મારે સર્વથા ત્યાગ કરવાનો છે.

એકઝીરામું તમાનિર્વૃત્તભોજિત્વનામે અનાચરિત છે. તલુ ઉછાળા આવ્યા વિના જેમ તેમ તપાવી તૈયાર કરેલું અપ્રામુક જળ વાપરવું, તે તમાનિર્વૃત્તભોજિત્વ કહેવાય છે. એ દુરાચારથી તમારે સર્વદા દૂર રહેવું જોઈએ.

બઝીરામું આતુરસ્મરણનામે અનાચરિત છે. ભૂખ, તૃષ્ણા, ટાક અને તડકા વિગેરેથી પીડિત થવાથી પૂર્વે બોગવેલ મુખની અવસ્થાનું સ્મરણ કરવું, તે આતુરસ્મરણ અનાચરિત કહેવાય છે. તેમજ કોઈ રાગી સંબંધી આવક રોગથી પીડિત હોય તેને આશ્રય આપવો, તે પણ એ અનાચરિતમાં આવી જાય છે. આ દોષ ધણી અપકય શુદ્ધિના મુનિઓમાં પ્રવર્તે છે. હું ધારું છે. કે આ તમારા મુનિમંડળમાં પણ એ દોષ પ્રગટ થતો હશે.

આ વખતે એક દેવવિજય નામના મુનિએ વિનયથી જણાવ્યું— ધર્મમાતા, આપ દયાળુની પાસે મારે યથાર્થ કહેવું જોઈએ. એક વખતે હું પાતેજ એ દોષથી સિમ્ત થયેલા છું.

દીક્ષાકુમારીએ ઉત્તેજારીથી કહ્યું, હે મુનિ, તમારો તે અનુભવ પ્રગટ કરો; જેથી આ બીજા સાધુઓના હૃદયમાં સારી અસર થાય.

દીક્ષાદેવીનાં આવાં વચન સાંભળી મુનિ દેવવિજય બોલ્યા— ધર્મદેવી, એક વખતે મારા ગુરૂની આજ્ઞા કદા હું ગિરનારજીની વાત્રાએ વિહાર કરી નીકળ્યો હતો. મારી સાથે એક બીજા નાના મુનિ હતા. અમે બંને અહીંથી વિહાર કરી આગળ ચાલ્યા, ત્યાં માર્ગમાં કોઈ અજાણ્યા ગામમાં આવી ચડ્યા. તે વખતે બરાબર મધ્યાહ્નનો વખત હતો. અમેને મુઠ્ઠા અને તૃષ્ણા ભારે લાગી હતી. ગામમાં તપાસ કરતાં માત્રમ પડ્યું કે અહીં કોઈ આવકતું ઘર નથી, પછી અમે ગામમાં ચોરે જઈને બેઠા; તે વખતે કોઈ શ્રાદ્ધજી અમારી પાસે આવ્યો, તને અમે ઉના પાણીના યોગને માટે વિનંતિ કરી, ત્યારે તેણે અમને કહ્યું કે, મારે ઘેર ઉના પાણીનો યોગ છે. પછી નાના સાધુને મેં ત્યાં પાણી પહોંચાવ્યું. તે જોઈને તેણે ઉત્તેજારી લાવ્યા. તેને ઘોડીવાર ઠારીને અમે પીધું; પણ જળમાં કોઈ પણ સ્વાદ આવ્યો નહિ. પછી ભુખની પીડાથી અમે બંને ગામમાં કેટલાંએક સારાં ઘરોંએ આહારને માટે દરવા નીકળ્યા, પણ કોઈએ અમને આહાર

રે પશ્ચાત્તાપ થાય છે. હવેથી હું કદિયમ્ એ અનાચારને સેવીશ નહીં. માતા, જેવી રીતે મેં આ મારો દુરાચાર તમારી આગળ પ્રગટ કર્યો, તેવી રીતે જો બીજા સાધુઓ ને પ્રગટ કરવાને બદલે પડે તો તેઓને મારી જેમ મોટો લાભ થાય. આ વખતે પંચાસજી જરા નાખુશ થઈને બોલ્યા—દેવવિજય, તું પોતેજ તારી વાત કહે, વચમાં બીજાને શામાટે લેતો પડે છે? વધારે કહાપણ કરવાની કાંઈ જરૂર નથી.

પંચાસનાં આ અરુચિદર્શનનાં વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી આક્ષેપ કરી બોલી—પંચાસજી, બસ કરો. એ પવિત્ર સાધુને આક્ષેપ કરી માઠો પાડો નહીં. એવા સય કહેનારા મુનિઓને પંચવાદ થટે છે. આ ઉપરથી એવું જણાય છે કે તમારા શિષ્યોમાં કેટલાએક છુપા દુરાચારો ચાલતા હશે, અને તે દુરાચારોને તમારા તરફથી ઉત્તેજન મળતું હશે. મુનિરાજ, તમારા જેવા વિદ્વાન મુનિને એમ કરવું ન જોઈએ. જો એમ કરશો તો પછી તમારી પંચાસપદવી અનુકૂળ ગણાશે. વળી તમારા જેવા વરિષ્ઠમુનિ જો એવું આચરણ કરશે તો પછી બીજા મુનિઓ તમારું અનુકરણ કર્યા વિના રહેશે નહીં.

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં વચનો સાંભળી પંચાસજી શાંત પડી ગયા અને તે નમ્રતાથી બોલ્યા—ધર્મજનની, ક્ષમા કરો, આપ કયાણુ દેવીએ અમારા અપરાધની સામે ન એવું જોઈએ.

પંચાસનાં આ વચનોથી શાંત થઈ દીક્ષાકુમારીએ પોતાનો ઉપદેશ આગળ ચલાવ્યો—હું મુનિઓ, ઇન્દ્રીશમ્ અનિર્વૃત્તામૃતક નામે અનાચરિત છે. યોગીશમ્ આનન્દતથ્યુંગચેર નામે અનાચરિત છે. પાંત્રીશમ્ અનિર્વૃત્તધણ્બંડ નામે અનાચરિત છે. અપકવ મૃગો, અપકવ આદુ અને અપકવ શેલડી—એ ત્રણેનો ઉપયોગ કરવો તે એ ત્રણે અનાચરિત કહેવાય છે. ઇન્દ્રીશમ્ કંદાનાચરિત અને સાન્દ્રીશમ્ મૃગોનાચરિત છે. સચિત્ત-કંદ અને સચિત્તમૃગ વાપરવાથી એ બને દોષ ગણાય છે. આન્દ્રીશમ્ આમરૂળ અનાચરિત એટલે કાચું ફળ વાપરવું તે. યોગજ્ઞયાળીશમ્ બીજા અનાચરિત એટલે લીલા તલ વિગેરે બીજા વાપરવા તે. સૌચર્યલ એટલે સચેત્ત, સંધવ (સિંધા-લુણ), લવણ (સાંમરલોણ), રોમક દાર સમુદત્ત મીઠું, પાંસુદાર

અને કાલ લવણ એ સુદીપ્તી જાળના લવણ સચિત વાપરવા તે તે નામના અનાયરિન કહેવાય છે; એટલે તે સાન મેગરતાં બધા મળીને છેતાગીશ અનાયરિન થાય છે. એ સર્વ અનાયર ઉત્તમ અનાયરોને દૂષિત કરે છે; માટે તમારે તેનો ત્યાગ કરવો. મુઝા-ળીરામું પૂષન નામે અનાયરિન છે, ચેતાના વજ્રોને મુગાંધી કરવાં તે પૂષ આપવો તે પૂષન કહેવાય છે. અદનાગોરામું વમન નામે અનાયરિન છે. મીઠાના ડૂંગનું ભક્ષણ કરી વમન કરવું તે વમન કહેવાય છે. એગારૂપચારામું બસ્તિકર્મ નામે અનાયરિન છે. કોઈ રોમનો નાશ કરવાને સ્નેહુગુટિકા વિગેરેથી અધોદ્ધારે પીચકારી મારતી તે બસ્તિકર્મ કહેવાય છે. પચાસમું વિરેચન નામે અનાયરિન છે. મગનો યોષ કરવાને ઐષધ લઈ રેચ લેવો તે વિરેચન કહેવાય છે. એકાવનમું અંજન નામે અનાયરિન છે. શરીરની યોગ્યા માટે કા-જલ વિગેરેથી અંજન કરવું, તે અંજન કહેવાય છે. બાવનમું દંતવર્ણ નામે અનાયરિન છે. દંતવર્ણ લઈ દાંતજી કરવું તે દંતવર્ણ કહેવાય છે. ત્રેધનમું ગાત્રાભ્યંગ નામે અનાયરિન છે. શરીરને વિષે અભ્યંગ કરવો તે ગાત્રાભ્યંગ કહેવાય છે. ચોપનમું ગાત્રવિ-ભૂષણ નામે અનાયરિન છે. શરીર ઉપર અસંકારધારણ કરવા તે ગા-ત્રવિભૂષણ કહેવાય છે.

હું મુનિઓ, આ બધા કાષો તમારે સર્વદા ત્યાગ કરવા. ગમે તે-વો પ્રસંગ આવે તોપણ એ દુરાચારોને કાંઈ પણ સેવવા ન લેઈએ. અને જાત્રીને સંતોષ થાય છે કે વર્તમાનકાળે તેજાસાધી તે ચોપન શુ-ધીના બધા કાષો તમારા પ્રવર્તનમાં આવવા નથી.

હું મુનિઓ, એ ચોપન અનાચારને નહીં સેવનારા અને પાના-ના ચાદિત્રયમને પાગનારા મુનિઓ આ જગતમાં ખરેખરા અન-ગાર કે નિર્મથ કહેવાય છે. નેને માટે દશવૈકાલિકાશ્રવમાં નીચેની ઉ-ત્તમ ગાથા આપેલી છે.

સર્વમેવમહાન્નં. નિમ્ગંપાણ મદ્દેમિત્તં ।

સંતપંચિ શ્ચ જુનાર્ગં. સદ્ગુરુવ વિહારિણં ॥ ૧૦ ॥

“લેઓ બાહ્ય તથા આંતર પરિચરથી ર્હિત, મધ્યમથી

યુક્ત અને વાણીની જેમ પ્રતિબંધ રહિત એવો વિહાર કરનારા એવા મહર્ષિઓને એ યોગ્ય પ્રકારના નિર્ણયરિત વર્ણવા યોગ્ય છે." ૧

કહેવાનો આશય એવો છે કે, જેઓ ખરેખર નિર્મલ, સંયમી અને અપ્રતિબંધ વિહાર કરનારા મુનિઓ હોય, તેઓને મારજ આ દોષ કહેલા છે, અને એવા મુનિઓ એ દોષનો ત્યાગ પશુ કરી શકે છે. બીજાઓથી તેનો ત્યાગ કરી શકાતો નથી.

હે મુનિવરો, હવે આ મારો ઉપદેશ હું સમાપ્ત કરું છું. મેં તમારા હિતની ખાતર કહેલું છે, તે તમે તમારા હૃદયમાં સ્થાપિત કરો. હું તમને આ વાત વિનય તથા વિનંતિપૂર્વક જણાવું છું, તે છતાં જો તમે તમારા હૃદયમાં એ વાત સ્થાપિત કરવામાં પ્રમાદ કરશો તો હું તમને યોગ્ય શિક્ષા કરીશ. મારી ખરેખરી શિક્ષા એજ છે કે, હું મારા સ્વરૂપને તમારા અંગમાંથી આકર્ષી લઈશ.

દીક્ષાકુમારીનાં આ વચનો સાંભળી પન્થાસજી અને બીજા મુનિઓ ભયથી કંપાવમાન થઈ ગયા. તેમણે વિનંતિપૂર્વક જણાવ્યું કે ધર્મચરી, કૃપા કરી ક્ષમા આપો. વર્તમાનકાળ વિપરીત છે, આકુલિક કાળના પ્રભાવથી અમે લોકો પ્રમાદી થઈ ગયા છીએ, અમારી ઉપર આપની પૂરેપૂરી શિક્ષાની જરૂર છે, આપ અમને બીજો યોગ આપવા કૃપા કરો.

દીક્ષાકુમારી બોલ્યા—સાધુઓ, પ્રથમ તમારે પોતાનેજ પોતાનાં સંપૂર્ણ જાત્રુમાં જોડો. જ્યાંમુઘી તમે તમારા સ્વરૂપને યોગખરો નહીં, ત્યાંમુઘી તમે તમારા આચારને મુશરી શકશો નહીં.

પન્થાસજી—ધર્મમાના, અમારું સ્વરૂપ અમને યોગખરો, તો મોટી કૃપા થાય.

દીક્ષાકુમારીએ ક્રાંદમાં કહ્યું, વરિષ્ઠમુનિ, તમે પોને પિદ્ધાન્ છે અને દાર્વિકાલિકમૂલના જાણનારા છે. શું તમે તમારા સ્વરૂપને નથી જાણતા? “વંચામવરિણાયા” કન્યાદિ ગ્રાથાઓ બોલો :—

દીક્ષાકુમારીના કહેવાથી પન્થાસજી નીચે પ્રમાણે બોલવા લાગ્યા :—

“વંચામવરિણાયા, ત્રિગુણા છમ્મંતયા ।

વંચનિમ્મદ્દણા ધીગ, ત્રિગંયા હમ્મજંમિણો” ॥ ૧૭ ॥

આ ગાથા બોલી પન્થાસજીએ દીક્ષાકુમારીને વિનંતિ કરી કે મહારેત્રી, એ ગાથાની વ્યાખ્યા તો આપજ કરી બતાવો:—

દીક્ષાકુમારીએ કહ્યું, પન્થાસ, તમે પોતે તેની વ્યાખ્યા જાણો છો, તે છતાં મારી પાસે સામારે કરાવો છો !

પન્થાસે વિનીત થઈને કહ્યું, માતા, હું તેનો યથામતિ અર્થ જાણું છું, પણ આપની વ્યાખ્યામાં જે રસ હોય, તે રસ મારી વ્યાખ્યામાં ન હોય. વળી આપ અમારા કોય યથાર્થ રીતે કહી શકો, તેથી આપના મુખની વાણી સર્વ સાધુઓને સારી અસર કરશે; માટે હયા લાવી આપ પોતે એ ગાથાની વ્યાખ્યા આપો.

પન્થાસનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાકુમારી બોલ્યા—મુનિઓ, સાંભળો, તમે પોતે કેવા જોડો? અને તમારા કેવા ગુણો તમારા ચારિત્રને દીધાવે છે? એ વાત એ ગાથામાં દર્શાવી છે.

જેઓ દ્વિસાદિદ પાંચ આશ્રમેને યાવજીવિત ત્યાગ કરનારા છે, જેઓ મનાગુમિ વચનગુમિ અને કાષ્ઠગુમિ—એ ત્રણ ગુમિને ધારણ કરનારા છે, જેઓ છત્રવ નિકાષ ઉપર હયા રાખનારા છે, જેઓ દર્શન, રસન, માણ, રેપશન અને મચ્છ—એ પાંચ દેદ્રિયોને વશ રાખનારા છે—એટલે જિર્તેદ્રિય છે, જેઓ ધીર છે, એટલે સાત પ્રકારના ભયથી રહિત છે, અને જેઓ સંયમને વિષે ઉપયોગ રાખનારા છે, તે ખરેખરા નિર્મલ—સાધુઓ કહેવાય છે.

હું મુનિઓ, તમારે તમારા સ્વરૂપનું અભિપ્રાય રાખવું જોઈએ. વળી તમારે ઉદ્યોગ શેને માટે હોય, એ પણ તમારે જાણવું જોઈએ, પરમ પવિત્ર સત્ત્વભરવામીએ પાનાના દશવૈકાસિકમુવમાં લખ્યું છે કે અમારા જૈન મુનિઓ કૃષ્ણ, વૃક્ષ વિગેરે બાવીસ પ્રકારના રાત્રીઓને જિતનારા છે, મોહને દૂર કરનારા છે, દંદ્રિયોને જિતનારા છે, અને સર્વ દુઃખરૂપ આઠ કર્મને ખયાવવાને માટે સતત ઉદ્યમ કરનારા છે.

હું દેવાનુપ્રિય મુનિઓ, જેમને માટે સત્ત્વભરમુનિ આવાં લક્ષણો દર્શાવે છે, તેવા તમે જૈન મુનિઓ હોવા જોઈએ. વિચાર કરો, એટલા લક્ષણોમાંથી તમારામાં કયા કયા લક્ષણો છે? હું 'ધાર' છું કે, તમારામાં ને બધાં લક્ષણો નહીં હોય. માટે તમારે તેવાં લક્ષણો સં-

પાકેન કરેલાં જોઈએ. બ્યાંબુધી થોડે ઘણે અંશે તમે ને લક્ષણે મેળવવા પ્રયત્ન કર્યો નહીં, ત્યાંબુધી તમે શુદ્ધ જૈનમુનિ કહેાગ્યો નહીં.

પન્થાસજી વચમાં બોલ્યા—વર્મમાત્રા, જે આધાની તમે વ્યાખ્યા કરી તે ગાથાનાં લક્ષણો તો અમારામાં થોડાં ઘણાં હશે, પણ જે લક્ષણો અમારામાં તદ્દન ન હોય, તે લક્ષણો અમને કહેા.

દીક્ષાકુમારી હસીને બોલી—મુનિરાજ, આ તમારા અવિચારી વચન છે; આ ગાથાનાં લક્ષણો તમારામાં થોડાં પણ નહીં હોય, જે તે લક્ષણો હોય તો પછી તમે એક સારા મુનિઓ ગણાઓ.

પન્થાસજીએ ઉંચે સ્વરે કહ્યું, માજી, એ વધારે પડતું કહેા છે. શું અમે એવા પણ મુનિઓ નથી?

દીક્ષાકુમારી સામે ઉંચો સ્વર કરી બોલી—ના, ના, તેવા નથી. હું ખાત્રીથી કહું છું. સાંભળો, પહેલાં તો તમે પરીપહેાને સહન કરનારા નથી. તમારામાં પરીપહેા સહન કરવાની શક્તિ હોત તો તમે શામાટે એકજ સુખદાયક સ્થાનમાં પડ્યા રહેા? તમારે સર્વજ્ઞ વિહાર કરી વિચરણું જોઈએ. ભારતવર્ષ ઉપર ઘણાં ઉપર દેવો છે, તેમાં કદાચેડીને વિચરણું જોઈએ, અને ત્યાંના આવકોનો ઉપકાર કરવો જોઈએ. એ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે તમારામાં એ પહેલું લક્ષણ છેજ નહીં.

ખીજું તમે મોહ રહિત નથી. જે તમે મોહને દૂર કર્યો હોત તો આ નગર, આ સુંદર ઉપાશ્રય અને અહીંના રાગી આવકોનો પરિચય તમે શામાટે છોડતા નથી? એ તમારી મોહશરા સૂચવે છે.

ત્રીજું તમે ઇન્દ્રિયોને જિતનારા છે કે નહીં? એ તમારેજ વિચારવાનું છે. કદિ કામ ઇન્દ્રિયને છતનારા હશે, પણ ખીજી ઇન્દ્રિયોને જિતનારા નહીં હો, તમને સારી સારી ચીજો નેત્રેન્દ્રિયથી જોવી ગમે છે, સારાસારા રાગો કહેાંન્દ્રિયથી સાંભળવા ગમે છે, સારાસારા આહારપાણી રસનેન્દ્રિયથી ચાખવા ગમે છે, અને શરીર ઇન્દ્રિયથી કામગી પગથપી તથા અંગમર્દન કરાવવા ગમે છે. એ જોનાં તમારામાં જિતેન્દ્રિય પડતું ક્યાં રહ્યું? બ્યારે તમે જિતેન્દ્રિય, મોહરહિત અને પરીપહેાને સહન કરનારા નથી, તો પછી આઠ કર્મને ખપાવવામાં તમારો ઉદ્યોગ શો રહેા?

માફમાર્ગના અનુયાયી થાય છે. આ ઉપરથી તમારે સમજવાનું છે કે પચ મહાત્મનને ધારણ કરનારા તમે કેવી ઉચ્ચી સ્થિતિમાં જાણ શકો છો? ચારિત્રનો કેવો પરમ પ્રભાવ છે? તેની કેવી મહત્તા છે? કે જેનું આ-રંભન કરનારા તમે સત્વરે માફમાર્ગને સાધનારા થઈ શકો છો. આ-વા ચારિત્રને ધારણ કરી તમે તે તરફ ઉપેક્ષા રાખો એ કેવી વાત કહે-વાય? મુનિઓ, તમે ધરત્યાર છોડા સંબંધીઓનો ત્યાગ કરી આ મારા સ્વરૂપને (દીપ્તાને) ધારણ કર્યું છે, તેનો જ્યારે દુરપયોગ કરો તો પછી તમારા જેવા અદ્યત્તમતિ કોણ કહેવાય? હવે તમારા મનોવિ-ચાર ગુપ્તારો અને આ નિર્મળ ચારિત્રને દીપ્તાવા વળ કરો. ફરીફરી આવો અવસર આવશે નહીં. તમે સમજો છો કે આ ભરતક્ષેત્ર, મનુ-ષ્યજન્મ, આચક્રગ, જનંધર્મ અને ચારિત્ર પ્રાપ્ત કરવા કેવા દુર્લભ છે? કદિ તે અધાનો યોગ થયો હોય. પણ એ સારીરની પટ્ટા ન મળી હોય તો પછી તે શા કામના છે? તમને તે પાત્ર પ્રાપ્ત થયેલ છે, તમારાં સારીર રૂપરૂપ છે, અને સર્વ પ્રકારની સારીરિક શક્તિ ડેખાય છે, તે છતાં તમે પ્રમાણે વશ થઈ તમારા ચારિત્રધર્મ તનુ એકરકાર રહેા, એ કેવી ભૂત મનુષ્ય? હજુ પાત્ર તમે તમારા કલ્પવને વાડ કરો અને તેમાં પુનુ રીને સાવધાન થાઓ; તેથી તમને ધનૌ જ્ઞાત થશે. મુનિઓ, હું મારો કલ્પવધર્મ બાજીથી હવે અહીંથી જ્યાંની ઇચ્છા રાખું છું, તમે મારા ઉપદેશને ભૂલી જરો નહીં. દશવકાલિકમુનનું ને શુક્ષ્મકા-ચારકુથા નામ ત્રીજું અધ્યયન તમારા મનોમર્દિરમાં રત્નની જેમ સ્થાપિત કરજો, અને હવેમાં તેનું મનન કર્યા કરજો. વિદેશમાં મને કહેવાને આનંદ ઉપજે છે કે આ તમારા ચરિત્રનુર પચામરજ એક વિદ્વાન્ મંત્રનમુનિ છે; તેણે વિદ્વાન્ નુરનો જે તમારે વાન છે તે તમારા ધાર્મિક હૃદયનો મારો વાન છે. તેમની આત્મિક રમૈવકાલિકમુનનું મ-નુર અધ્યયન કરજો. જેવા રીને આદ્યત્ત ધર્મનો ઉદય થાય, મંત્રધર્મ ની પરિવ્રત બાવનાના પ્રભાવની પ્રમાણ થાય અને બારંગના ચારે ઉદ્ગમાં તે ધર્મની ઉચ્ચત કીર્તિ જેવા છે તેવીને તેવી પ્રાયમ નદે, તેને માંડ પ્રવળ કરવે. આદ્યત્ત વર્તનો અને આજ નંધની સાર્કીર્તિનો અવસર તમારો ઉપર છે. "નયામ્નુ."

આ પ્રવાસ કરી દીપ્તાકુમારી ન્યાંથી અદરશ થ. મયાં પચા-

ક્ષણેક્ષણે યગ્ય થી કરાવતા અને મચ્છુરોની પાસે પરિમહુનો બોલે ઉપસાવતા એવા તમારા વહારને જોઈને બન્યમલિઓ તમારી નિદા કરશે. તમારા પૂર્વજ જૈન અનગારોએ જે ધર્મકીર્તિ આજ મુધીમાં આ ભારતભૂમિ ઉપર મેળવી છે, તેમનું યશોગાન જે ભારતીયજન અઘાપિ કરે છે, તેમની કીર્તિને તમે કલંકિત કરવા તૈયાર થયા છો. મુનિઓ, આવા પ્રવર્તનમાં જેવા તમે દોષપાત્ર બનો છો, તેવી રીતે તમારા રાગાંધ આયકો પણ દોષપાત્ર બને છે; જેઓ રાગને વશ થઈ પોતાના અનગાર શુદ્ધોને સાગારદશ્યામાં ઝેરે છે અને તેમના સાધુ-ધર્મને પાશ્વિન કરવાને તત્પર થાય છે, તેઓ ખરેખરા વિષ્ણુને પાત્ર છે. તમને સર્વ પ્રકારની સહાય કરવાની કૃત્તિ રાખનારા તે સ્વાર્થી આયકો પોતે કુળી બીજને કુબાડવા તૈયાર થાય છે; જો તેઓ પોતાના કર્તવ્યને સારી રીતે સમજતા હોય, તો તમને આવા દુગચારમાં શામાટે યોગે? તમારા પરિમહુના યોગ ઉપાડવાને મચ્છુરોની યોજના શામાટે તેઓ કરી આપે?

હું પઠિત મૂર્ખ મુનિઓ, આ મારું કંઠ ભાષણ તમને અગ્રિય લાગશે, તમારી અંતરની લાગણીને તે ઉત્તેજિત કરશે, પણ તમારે ક્ષમા રાખી વળા પુ જોઈએ. કારણકે હું તમારા હિતની ખાતર કંઈ 'પુ', તે છતાં જો તમે ઉન્મત્ત થઈ મારા ઉપદેશને માન્ય કરશો નહીં, તો પછી હું તમને બોધશિક્ષા કરીશ, જે શિક્ષા તમારા સ્વરૂપને હાનિકારક થઈ પડશે. દીક્ષાક્રમારીનાં આવાં વચન સાંભળી મુનિઓ સન્મતનરૂ થઈ ગયા. તેમના મુખ ઉપર સ્થાનિ પ્રસરી ગઈ, અને તે હૃદયમાં કંપવા લાગ્યા. ક્ષણવારે તેઓમાંથી એક મુનિ દીન સ્વરે બોલ્યા. માતા, શાંત થાઓ—તમારી કૃપાથી અમારો નિર્વાહ થાય છે, જે તમે તમારા સ્વરૂપને આકર્ષી લેશો તો પછી અમે નિસ્તેજ અને નીર્વાર્ય થઈ જઈશું. ધર્મમાતા, ક્ષમા રાખી અમને ઉપદેશ આપો કે જેવા અમે અમારા કર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ ન થઈએ.

મુનિઓનાં આવાં નરૂ વચન સાંભળી દીક્ષાદેવી શાંત થઈ અને તેના દયાળુ હિતમાં તેમની તરફ દયાભાવ ઉત્પન્ન થયો. મુનિઓ, તમે વશવૈકાલિકસૂચ જાણો છો?

મુનિઓ—મહાદેવી, આપની કૃપાથી અમે વધામતિ જાણીએ છીએ.

અર્થાત્ તેમાં જીવનશક્તિ જૈનન્ય રહેલું છે. તે પૃથ્વીમાં એક જીવ નથી પણ અનેક જીવો છે. તે જીવો અંગુલના અસંખ્યાતમા ભાગપ્રમાણ એવી અવગાહનામાં રહેલા છે. તેઓ વળી લુદાં લુદાં છે. આ વખતે એક મુનિએ અંબગી બેઠીને કહ્યું, મહાતુલાવા, જે આપની ઈચ્છા હોય તો મને એક શંકા ઉત્પત્ત થાય છે તે પુછું. દીક્ષામારીએ તે પુછવાની આજ્ઞા આપી એટલે મુનિએ કહ્યું—

હે દયાળુ માન, તમારા કહેવા પ્રમાણે આ સચિત્ત પૃથ્વી જીવ-પિરૂપ થઈ તો તે પૃથ્વી ઉપર સાધુ જે મહોત્સર્ગ વિગેરે ક્રિયા કરે તો પૃથ્વીકાચ જીવનો અનિપાત થવા વિના રહે નહીં, અને તે ક્રિયા પૃથ્વી ઉપર ક્યાં વિના બીજે કોઈ ઉપાય નથી, અને જે એમ થાય તો પછી સાધુથી અદ્વિસકપણે શરેવાયજ નહીં; તે પછી પ્રાજ્ઞાતિપાત વિરમણરૂપ જે સાધુનો પ્રધાન ધર્મ છે તેનો તો નાશ થઈ જાય.

મુનિની આ શંકા સાંભળી દીક્ષાદેવી બોલ્યા—મુનિ, એ તમારી શંકા ભરાબર છે, તેને માટે શાસ્ત્રકારે ત્યાંજ ખુલાસો કર્યો છે. જે પૃથ્વી રાજ્યે કરો પરિભ્રામ પામેલી છે તે પૃથ્વી અચિત્ત છે, અને તે વિ-
જ્ઞાની જે બીજી પૃથ્વી છે તે સચિત્ત છે. તેથી જે પૃથ્વી શાસ્ત્રપરિભ્રા-
મ કરે, તે અચિત્ત દોષાથી તેને વિષે મજમૂતનો ઉત્સર્ગ કરવાથી હિસા-
સ લાગતો નથી, તેથી સાધુનો અદ્વિસક ધર્મ લેવાપાતો નથી.

બીજા મુનિએ શંકા કરી—મહારેવી, જે કે અમે શાસ્ત્ર શબ્દનો અર્થ વધામનિ સમજ્યા છીએ પણ પુનઃ તે આપના મુખથી સાંભળ-
તાની કંઠા છે તે આપ કૃપા કરી સમજાવો.

દેવી પ્રેમપૂર્વક બોલ્યા—જે જેનો નાશ કરે તે તેનું શાસ્ત્ર કહી-
યાય છે. સોડમાં પણ શરીરનું શાસ્ત્ર ખર્જાદિ પ્રસિદ્ધ છે. અદ્વિ પૃથ્વી-
ના શાસ્ત્રનો વિચાર કરવાનો છે. પૃથ્વીનું શાસ્ત્ર બધું પ્રકારે છે. એક સ્વકાચશાસ્ત્ર, બીજું પરકાચશાસ્ત્ર અને ત્રીજું સ્વપરકાચશાસ્ત્ર. તેમાં જે કાળી માટી છે તે સ્વકાચરૂપ પોતી માટી વિગેરેનું શાસ્ત્ર છે, માટે તે સ્વકાચશાસ્ત્ર કહેવાય છે. બીજું શાસ્ત્ર જેમ જે પૃથ્વી તે જગતે-
જ વિગેરે પરકાચનું શાસ્ત્ર છે, માટે તે પરકાચશાસ્ત્રરૂપ છે. ત્રીજું સ્વ-
પરકાચશાસ્ત્ર તે જેમ કાળી માટી છે તે પોતી માટી વિગેરેની સાથે જગતે કાળારંગનું કરી દે છે. નથીતે કાળી માટી પોતી માટી સદિન જગતી સ્વપર મગ્નરૂપ થાય છે. આવી રીતે શાસ્ત્ર કરી પરિભ્રામ પા-

મેલી ને પૃથ્વી તે અચિત્ત છે. આવા ક્રમથી બીજા બાકીના અવસ્થા બળવી.

તે મુનિઓ, એવી રીતે છકાય જીવની દ્વિંસા કરવારૂ આરંભને સાધુઓ કરતા નથી, બીજાની પાસે કરાવતા ને કરતાં હોય તેને અનુમોદન નથી. જેન મુનિ ચારિત્રને ॥ તી વખતે એવી પ્રતિજ્ઞા કરે ॥ કે, “જ્યાંગુધી મારા કેલમાં ત્યાંગુધી પ્રજા પ્રકારના હ’ંને મન વચન અને કાયાએ કરી હુ નહીં, કરાવીશ નહીં” અને કરતા હોય તેને અનુમોદન નહીં વી પ્રતિજ્ઞા સહને તેઓ પંચમહાવ્રતને અંગીકાર કરે છે.

તે મુનિઓ, એ પરજીવનિશ્ચય અધ્યયનમાં પંચમહાવ્રત વર્જન આપેલું છે, તેને તેા તમે જાણતા હશો. તેથી હું તમાની હજી રાખતી નથી. તમે વિદ્વાન છે, તેથી તમારા નિર્દોષ હોવા જોઈએ. તથાપિ તેઓ માંદેલા એક વ્રતનો જે જોઈ મારે તમને કહેવું જોઈએ. તમારું આચરિત્ર નામે જે તે વ્રત દૂષિત થયેલું મારા જોવામાં પ્રત્યક્ષ આવે છે. કારણકે પરિમલના પાદસા બાંધી મનુર કરી વિદ્યાર કરે. જા જે વ્રત રા નિર્વાહને માટે આવરવક હોય, તેટલીજ વસ્તુ તમારે સાંવી જોઈએ; તે શિયાય વધારે પડતી વસ્તુઓ માથે રાખી મને વિદ્યાર કરે એ તમારું મુનિવર્તની વિરુદ્ધ છે.

દીક્ષાક્રમારીનાં આ વચન નાંમતી અનિશ્ચય સ્થિતિ મેલા મુનિઓએ દીનતાથી જાણવું, મદાગયા. કાના કેના વચન વધાર્યું છે. અને અમારા ધર્મથી જટ થયા ગીએ. હવે આવો દુરાચાર મેલીગું નહીં. આપે અમારી કૃપા મારો કૃપા છે. એ આપ પ્રત્યક્ષ થયા ન હોય તેા અને અમાન આ કૂર કરી રાક્ષ નહીં. અમાન નાની આવડા અમને માધુષ્ય કરતા નેવારે થયા છે અને અને જાણતા હતા જટ થવાને નજા હીએ મદાદેવી. એ વર્તમાનકાળનાજ પ્રમાણ છે. તેટલા નથી વિચારવું અને અમારી મુનિઓ કહેવાય છે, તેટલા ધર્મદીન જોવામાં આવે છે, અને જેઓ અદ્યે મુદિવાગા વિદ્વાન સાધુઓ છે, તેઓમાં માટે બંને અદ્યે પત્ત ધર્મ જોવા

મેલી જે પૃથ્વી તે અચિત્ત છે. આવા ક્રમથી ભીખ બાકીના કાવની અવસ્થા જાણવી.

હે મુનિઓ, એવી રીતે છકાય છવની હિંસા કરવારૂપ હંડના આરંભને સાધુઓ કરતા નથી, ભીખની પામે કરાવતા નથી અને જે કરનાં હોય તેને અનુમોદતા નથી. જૈન મુનિ ચારિત્રને મદુલ કરતી વખતે એવી પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે, “જ્યાંમુધી મારા હેલુમાં પ્રાણ છે ત્યાંમુધી ત્રણ પ્રકારના હંડને મન વચન અને કાયાએ કરી હું” કરીશ નહીં, કરાવીશ નહીં” અને કરતા હોય તેને અનુમોદિશ નહીં.” આવી પ્રતિજ્ઞા લઈને તેઓ પંચમહાવ્રતને અંગીકાર કરે છે.

હે મુનિઓ, એ પરજીવનિકાય અધ્યયનમાં પંચમહાવ્રતોનું જે વર્તન આપેલું છે, તેને તો તમે જાણતા હોશો. તેથી હું તમને કહેવાની હજી રાખતી નથી. તમે વિદ્વાન છો, તેથી તમારા બધા વ્રત નિર્દોષ હોવા જોઈએ. તથાપિ તેઓ માહેલા એક વ્રતનો લોપ થયો જોઈ મારે તમને કહેવું જોઈએ. તમારું અપરિમલ નામે જે વ્રત છે, તે વ્રત રૂપિત થયેલું મારા જોવામાં પ્રત્યક્ષ આવે છે. કારણકે તમે આ પરિમલના પોદડા બાંધી મજુર કરી વિદ્યાર કરો છો. જે વસ્તુ તમારા નિર્વાહને માટે આવશ્યક હોય, તેટલીજ વસ્તુ તમારે સાથે રાખવી જોઈએ તે શિવાય વધારે પડતી વસ્તુઓ સાથે રાખી મજુર લઈને વિદ્યાર કરવો એ તદન મુનિવર્મની વિરુદ્ધ છે.

દીક્ષાકુમારીનાં આ વચન સાંભળી અતિશય સન્નિવૃત્ત થયેલા મુનિઓએ દીનતાથી જણાવ્યું, મદારાયા, કામા કરો. આપનાં વચન વધાર્થ છે. અમે અમારા ધર્મથી જાદ થયા છીએ. હવે ફરીવાર આવી દુરાચાર મેરીઝું નહીં. આપ અમારી કૃપર મોટો કૃપાર કરો છો. જે આપ પ્રત્યક્ષ થયા ન હોય તો અમે અમારા આ દુરાચારને દૂર કરી રાકત નહીં. અમારા નાગી આવડા અમને સાધુધર્મથી જાદ કરવા નેવાય થયા છે અને અમે જાણનાં છતાં જાદ થવાને મનજ થઈએ છીએ. મદારવી. એ વર્તમાનકાળનાજ પ્રભાવ છે. જેટલા વિદ્યાજ્ઞાનથી વિભાજન અને અમલી મુનિઓ કહેવાય છે, તેટલા વિરોધથી ધર્મહીન જોવામાં આવે છે, અને જેઓ અદ્ય જુદિવાળા અને અવિદ્વાન સાધુઓ છે, તેઓમાં ઘણે ઘણે અંશે પણ ધર્મ જોવામાં આવે

બીજું અપકાયજીવની યતનાને માટે તમારે સાવધાન રહેવાનું છે. વાવ, ફૂલ, તળાવ, નદી વિગેરેનું પાણી, આકાશનું પાણી, ખરકનું પાણી, કુમરીનું પાણી, ફસનું પાણી, ઘાસ ઉપરનું પાણી અને વસારનું પાણી, એ પાણીને શરીર કે વસ્ત્રથી ફરસવું નહીં, પાંચડું નહીં, ઝાટકવું નહીં અને તપાવવું નહીં. તેમજ બીજાની પાસે તેથી રીતે ફરસવું નહીં, અને તેથી રીતે ફરતાં હોય તેને અનુમોદન નહીં. મુનિઓ, આ પ્રવર્તનને માટે મને ઘણે બાને સંતોષ છે, તથા તમારે પ્રમાદવશ થઈ કદિપણ એ દુરાચાર સેવવો નહીં.

ત્રીજું અગ્નિકાય જીવની યતનાને માટે તમારે તપર રહેવાનું છે. તપેલા લોહાનો, અગારાનો, લોંટીઓનો, દીવાનો, ગયાગાને ઉંઘાડીયાનો, કાષ્ટ વગરનો અને ચીજગી પ્રમુખનો જે અગ્નિ છે, તે ઈંધણ નાખી વધારવો નહીં, હાથે કરી સકોરવો નહીં, ધૂળ પ્રમુખ નાખી ભેદવો નહીં, પવન નાખી વધારવો નહીં, અને જળ નાખી ઓસવવો નહીં. તેથી રીતે તેને બીજાની પાસે કરાવવો નહીં તેમ કરતાં હોય તેને અનુમોદન આપવું નહીં.

ચોથું વાયુકાય જીવની યતનાને માટે તમારે 'ધાન રાખવા'નું છે. ચામરથી, પખાથી, તાડપત્રથી, કમળ પ્રમુખના પત્રથી, વૃક્ષના શાખાએથી, મોરપીછેથી. મોરપીછની પુંજણીથી, વસ્ત્રથી, વસ્ત્રાંશથી, ઢાંચથી, મુખથી અને પોતાના શરીરથી કેના પાણીને કે દૂધ કે કચું નહીં કે પાણી કરવો નહીં, તેથીજ રીતે બીજાની પાસે કરાવવું નહીં તેમ જે કરતા હોય તેને અનુમોદન નહીં. હું મુનિઓ, આ વાયુકાયની યતનાને માટે મને ઝિંઝંએ તેવો સંતોષ નથી, ધણા મુનિઓ તેને માટે પ્રમાદી થયેલા જોવામાં આવે છે.

પાંચમું વનસ્પતિકાયની યતનાને માટે તમારે લક્ષ્ય પૂર્વક વનસ્પતિ વાનું છે. શાળી વગેરેના બાજ, અંકુર, સચિત્ત વાન્યના અંકુર, જીને પાદવવાળા ઘેંસા હોય, લીલીકો, કુચાલ વિગેરેથી છેદેલા કોઈકાની શાખા અને બીજી સચિત્ત વનસ્પતિ ઉપર આસવું નહીં, બળ મેડવું નહીં, બેઠવું નહીં, અને મુખ નહીં, તેથીજ રીતે બીજાની પાસે તે આસવું નહીં અને જે કરતાં હોય તેને અનુમોદન નહીં. મુનિઓ તે યતનાને વગર તમે સર્વદા અમન રહેજો.

દોષા કુમારો પ્રગસ.

છડું તસકાય જીવની યગનાને માટે સાવધાન રહેવાનું
 રિદિય, તેરિદિય અને ચારિદિય જીવો છે, તેમને હાથ,
 સાથડ, ઉદર, મરેનક, વસ્ત્ર, કાંચલી, કાંચસરુ, રાંબેડરુ
 મુન્દા, કાંચા, કાંચો, બાંચો, પાટીયું, રાંચા, સંધારો અને
 ઇંચીએને વિષે યગના કરવી. તે ઉપકરણોને સારી રીતે પ્ર
 રીએદવા. એ તેમાં કેમકે તસકાય જીવ જીવામાં આવે તો
 પશુ જાનના ઉપદ્રવ ન થાય તેવે રીતે શુદ્ધવા, તેમને એકલા
 રવા નહીં.

હે મુનિઓ, આ પ્રમાણે તમારે જગાયજીવની યગના કર
 રિપશુ તેમાં પ્રમાદી ધણું નહીં. કેવલાએક મુનિઓ પ્રમાદને વ
 તે યગનાની પરિત્ર ક્રિયામાં પ્રમાદ રહે છે. તે પ્રમાદી સાધુએ
 તાના ધર્મથી જાણ થઈ જાય છે. તેથી તમારે એ અનાચારથી દૂર
 રું. એ તમે તમારા ચારિત્રમુખને પ્રમાદિત કરવા મુન્દા હો તો
 તારે આ ઉપદેશ દ્રવ્યમાં રાખવો એકલુદ નહીં પણ સાધ
 નિયમથી જાણ ન થવાય. તેને માટે દ્રવ્યમાં
 કરવી.

રાખવો. ચાકણું, ઉભો રહેવું, બેસવું, સુવું, ખાવું અને બોલવું, એ જ જાતની ક્રિયાઓ મુનિએ સંભાળીને કરવાની છે. જો તે ક્રિયામ પ્રમાદ ધર્મ જાય તો પાપકર્મના બંધ થઈ જાય છે.

મુનિવરો, પૂર્વે એ જ ક્રિયાને માટેજ વિચાર કરવામાં આવતે હતો. પ્રાચીન કાળે વિદ્વાન શિષ્યો પોતાના ગુરુને તે વિષેનાજ પ્રશ્ન પૂછતા હતા. મહાગુણાવ રાખ્યાંજ મુનિના મુખમાંથી પણ તેવાં ઉદ્ગાર નીકળ્યાં છે.

કહં ચરે કહં ચિદે, કહમાસે કહંસણ ।

કહં જુજંતો જાસંતો, પાર્વકમ્મં ન વંધં ॥ ૧ ॥

“મુનિ કેવી રીતે ચાલે? કેવી રીતે ઉભો રહે? કેવી રીતે બેસે કેવી રીતે સુવે? કેવી રીતે ખાય અને કેવી રીતે બોલે કે જેથી તે પાપકર્મને બાંધે નહીં. ” ૧

આ ઉદ્ગારનો વિચાર કરો. એ જ ક્રિયામાં મુનિએ કેવી રીતે વર્તવાનું છે? આવા મુનિના આચારને પ્રમાદથી ભૂંસી જઈ સ્વતંત્રતાથી વર્તનારા અનાગારો કેવા કોપપાત્ર બને છે? તેમનું એ વર્તન તેમને તેમના ધર્મથી ભ્રષ્ટ કરનારું થાય છે ઉપરની જ ક્રિયાના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં તેજ મહાગુણાવના મુખમાંથી નીચેની ગાથાનો ઉદ્ગાર નીકળ્યો છે.

યં ચરે જયં ચિદે, જયમાસે જે જયંસણ ।

જયં જુજંતો જાસંતો, પાવં કમ્મં ન વંધં ॥ ૧ ॥

“મુનિ જયજ્ઞાથી ચાલે, જયજ્ઞાથી ઉભો રહે, જયજ્ઞાથી બેસે, જયજ્ઞાથી સુવે, જયજ્ઞાથી આહાર લે અને જયજ્ઞાથી બોલે તો તે દુષ્પાપકર્મને બાંધતો નથી. ” ૧

હું મુનિવરો, આ ઉપરથી તમારે જાણવાનું છે કે, મુનિ ધર્મનું અથવા ચારિત્રધર્મનું રહસ્ય જયજ્ઞાજ છે. જયજ્ઞાના પ્રભાવથી અનેક મુનિઓ મુક્તિમાર્ગના પથિક બનેલા છે. જો તમારે સર્વ રીતે પાપકર્મના બંધને અટકાવવો હોય, પાપની નહારી આવડ બંધ કરવી હોય અને પાપના પ્રસંગથી દૂર રહેવું હોય તો તમારે બધા પ્રાણી-

દીગધુભારી પ્રવચ.

ઓને આંતરમાન મહુવા. તેઓ ની તરફ ૧૧૨૩૦ના
લેણું, પ્રાણાનિપાત વગેરે આશર દ્વારને રોકવા, અને છ
કરણું— આ પ્રમાણે વર્તવાથી તમારે જ્ઞાનાવરણાદિ પાપ
ધરો નહીં.

મુનિઓ, આ મારા દયા ધર્મના ખાસ ઉપદેસથી ત
ન સમજણું કે, સાધુએ. જો માત્ર દયા પામે નો તેઓ કૃતાક
છે, પછી તેમને બીજું કંઈ કરવા રહેતું નથી. પણ જેવી રીતે
દયા પાળવી એ મુખ્ય કર્તવ્ય છે, તેવી રીતે તમારે જ્ઞાનાભ્યાસ
એ પણ મુખ્ય કર્તવ્ય છે. જ્ઞાનાભ્યાસ કરવાથી તમારું ચારિત્ર
યથેશું ગદારશે. કારણ કે જ્ઞાનાભ્યાસ એ તમારું અર્થ અને દિવ્ય
પણ છે. તેથી તમારે સર્વદા જ્ઞાનાભ્યાસ કરવો જોઈએ. તેનેમાર
શય શાશ્વત્વપશુરિ નીચેના ગાથાનો ઉલ્લેખ કરે છે—

“વદ્યં નાણં તત્રો દયા, एवं चिह्नं सव्वसंजण ।
अच्छाणी किं काही. किंवा नाही हे अपावर्ग” ॥

આ ગાથાનો ભાવાર્થ તમારે સર્વદા મનન કરવાનો છે. સ
પ્રથમ જ્ઞાન સંપાદન કરવાનું છે, તે પછી દયા પાળવાની છે. કારણ
જ્ઞાનથી જીવ અજીવ વિગેરે જાણવામાં આવે છે. એટલે તે પછી તે
દયા પાળી શકાય છે. આ પ્રકારથી જ્ઞાન પૂર્વક દયા સિદ્ધ થાય
એવી રીતે જ્ઞાન પૂર્વક દયા પાળનારો સાધુ સર્વ રીતે સંયમ-સંયમ
ધાય છે. જો મુનિ એવા વિપરીત એટલે અજ્ઞાની અર્થાત્ જીવ-અજીવ
વગેરેના જ્ઞાનથી રહિત હોય તેનાથી શું થઈ શકે તેમ છે? કારણ
કે જ્ઞાનવગરનો મુનિ આ જ મમાન છે—તેવો અજ્ઞાની કેવા કમને વિશે
પ્રવૃત્ત થયુ. કેવા કર્મથી નિબળ રહે તે કાંઈ જાણી શકતો નથી. જો કો
તે અજ્ઞાની સાધુ કાંઈ પણ કમ કરે તો પ્રવૃત્ત થાય તોપણ તે જ્ઞાન
વિના— આ મુખ્ય છે અને આ પાપ છે “અમ રી રીને જાણી શકે ?
એથી હું મુનિઓ. તમારું જ્ઞાનાભ્યાસ નર્વદા કર્યા કરવો. જ્ઞાનાભ્યાસ
કેવો ઉપયાની છે ? તેનું અવનુ મનન કેવું અવરુકર છે ? તેનેમાર
શાશ્વત્વ મુનિએ નીચેના રત્ન-સ્ત્રીય ગાથા ઉચ્ચારેલી છે—

“सोवा जाणः कद्धाणं. सोवा जाणः पावणं ।
उत्तयपि जाणण सोवा. ज संयं नं समयणं” ॥ १ ॥

१ ॥ १ ॥

“સિદ્ધાંત સાંભળીને કહ્યાજી બાળી શકાય છે, સિદ્ધાંત સાંભળીને પાપ બાળી શકાય છે અને સિદ્ધાંત સાંભળીને કહ્યાજી અને પાપ (પુણ્ય-પાપ) બંને બાળી શકાય છે, તેથી જે શ્રેય-કહ્યાજી હોય તે આચરવું.” આ ગાથાની સાથેજ “જ્ઞાનવગરના મુનિની કેવી સ્થિતિ થાય છે?” તેને માટે એ મહાનુભાવ બોલે ગાથા ઉચ્ચારે છે—

“જો જીવે વિ ન યાણેઃ ઇતીતે વિ ન યાણેઃ ।

જીવાતીતે ઇતીતે, કહ સો નાહીઃ સંયમ” ॥ ? ॥

“જે મુનિ જીવને પણ જાણતો નથી, જે મુનિ અજીવને પણ જાણતો નથી, નેમજ જે જીવ—અજીવને જાણતો નથી, તે મુનિ પોતાના સંયમને શી રીતે બાળશે ?”

મુનિઓ, આ ગાથાનો ભાવાર્થ એવી સૂચના આપે છે કે, સિદ્ધાંતના જ્ઞાન વગર સંયમનું જ્ઞાન થતું નથી. જે જીવને, અજીવને અને જીવાજીવને જાણે, તેજ પોતાનો સંયમ પાળી શકે છે.

હું મુનિઓ, જો તમારે તમારો સંયમ મુદ્દતાથી પાળવો હોય, તમારે તમારા નિર્ભજ ચારિત્રને દીપાવવું હોય અને આ માનવ જીવનને, તેમાં પણ આસ મુનિજીવનને જો તમારે સાર્યક કરવું હોય તો તમે સિદ્ધાંતનું જ્ઞાન સંપાદન કર્યો.

એ જ્ઞાનનું કળ ધણું મોટું છે. તે તેના આરંભકને સિદ્ધાવસ્થા મુખી પહોંચાડે છે, અને આ સંસારના દુઃખદાયક કર્મબંધમાંથી મુક્ત કરાવે છે. તેને માટે મહાનુભાવ શાશ્વત્ત મુનિએ દર્શનૈકાસિકસૂત્રમાં પોતાના સુવિચાર ગાથારૂપે દર્શાવ્યા છે, જેનો ભાવાર્થ નીચે પ્રમાણે છે, તે તમે ધ્યાનપૂર્વક સાંભળ્યો.

જ્યારે તમે જીવ અજીવને બાળ્યો, એટલે તમને સર્વ જીવોની દેવ, નિર્વ્ય અને નારક વિગેરે ગતિ બાળવાની આવશ્યકતા લાગશે. જ્યારે તમે તે ગતિઓ બાળ્યો એટલે તે ચાર ગતિ થવાનું શું કારણ છે? તે બાળવાની તમારી અરજ થશે. પછી તમે પુણ્ય, પાપ, બંધ અને મોક્ષ કે જે તે ચાર ગતિના કારણરૂપ છે, તે બાળ્યો. જ્યારે તે ગતિના કારણો તમારા જાણવામાં આવશે એટલે દેવ તથા મનુષ્યના ભોગ કેવા અસાર છે? એ વાત તમારા હૃદયમાં સ્થાપિત થશે ત્યારે તમારા હૃદયમાં એ ભોગની અસારતા સમજવામાં આવશે. પછી અ-

તરના રાગદ્વેષાદિક અને બહારના ત્રી મુત્ર વિગેરે ભોજન
અભાવ આવી જશે એટલે તમે તેના સંયોગને
નિવૃત્તિ કરો.

જ્યારે તમે બાહ્ય અને આસ્થાતર-એ બે પ્રકારના
યોગને ત્યાગ કરો ત્યારે તમે દ્રવ્ય તથા ભાવથી ખરે
ખાર થશો.

હું મુનિઓ, તમે ખરે અનગાર થશો એટલે તમને ઉપ
ર પદ્મની સ્પર્શ થશે. તેના સ્પર્શ થવાથી તમે તમારા
દૂર કરી શકશો. અહીં કંઈ રક્ષણી ઉપમા આપવાનું કારણ
કે, જેમ રત્ન કોઈ વસ્તુની સાથે લીંપાય છે, તેમ કંઈ રૂપ
વિગેરેથી આત્માને લીંપે છે. જ્યારે તમારામાંથી તે કંઈ રૂપ
ધર્મ એટલે પડી તમે સર્વ લોકમાં જ્યાં જોવા કેવળજ્ઞાન
કેવળદર્શનને પ્રાપ્ત કરી શકશો. કારણકે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ત
નાવરણીય કર્મના અભાવથી તમને શુદ્ધ જ્ઞાન તથા શુદ્ધ દર્શન
ધશે. જ્યારે તમને શુદ્ધ જ્ઞાનદર્શનની પ્રાપ્તિ થઈ એટલે તમે
જાની થઈ આ બોધ રત્નરૂપ લોક અને અનંત અલોકને મળી ર
હું મુનિઓ, તમે ચિદાન છે તેથી જ્ઞાન ...
હવે મારે તે વિષે ...

ધી રીતે તમે પ્રસન્ન થયા છે, તેની રીતે હવે પ્રવર્તન કરીને પ્રસન્ન થા મો. જ્યાંસુધી નાચ તા પીનાં વર્તન ફેરવે. ક્રિયામાં પ્રવર્તન હોય નહીં ત્યાંસુધી એ માત્ર ખોટી ભાવનાજ ભાવવાનું છે. ઘણા અ-
વધર્મિન પુરૂષો તેથી રીતથી આ જગતને જીતે છે. માટે તમે તેવી રી-
ત રાખશો નહીં અને મારો ઉપદેશ સંભાળવામાં જોવી તમને પ્રીતિ
થઈ છે, તેથી પ્રીતિ પ્રવર્તનમાં રાખજો, અને સાંપ્રતકાળે જો તમે
આપા મુખવિહારને સેવો છો, તેવા મુખવિહારને હવે ફરીવાર
સેવશો નહીં. હવેથી તેવા દુરાચારને દૂર કરી દેજો.

આરહુ કહી દીક્ષાકુમારી તે સ્થલેથી અદૃશ્ય થઈ ગઈ. જેમ વિ-
જયી ઝંઝકારો મારી ચાલી ત્ય તમ તે ગગનમાર્ગમાં ચાલી ગઈ.
બંને મુનિઓ ચક્રિત થઈ તેમની સામું જોઈ રહ્યા, પણ પુનઃ તે દિવ્ય
પ્રભાતા કર્શન થયા નહીં.

આ રખેને બંને મુનિઓએ સાથે કોભા રહી ફરીવાર આવો મુ-
ખવિહાર કરવાના પ્રત્યાખ્યાન-પ્રત્યખ્યાલ લીધા. ત્યાર પછી પેલા મ-
હુરોની તરફ અભાવથી જોનાં અને તેમની પાસેથી પોતાનો સા-
માન લઈ તેઓને છુટા કરી બંને મુનિઓ ત્યાંથી વિહાર કરી આગ-
ળ ચાલતા થયા.

બંને મુનિઓ ઘોડે છેડે ગયા, ત્યાં બે ચાર આવકોનું દોળું તેમને
સામું મળ્યું. તે આવકો દૂરથી તેમને જોઈ ઉતાવળા ઢાડી આવ્યા
અને તેમની આસપાસ ધીરજ વળ્યા. તેઓમાંથી એક બે આવકોએ
તેમની પાસેથી સામાનના પોટલા લેવા માંગ્યા એટલે બંને મુનિ-
ઓએ તેમને આદેશ કરી કહ્યું, “અધર્મી આવકો, દૂર રહે. તમે શા-
ગ્રંથ છો. તમારી ગુરુભક્તિ સાપેક્ષ છે. તમારા રાગને લકને અમે
અમારા ધર્મથી જીતે થઈએ છીએ. તમે અમારા મુનિવર્ગને ધર્મથી
પતિત કરનારા અને ચારિત્રથી ચક્રિત કરનારા છો. જાઓ, પાછા
જાઓ, હવે ફરીવાર આવી ગુરુભક્તિ કરશો નહીં.

મુનિઓનાં આજ્ઞાં વચન સાંભળી તે આવકો વિચારમાં પડ્યા.
તેમણે વિચાર્યું કે, આ મુનિઓને આદેશો બધા બોલે અને ઉપાદેશો
પડે છે, તેથી તેઓ આપણી ઉપર નારાજ થયા છે. આપું વિ-
ચારી તેઓમાંથી એક આવક બોલવો—સાદેખ, કામા કરો. જો ગા-

સમાન ચારિત્રને ધારણ કરનારા અને ચતુર્વિધ સંધમાં પ્રથમ ગજનીય છે. આવી શુદ્ધ શુદ્ધિ રાખી તમારે વર્તવું જોઈએ અને એ તમારું મુખ્ય કર્તવ્ય છે એમ માનવું જોઈએ.

મુનિઓના આવાં વચન સાંભળી તે આવડો સમજી ગયા. તેમના હૃદયમાં રચકર્તવ્યનું ખરું જ્ઞાન પ્રગટ થઈ આવ્યું. પછી શાંત અને મૌન રહી તેઓ તે મુનિઓની સાથે ચાલ્યા આવ્યા.

ત્યારથી દીક્ષાકુમારીના પવિત્ર ઉપદેશ વડે તે અને મુનિઓ પોતાના ધર્મમાં તપ્ત રહેતા હતા અને પોતાના નિર્દોષ મુનિધર્મ—ચારિત્રને પાળી પોતાનું કર્તવ્ય બજાવતા હતા.

પ્રવાસ ૫ મો.

ધ્યાનનો સમય થવા આવ્યો હતો, લોકો
નિષ્ઠા ધર બોજન લેવા તપર થયા હતા.
ગાયત્રીની નૈવારી કરતા હતા, રસના ઠંડિ
ધીન બનેલા હૃદયે રસવતીની રાહ લે
હતા. કુષાથી પીડિત થયેલા માણસો વા
હતા. આ વખતે પવિત્ર દીક્ષાકુમાર
વિશાળ નગરમાં ફરતી હતી. પાપાનું કર્મવ્ય બચવાને જૈન
મયની પવિત્ર ભૂમિની રાધ ફરતી હતી. નેવામાં એક જૈનમુ
ના જોવામાં આવ્યા. તે મુનિ ડોપામયના દ્વાર આગળ આકુળવ્ય
થઈને ઉભા હતા. તેમને એવી સ્થિતિમાં જોઈ દીક્ષાકુમારીએ
આનંદ રૂપ થઈને કહ્યું. મુનિરાજ, આકુળવ્ય આકુળ કેમ દેખાયો.
દીક્ષાકુમારીને સમુખ જો. તે મુનિ આવશ્ય પામી ગયા. તેની સ
લિ જો. મુનિ વિચારમાં પડ્યા કે. 'આ કોણ હશે?' મહાદેવી
ફરતી બોલી મુનિ. કાલ પામશે નહીં. જે સત્ય પાત્ર હોય
જાયજે. હું કાલ હું 'ને વાત નમને પડીથી જાણીશ. મુનિ
ઝરીથી પૂછ્યું. મહાભાગ. હું કદિપણ જુવાવાદ બોલતો નથી
રીનો સમય થયો છે. નેથી આહાર પાણી લેવા મારે' મન આકુ
કુળ થયું છે. દીક્ષાકુમારીએ રૂપમાં જણાવ્યું. 'આકુળવ્ય આકુળ
' મું કાલ છે.' મુનિને કુતર આવ્યો—દેવી. આ ગામમાં
ડોપામય છે. એક ડોપામયમાં મુદા વુદા સમાજના સાકુએ

ગમાન ચારિત્રને ધારણ કરનારા અને અનુચિત સંધમાં પ્રથમ ગળનીય છે." આવી શુદ્ધ શ્રુતિ રાખી તમારે વર્તવું જોઈએ અને એ તમારું મુખ્ય કર્તવ્ય છે એમ માનવું જોઈએ.

મુનિઓના આવાં વચન સાંભળી તે આવડે સમજી ગયા. તેમના હૃદયમાં સ્વકર્તવ્યનું અર્થ જ્ઞાન પ્રગટ થઈ આવ્યું. પછી શાંત અને મૌન રહી તેઓ તે મુનિઓની સાથે ચાલ્યા આવ્યા.

ત્યારથી દીક્ષાકુમારીના પવિત્ર ઉપદેશ વડે તે અને મુનિઓ પાતાના ધર્મમાં તપસ રહેતા હતા અને પાતાનો નિર્દોષ મુનિધર્મ—ચારિત્રને પાળી પાતાનું કર્તવ્ય અતવતા હતા.

પ્રવાસ ૫ મો.

ધ્યાનુનો સમય થયા આવ્યો હતો, સોડો ઉદ્યોગથી નિવૃત્ત થઈ બોજન લેવા તબક્કર થયા હતા, મુનિએ ગાયરીની તૈયારી કરતા હતા, રસના ઈંદ્રિયને આધીન બનેલા રૂદરેષા રસવતીની રાહ બેઠું બેઠા હતા, કૃપાથી પીડિત થયેલા માણસો વારંવાર રસોઈના સમાચાર પૂછતા હતા. આ વખતે પવિત્ર દીક્ષાકુમારી એક વિશાળ નગરમાં ફરતી હતી. પોતાનું કર્તવ્ય બજાવવાને જૈન ઊપાસયની પવિત્ર ભૂમિની યોષ કરતી હતી. તેવામાં એક જૈનમુનિ તેના જોવામાં આવ્યો. તે મુનિ ઊપાસયના દ્વાર આગળ આકૃગવ્યાકૃળ થઈને ઉભા હતા. તેમને એવી સ્થિતિમાં જોઈ દીક્ષાકુમારીએ તેની આગળ દરય થઈને કહ્યું, મુનિરાજ, આકૃગવ્યાકૃળ કેમ રેખાયો છો? દીક્ષાકુમારીને સન્મુખ જોઈ તે મુનિ આશ્ચર્ય પામી ગયા. તેની દિવ્ય મૂર્તિ જોઈ મુનિ વિચારમાં પડ્યા કે, ‘આ કોણ હશે?’ મહાદેવી હાસ્ય કરતી બોલી— મુનિ, દોષ પામ્યો નહીં. જે સત્ય વાત હોય તે જાણાવજો. હું કોણ છું? તે વાત તમને પડીથી જાણાવીશ. મુનિએ ઈંતેજરીથી પૂછ્યું, મહાભાગા, હું કદિપણ મૃધાવાદ બોલતો નથી. ગાયરીનો સમય થયો છે, તેથી આહાર પાણી લેવા મારું મન આકૃગવ્યાકૃળ થયું છે. દીક્ષાકુમારીએ વચમાં જાણાવ્યું, ‘આકૃગવ્યાકૃળ થવાનું મું કદિપણ છે?’ મુનિએ ઉત્તર આપ્યો—દેવી, આ ગામમાં બે ત્રણ ઊપાસય છે. દરેક ઊપાસયમાં જુદા જુદા સંધાગના સાધુઓ

લાગી, અને તેથી તે આગળ ચાલતાં સ્થલિન થયાં લાખ્યા. મુનિની ગતિમાં મંદતા જોઇ દીક્ષાકુમારીએ પેલાના હાથનો દેકો આપ્યો અને જ્યાં તેના ગુરૂઆના બેડા હતા, ત્યાં તે મુનિને દારી લાવી. મુનિને પાયા સાથે પાછા આવેલા જોઇ તેના ગુરૂઆના વિચારમાં પડ્યા. દીક્ષાકુમારી અદૃશ્ય થઇ ગઇ. તેથી તે તેમના જોવામાં આવી નહતી. એટલે તેઓએ કહ્યું, કેમ તમે આહારપાણી લાખ્યા? મુનિએ ઉત્તર આપ્યો. હું આહાર ચોરવા ગયોજ નથી. તે વિષે આ મહાદેવીને પુછી જુવો. ગુરૂઆતાએ પુછ્યું? મહાદેવી, કોણ છે? અને ક્યાં છે? તમે શામાટે પાછા આંધ્યા? મને ઘણી શુધ્ધ લાગી છે. તમારે ગમે તે આવે તો પણ આહારપાણી લાવવામાં ગફલત કરવી નહીં. તમે સમજો છો કે, સવારે મારે કેટલું કામ હોય છે? એ દેસાકે તો દપાલ લખવામાંજ જાય છે? તે શિશ્ય વાતચીત કરવાને આવેલાં મહુરુષાની સાથે મસક્ત કરવી પડે છે. હવેથી કદિ આવું કરશે નહીં. જલ્દી જાઓ અને ગાયરી લઈ આવો. દશ મીનીટમાં મારી પાસે ગાયરી આવવી જોઈએ.

ગુરૂઆતાના આવાં વચન સાંભળી તે મુનિએ દીક્ષાકુમારીની સામું જોયું—તેવામાં દીક્ષાકુમારી અદૃશ્ય રહી નીચે પ્રમાણે એક ગાથા બોલી—

“સંપત્તે તિત્ત્વ કાણ્ડિયિ, અસંપન્નો અમુચ્ચિત્ત્વો;

દમ્ભે કમજોગેણ, જત્તપાણે મવેમણ્ણ” ૧।

“જ્યાં બિદ્યાનો સમય પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે સાધુએ અસંપન્ન—એ આકુલઆકુળપાત્ર મુકી આદાનની ચાંછા અથવા રાજ્યાદિ વિષય ઉપર આસક્તિ રાખ્યા વગર અનુક્રમ ભાવપાત્રી રીતે ગવેશણ કરવી.”

આ પ્રમાણે અદૃશ્ય ગાથા સાંભળી તે મોટા મુનિ વિચારમાં પડ્યા. આ દર્શવકાલિકસૂત્રની ગાથા કોણ કહી હશે? આડે પાસે જોતાં કોઈપણ વ્યક્તિ જોવામાં આવતી નથી. આ પ્રમાણે વિચાર કરતાં તે મુનિએ પેલા ગાયરીને જનાના માધુતે પુછ્યું. મુનિ, આ રાખ્ધ ક્યાંથી આવે છે? તમારી માથે કે આવેલું? મુનિએ કહ્યું, મહારાજ, મારી સાથે એ કેવી આવ્યાં. મન આ મન પત તેમનાજ મુખનો છે. જુઓ. તેઓ આ ઉભા. તે મુનિએ કહ્યું. મારા જોવામાં કોઈ પણ

આવનું નથી. આ તો કંઈ ચમત્કાર દેખાય છે. આ પ્રમાણેને યોગ્ય મુનિ મુજબ પદ્મી આચરેમ જોવા જાય—જો હીમાલયમારી પ્રવચન થયા અને તેમને હું આ દ્વારા કરી કહું. એ અવિચારી મુનિ. વિચાર કરીશ નહિં. હું જેને તારી નિષ્ણતા કહેવાને આવી છું. મારું નામ હીમાલય મારી છે. ભારતવર્ષની જનપ્રજામાં સાંપ્રદાયને વિચરતા મુનિઓના ચારિત્ર વિચિત્ર સર્જ મયા છે. મારા મનુષ્ય માંડ્યા મુનિઓજ ચારિત્રના સ્વરૂપને જાણના અને તે પ્રમાણે વર્તનારા છે. તેઓની મુખાર્ણવ કહેવાને મારેજ આ ભારતભૂમિ ઉપર મારો અવતાર થયેલો છે. જોયો હું મારું ચારિત્ર અને જનપ્રજાને જેવડાને આજેમર ધારણ કહેવા છે, તેમની પાસેથી હું મારા સ્વરૂપને ખેંચી લેવા આવી છું. અને જોયો જોયોજ આજુબજાને આવરનારા અને ચારિત્રના શુદ્ધ સ્વરૂપને સમજનારા છે, તેમના અંગમાં મારા શુદ્ધ સ્વરૂપને સ્થાપિત કરી તેમને ધન્ય આપવા મનુષ્ય અવતરી છું.

હું મુનિ, હવે પ્રમાણે દૂર કરી પ્રવૃત્તિ કર. હવે જેમનેમ યજ્ઞાચાર તેમ નથી. તમે આગાહના ત્યાગ કરી અનગાર થયા હો, તે જનમાં પછા સાગર શામારે જનો હો ? તમારા જોવા વિદ્યાનમુનિ ભારે ચરિત્રમાંની વિરૂદ્ધ વર્તે તો પછી બીજા નિરક્ષર મુનિઓના શો કોણ ? મને તો એમ લાગે છે કે, જો મુનિઓ અદ્વૈતાચારી છે, તેઓ બીજાના રીતિ ચાલે છે અને તેથી પાનાના ચારિત્રમને થયાર્થ રીતિ પાળે છે, પરંતુ આજકાલ તો વિદ્યાન મુનિઓ વિશેષ પ્રમાણે જોવામાં આવે છે. તેમની પ્રવૃત્તિ બ્યવહારમાર્ગમાં વધી છે અને સ્વધર્મ તરફ ધરી છે. હું પ્રમાણે મુનિ, તમે દ્વૈધથી વિચાર કરો. તમે શામારે ચરિત્ર કીધું છે ? તમારે ચારિત્ર સર્જને શું કરવાનું છે ? તમારા ચારિત્રને પ્રાણ જનપ્રજાને શા મળે છે ? જો તે વિષે પ્રશ્ન વિચાર કર્યો છે અને મને જણાયું કે, તમે કોઈ રીતે વર્તના ઉપચારી થયા નથી. ત્યારે જોયા સમય નકામી વિરૂદ્ધ પ્રવૃત્તિમાં જાય છે. વિવસનો પ્રથમ પદે પદે જો જ્ઞાનના અધ્યયન થયા આ સંપત્તિના જોવા જોયે, ને શુદ્ધિમાં સાધે નકામી ખાપડની રાતો નવામા અનુપાલે ઉજાડને ચાલે અય છે. પછી બીજા પાતાર અપાર 'ભણીના આનંદને અનુભવના મુખમાં પ્રસાર થાય છે. ત્રીજા પાતાર શુદ્ધસ્થિતિને નુસાજાના અને સમાચાર પંચ વાંચવામાં નિર્ગમન થાય છે. અને ચોથા પાતાર

પાછો અહાર પાણીમાં તથા પગથાંપી કરાવવામાં જાય છે. અને વખત કરવા યોગ્ય સ્વાધ્યાયધ્યાન તમે અદ્યસમયમાં આરોગીકરણ છે. પ્રતિક્રમણની પવિત્ર ક્રિયા તો ક્ષણવારમાં ક્રીડાવત્ મળી સમાપ્ત કરે છે. આરંભ કરનાં જો તમારી કોમળ તબીયત જરા બગડે તો તમે તેને મારે બીજી આવશ્યક ક્રિયાનો સોપ કરી ઔષધોપચારની ધમાસમાં પડો છો. હે પ્રમાદી મુનિ, વિચાર કરો. તમારું ચારિત્ર કયાં છે? જ્ઞાનની આરાધના અને તત્ત્વજ્ઞાનનો વિચાર તમે કયારે કરો છો? તમારી આવી પ્રવૃત્તિ જોય મારા મનમાં ધણું તિરસ્કાર આવે છે. તમારા જેવા પ્રમાદીમુનિઓ ખરેખર શિક્ષણીય છે. અર્થાંશુધીતમને માદી તરફથી ખરી શિક્ષા થઈ નથી. ત્યાંશુધી તમારો પ્રમાદ ઉડશે નહીં. તમારી દ્રષ્ટિ આગળ આવેલું અજ્ઞાનનું અંધકાર દૂર થશે નહિં.

દીક્ષાક્રમારીના આવાં ઉપવચનસાંભળી તે મુનિ હૃદયમાં ભયભીત થઈ ગયા. તેનું મુકોમળ શરીર કંપાયમાન થવા લાગ્યું. થઈ તે વિદ્વાન મુનિએ જો અજ્ઞાની જોડીને કહ્યું, ધર્મમાતા, ક્ષમા કરો. વિપરીત કાળ આસે છે. અમે મુનિઓ પશુ વિપરીતકાળના ભોગ થઈ પડ્યા છીએ. આપે કહેલાં હરેક વચન સ્વાર્થ છે. અમે પ્રમાદને ઘરા ધર્મ ચારિત્રને દૂષિત કરનારા થયા છીએ. અમને યોગ્ય શિક્ષા આપા સરળ બનાવો.

આ પ્રમાણે અ્યારે તે મુનિએ નમ્રતા બતાવી એટલે દીક્ષાક્રમારી શાંત થઈને બોલ્યા—મુનિ, તમારામાં વિવચ જોઈ અને સંતોષ થયો છે. હવે મને માનુષ પડે છે કે, તમે તમારા ત્વરણને સમજ્યા છો. આ બુદ્ધિ કાયમ રાખજો અને સર્વદા પ્રમાદથી દૂર રહેજો. તમે કેમ કહો છો? અને તમારું કર્મન્ય શું? એ તમારે પ્રથમ વિચારવું જોઈએ. તમારા જેવા વિદ્વાન મુનિ જો પ્રમાદ રહિત ધર્મ સ્વધર્મમાં વળે તો ભાસ્કરવંશના જૈનપ્રજાની ધાર્મિક તથા સાંસારિક ઉન્નતિ સત્વર થાય. અનુભવી વિદ્વાનો એવી અવાજે કહે છે કે, “અ્યારે ધર્મ ગુરુઓ વિદ્વાન ધર્મપુર્ણ જામનીમાં આવશે ત્યારે જૈન ધર્મનો ખરો ઉદ્યોત ધર્મ રહેશે.” હે વિદ્વાન મુનિ, તમે હવે તમારું કર્મન્યને સમજી સમજી થાઓ. તમે તમારા આચારને સંભાળો. દરાવકાલક જેવા મદામુનના નિયંત્રા નરેદા દંતરણમાં નાખો. અદનિશ સ્વાધ્યાય કરો અને કંઈક તમારા મિત્રોને વિદ્યા બજારવી વિદ્વાન કરો. તમારો અમુલ્ય

દીક્ષાકુમારીએ એક સહિત જણાવ્યું, એજ તમારો પ્રમાદ છે. એ મહાસૂત્ર તમારા શુદ્ધ કર્તવ્યનો ઉપદેશ કરનાર છે. તેવા ઉપદેશગી અંધને તમે એક તરફ મુકી દો અને બીજી અનુપયોગી પ્રવૃત્તિમાં પડો એ તમારી કેવી મોટી ભૂલ કહેવાય ?

મુનિએ ઉદ્દેગથી કહ્યું, મહાદેવી, ક્ષમા કરો. હું દરેક રીતે ભૂલની ભૂમિ થયો છું. ધણીવાર મારા મનમાં તે સૂત્રને પુનઃ વાંચી મનન કરવાનો વિચાર થતો પણ મને અન્ય કાર્યના ભારને લીધે વખત મળતો ન હતો.

દીક્ષાકુમારીએ જરા રોધ કરી જણાવ્યું, મુનિ, ધણી દીક્ષાગીરીની વાત છે, કે તમને શુદ્ધરથોની સાથે મસક્ત કરવાનો, દયાલતા પત્રો લખવાનો અને સમાચારપત્ર વાંચવાનો વખત મળતો અને ફરિયાદો લેવા ઉપયોગી અધ્યયનને વાંચવાનો વખત ન મળતો. બરે ! એ તમારો દોષ નથી પણ વર્તમાન કાળનોજ દોષ છે.

આ પ્રમાણે તે મુનિ અને દીક્ષાકુમારીની વચ્ચે વાર્તાલાપ થતો હતો. તેવામાં એક શુદ્ધરથ હાથમાં લિખિત પુસ્તક લઈને આવ્યો. તેને જોઈ મુનિએ કહ્યું, ભાઈ, આપારે આપ્યા ભાઈ, હું કામમાં છું. તે વખતે જ્ઞાનવતી દીક્ષાકુમારી બોલી—મુનિ, એ શુદ્ધરથ કેમ આવેલ છે ? અને તેને તમે શામાટે પાછો વાળો છો ? જે સત્ય હોય તે જણાવજો. મુનિ ક્ષણવાર બોલ્યા નહીં અને વિચારમાં પડ્યા. તે વખતે દીક્ષાકુમારીએ તે શુદ્ધરથને પૂછ્યું, તમે કોણ છો ? અહિં શામાટે આવ્યા છો ? અને આ પુસ્તક શેનું છે ? દિવ્યદેવીના પુછવાથી તે સત્યવાદી શુદ્ધરથ અંજલિ જોડી બોલ્યો—મહામાતા, હું એક વિદ્વાની આવક છું. પ્રાચીન પુસ્તકોદ્ધારક નામની એક મંડળીનો હું વ્યવસ્થાપક છું. મારા આશ્રય નીચે જૈનધર્મના પ્રાચીન પુસ્તકો મૂળ તથા ભાષાંતર સાથે છપાય છે. અમારી મંડળી કાંઈપણ નરો ક્ષેત્ર વગર પડતર કીંમતે પુસ્તકોનો વિક્રય કરી તેનો પ્રસાર કરે છે. હસ્તલિખિત મૂળ અને ભાષાંતરના પુસ્તકો અશુદ્ધ ન છપાય તેને માટે અમે ઈરાન કર્યો છે કે, દરેક પુસ્તક તૈયાર કરાવી કોઈ વિદ્વાન જૈનમુનિની પાસે શોધાવવા અને શોધાવ્યા પછી તેને પ્રસિદ્ધ કરવા. આ ઈરાવન અનુસરી હું પોતે પુસ્તક લઈ આ વિદ્વાનમુનિની પાસે આવ્યો છું.

દીક્ષાકૃમારી પ્રવાસ.

ભગવાની મારી ઉપદેશ છે. એ મહામુન અમા
કર્મવિનો ઉપદેશ કરે છે.

દીક્ષાકૃમારી બોલ્યા—સાંભળો, તમને એ
અધ્યયનનો ઉપદેશ કરું. એ અધ્યયનનું નામ રિ
એ તમારે વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડશે. આ તમારા
જ્યાં તે વ્યાકૃત્તના થતી હતી, તે જોઈ મને એજ
વ્યુ છે અને તેથીજ મેં પ્રથમ અદરશરૂપે રહી તમારું
અધ્યયનની પદ્ધતી ગાથા સાંભળાવી હતી. તે તમને
મુનિએ હતું, હમ, હવે એ વાદ આવે છે. એ
જવામાં આવી હતી, પરંતુ તમારો અદરશ પતિ સાંભ
રાષ સંભાન થઈ ગયો હતો, તેથી મારા ધ્યાનમાં એવા
હવે કૃપા કરી ફરીથી તે ઉપદેશ આપે.

દીક્ષાકૃમારી બોલી, હે મુનિ, સાવધાન થઈને સ
વેંદિકાલિકમુનનું યોગ્ય અધ્યયન પદ્ધતિને નેકાપ નામે છે.
યનમાં સાધુનો આચાર છાંય છે તે નામથીને કહેલો છે
પોતાનું શરીર સ્વસ્થ—નીરોગી રાખવું જોઈએ. શરીરન
રહેવી, એ આદાર ઉપર આધાર રાખે છે. તે આદારના ર
નિરવધ—એવા એ કોઈ છે. તેમાં જે સાવધ આદાર છે, તે
જીવી છે અને જે નિરવધ આદાર છે, તે સાધુન યોગ્ય કાળે
એ નિરવધ અને સાવધ આદાર યોગ્યજવાનું જ્ઞાન દરેક સા
રવું છે. તેથી તે જ્ઞાન ધરાને માટે આ દશેવેંદિકાલિકમુનના
પિંડેપણા અધ્યયનનો આરંભ છે. એ ઉપયોગી અધ્યયન એ
મુનિ પોતાના નિત્યના આદાર રૂપિને ઝાણી શકે છે. હે મુનિ
લી નાથામાં “અસંજતો અમુચ્છમો” એ પદ દરેક મુનિને
કરવા યોગ્ય છે. ગોચરીએ જ્ઞાન માટે મુનિ અસંગ્રાહ અદલે
જળ્યાકૃત્ત ન થવું જોઈએ. તેમજ અમૃદિત એટલે આદારની
અર્થાત્ સારો આદાર મેળવવાને લોકુત્તર ન રાખે. તે
ને વખતે રાખ્યા હ વિષય ઉપર આનન્દિ રાખવી ન જોઈએ. ગોચર
જનાં કદિમાન મા સંગીત થઈ યોગ ના તે માંભગવ ઉમા રહેલું નહીં
તેમજ ગોચરીને ખરો અથ પાતાના દરવના લગભગ ૧ મનાલે વ ૧૬

ગાયત્રીના અર્ધ એવો થાય છે કે, ગાયત્રીએ ગાયની પેઠે ચર એટલે ગમન કરે. જેમ ગાય ઉત્તમ, મધ્યમ કે કુનિષ્ઠ પ્રદેશનો વિચાર કર્યા વગર તેમજ સરસ કે નીરસ આહાર ઉપર પ્રીતિ રાખ્યા વગર ફરે છે, તેવી રીતે મુનિએ પણ ફરવાનું છે. તે ઉપરથી મુનિની ગાયરી કહેવાય છે. તેવી રીતે ગાયરી કરવાને બદલે એથી ઉત્તરી રીતે વર્તનારા મુનિ પોતાના ચારિત્રધર્મને દૂષિત કરે છે. વળી મુનિએ મનમાં ફોક્ષ રાખવો નહિ, શાંતતાથી ફરવું. તે સાથે તેમણે પોતાનું ગમન ધણું ચતના પૂર્વક કરવાનું છે. તેણે સાદાતલ હાથ ભૂમિ ઉપર દ્રષ્ટિ રાખી ચાલવાનું છે. કોઈપણ પ્રાણીની વિરાધના ન થાય તેવી રીતે વર્તવાનું છે. મનના ગમનથી અપકાય તથા પૃથ્વીકાય જીવની હિંસા ન થવી જોઈએ. જો તેવી ચતના ન રાખે તો મુનિ પોતાના સંયમનો વિરાધક થાય છે. તેમજ તેણે ઉભા રાખેલા સ્તંભને—ખીંડાને, ઉંચા નીચા જમીનના ભાગને અને કાઢવને વણું દેવા. તેવે સ્થળે ચાલવું નહીં. તેમજ જ્યાં નદી ઉતરવાને કાષ્ટ અથવા પાપાણના પગથી આ ક્યાં હોય, તે ઉપર ધડ પ્રસાર થવું નહીં. જો મુનિ તેવે રસ્તે પ્રસાર થાય છે, તો વખતે તે ઉપરથી પડતાં કે લપડતાં ગ્રસકાય જીવની હિંસાનો મહા-કાય તેને લાગી જાય છે. તેથી સમાધિવંત ભગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલનારા સંયમી સાધુએ તેવે માર્ગે ચાલવું ન જોઈએ. ગાયરીએ જતાં જો કોણસાનો, શેતરાનો અને છાણનો ઢગસો આવે તો તે ઉપર શેતાના રજવાળા પગ મુઠી ચાલવું નહિ. તેથી પૃથ્વીકાય જીવની વિરાધના થાય છે. વરસાદ પડે તો હોય, કુંચરી ચડી હોય, વટાગ્રીઓ પડે તો હોય અને પતંગીઆ વગેરે ઝીણા જીવ ઉડતાં હોય તેવે વખતે શુદ્ધ સંયમધારી મુનિએ ગાયરીએ નીકળવું નહીં.

સંયમી સાધુએ ગાયરીએ જતાં પોતાના બ્રહ્મચર્યને પણ સારી રીતે સાચવવાનું છે. જ્યાં આસપાસ વેરયાઓ અથવા બ્યાભિચારિણીઓ રહેતી હોય, તેવે સ્થળે જવું નહિ. કારણ કે તેવા સ્થળમાં સંસર્ગના દોષથી તત્કાલ દૂષિત થઈ જવાય છે. તેમજ જ્યાં ચાન બેડા કાપ, ગાય વીંચાતી હોય, મદોન્મત્ત બેડા, ઘોડા અને હાથી રક્ષા કાપ, નાના બાલકો ધડના ધર કરી રમતા હોય અને જ્યાં લગાધ, કુંચા કે મારામારી થતાં હોય તેવે સ્થળે સાધુએ ગાયરીએ જવું નહિ. એના તો દૂરથી જ ત્યાગ કરવો. ગાયરીએ જતાં મુનિએ દ્રવ્યથી અને

બાવથી નીચા થવું નહિં. શ્રી વચેરની આ
વિષેરે વિષારે કરવા નહિં, અને હિંદુઓને વા
ભાવના ચાલવું નહિં. કોઈની સાથે હસવું નહિ
હીન એવા કૃત્રિમમાં જવું નહિ. ત્યાં રાજા, શ્રી સ
ને મસક્ત કરવાના સ્થાન હોય, અને જ્યાં જવ
હોય તેવા સ્થાનને છોડી દેવું. જે ધરમાં જામ તથા
અને હસના વર્ણના કોડો જેમાં રહેવા હોય તેવા
જવું નહિં. જ્યાં પડેલા હોય અને જેના દ્વાર બર
દિશાને પ્રવેશ કરવો નહિં. જ્યાં પ્રવેશ કરી રાકાય
તેમાં ધર્મસાક્ષ કરી વિના પસવું નહિં. ગાયરીર
મા કરવા નહિં. ભો કદિ રાડીરની સ્થિતિ કમજો ન હો
આપા હવે શુદ્ધ સ્થાનમાં જઈને તે દીવા કરવી. જ્યાં
કાય તેવું ન હોય તેવા જોયરા જેવા ધરમાં ગાયરીએ
છી જે ધરના દ્વાર આગલ પૂર્ણ કે બીજી સીસાગરી
અને જે ધર નવું સીધું હોય, તેવા ધરમાં સાધુએ ગા
વું નહિં. જ્યાં ગાય. બકરા કે વાછડા બાંધ્યા હોય અ
માં હોય. તેને દેશીને સાધુએ ગદ્ય પ્રવેશ કરવો નહિં.

જે મુનિ. સાધુએ જે ધરમાં ગાયરી કરવા જવું. તે ધ
નરે એકનરે જોવું નહિ. નેમજ જે રસ્તુ દૂર પડી હો
સ્તુ નરે નેમજ ધરની આસપાસ દિગ્ધિ ફેરવવી નહિ. ને
અંધની નિદા કરવો નહિ. તેન દીન રચન બોલવા નહિં. જ
સેવા જવું ત્યાં ધરની બનિની મર્યાદા મુજી આગલ જ
જ્યાં મુજી જવાનું હોય ત્યાં મુજી જવું. સ્નાન કરવાનું કે
કરવાનું સ્થાન હોય તેનાથી દૂર રહેવું.

કેપર પ્રમાણે વર્ગી શુદ્ધસ્થના ધરમાં ગયેલા મુનિએ ધરમ
રંડી શુદ્ધસ્થ : તેની આ જે કો- આદ્યા- વહેવારે ને મદુજ
જે અગ્રપાન : હવે હોય તેનું કૃત્રિમ. જે અગ્રપાન પોતાને દૂષિત
રેના ત્યાં કરવો. જે અગ્રપાન અવિગ હોય પત્તુ જો તે સચિ
તથા સંસર્ગવાળું થયું હોય તે ને કૃત્રિમ નહી. નેમજ અલકું કે પા
તથા અગ્રપાન અગ્રપ. છી વહેવાર નહી. જે આદાર ગ
રી શ્રી વોગવની હોય અથવા નાલેલીએ પોતાને ખાયા માટે

આદાર લેવાનો યોગ હોય નો મુનિએ શુદ્ધસ્થની 'ગામ' જાતની મા-
વડી પરીક્રમી, હાથમાં મુદ્રપત લઈ, દ્વારપત્ર વગેરે વચ્ચેના સા-
રી રીતે પુણ્ય તેજ સ્થલે ભોજન કરવું. ભોજન કરતાં એ કાંઈ વળ,
કાષ્ટ તથા કાંઈરા વિચેરે કાંઈ આબુ હોય તો તેને દેવું નહીં, મોરે-
ધો ધુડી કાઢવું નહીં, પણ તેને વળનાથી લગ્નને એક તરફ એકાંતે
મુકી દેવું.

એ શુદ્ધસ્થના ધર આગમ ભોજન કરવાનો યોગ ન હોય અને
ઉપાશ્રયે આવી ભોજન કરવાની દૃષ્ટા હોય તો તેણે ઉપાશ્રયમાં
આવવું. ત્યાં આવી ભૂમિની પગેલેહણા કરી નિઃસિદ્ધી કહેવી. પછી
“નમઃ કૃપા શ્રમણેભ્યઃ” એ પદ બોલી વિનવથી ઉપાશ્રયમાં
પેસી ગુરૂની પાસે આવી કર્ત્ત્વપદિકા લઈ કાષોભ્યર્ગ કરવો.
પછી આદાર લેતાં ધરેલા ગમનાગમન સંજ્ઞાથી અનિવારને દૃષ્ટ્યમાં
સ્થાપન કરી પછી કપટ સંહિત અને વ્યગ્રના સંહિત એવા મુનિએ શ્વ
સ્થ ચિત્ત વડે જો આદાર વગેરે મંદુલ કરેલ હોય, તેનાં આશ્રયના ક-
રવી. પછી તેણે નીચેની ગંભીર અર્થવાણી માધા બોલવી—

“અહો જિણેહિ અસાવજ્ઞા. ચિત્તી સાહુણ દેસિઆ ।

મુરક સાહણ હેઠરમ, સાહુદેહમ ધારણા” ॥ ૧ ॥

આ માધાનો અર્થ ધણે ગંભીર છે—મુનિએને યાચરી શા મા-
ટે કરવી તે વાત પ્રગટ કરી છે. એ વાત આ માધામાં સ્પષ્ટ થાય છે.
તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે, “જો તીર્થકરેએ મુનિએને માનમાન-
ના હેતુરૂપ એવા નેમના મુનિમરીને ધારણ કરી રાખવા નિર્દોષ યો-
ચરી ૧૫ વૃત્તિ કરાંવી છે.”

આ માધાનું વિગતન કથાં પછી આશ્રયે કાષોભ્યર્ગ પાત્રી
‘સોગમ્મુલ્લોઝગરે’ એ નવન બોલી સ્વાધ્યાયને પુન કરી ચિત્તમાં
નિ સેવી. ચિત્તમાં લેતાં તેણે નીચે પ્રમાણે વિગતવાનું છે.

“મદ્દ મે અરુમ્મહે વુલ્લા. માહ્દ મુલ્લામિ તારિક્કો” ॥

આ પદનો ભાવાર્થ એવો છે કે, “હવે મુનિ, એ લાવી આપેલા
પ્રામુક પિંડને મંદુલ કરી યાત્રી પર અનુમત્ત કરે તો હું આ સંમારસ-
મુદ્રને તારેણા થાઉં.” હવે મુનિ, વિચારે કેનો. તમારો યાચરીમાં કેરો

દન્યં નામ દીક્ષિત્વા. ક્રમં વા વદુ પદ્મુક્રં
સુદાસદં સુદાસોત્રી. હૃન્નિત્વા રામ વક્ત્રમં ॥ ૨ ॥

બાવાથં.

“ રામ વચનો, કૃત્ત, અતિ ચાલી તથા મગ્ગાવાનો. ચાલી તથા મગ્ગાવા વચનો, નરમ વર્ધ ગણેણ. મુકો. (મોહો, બેરૂઠા જેવો અને આના આગાનો અનેકો આદાર મને નો પત્તુ ને રી નિા. ક- રે નહીં. ધે રો મગ્ગો દોષ, વધારે મગ્ગો દોષ અને કાંઈ પત્તુ ખુશા- મન કર્ષાં વચર મગ્ગો દોષ નો પત્તુ નેને મારે કાંઈ કહે નહીં, અને નેવા નિર્દોષ આદારનું બેઝન કરી છે. ” ૧-૨

હે મુનિ, આ ગ્રંથનો બાવાથં થાદ રાખી તે પ્રનાલે વત્તલે, અને તમારા સ્વ આચારને દર્શવનારે દર્શવના સિદ્ધ સુવત્તુ અધ્યયન કરી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવાને કૃપ્યવર્તન થવું. હે મુનિએ, જે નમે તમારા ચારિત્રજનને કૃપ્યથં કરવા કહેવા ને. અને આદર્ન થમની પ્ર- રાસા કરાવવાને થાત્તા હો નો તમારે તમારા ચા નવે વધાર્થ ગીને પ્રાપ્તુ. દર્શવના પ્રથમા અધ્યયનના અનેકા ઉદેશમાં જે ૧- ૫ દર્શવવામાં આવ્યો છે. તે કેંતનને સહાયી બજાવ્યો છે. તે ઉદેશ પ્રમાણે જે ચારિત્રધારી મુનિ રહે છે. તે મુનિ પિતાના સાધુજનને કૃપ્યથં કરી સદ્મનિને પ્રાપ્ત થાય છે. એકાધાર નહીં પત્તુ વધાર્થ ગીને આ સાધુને આદારનું દાન કરનાર આવડ પત્તુ નુર્મનને પ્રાપ્ત થાય છે. તેને માટે તે પદેકા હોમની ઉદકી માથા નીચે પ્રમાણે કહેલી છે.

સુદાસદં સુદાસોત્રી. સુદાસોત્રી વિદુષ્ટહા ॥

સુદાસદં સુદાસોત્રી. રોવિ મચ્છંતિ સ્મ્યંતિરેવિ ॥ ૧ ॥

— પ્રાપ્તકારની બુદ્ધિ વિના આદાર આપનારા મુદસ્થ હોડો આ સંસારમાં દુર્લભ ॥ અનેકોઠા જાનની સાલચ અગમ્યા વિના આ- દાર હેનારા મુનિએ પત્તુ દુર્લભ છે—એવા દાનર અને એવા હેનારા આવડ તથા મુનિ અને સારી મનિને પ્રાપ્ત થાય છે. ”

હે મુનિ, હવે હું અર્ધોશી જાઉં છું. તમે તે પિંડવત્તાના ઉદેશ પ્રમાણે આદારવિધિ કરી અને સર્વથા પ્રમાણે ત્યામ કરી તમારા સાધુ-

મહત્તા છે ? ને સાથે ગોચરી લાવી આપનાર મનિનો દેખ કેવો ઉત્તમ છે ! આજકાલ આવડે ૧૫ વિધિ પ્રમાણે વર્નનારા મુનિઓ વિરજા છે. પછી એ પ્રમાણે ચિંત્રી મુનિએ પોતાના ગુરુને આહાર લેવાની વિનંતિ કરવી. જો ગુરુ પોને આહાર ન લે તો પછી તેમને જણાવવું કે, આ આહાર જેને આપવો હોય તેને આપો. તે વખતે જો ગુરુ આજ્ઞા કરે કે, ‘ તારી ઇચ્છા આવે તેને આપ ’ તો પછી મુનિએ ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે પોતાના ધર્મબંધુ ધીજ સાધુઓને અનુક્રમે આહારને માટે આમંત્રણ કરવું. તે વસ્તુ માગે તે આપીને પછી સર્વે મુનિઓની સાથે આહાર કરવો.

હો મુનિ, આહાર કરતી વખતે મુનિએ ધનુજ સાવધાન રહેવાનું છે. જેમાં સારો પ્રકાર પડતો હોય તેવા પાત્રમાં ચતનાથી આહાર કરવો. તે વખતે હાથ તથા મુખમાંથી આહારનો કણ પણ પડવા દેવો નહીં. જો તે આહારમાં કડવા, તીખા, કપેડા, ખાસ, મીઠા અને ખારા જે કોઈ પદાર્થો મળ્યા હોય, તેને સાધુએ રાગ દ્વેષ વર્જીને સરસ થી જેવા ગળી તેનો આહાર કરવો. હો મુનિ, આજકાલ આહાર વિધિ તરફ મુનિઓનો ધણું પ્રમાદ છે. બ્રહ્મજ્ઞાની મુનિઓ સારા સારા આહારની ગંધેષગ્ના કરવા લાગ્યા છે. કેટલાક તો આહારની લો-લુપ્તા ડી પોતાના ધર્મ ચત્ર નગરમાં પડ્યા રહે છે. કોઈ રસજુષ્ય મુનિ ઉત્તમ આહારની ઇચ્છાથી ધનાઢય આવકોના ધરજ સોંપ્યા કરે છે, અને કોઈ આહારની ઇચ્છા ‘ પૂર્ણ ’ રવાને પોતાના સગી આવકોનાજ ધરમાં મળે છે.

હો જૈન મુનિ, આ બધો વર્તમાન કાળનો પ્રભાવ છે. તેથી સાંપ્રતનાગરા સાધુઓને શિક્ષા કરવાની આવશ્યકતા છે અને તેનું પારી-નેજ આ ભારતવર્ષ ઉપર મારો અવગાર થયો છે.

કરેક મુનિએ પોતાના આહારનો યથાર્થ વિધિ મળવો જોઈએ, તેથી તેણે આ વિગતના અધ્યયનનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. એ મહા અધ્યયનમાં છેવટે જે ઉપયોગી ગાથાઓ આપેલી છે, તે પ્રત્યેક મુનિએ મનન કરવા પાત્ર છે. તે ગાથાઓ નીચે પ્રમાણે છે.

“અરસં વિરસં વાવિ, મૃદ્ધં વા અમૃદ્ધં ।

નૃપ્તં વા જડં વા મુકં. મંયુ કુમ્પામ જોઝ્ઞણં” ॥ ૧ ॥

ઠપ્પણં નાદં હીનિજ્ઞા. શ્રવણં વા વહુ પામુશ્રં
મુદ્ધાસદં મુદ્ધાગીરી, ધ્રુવિજ્ઞા દોમ વાંજિયં ॥ ૨ ॥

ભાવોર્થ.

“ રસ વગરનો, ડોડા, અને ચાલી તથા મરણાચાળો, ચાલી તથા મરણા વગરનો, નરમ થઈ ગયેલો, મુદો, (મોડો, બોરડા જેવો અને આદના બાકાનો અનેકો આદાર મને તો પડુ તેની નિંદા કરે નહીં. ઘોડા મગધો દોષ, વધારે મગધો દોષ અને કાંઈ પડુ ખુશામન કર્યા વગર મગધો દોષ તો પડુ તેને માટે કાંઈ કરે નહીં, અને તેના નિરોધ આદારનું બોજન કરી લે. ” ૧—૨

હે મુનિ, આ ગાથાને બાવણં યાદ રાખી તે પ્રમાણે વર્તજો, અને તમારા સવ આચારને દર્શવનાર દર્શવેશાંસિક મુચનું અધ્યયન કરી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવાને ઉચમવનં થયે. હે મુનિઓ, જો તમે તમારા ચારિત્રજીવનને કૃતાર્થ કરવા ઇચ્છતા હો. તો આદુન ધર્મની પ્રશંસા કરાવવાને ધારતા હો તો તમારે તમારા ચાત્રને યથાર્થ રીતે પાઠવું. દર્શવેશાંસિકના પાંચમા અધ્યયનના પદેલા દેશમાં જે ૧૦૫ દર્શવવામાં આવ્યો છે. તે પ્રત્યેક સંક્ષેપથી જાણવો છે. તે ઉદેશ પ્રમાણે જો ચારિત્રધારી મુનિ વર્તે છે, તે મુનિ પોતાના સાધુજીવનને કૃતાર્થ કરી સદગતિને પ્રાપ્ત થાય છે. એકાદુન નહીં પણ યથાર્થ રીતે આસાધુને આદારનું દાન કરનાર આવક પદ નિર્માતને પ્રાપ્ત થાય છે. તેને માટે તે પહેલા ઉદેશની ઉદ્દેશી ગાથા નીચે પ્રમાણે કહી શકી છે.

કુત્રહા હો મુદ્ધાર્દ, મુદ્ધાગીરી વિદુમ્મદા ॥

મુદ્ધાર્દ મુદ્ધાગીરી, દોષિ ગચ્છંતિ સ્મગંતિવેમિ ॥ ૧ ॥

“ પ્રાપ્તકારની જુદી વિના આદાર આપનારા મુદ્ધરથ લોકો આ સંસારમાં દુર્લભ છે અને કોઈ જાતની સાલચ બનાવ્યા વિના આદાર લેનારા મુનિઓ પણ દુર્લભ છે—એવા કાગર અને એવા લેનારા આવક તથા મુનિ બને સારી ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે. ”

હે મુનિ, હવે દુર્લભી ગતિ છે. તમે તે પિંડપણના ઉદેશ પ્રમાણે આદારવિધિ કરી અને સર્વથા પ્રમાદનો ત્યાગ કરી તમારા સાધુ-

મદતા છે ? ને સાથે જોયરી લાવી આપનાર મનિનો 'દે' કેવો ઉત્તમ છે ! આજકાલ આપ ઉભા વિધિ પ્રમાણે વર્તનારા મુનિઓ વિરલ છે. પછી જો પ્રમાણે ચિંતયી મુનિએ પાતાના ગુરુને આદાર લેવાની વિનંતિ કરવી. જો ગુરુ પાને આદાર ન લે તો પછી તેમને જણાવવું કે, આ આદાર જેને આપે એ હોય તેને આપી. તે વખતે જો ગુરુ આજ્ઞા કરે કે, 'તારી ઇચ્છા આવે તેને આપ' તો પછી મુનિએ ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે પાતાના મર્મઅંત્રુ ધીજ સાધુઓને અનુક્રમે આદારને માટે આમંત્રણ કરવું. તે વસ્તુ માગે ને આપીને પછી સર્વે મુનિઓની સાથે આદાર કરવો.

દે મુનિ, આદાર કરતી વખતે મુનિએ ધર્મના સારવાળ શહેવાનું છે. જેમાં મારે પ્રકારે ધરે એ હોય તેવા ધર્મમાં વળનાથી આદાર કરવો. તે વખતે હોય તથા મુખમાંથી આદારનો કબુ પત્ર પડ્યા દેવો નહીં. જે તે આદારમાં કડવા, લીખા, કંપેલા, ખાસ, મીઠા અને ખારા જે કોઈ મદાર્થ મળ્યા હોય, તેને સાધુએ રાગ દ્વેષ વશ્નને મરમ પી જેવા ગળી તેનો આદાર કરવો. દે મુનિ, આજકાલ આદાર વિધિ તન્ક મુનિઓનો ધાંત્રા પ્રમાણ છે. અકપણની મુનિઓ સારા મારા આદારની મરેદના કરવા લાગ્યા છે. કેટલાક તો આદારની લાલુપાલી પાતાના વચન નામમાં પડ્યા શેદે છે. કોઈ સમજુઅં મુનિ ઉત્તમ આદારની અજાણી પનાય આરોગના ધરજ સારવા કરે છે, અને કોઈ આદારની ઇચ્છા પૂર્વે રવાને પાતાના રાગી આરોગના ધરમાં મત છે.

દે જન મુનિ, આ અર્થે વર્તમાન કાળનો પ્રભાવ છે. તેથી સંપ્રદાયના ભાષ્યમાં નિહા ૭૦ વર્ષની આયરયત્ત છે અને તેવું પારીતજ આ બાબતે કંઈ મારે અવગાર થયો છે.

૧૨૨ મુનિએ પાતાના આદારનો વચાર્થ વિધિ જરૂર જોઈએ, તેવી ન તુ ના. ૧૨૨૬ આ અર્થવલનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. એ મદા અવગત. ૧૨૨૭ જે કેવલની નાથા આ અર્થથી છે, તે પ્રત્યેક મુનિ અવગત ૨૦૪ પાન છે. ને નાથાઓ નીચે પ્રમાણે છે.

—અમ વિમ્મ વાવિ, મુદ્દાં વઃ અમુદ્દાં ।
નુદ્ધ વઃ મ્મ વઃ મુદ્ધ. મુદ્ધ મુદ્ધમ જોઈએ ॥ ૧ ॥

ઘણું નાદ હીજિજ્ઞા. ઘણું વા વહુ પામુઝં
મુહાસદં મુહાત્રીવી, જુજિજ્ઞા દાંસ વાજ્ઞાં ॥ ૭ ॥

ભાવોર્થ.

“ રસ વગરનો, કંડો, અતિ ચાલી તથા મરાડાવાળો, ચાલી તથા મરાડા વગરનો, નરમ થઈ ગયેલો, મુરો. (મોડો , બેરફર જેવો અને આડના બાકાતો અનેકો આદાર મળે તો પણ તેની નિંદા કહે નહીં. કોડો મળ્યો હોય, વધારે મળ્યો હોય અને કાંઈ પત્ર ખુશામત ક્યાં વગર મળ્યો હોય તો પત્ર તેને માટે કાંઈ કહે નહીં, અને તેના નિરોધ આદારનું બોજન કરી લે. ” ૧—૨

હે મુનિ, આ ગાથાનો બાવાર્થ યાદ રાખી તે પ્રમાણે વર્તજો, અને તમારા સર્વ આચારને દર્શાવનાર દર્શવૈજ્ઞાનિક સૂત્રનું આધ્યયન કરી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવાને ઉપમર્શન થવું. હે મુનિઓ, જો તમે તમારા આદિત્રણનને કૃતાર્થ કરવા ઈચ્છતા હો. તો આદુર્ન ધર્મની પ્રશંસા કરાવવાને કારણ હો તો તમારે તમારા આચરને યથાર્થ રીતે પાળવું. દર્શવૈજ્ઞાનિકના પાંચમા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશમાં જે ૧૦૦૦૦ દર્શવવામાં આવ્યો છે. તે મંત્રમને સંક્ષેપથી જણાવ્યો છે. તે ઉદ્દેશ પ્રમાણે જે આદિત્રધારી મુનિ વર્તે છે, તે મુનિ પોતાના સાધુત્રણને કૃતાર્થ કરી સદગતિને પ્રાપ્ત થાય છે. એકલું જ નહીં પણ યથાર્થ રીતે આસાધુને આદારનું જ્ઞાન કરનાર આવક પણ વર્ગાતને પ્રાપ્ત થાય છે. તેને માટે તે પહેલા ઉદ્દેશની ઉદ્દેશી ગાથા નીચે પ્રમાણે કહેલી છે.

મુહાદાં હો મુહાર્દાં, મુહાત્રીવી વિદુદ્દા ॥

મુહાર્દાં મુહાત્રીવી, દોંવિ ગચ્છંતિ સમ્પદંતિવેમિ ॥ ૧ ॥

“ પ્રાપ્તકારની શુદ્ધિ વિના આદાર આપનારા મુદસ્થ લોકો આ સંસારમાં દુર્લભ છે અને કોઈ જાનની સાલથ જનાવ્યા વિના આદાર લેનારા મુનિઓ પણ દુર્લભ છે—એવા જાનાર અને એવા લેનારા આવક તથા મુનિ બંને સારી ગતિને પ્રાપ્ત થાય છે. ”

હે મુનિ, હવે હું અહીંથી જાઉં છું. તમે તે પિંડપણના ઉદ્દેશ પ્રમાણે આદારવિધિ કરી અને સર્વથા પ્રમાણે ત્યાગ કરી તમારા સાધુ-

ધર્મનું પાત્રન કરજો. તમારામાં જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે, તેનો ઉપયોગ કરજો. જ્ઞાનનો અભ્યાસ જરૂરી રાખી જીમને અભ્યાસ કરાવજો. જે કાર્મ સંસ્થા તરફથી પ્રાચીન જૈનપુસ્તકો શોધવા આવે તેને પ્રમાદ-હિન થઈ શોધી આવજો. વિશેષ પત્રવ્યવહાર રાખજો નહીં, અને મુદ્રણ કાગડોને બેગા કરી નેમના અતિ પરિવ્રજમાં આવજો નહીં. વિદ્યામાં પાડેલા અધ્યયનને પુનઃ વાંચી તે પ્રમાણે વર્તજો. મેં તમને અધ્યયનનો પ્રથમ ઉદ્દેશ કહ્યો છે, હવે બીજો ઉદ્દેશ તમે નમારી મેળે વાંચી તેનું મનન કરજો. હવે હું બીજો સ્થળે જવા કચ્છા રાખું છું.

દીક્ષાકુમારીના આવા વચન સાંભળી તે વિદ્વાન જૈનમુનિ ઉન્ન-
ત મુનિ બોલ્યા—ધર્મમાતા, આપે આપેલો ઉદ્દેશ સાંભળી મને થયો
માનંદ થયો છે. એટલું જ નહીં પણ આપે મારા જેવા પ્રમાદી સામુની
પર મદ્દાન ઉપકાર કર્યો છે. મદ્દાદેવી, આપે નહીં જવાની કચ્છા
દેા છે, એથી મારા મનને ખંડ ઉપજે છે. હજુ આપના મુખથી વિ-
દ્યા ઉદ્દેશવાળી સાંભળવાની મારી કચ્છા છે.

દીક્ષાકુમારીએ પુનઃ કહ્યું, બર, હવે મારાથી વિશેષ સમય વેગા-
વય તેમ નથી. મારું કાન કાનું કનસનું છે. આજ નગરમાં બીજા ઉ-
પદેશમાં ફરીને મુનિ બોલે ધર્મશિષ્ય ॥ આપવાની છે તેથી હું હવે સ-
વર જવાની કચ્છા ના મુકું.

આટલું કહેતાજ દીક્ષાકુમારી અદ્વત્ય રાઈ ગયા. વિજયગીની જેમ
ના મારીરનાં તેજનશિ વનના મારી કડી ગયા, અને તે મુનિએ
મદ્દાદેવીના દર્શન માટે આમનેમ એવા સાધ્યા.

એક ઉપદેશમાં મુનિએ વાર્તવિવાર કરતા હતા. એક મુનિ
મીઝ મુનિની કચ્છા કરી મુદ્રની આગળ તેની કચ્છા કરતા હતા.
એક મુનિ મુદ્રની આગળ આવી રીમમાં બેઠા હતા. એક મુનિ ઉપર
મુદ્રો મન હતા. તેથી મુદ્ર તેને જુગામવાના વચનો કાઢી મખમરના
તા. કોઈ બીજા મુનિની કચ્છાની વર્તવક મારે મુદ્રને નિવેદન કર-
તા હતા. વળી કોઈ મુનિને મુદ્ર કહેતા આજના હતા, અને મારીજ રજ-
નાવના મુનિની આ મરકરી કરતા હતા.

આવી વનજ ગાલી કડી હતા. તે વખતે દીક્ષાકુમારીએ અદ-

રહી. તેને જોયાંજ મુર મકિન થક મવા, અને દાવમાં ભય કપવા લાગ્યા.

દીક્ષાકુમારીએ ગંભીર વાણીથી કહ્યું, મુનિ, ભય પામરે છે તમારી રક્ત છું. તમારે મારાથી ભય પાનવાનો નથી, પશુથી ભય પામવાનું છે. તમે દાવથી દૂર રહેનારા અનગાર છે; તે દાવની સાથે રહે ત કચ્છા રાખો છે, તેથીજ મારે તમારી ખતવા આવતું પડ્યું છે.

દીક્ષાકુમારીના આવા વચન સાંભળી તે ધ્રુવ મુર મુજા મુજા બોલ્યા—મદારે ની, આપ કેમ છો ? અને આપને અહીં આવવા શું કારણ છે ? આવતું કેમ નેજ નિર્મલ અમને ભય લાગે છે.

દીક્ષાકુમારીજરા આક્રોષ કરી બોલી—મુનિજો, હું તમને કશા કરનારી દીક્ષાકુમારી છું. અવમર્ષિત્રી કાળના પ્રભાવથી પર્મજી પ્રધનારા મન મુનિજોને સન્માનને લાવવાને મારેજ માંગે અવતાર છે. જે મુનિજો પાતાના આચાર પ્રમાણે આત્મ ન દોષ, તેઓની પાર્શ્વથી માત્ર દીક્ષાના સ્વરૂપને આકર્ષી લેવાની મારી કચ્છા છે, અને જેઓ પાતાના મહામાર પ્રમાણે વળવાને છે, તેઓના નિર્મળ સ્વરૂપમાં માત્ર મુર સ્વરૂપને સ્પર્શીજ કરવાની મારી કેવલ પાતળા છે; અને અત્ર કચ્છાથી આ ભાવવર્તે કેવલ મારે અવતરે જ પડેજુ છે.

રુદ્રમુનિ ભય પામતા બોલ્યા—પરમેશ્વર, કલ્યા કરો. કાળના વતારથી અંતે સંવનથી જાણે જતાં જાણે છીએ. તમારી કૃપા વિના અનલ આગે રહી મારું નેમ નથી.

દીક્ષાકુમારી ઉઠે સ્વરે બોલી—મુનિજો, જા તમને સંવનથી જાણે પડે. તમ તમારા વાનિયને મુનિજ કરો. તમ તમ માગથી કામા નથી રાહડે નહીં. પર્મજી અલ અલાવારીન કલ્યા આપણી એ તમા દુર્ગમન દોષજન આપણ જેજુ છે. તરી માગણ તરી કામા આપણે રાહડે નહીં.

રુદ્ર મુનિએ નરેણથી કહ્યું, મહેશ્વરી, એ આપ આપી કામા નહીં આપે તે પછી અમારા જગ નિન્દ્રા આજુનાવા રાહ જાતે, અમાર તમ તમાન સ્વરૂપને જિંદી કરો તા 'રહી અમારે કલ્યા રામજી કહ્યું ! અને નિન્દ્રા, નિન્દ્રા, નિન્દ્રા અને નિન્દ્રાંક ઢીલ, તા જગ

તમારા સ્વરૂપ (દીક્ષા) ને જાણે મુદુરુષ સોડો! અમને આદારપાણી આપે છે. અમારા જિવને એકને અમને સાકુપજાનું સન્માન આપે છે અને અમારા ગુણાવગુણ જોયા વગર અમારી વૈષાટ્ય કરવાને તાપર શરૂ છે. એ બધું તમારા સ્વરૂપ (દીક્ષા) નોજ પ્રભાવ છે.

દીક્ષાક્રમારીએ જરા આફેપથી કહ્યું, જુદ મુનિ, તમારા ઉપામ-
વમાં આવનાર મેં જે દેખાવ જોયો છે, તે ઉપરથી તો તમને કદિપણ
સમજા આપવી ચોખ્ખી નથી. તમારા શિષ્યો કેવી કેવી ખરપટો કરે છે?
અને તમે તેમની તરફ કેવી ઉપદેશ રાખો છો? એ બધું વિચાર કરતાં
મને તમારી ઉપર ધણેજ અભાવ આપી ગયો છે. જૈન જોવા સર્વોત્તમ
અને પવિત્ર ધર્મના રૂપમાં સસારીના જોવા પ્રપચ ધાવ એ ખેતની
વાત કહેવાય! તમારા જોવા જુદ મુનિના સાંનિધ્યમાં મુનિઓ નિર્મર્ધાદિ-
પણું જો અને પરતે રે કંઈયં, કપ અને કુસપ રાખી એક બીજનો
પાસર કંવા આગલ પડે-એ કેવી નિનીય વાત કહેવાય? હું મુનિ-
એક તમે ત્રવાન કહે કે. તમે કોણ છો 'તમારા પૂર્વાચાર્યો કેવા હતા?
તમારો બાપા અને તમારો વિચાર કેવો ઉત્તમ હતો.' તમે જ્ઞાનપુત્રના
વશજ છે. તમારો આ રૂપ તમારું નપ અને તમારું જ્ઞાન કેવું હતું?

એ ૧ ન પોતાના જ્ઞાન તમારો બાહ્ય ગુણથી ભાગતવની આર્થ
પ્રજ્ઞા વગેરેની દીલી હતી. અને જેમના ચમત્કારી પ્રભાવથી આ
વિશ્વ ભાગ્ય સ્વરૂપ હતું. તેવા તમારા પુરે મુરોએ સંભારે.
તેઓના ઉત્તમગુણના વાદ રીતે તેમનું સારી રીતે મનન રો. જ્યારે
તમે તે જાન પ્રમાણે મુરોએ જ્ઞાનરૂપાને મુરોએ કરેલા
ત્યાં તમને તમારા સ્વરૂપ જ્ઞાન ધરો. અદ્વૈત નહીં પણ તમારું
વર્તમાનના મુરો પ્રવર્તન કેવું અવન છે. એ પણ તમને જાણ્યાં આવશે.

દીક્ષાક્રમારીના આવા વચનના તે જુદ મુનિના સાથે બીજા મુનિઓ
નમે મુનિ રી દેલા દેલા સાબળી રહ્યા. અને તેમના હૃદયમાં ક્ય-
પદ્યાના પદ્ય માં પો. જુદા પડી તે જુદ મુનિ મંદ સ્વરૂપે બેઠા-
મદારેલા. ના ને. જનાન પ્રવર્તનને માટે અમને ધણું પદ્યાના
ધાવ છે. હવે અમારો ઉદ્ધાર કેવો અને અમને ચારિત્ર્યને મુદ
માન બતાવો. આપ જ્યારે તમે ધારેલું કરનાર જ્યાં નાચ છે.

દીક્ષાક્રમારીએ સાંનિધ્ય કહ્યું. મુનિઓ, તમે અત્યંત વ-

१२१
 श्रीमान्—तस्यैव तमे काले वपन इति चेन्नित्युक्तं सांख्यिकम् ॥ ७ ॥
 श्रीमान्—तमे काले वपन इति चेन्नित्युक्तं सांख्यिकम् ॥ ७ ॥
 ७८—दा ते सांख्यिकम् ॥ ७ ॥

૪૬—દા તે સાંભળ્યું છે?
દીપ્તિ: હા, બે.

શ્રીમાદ્મારી—તેમાં મુનિના આદારને મારે મું' લખ્યું છે!
 વાધ—હા, તે મને કાંઈ વાદ નથી.

પ્રશ્ન—હા, તે મને કાંઈ પાદ નથી.
દોષાક્રમાડી.

દો સાકુમારી—હમણાં ને
 દત્તી, તે નમે સાંભળી દત્તી ?
 વૃધ—હા, હાં...

પ્રશ્ન—હા, મેં સાંભળી હતી.
દોષાદમ હો.

ਦੀਸ਼ਾਕੁਮਾਰੀ—ਜੇ ਤੇਨੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਹਿ !

પ્રશ્ન—ના, હું સમજી શક્યો નથી.

જ્યારે જાણે ના હોય એટલે દીઠાકુમારિએ જીભ મુનિઓની
દગા કે નહીં? નવાસામાંથી કેમ એ માથાના અર્ધે સમજ્યા
એ મુનિએ કહ્યું:

એક મુનિએ કહ્યું. મદુરેષી, આપના મુખની ગાથાનો અર્થ હું
સમજી શકું. મેં સંસ્કૃત અને માગધીનું શાકું બહુ જ્ઞાન મેળવ્યું છે.
દીનાકુમારી—એ જ્ઞાન કેના પામેથી કહેવું શકાય છે.
મુનિ—હાં.

[illegible]

મુનિ—એક જાણીતા પામથી મગજનું ઉ ?

શુનિ—એ જાણવા શાકે પાસેથી મને જાણ મળે ?

[illegible][illegible]

॥ १० ॥

11. K. - 11

મુનિ—મહાદેવી, આપ કૃપા કરી શ્રીવાર તે ગાથા બોલો—
પછી દીક્ષાકુમારી નીચે પ્રમાણે તે ગાથા બોલી—

“કાલ્પેણ નિવત્તમે જિત્ત્વુ, કાલ્પેણ ય પરિવત્તમે ।

અકાલ્પં ચ વિવર્જિત્તા, કાલ્પે કાલ્પં સમાયરે ॥૧॥

મુનિએ તેનો અર્થ કહ્યો—સાધુએ આહાર લેવાની વખતે ગાય-
રી માટે બાહુર જણું અને જ્યારે પોતાના સ્વાધ્યાયનો વખત થાય,
એટલે પાછા વળણું, અને તેને માટે અકાળને વર્જવો. જે કાળે કરવાનું
હોય તે કાળે તે કરણું. ૧

તે અર્થ સાંભળી દીક્ષાકુમારી જરા પ્રસન્ન થઈ. પછી તેણીએ
નીચે પ્રમાણે બીજી ગાથા પુનઃ કહી સંભળાવી—

“અકાલ્પે ચરિસી જિત્ત્વુ, કાલ્પં ન પરિવર્તિત્ત્વિ ।

અપ્પાણં ચ કિલ્લોપેસિ, સંનિવેસં ચ ગરિહસિ” ॥૨॥

મુનિએ તે ગાથાનો અર્થ કહ્યો—હું મુનિ, તું અકાલે બિક્ષા માટે
કરે છે અને જે યોગ્યકાળ હોય તેની ઉપેક્ષા કરે છે. તેમ કરીને તું
તારા આત્માને કલેશ પમાડે છે અને ગામની નિંદા કરે છે. ૧

દીક્ષાકુમારીએ કહ્યું, હું મુનિ, તમે તેના રાજ્યાર્થે તો બરાબર
કહ્યો, પણ તેના સંબંધ બરાબર મેળવ્યો નથી, તો તે વિચાર
કરીને કહો.

તે મુનિએ કહ્યું, મહાદેવી, હું તેના સંબંધ વિષે કંઈ બળુનો ન-
થી, માત્ર રાજ્યાર્થે જાણું છું. જે આપ તેના વિષે મને સમજાવો તો
ઉપકાર થશે.

દીક્ષાકુમારી બોલી—કોઈ મુનિ અકાલે બિક્ષા લેવાને કોઈ ગા-
મમાં નીકળ્યા, બિક્ષાનો સમય ન હોવાથી તે મુનિ તે ગામની નિંદા
કરવા લાગ્યા; તે સાંભળી બીજા મુનિએ તેને આ ગાથા સંભળાવી
છે. આ પ્રમાણે એ ગાથાનો સંબંધ છે.

મુનિ આનંદ પામીને બોલ્યા, મહાદેવી, આપ કહેલો સંબંધ
જાણી મને એ ગાથાનો અર્થ હવે વધારે સ્પષ્ટ થયો છે, અને તેથી
મારી ઉપર આપનો મોટો ઉપકાર થયો છે.

આ વખતે પેલા વૃદ્ધ મુનિ બોલી ઉઠ્યા—મહેન્દ્રી, આપે પ્રથમ આવીને અદરવરૂપે એ ગાથા કહી તેના ચો સેતુ હશે ?

દીશાકુમારી આશ્ચર્યથી બોલી—રુદ્રમુનિ, જ્યારે હું તમારા ઉપાસકમાં આવી ત્યારે મંત્રાન્તર પરીના સમય હતો; તેથી લિખાકાળનો અનિશ્ચય થઈ ગયો હતો. તે વખતે તમે કોઈ શિષ્યને ફરીવાર નાસ્તો કરવાને મારે લિખા વહેવારવા મોકલવા હતા. તમારો એ અનાચાર જોઈને તમને બોધ કરવાને મેં ને બને ગાથાઓ કહી હતી. તે સાંભળી વૃદ્ધ મુનિએ કહ્યું, મદારેવી, કમા કરો. કાગળના પ્રભાવથી મારી મનોગતિ અનાચારને માર્ગચાલની હતી. હવે ફરીવાર તેવા અનાચારને હું સેવીશ નહીં. પ્રતિદિન માન ચિદાન્ત શિષ્યની પાસે ફરવેલા સિક્કામય અવજૂ ફરી મારા દૂધિય થઈ ગયેલા ચારિત્રને મુખારીશ. હે કૃપાળુ માતા, તમે ખરું આ સમયે મને એ મહા સુગતો સંબોધ આપો અને મારા મલિન થઈ ગયેલા ચારિત્રને ઉજ્જવલ કરો.

વૃદ્ધ મુનિની આ પ્રાર્થનાને બીજા મુનિઓએ અનુમોદન આપ્યું, એટલે દીશાકુમારીએ પિંડપટ્ટા અધ્યયનના બીજા ઉદ્દેશને ઉપરના આપવા માંડ્યો—

હે મુનિઓ, તમારે પ્રથમ તો લિખાકાળને મારે ધણીજ સંભાળ રાખવાની છે. હમેશાં લિખાના ચેત્ત્ર કાગળમાં લિખા હેવાને જ્યુંં એ હુંએ. જ્યારે તમે લિખા લાવી આદાર કરો તે પરી તમારા પાત્રાં જોળી વગેરેને તમારે સાફ રાખવા જોઈએ. જે લિખા લાગ્યા હોય, તે બધી ભિખાનો ઉપયોગ કરવો. સારી લિખા ખાવી અને ન્યારી ભિખા ઘાંડવી—એવું કામ ન કરવું. જેટલાથી તમારા સંવત્સરો નિર્વાહ થાય તેટલુંજ તમારે જમવું. તેથી વધારે જમવું નહીં. વખત પ્રમાણે લિખા સેવા કરતાં એ લિખા ન મળે તો તેનો કોઈ કરવો નહીં. લિખા સેવા કરતાં એ કોઈ પ્રાણી આદાર મારે આવે નો સાધુએ તેમની સામે જવું નહીં; કારણ કે તેમ કરવાથી તે પ્રાણીઓને તાલ અથવા ભય રાખા અને બીજા કોઈ ભાગને આહીન નુકસાને દેલા સંદેહ નહીં. એ કોઈ વૃદ્ધરૂપને જે લિખા સેવા કરતાં કોઈ બીજે સાધુ. આગ્રહ, કે પત્ર કે લીખારી ત્યાં દેવો દોષ અથવા આવનો દોષ નો તેને દયા

બન્ધુ લાભની ઇચ્છાથી પનારૂં કૃત્રિમ આદાર વાંદરાવા જનું નહિ. તે મુનિઓ, આવો શાસ્ત્રનિષ્ઠ છે. તે છતાં આજકાલના મુનિઓ તે નિયમનું ઉલ્લંઘન કરનારે ખાસ છે, તે ધણી અધુરોત્તમની વાત છે. પૂર્વના ઉપાધારી મહારાષ્ટ્રોએ તમારા આદારવિધિમાં ધણા ઉપયોગી નિયમો બનાવે પાડેલા છે. તે છતાં જ્યારે તમે તેની ઉપેક્ષા કરો તો પછી સાંપ્રતકાળે ચારિત્ર્યધર્મને દૂષણ લાગે તેમાં શું આશ્ચર્ય? વિદ્વાન અને ચારિત્ર્યધર્મને જાણનારા મુનિઓએ જો આદાર ન મળે તો ખેદ પામવો ન જોઈએ. તેમ કહી જો સારસ આદાર મળે તો તેથી ખુશી થવું ન જોઈએ. તે સાથે આદારનું પ્રમાણ રાખવું જોઈએ. પાનાના નિર્ગોદ જેટલો આદાર મળે એટલે સાધુએ સતોષ માનવો જોઈએ. કંઈ કોઈ મૃદુરૂપ આવક અથવા અન્યમનોને ઘેર જો સ્વાદિષ્ટ બિજા મળતી હોય તો તે ઉપર લાલચ ન રાખવો. કંઈ કોઈ મૃદુરૂપ સારી સ્વાદિષ્ટ બિજા ન આવે તો તેની ઉપર દોષ કરવો નહિ. તે જો આવે તે સર્વ સતોષ માનવો.

હું મુનિઓ, આજ કાલ જે વિપરીત પ્રવર્તિ થાશે છે, તેથી પણ તમારે દૂર રહેવું. ધણા અપકૃત મુનિઓ કંઈ મૃદુરૂપ આવક અથવા આર્થિક વાંદરા આવે ત્યારે તેની પાસે આદાર અથવા કંઈ પદાર્થ માટે છે તેમજ જો તેના ઘર નરકથી કંઈ મળ્યું ન હોય તો તેનું કપ-દાસ્ય કરે છે. આ પ્રવર્તિ ધણીજ અપ્રમ છે. તેનાથી મુનિઓનું ચારિત્ર્ય દૂષિત થઈ જાય છે. તેવી પ્રવર્તિ ન કરવા માટે દરેકકાલિકસૂત્રમાં નીચેની ગાથા ખાસ લખવામાં આવી છે.

“इत्थिअं पुरुषंवावि. उहरंवा महद्भगं ।

बंदमाणं न जाह्म्या, नो अणं परमं वए ” ॥ ૧ ॥

આ ગાથા કહી દીક્ષાકુમારીએ પેલા મુનિની સાથે જોયું, એટલે મુનિએ અર્ચનિ યોગીન પ્રાર્થના કરી કે, મહારેવી, તે ગાથાનો અર્થ આપ પાનજ કરો. દીક્ષાકુમારી હસીને બોલી—મુનિઓ, સાંભળો. “કોઈ સ્ત્રી વા પુરુષ તેમજ વૃદ્ધ વાંદરા આવે તો સાધુએ તેની પાસે કંઈ માગવું નહિ, તેમ જો કોઈએ સૂત્રના આદારના અસાવધી અથવા કોઈ બીજા કારણથી આદાર આપવાની ના પાડી હોય તો સાધુએ તેના ઉપર દોષ કરી કોર વચન કહેવાં નહીં.”

મુનિઓ, આ ગાથાનું મનન કરજો અને તે પ્રમાણે વર્તી તમારા
 ધર્મને નિર્દોષ રાખજો. કેટલાએક મુનિઓ પોતાને વંદના નહીં કર-
 નારા શુદ્ધસ્થ આપકે ઉપર નાખુશ થાય છે અને જો કોઈ મોટા શુદ્ધ-
 થા વાંઘ્યા આવે તો તેથી મનમાં મગરૂર થાય છે. આપું પ્રવર્તન પણ
 ધર્મને દૂષિત કરે છે, તેને માટે દશવૈકાલિકસૂત્ર નીચેની ગાથા
 આપે છે—

“જેન વંદે ન સે કુપ્પે, વંદિઓ ન સમુક્કસે,
 ઇવમે સમાણસ્સ, સામણા યણ્ણચિરુદ્ધ” ॥ ૧ ॥
 ભાવાર્થ.

“મુનિ જો કોઈ શુદ્ધસ્થ ન વાંદે તો તેની ઉપર કોઈ કરે નહીં
 અને મોટા શુદ્ધસ્થ વાંદે તેથી મગરૂર થાય નહીં. આ પ્રમાણે ચાલનારા
 નિર્તુ સાધુઓ અખંડ રહે છે.”

હું મુનિઓ, આ વાત તમારા ધ્યાનમાં રાખજો. જો તમે એથી
 ઈર્ષીતપણે વર્તશો તો તમારું ગૌરવ અને ચારિત્ર બને દૂષિત થશે.
 મારા ધર્મને માટે દશવૈકાલિકસૂત્ર ધ્યુ લખે છે અને નેને માટે તમને
 તમ પ્રકારની ચેતવણી આપે છે. દરેક મુનિએ કેવી શુદ્ધતા રાખવી
 હોય? તેને માટે એ મહાસૂત્રમાં એક ઉત્તમ ગાથા કહેવામાં આવી
 છે. તેમાં લખ્યું છે કે ગાયરી લેવા ગયેલા મુનિએ પોતાના ગુરુ કે વ-
 સને છેતરવા ન જોઈએ. જો કદિ ઉત્તમ પ્રકારનો આહાર મળ્યો હોય
 તો તે સાથે બીજો હસકો આહાર મળ્યો હોય તો ઉત્તમ મુનિએ
 પોતાને મળે એવા લોભથી ઉંચે આહાર નીચે ઢાંચી રાખી હસકો
 આહાર ઉપર રાખી ગુરુને બતાવવું નહીં, કારણકે એવો કપટવૃત્તિ
 ખવાથી ઘણું દાપ લાગે છે. તેમ સારો આહાર પોને લઈ હસકો
 આહાર બીજાને આપવો, એ પણ મોટો દુરાચાર કહેવાય છે. એવા
 ધુને મોક્ષગતિ પ્રાપ્ત થતી નથી; એવા સાધુને સ્વાર્થા કહે છે અને
 મોક્ષની પ્રાપ્તિ કદિ મળી શકતી નથી. તેને માટે દશવૈકાલિકસૂત્રમાં
 એ પ્રમાણે લખે છે.—

“અત્તદ્વા ગુરુઓ લુદો, વહું પાવં પકુલ્લદ્ધ ।
 દુત્તોસઓ અસો હોદ્ધ, નિલ્લાણં ચ ન ગચ્છદ્ધ” ॥ ૧ ॥

“જે સાધુ પોતાના સ્વાર્થમાં લુબ્ધ થઈ બહુ પાપ કરે છે, તેવા સાધુને જોવા તેવા આહારથી સંતોષ થવો નથી અને તે સાધુ મોક્ષને પ્રાપ્ત થવો નથી.”

હું મુનિઓ, તેથી તમારે સર્વથા સ્વાધીનતા ત્યાગ કરી ચારિત્ર્યનું આરાધન કરવું. તેમ કરવાથી તમારું મુનિજીવન સર્વ રીતે કૃતાર્થ થશે.

હું ચારિત્રધારી અનગારો, તમારે એકબીજા વાળધ્યાનમાં રાખવાની છે. સંપ્રતકાળે કેટલાએક મુનિઓ લોકોમાં પોતાની પૂજા થાય, પોતાની પ્રીતિ વધે, પોતાને સારું માન મળે અને પોતાનું સારું સન્માન થાય એવી ઠંઠા રાખે છે, તેઓ પોતાના ચારિત્રથી જાદુ થઈ જાય છે. શાસ્ત્રકારે તેવા સાધુઓને માધારાસ્થ કરનારા કહ્યા છે. તેને માટે દશ-વૈશિક્ષિકમ્મમાં નીચેની અનન કરવા યોગ્ય ગાથા છે—

“પૃથ્વણ્ણહા જસોઝ્ઝયી, માણસયાણ કમણ્ણ ।

ઘટ્ટં પસવં પાવં. માયાસઘ્ઘંવ કુલ્લઙ્ગ ” ॥ ૧ ॥

“જે સાધુઓ પૂજના અર્થની, ઘરાની, માનની અને સન્માનની ઠંઠા રાખનારા હોય છે, તેઓ ઘણું પાપ ઉત્પન્ન કરે છે અને માધારાસ્થ કરે છે.”

હું મુનિઓ, તેથી તમારે લોકોમાં પૂજવાની, ઘરાની, માનની અને સન્માનની ઠંઠા રાખવી નહીં; એથી તમે માધારાસ્થને કરનારા કહેવાશે, જે તમારા ચારિત્રને દુષિત કરે છે.

હું મુનિઓ, તે શિવાય તમારે મદિદા, વગેરેના દુષ્યંસનથી સર્વથા દૂર રહેવું. કેળ પત્ર માદક પદાર્થના પ્રસંગમાં પડેલા નહીં. તેમાંથી ધજા અવગુણ થાય છે. ઉત્તમ પુરુષો તેની નિંદા કરે ॥ અને તેને નિરસ્કારની નજરે જોયે છે.

હું મુનિઓ, દશવૈશિક્ષિકમ્મમાં કેટલાએક સાધુઓને ચાર કહેલા છે, તે વાળ તમારે સર્વશઃ સ્મરણમાં રાખવાની છે તેને માટે સ્તવમાં નીચેની ગાથા છે—

“મરનેણે ચરનેણે, મ્મરનેણે અ જ નરે ।

પ્રાચાર જાવનેણ અ. કુલ્લઙ્ગ દેવકિલ્લિમં” ॥ ૨ ॥

તે ગીનાર્થ ગુરના મુખથી સાંભળીને પછી પાતે કહે કે. હા તે એમજ છે, હું પશુ જાણું છું. મેં તમારી પરીક્ષા લેવાને પુછ્યું હતું. આ પ્રમાણે જો આડું જોડે ને સાવચોર કહેવાય છે. આ પાંચે પ્રકારના ચોર મુનિ સાંવાલાસ જેવા ગણાય છે અને તેઓ ઉત્તમ ગતિને પ્રાપ્ત થતા નથી. પરંપરાએ તેઓ નારકીમાં ઉત્પન્ન થાય છે.

હે મુનિઓ, આ પ્રમાણે જો તમને કહેવામાં આવ્યું, તે બધું મન ઉપર લઈ તમે તમારા સર્વ દોષને દૂર કરો. તેનેમાટે પાંચમા પિંડેપણા અધ્યયનની ઠેગરે નીચેની ગાથા જાહેરી છે, તે ગાથાનું સર્વથા મનન કરો.

एकं च दोषं दधूं, नापपुच्छेन जासिद्धं ।

आणुमापं पि मेहावी, मायामोसं विवज्जप ॥

■ મર્યાદામાં વર્તનાર જુદાંમાન સાધુએ ઉપર કહેલા દોષને લોધ, મહાવીર સ્વામીએ કહેલ જો માયા મૃપાવાદનો દોષ તે અણુમાત્ર પણ રાખવો નહીં. " ૧

આ પ્રમાણે કહી દીક્ષાકુમારીએ વિશેષમાં જણાવ્યું કે હે મુનિઓ, આ મારો ઉપદેશ તમારા હૃદયમાં સ્થાપિત કરો. હવે હું અહીંથી બીજે સ્થળે જાઉં છું.

દીક્ષાકુમારીનાં આ વચન સાંભળી તે વૃદ્ધ મુનિ અંબસિંગેદીને જોડ્યા—હે પદોપકારી માતા, હજી અમને બીજો વિશેષ ઉપદેશ આપો. આપના ઉપદેશથી અમને ઘણું જ્ઞાન થાય છે. હે માતા, હવે આ જથી અમે આપના કહેવા પ્રમાણે વર્તીશું. કેઈ વિદ્વાન મુનિને આ મધ્ય સર્વ દરાપિકાંતકચુરનું અધ્યયન, મનન અને મનન કરીશું. જેમ બને તેમ અમારા ચારિત્રને મુકારવા પ્રયત્ન કરીશું. આપ અમને સહાયજન થાઓ.

દીક્ષાકુમારી 'નવાસ્તુ' એમ કહી અદરશ થઈ ગયા. તે મુનિઓ એ મહાદેવીનાં દર્શનમાટે આનુરંધ ચારે તરફ જોવા લાગ્યા. ઘડીવાર મુખી બ્યારે મહાદેવીના દર્શન થયા નહીં એટલે તેઓના મનમાં નિશ્ચય થયો કે, એ મહાપકારી માતાના પુનઃ દર્શન નહીં થાય. પરી પેલા વૃદ્ધ મુનિએ બીજા સાધુઓને કહ્યું કે, ચાલો, આપ

લે અહિંથી વિહાર કરીએ અને જ્યાં કોઈ વિદ્વાન મુનિ હોય તેમની પાસે જઈ દર્શન કરાવવું શ્રવણ કરીએ; તેવામાં ત્રણ યુવાન સાધુ એ કહ્યું, મહારાજ, એ આજ્ઞા આપો તો અમે તે મહાસૂત્રનો ખાસ અભ્યાસ કરવાને જઈએ? ગુરુએ વિચારીને કહ્યું, કોની પાસે જશો? તેવામાં કોઈ સાધુ બોલ્યા, સાંપ્રતકાળે મુનિઓને અભ્યાસ કરાવે તેવા ગુણી સાધુ એક મુધાવિજય છે. તેમનું નામ સાંભળનાંજ વૃદ્ધ મુનિ પ્રસન્ન થઈ ગયા, અને તે આનંદથી બોલ્યા-હા, એ ખરેખરા મહાત્મા છે. વર્તમાનકાળે એ મહાનુભાવ મુધાવિજય જૈન મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ છે. જૈન મુનિમંડળના આભૂષ ૬ છે, એ મુનિકુલદીપક મહામુનિ દમેશાં શાંત, જ્ઞાની, ઉપકારી અને દયાળુ છે. ચારિત્રધર્મના જે જે ઉત્તમ ગુણો કહેવાય, તે બધા ગુણો તેમનામાં વાસ કરીને રહેલા છે. ધન્ય છે એવા મુનિરત્નના છવનને! આ પ્રમાણે કહી વૃદ્ધ મુનિ પોતે શિષ્યોના સમૂહની સાથે વિહાર કરી જે દેશમાં મુનિવર મુધાવિજય હતા, તે દેશમાં ચાલ્યા હતા.

પ્રવાસ ૬ હો.

યંકાળનો સમય થઈ ગયો હતો. વિધિ ઉપર જૈન ઉપાશ્રય શિવાય ઘેર ઘેર દીવા આ પ્રમથા હતા. ઉઘો ગી પ્રજા શાંતિ લેવાને ચાટે સયનની રાહ જોઈ બેઠી હતી અભ્યાસીઓ દિવસે કરેલા અભ્યાસનું મનન કરત હતા. વ્યાપારીઓ ઉત્સર્ગ ઉપર વહિવટ (આપણ

સહ સમય દિવસનો કયવિકૃત્યતારવળા હતા, અને જિન ચેત્યોના મંડ

હીક ધવાના સમયની રાહ જોવાતી હતી. આ વખતે દિવ્ય મૂર્તિ દીપ્તાકુમારી ફરવા નીકળી. તે મહેશ્વરી હાથે રાહિયે ફરતી, પણ આજે તે રાત્રે ફરવા નીકળી હતી. જૈન પ્રજાથી ભરપૂર એવા એક નગરમાં તે જીએ પ્રવેશ કર્યો હતો. તે નગરની પ્રજા વિવિધ પદ્ધતિ પાલનારી અને સાધારણ સેવનારી હતો. નગરમાં જૈન પ્રજા વિશેષ હતી પણ તેના મોટે ભાગે ગરીબ રિચ્છિનો હતો. જૈન કોડોની વરતી વિશેષ હોવાથી તે નગરમાં જે ત્રણ ઉપાસથો હતા. સાધુ અને સાધ્વીઓના છુદા છુદા ઉપાસથ હતા. ધણે ભાગે તે ઉપાસથો સાધુઓથી ભરપૂર રહેતા. ફારણ કે કેરણાએક ધનાઢય ભાવડો સાધુઓની મારી એવા કરતા હતા; તેથી સાધુઓના મનોવિસ્તારવામાં સર્વ રીતે સફલ થતા હતા.

એક ઉપાસથમાં માર સાધુઓ રહેતા હતા. તેઓના ધનમાં મહા-ભાંડો તેજ નગરમાં થતા હતા. કેરણાએક જૈન મુદ્દરેષો તેઓના રાગી બની ગયા હતા. તેથી તેઓ તે નગરના અને ઉપાસથના ધનના પરિચિત થઈ ગયા હતા. દોષ્ટ દોષ્ટવાર લોકાપચારના બધથી તેઓ આસ-પાસના ગામડાઓમાં વિહાર કરતા. પણ પાછા તેજ નગરમાં આવીને ચિરકાળ નિવાસ કરતા હતા.

પવિત્ર દીપ્તાકુમારી તેજ ઉપાસથમાં આવી ઉભા રહ્યા, ત્યાં માર સાધુઓને જોયા. તેઓમાંથી એક મુનિ સંધ્યાસર ઉપર આજ પડ્યા હતા. બીજા બે લગુ મુનિ તેમના ચરમની સેવા કરતા હતા. અને એક મુનિ તે પોતા મુનિની સાથે વાર્તાવિત કરતા હતા, દીપ્તાકુમારી આવી ઉભા રહ્યા, ત્યાં તે મુનિઓની વચ્ચે નીચે પ્રમાણે વાતચીત ચાલી.

એક મુનિ-મહારાજ, પેલા વિનોદચંદ્ર ભાવડના પરિણામ ચાલ્યા છે. પણ તેમાં એક ઘણું અત્યંત કરે છે.

બીજા મુનિ-તેમાં કોણ અત્યંત કરે છે ? અને તે કેવી રીતે કરે છે ?

એક મુનિ-વિનોદચંદ્ર ચોરા હતા. પીજાની મોટી રકમ વાપરવા નિષ્ઠેષ કર્યો છે. અને તે રકમ આપના કરેલા પ્રમાણ વાપરવી એવો તેનો વિચાર હતો. તે એક માણસે ચંદ નામના તેના મિત્રે તેના વિચાર ફેરવી દીધો છે.

બીજા મુનિ-તે કેવી રીતે ફેરવી દીધો છે ?

એક મુનિ-માલેક્યદે એવો મન આપ્યો છેકે, આજકાલ આપણાં સાધર્મી બંધુકાવકો નડારી સ્થિતિમાં છે, તેથી તેમનો ઉદ્ધાર કરવાની જરૂર છે. જ્યારં મુધી પડેલું આવકક્ષેત્ર સારી સ્થિતિમાં ન હોય, ત્યાં મુધી બીજા કોને ઉત્તરિમાં આવવાના નથી, તેથી આ વીરા હજાર રૂપીઆની રકમ ખર્ચી એક ઉદ્યોગશાલા તથા જ્ઞાનશાલા સ્થાપન કરવી અને તે દ્વારા આવકક્ષેત્રની ઉત્તરિ કરવી.

બીજા મુનિ-એ તો ધણી વિપરીત વાન કહેવાય. તે માલેક્યદે ખરેખર અંતરાય કરનાર થયો. શુદ્ધરથ આવકોને મદદ કરવાની વગી શી જરૂર છે? સંસારીઓ તો ગમે તેમ કરીને પાનાનો નિર્વાહ કરી શકે. જે વિનાશ્યંદને પરિણામ ફરી જશે તો પછી આપણી ધારણા પૂરી નહીં થાય.

એક મુનિ-આમ ચિન્તા કરશો નહિ. આવતી કાલે હું ગમે તેમ કરીને વિનાશ્યંદને સમજાવીશ.

બીજા મુનિ-તો બહુ ઠીક થાય, અને મારી ધારણા સર્વ રીતે સફળ થાય.

એક મુનિ-આપની શી ધારણા છે? તે મને જણાવો. એટલે હું તેને સમજાવી બે હાથ બેગાવી બાધા આપી દઉં.

બીજા મુનિ-મારી ધારણા એવી છેકે, તે વીરાહજાર રૂપીઆ માંથી બે મોટા કામ કરવા. એક તો સમવસરલુની રચના કરાવી મોટા વરપાડા ચડાવવા, અને બીજું બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રીઓના પાંચ વર્ષના પગારને માટે મોડવણ કરવી. સમવસરલુનો ઉત્સવ કરવાથી લોકોમાં આપણી ખ્યાતિ વધશે, હજારો લોકો આપણા દર્શન કરવાને આવશે, અને મોટી મોટી પ્રભાવના થશે; અને બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રીઓના પગારની મોડવણ કરવાથી આપણા સાધુઓને અવ્યાસ કરવાની સગવડ થઈ પડશે. પાંચ વર્ષ મુધીના પગારની મોડવણ થઈ જાય તો પછી કોઈ શુદ્ધરથ આવકને બોલાવવાજ ન પડે.

એક મુનિ-મહારાજ, તમારી ધારણા સારી છે. હવે હું તે વિનાશ્યંદને સારી રીતે સમજાવીશ. જનશે તો બાધા આપી દર્શાવ.

બીજા મુનિ-પણ જે માલેક્યદે તેને સમજાડ કહેલું હોય અને તે નહીં સમજે તો પછી શું કરીશું?

- એકમુનિ—પછી બીજો ઉપાય કરીશું. સંધના આગેવાનોને કહી માલેક્યંદને ઠપકો અપાવીશું અને છેવટે સંધની બહાર મુકાવીશું.

- બીજામુનિ—જો એમ બને તો ધનુજ સાડાં થાય.

એક મુનિ—આપનાશ્રિત રહેજો. હું તેને માટે યોગ્ય ઉપાય લઉંશ. જો આવક સાધુની સામો થાય, તે કોઈરીતે નહીં શકે નહીં. ઉપર આપણે એક દિવસ આહારપાણીનો ત્યાગ કરીએ તો ગામમાં સંધની અંદર હાદાકાર થઈ જાય અને માલેક્યંદને ધણો પસ્તાવો થાય; એટલુંજ નહિ પણ સંધના લોકો તરફથી તેને ધણો તિરસ્કાર મળે.

આ પ્રમાણે બંને મુનિ ચાર્ત્રાકાષ કરતા હતા અને દીક્ષાકુમારી તે બધું ઉભી રહી સાંભળતી હતી. તે સાંભળી એ દિવ્યમાતા તો આશ્ચર્ય પામી ગયા. તેના હૃદયમાં અવસર્પિણી કાળનો પ્રભાવ લેઈ ધણો ખેડ થયો. મહાદેવીએ પોતાના હૃદયમાં વિચાર્યું કે, અહા ! કાળનો પ્રભાવ કેવો બળવાન છે ! સારતવર્ષના આર્ષ ધર્મોમાં જૈન દેવ, જૈન ધર્મ અને જૈન ગુરૂ સર્વોત્કૃષ્ટ ગણાય છે. તે આ જૈન ગુરૂઓ આપા અધમ વિચાર કરે છે. આવકોના ધરમાંથી દ્રવ્ય કસાવી તેનો દુરુપયોગ કરે છે. આવા રવાર્ધા ગુરૂઓ દેશકાલ વિચારતા નથી. વર્તમાનકાલે આવક પ્રજાનો ધણો ભાગ અધમ રિથિતિમાં આવી પડેલો છે. ગરીબ આવકો પોતાનો નિર્વાહ કરવાને અસમર્થ થઈ પડ્યાં છે. ઉદ્યોગના સાધનો વિના આવકો નિર્વાહને માટે પસખા મારે છે. આવા આવક ક્ષેત્રની તરફ મુનિઓ અનાદર બતાવે—એ કેવી વાત કહેવાય? આવેસમયે ધર્મગુરૂઓએ વિચાર કરવો લેઈએ. સમવસરજી વગેરેની રચનાઓ અને વરણાઓ કરી ધર્મનો ઉદ્યોતને કરવાનો આ સમય નથી. જો કે એ કિંચા ધાર્મિક છે, ધર્મના ઉદ્યોતને કરનારી છે, તથાપિ લાભાલાભનો વિચાર કરવો, એ જૈનધર્મની પદ્ધતિ છે. આવકોની રિથિનિ નમળી હોય તો સમવસરજી વિગેરેની રચનાઓ અને વરણાઓ દીપતા નથી. તેની શોધા આવકો છે. સુવર્ણની કટીમેખલા ધારણ કરનારા સમૃદ્ધિવાન શેઠીઆઓથીજ સર્વ જાનના ઉત્સવો શોભે છે. મલિન વેષ પહેરી ડરનારા અને માંઝમાં આટલિકા ચસાવનારા દુર્બળ આવકોથી એ ઉત્સવો રંગાજાતા નથી.

તેમ વળી આ જૈનગુરુઓ આદ્યજ્ઞ શાસ્ત્રીઓના પગારને માટે આવકોના ધરમાંથી મોટી રકમો કઢાવે છે, એ પણ ધણુંજ અનુચિત છે. જૈન મુનિઓની પૂર્વ પદ્ધતિ કેવી ઉત્તમ હતી? તેઓ પોતાની જાતેજ સાધુઓને ભજાવના હતા. પડન, પાડન કરતું, એ તેમનું મુખ્ય કર્તવ્ય હતું. વાચના કરાવવી—એકામ ધણું પાવત્ર ગણાતું હતું: તેજ મુનિઓના સંતાનો અત્યારે આદ્યજ્ઞોને ગુરુપદ આપવા તૈયાર થયા છે, એ કેવું વિપરીત! પોને પ્રમાદને વશ થઈ પડ્યા રહે છે અને આદ્યજ્ઞોની પાસે શિષ્યોને અભ્યાસ કરાવે છે, આપું આકાષું કરી તેઓ આવકોના ધરમાંથી દ્રવ્યને ખરચાવે છે. આ પદ્ધતિ ધર્મીજ અધમ છે. સાધુઓએ તે વિષે વિચાર કરવો જોઈએ. તેમજ સુખ આવકોએ પણ વિચારવું જોઈએ. જે ધનાઢ્ય આવકો આદ્યજ્ઞ શાસ્ત્રીઓને મોટા પગાર આપી સાધુઓને ભજાવવા દ્રવ્ય આપે છે, તેઓ સાધુઓના પ્રમાદને ઉત્તેજન આપે છે. તેથી જ્યારે સાધુઓ પ્રમાદોચર પોતાના કર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ થઈ જાય છે, ત્યારે તેમને ઉત્તેજન આપનારા આવકો ખરેખરા દૂષિત બને છે.

આ પ્રમાણે વિચારી દીક્ષાકુમારીએ નિઃશ્વર કંઈ કે, આવા મુનિઓને માટે સુધારવા જોઈએ. પછી તે મહાદેવી અદરશ રૂપે નીચે પ્રમાણે એક ગાથા બોલ્યા—

સ્વંતિ ઇષ્ણાણમમોહ દ્રંસિણો,

તવેરયા સંજમ ઇજ્જવે ગુણે ।

ધુપાંતિ પાવાઈં પુરે કમાઈં,

નવાઈં પાવાઈં ન તે કરંતિ ॥ ૧ ॥

આ ગાથાનો ધ્વનિ સાંભળતાંજ તે બંને મુનિઓ ચમકી ગયા. તેઓએ બેઠા થઈ ચારે તરફ જોવા માંડ્યું, પણ કોઈ અજિત જોવામાં આવી નહોતો.

આ બંને મુનિઓમાં એક મુનિ વડિલ હતા અને બીજા લઘુ હતા. તેઓમાં જે લઘુ હતા, તે એક સારા અભ્યાસી હતા. તેન માટે જે શાસ્ત્રીઓ દાખલામાં આવ્યા હતા. તેણે સંસ્કૃત અને માગધી ભાષામાં સારી પ્રવૃત્તિ મેળવી હતી. તે મુનિ ઉપરની ગાથા સાંભ-

જાનાંજ તેનો અર્થ જાત્રી ગયા હતા. જ્યારે એ ધુનિનું કારણ જાણવામાં ન આવ્યું, ત્યારે તેઓ ધકું મુંઝાયા. તેવામાં તો દીક્ષાકુમારી પ્રવચન થકં ઉભા રહ્યા. તેમની પ્રભાચી ઉપામયની પવિત્ર ભૂમિમાં પ્રકાશ પડી રહ્યો. તેમને જોનાંજ તે ધુનિઓ સાનંદાકર્ષ થકં ગયા. દીક્ષાકુમારીએ ઉઠ્યા ધુનિથી કણ્ઠ, મુનિયા, ભવ પામરો નહીં. હું તમારા દરયાંજકરને દૂર કરવા આવી છું. વર્તમાનકાળે તમારી ઉપર ભારે ડાપા માર્યો છે. તમારી પાંચડ કેમ ઉપર અવસાપિંછી કાળે મારી ચલાઈ કરી છે. જેઓ આહુત ધર્મને અને સર્વ સંધને ઉદ્ધાર કરનારા શુદ્ધ ગુરુઓ કહેવાય છે, તેઓ જ્યારે કાળના પ્રભાવમાં સપડાઈ ગયા તો પછી આહુત ધર્મ અને સંધની રી રસ થવાની ! અરે અદ્યપિયારી સ્વાર્થી ધુનિઓ, તમે મારા સ્વરૂપને જોગખી. વિચાર કરો. હું ભારતવર્ષના જૈન ધુનિઓને પવિત્ર ક નારી દીક્ષાકુમારી છું. જો કે તમારા જેવા ધુનિઓમાં મારું પૂર્ણ સ્વરૂપ રહેલું નથી, તથાપિ મારા સિંગથી તમે જૈન પ્રમને પૂજનીય થઈ પડ્યા છો. તમે મારા જેવા તેવા સિંગને ધારણ કરી વિદ્યાગુ જૈન પ્રમને કોગ છો. તમારા જેવા વચ્ચે ધુનિઓને શિક્ષા કરવાને મારેજ મારો અવતાર છે. જો તમે તમારા ચારિત્ર પ્રમાણે નહીં વર્તો તો હું તમારા ઉપરથી મારા સિંગ સ્વરૂપને જોવી લઈશ, એટલે તમે યતોગ્રસ્તનોગ્રસ્ત થકં જશો.

દીક્ષાકુમારીના આવા વચન સાંભળી તે ધુનિઓ કંપાવમાન થઈ ગયા. તેમના હૃદયમાં દીક્ષાકુમારીનું સ્વરૂપ પ્રતિબિંબિત થઈ ગયું. તેમણે મંદધુનિથી કણ્ઠ, મહાદેવી, ક્ષમા કરો. અમે વર્તમાનકાળના દોષપાત પામર સાધુઓ છીએ. અમારું ચારિત્ર અમારા નિર્વાહનું સાધનરૂપ છે. હવેથી અમે અમારો ચારિત્રધર્મ બખવી જૈન જીવનની સાર્થકતા કરીશું. આજ મુઘીના અમારા અપરાધો ક્ષમા કરી અમને સન્માર્ગ બતાવો કે જે માર્ગે ચાલનાં અમને જરાપણ રખસના ન થાય.

દીક્ષાકુમારી—ક્ષમા કરવી, એ મારો ધર્મ અને સ્વભાવ છે. પણ મારી ક્ષમાને તમે ગરલાલ લો છો. આ વખતે મેં તમારા મુખની વાનો સાંભળી છે, તમારા તુચ્છ વિચારો જાણી મને ધણે ખેદ થાય છે. જમના દિગ્ગજારી અને પરાપકારી જૈન ધુનિઓના મુખમાંથી

કે દૃઢ્યમાંથી એવા સ્વર્ગી વિચારો પ્રગટ થવા ન જોઈએ.

આ વખતે તે મુનિઓના દૃઢ્યમાં ભારે ચિંતા થઈ પડી. તેઓ એ ચિંતાનું કે, સાંપ્રતકાળે જે વાત થતી હતી, તે વાત આ મહાદેવી-એ સાંભળી લાગે છે. અરે! એ તો ઘણું જ વિપરીત બન્યું. આયું ચિંતાથી તે મુનિઓ દીક્ષાદેવીના ચરણમાં વારંવાર પડવા લાગ્યા અને મિથ્યા કુટુંબ કરી એ મહાદેવીની પાસે ક્ષમાની ચાલના કરવા લાગ્યા.

મુનિઓ—મહામાતા, ક્ષમા કરો. અમારા ક્ષુદ્ર વિચારો તરફ લક્ષ આપશો નહીં. અમારા કુટુંબ કર્મોએ અમને દુરાચારમાં પ્રેર્યા છે. કર્મની સત્તા આગળ કોઈની શક્તિ ચાલતી નથી.

દીક્ષાકુમારી—મુનિઓ, તમને પશ્ચાત્તાપ થયેલો જાણ મને સંતોષ થાય છે. પશ્ચાત્તાપ કરવાથી સત્ત્વર મુક્તિલાભના ઉત્તમ માર્ગમાં આવી શકાય છે; હવે તમને અંતઃકુલ પુછવાનું છે કે, ઘોડા વખત પહેલાં તમે જે અદરશ ધ્યનિથી ગાથા સાંભળી હતી, તેનો અર્થ તમારા જીવનમાં આવ્યો છે ?

મોટામુનિ—હેતી, મારા જીવનમાં તેનો અર્થ આવ્યો નથી, પણ આ લઘુ મુનિએ તેનો અર્થ જાણ્યો હતો, કારણ કે તેણે સંસ્કૃત માર્ગથી વિગેરે આજં ભાષાનું સારું જ્ઞાન મેળવ્યું છે.

દીક્ષાકુમારી—જ્યારે તે મુનિ એવા પ્રવીણ હોય તો તે મારી ગાથાનો અર્થ સમજવા હશે.

મોટામુનિ—મહાદેવી, જો આપની કૃપા હોય તો તે આપને તેનો અર્થ કહી બતાવે.

દીક્ષાકુમારી—મારી કૃપા છે.

લઘુમુનિ—ધન માતા, આપ કૃપા કરી ફરીયાર તે ગાથા કહી સંભળાવો.

પછી દીક્ષાકુમારી તે ગાથા ઉંચે સ્વરે બોલ્યા. તે સાંભળી લઘુ મુનિ તેનો અર્થ નીચે પ્રમાણે કહેવા લાગ્યા—

“ માહ રહિત વસ્તુને જોનારા એવા મુનિઓ પોતાના આત્માને શોધે છે. સંયમ તથા સરંગનારૂપ ગુણ જેમાં રહેલા છે એવા તપનેરિ-પે તત્પર એવા મુનિઓ પોતાના પૂર્વ કર્મને ખપાવે છે અને નવા અ-ગુણ કર્મને કરવા નથી. ”

આ પ્રમાણે ગાથાનો રાખદાર્ય સાંભળી દીગ્ગજમારી બોલી—
 મુનિ, તમે ગાથાનો અર્થ નો ભરાખર કર્યો, પણ જોતેનો ભાવાર્થ સા-
 રીરીને સમજે તો તમારા ચારિત્રને ધણેજ લાભ થાય. જ્યારે તમે
 આપું અર્થ કરે તું ઉત્તમ જ્ઞાન ધરાવે છે, ત્યારે તમે સામાટે તેવા
 ઉત્તમ મર્યા વાંચના નથી? હે મુનિ, આનું નામજ પ્રમાદ છે. એવા
 પ્રમાદથી અનેક મુનિઓએ પાનાના જ્ઞાનને ઘૂંટા કયું છે, અને અનેક
 અનગારોએ તેનો દુરુપયોગ કર્યો છે. હે મુનિઓ, તેમાંપણ એટલું યા
 દ રાખવું કે, જે વાંચવું, તેનું ભરાખર મનન કરવું અને તેનું થવાની
 અથવા એમ કરવાની ભાવના ભાવવી. તમે જે ગાથાનો રાખદાર્ય ક-
 ર્યો, પણ તેનો ભાવાર્થ કરો છે! તેનો વિચાર કરના નથી. તે ગાથા-
 માં મુનિના ચારિત્રનો મહાપભાવ દર્શાવી આપ્યો છે. હે મુનિ, તમે
 જે વાર્તા કરના હતા, તે સાંભળી નેજ અને એ ગાથા સંકુરી હતી. તે
 ગાથામાં અમોહકદર્શી ૧૯૯ મોહ રહિત વસ્તુને જોનારા—એવું જે
 મુનિને વિશેષજ્ઞ આપ્યું છે, તે યથાર્થ છે. દરેક જૈન મુનિ નિર્મોહ
 વસ્તુને જોનારા હોવા જોઈએ. જે વસ્તુને યથાર્થપણે જુએ અને જા-
 ને તે નિર્મોહકદર્શી કહેવાય છે. હે મુનિ, તમારે તે ઉપરથી ધણુંજ
 સમજવાનું છે. કાપણ વસ્તુ ઉપર મોહ રાખવો ન જોઈએ. તેમજ
 કીર્તિની અપેક્ષા રાખવી નજોઈએ. તમારા મુખથી જે જે વાર્તા સાં-
 ભળ્યા હતી, તેમાં તમારો વસ્તુ મોહ જગાડ્યો આવે. હવેના વિનોદ
 થઈ આવકે ૧૧ પારે ૧૧ ધીરા હજાર રૂપીયાની મોટી રકમ ખર્ચાવી
 તમારે સારી જો મેળવવી હતી થઈના ઉદ્યોગને બાને સમો સરખાની
 રચના કરાવી અને મોટી મોટી પ્રભાવના કરાવી તમારે તમારીજ પ્ર-
 ભાવના કરાવવી હતી. હે મુનિઓ, વિચાર કરો. ત્યાંમુખી તમારામાં
 એવી મુદ્દટિ હોય ત્યાંમુખી તમે નિર્મોહકદર્શી કેમ કહેવાયો? મોટે
 તમારે એ વિશેષજ્ઞ યાદ રાખી સર્વદા અર્મોહકદર્શીયવું જોઈએ. એને
 મોટેજ એ દર્શકદર્શક સૂત્રની ગાથામાં “અમોહ દંસિણો” એ પણ
 મુકેલું છે.

મુનિઓ સંઘમ તથા સરજગતપ ગુરુરાગ્ય તપને વિષે તપર
 હોવા જોઈએ. આ વિશેષજ્ઞ પણ મુનિઓને ધણુંજ મનન કરવા પા-
 વ્ય છે. મુનિઓએ સર્વદા તપસ્યા કરવી જોઈએ. પણ તે તપસ્યા કરે
 ૧૧ ૪૦ ૧૧

તાં સંયમ તથા સરળતા રાખવી જોઈએ. જો સંયમ અને સરળતા મુલુ ન હોય તો તપસ્યા વ્યર્થ ગણાય છે. આજકાલ મુનિઓમાં એવી તપસ્યા જોવામાં આવતી નથી. ઘણાં તપસ્વીઓ સંયમ તથા સરળતા વગરના જોવામાં આવે છે. જો તપસ્વી મુનિઓ યથાર્થ સંયમ તથા સરળતાથી વર્તતા હોય તો તેઓ ચારિત્રનું મહાદ્રુગ સત્વર મેળવી શકે છે. તેને માટે તેજ ગાથામાં દર્શાવ્યું કે, અમોહદર્શી મુનિઓ આત્માને ખપાવે છે—એટલે શોધે છે. અર્થાત્ , અમોહદર્શી હોય તે આત્મસ્વરૂપને જોઈ શકે છે. અને જે મુનિઓ સંયમ તથા સરળતાવાળા તપમાં તત્પર રહે છે, તેઓ પોતાના પૂર્વકૃત પાપને દૂર કરે છે અને નવા પાપ કરતા નથી. “હું મુનિઓ, વિચાર કરો, અમોહદર્શી સંયમી, સરળ અને તપસ્વી મુનિઓ કેવું ઉત્તમ દ્રુગ મેળવે છે? જો તમે આજ ગાથાનું પારંપાર મનન કરશો તો તમારા પરિણામ સાદા થઈ જશે અને ધોરીવાર પહેલા તમારા મુખમાંથી જે ક્ષુદ્ર વિચારો પ્રગટ થતા હતા, તેવા વિચારો પુનઃ પ્રગટ નહીં થાય.

હું મુનિઓ, તમે હવે વિનાશ્યંદની લક્ષ્મી તરફ ઉપેક્ષા રાખો. અને વર્તમાનકાળને અનુસરી તમને જે ક્ષેત્ર ઉદ્ધાર કરવાને યોગ્ય લાગે, તેના ઉદ્ધાર કરવાનો તેને ઉપદેશ આપો. જો તમે તમારી કીર્તિ માટે તમારા માન માટે અને તમારી ભક્તિ માટે તેવી ઓઠી રૂઝખાંચીવી આવકની લક્ષ્મીનો દુરુપયોગ કરશો તો તમે તમારા કર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ થયેલા ગણાશો એટલુંજ નહિ પણ તમે જે અમોહદર્શી થવાનો હાથો કરો છો, તેમાં પણ નિષ્ફળ થશો.

દીક્ષાકુમારીના આ વચન સાંભળી તે સાધુઓ લાગત પામી ગયા અને તેમણે નમ્રતાથી દીક્ષાકુમારીને જણાવ્યું કે, હું ધર્મમાતા, આજથી અમે એવું કામ કરીશું નહીં. તમારી આગળ તેવું કામ ન કરવાની બાધા લેવાને અમે તૈયાર છીએ. હું મહેન્દરી, આપના ઉપદેશથી અમારા હૃદયમાં નિશ્ચય થયો છે કે, પ્રથમ દરેક મુનિએ ઉપદેશ આપીને આવક ક્ષેત્ર મુદ્ધારવું જોઈએ. સર્વ ક્ષેત્રોનો આધાર તે આવક ક્ષેત્ર છે. વ્યામુખી આવકો ઉત્તતિમાં આવશે નહિ, ત્યામુખી બીજા ક્ષેત્રોની ઉત્તતિ થવાની નથી. આવકક્ષેત્રની ઉત્તતિમાંજ બીજા ક્ષેત્રોની ઉત્તતિ રહેતી છે. હું મહેન્દરી, આપનો ઉપદેશ અમાર-

જાય, ત્યારે તેમને રાજા, મંત્રી, ક્ષત્રીય કે વ્યાજ્ઞલ આવી પુછે કે, મહારાજ, તમારો આચાર કેવો છે? ત્યારે તેણે પોતાનો આચાર કહેવો જોઈએ. તે આચાર આ છડા મહાચારકથા નામના અધ્યયનથી જાણી શકાય છે. ત્યારે કોઈ જ્ઞાન દર્શનથી યુક્ત, સંયમ અને તપમાં તત્પર તથા શાસ્ત્રમાં સંપન્ન એવા આચાર્ય સમોસર્થ હોય, ત્યારે રાજા વિગેરે તેની પાસે જઈ મુનિનો આચાર પુછે છે. તે લોકોને તે મહામુનિ પોતાનો શુદ્ધ આચાર દર્શાવે છે. તે શુદ્ધ આચાર દર્શાવનારા આચાર્યે બ્રાંતિ રહિત, ઈર્ષ્યોને અતનાર, સર્વ પ્રાણી માનવનું હિત કરનાર, શિષ્યાથી યુક્ત અને ધણા વિચક્ષણ હોય છે. તે આચાર્ય તે બાને ખુદેખુદનું કહી આપે છે કે તમે મારી પાસેથી મુનિઓનો આચાર સાંજો. તેમાં તે સ્પષ્ટ રીતે જણાવે છે કે, જે મુનિઓ ધર્મનું જ પ્રયોજનવાળા હોય અને જેઓ નિર્ઘ્રીય એટલે બાહ્ય તથા અંદરની મંથિએ રહિત હોય, તેવા મુનિઓનો આચાર અમે કહેવાના છીએ, કારણકે નેમનો આચાર જેવો તેવો નથી. તે આચાર કર્મરૂપ શત્રુઓને ભયંકર છે અને કાયર પુરુષોને પાશવો મુરકેલ છે. હું મુનિઓ, તમારો આચાર જેવો તેવો નથી. તમારો આચાર કર્મરૂપ શત્રુઓને ભયંકર છે. આ ઉપરથી તમારે ધણું સમજવાનું છે. આજકાલ જગતમાં તમારો આચાર સહેલો ધર્મ પડ્યો છે. પણ તે સહેલો નથી. તેને મારે સુગ્રમાં લખ્યું છે કે, ને આચાર “કુરુહિ દ્વિઘ્ન” એટલે દુરધર્મિન છે. સુર ગ્રંથોથી—કાયર પુરુષો ॥ તે પાળી શકાય તેવો નથી. હું મુનિઓ, તમે જેવા તેવા અપરીક્ષિત બાળકોને કે તરુણોને સાચર દીક્ષા આપી તે આચારમાં ભેટી દા છે, એ તમારું સાદુસ છે. અને તેથીજ આર્હતધર્મના મુરુઓ ધણે બાંને પ્રશસાવાળા બનતા નથી. તમારું ગૌરવ આચારમાંજ સહેલું છે અને તે ગૌરવથીજ તમે સર્વ ધર્મોમાં અગ્રસર પદવીને પામ્યા છો. તમારો આચાર બીજા કોઈપણ ધર્મીઓએ અનુકરણ કરી શકાયો નથી. તેને મારે મહાચાર કથા અધ્યયનમાં નીચે ૧૧ ગાથા લખેલી છે.

“અમન્ય પરિસં વૃષ્ટં, જં સોઽ પરમકૃષ્ટં ।

વિરુદ્ધદાણ જાદસ્મ ન જુઞ્મં ન જવિસ્મ” ॥ ૧ ॥

“જિનમત સિવાય આપીના મનોને વિષે એવો શુદ્ધ આચાર

કહેસો નથી. તે આચાર ળીજ મામાન્ય લોકને વિશે પરમ દુષ્કર છે. મોક્ષના રેતુરૂપ એવા મંથનને ભજનારા એવા જેન સાધુઓની પૂર્વે કોઈ તેવું થયું નથી અને ભવિષ્યમાં થવાનું નથી. "

હે મુનિઓ, વિચાર કરો. આ પવિત્ર ગાથા તમારા આચારને મારે કેવું લખે છે? એવો તમારો મુદ્ધ આચાર વર્તમાનકાળે કેવી સ્થિતિમાં છે, તમારા તેવા આચારની યોગ્યતા તમે પાતેજ ઓછી કહે છે. તેના બહુ માનને તમારા વર્તનથીજ મોટી દાનિ પોહોંચે છે.

તે મહાન્ આચાર્યે પ્રથમ તો અકાર સ્થાનકને મારેજ ધણું વિવેચન કરેલું છે. તેને મારે તે એટલે મુધી લખે છે કે, ભો મુનિ અકાર પાપસ્થાન માંદેથી એક સ્થાનનો આશ્રય કરી અપરાધ કરે તો તે પાતાના આચારથી બ્રહ્મ થઈ જાય છે. તેને મારે તે નીચેની ગાથા લખે છે.—

“દસ અદ્ય ગાણં જાઈ, વાસો વરજ્જડ ।

તત્ત્વ અક્ષરે ગાણે, નિર્ગવત્તાત્ત જસ્મદ્” ॥ ૧ ॥

“જે બાળક જેવો સાધુ અકાર પાપ સ્થાનનો આશ્રય કરી અપરાધી થાય છે, તે અકાર પાપસ્થાનો માંદેલા હરકોઈ એક સ્થાન માં વળે છે, તો નિર્મથપજાથી બ્રહ્મ થઈ જાય છે.”

હે મુનિઓ, આ ઉપરથી તમારે એ અકાર પાપસ્થાનોથી સર્વથા દૂર રહેવાનું છે, તે મહોપકારી આચાર્યે તે પ્રસંગે અકાર પાપ સ્થાનો દર્શાવ્યા છે—તેઓના નામ આ પ્રમાણે છે—

૧ પ્રાણાનિપાત (હિંસા) ૨ મૃપાવાદ, (અસત્ય ભાષણ) ૩ અદત્તાદાન (ચેારી) ૪ અઘ્રઘ્રાચર્ય (વિપથ સેવન,) ૫ પરિમહ, ૬ રાત્રિભોજન, ૭ પૃથ્વીકાય જીવની વિરોધતા, ૮ અપકાય જીવની વિરોધતા. ૯ નેજરકાય જીવની વિરોધતા, ૧૦ વાયુકાય જીવની વિરોધતા, ૧૧ વનરપાતકાય જીવની વિરોધતા, ૧૨ ત્રસકાય જીવની વિરોધતા, ૧૩ અકલ્પ—અનાચાર સત્તન— ૧૪ સ્ત્રીભોજન (સ્ત્રીસ્થના પાત્રને ઉપયોગ કરવો,) ૧૫ પર્વક (પતંગમાં મુકું. ૧૬ નિયત્યા (મુદ્ધ આસના ઉપર બેસવું) ૧૭ સનાન અને ૧૮ સોભા . શૃંગાર મરવો—એ અકાર પ્રકારના પાપસ્થાન છે. મુનિએ એ અકાર પાપ સ્થાનનો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ.

હું મુનિઓ, એ અદ્વાર સ્થાનને માટે મહાવીર સ્વામીએ જે વિવેચન કરેલું છે તે દર્શવૈકલિકસૂત્રમાં આવ્યાં મહાત્માએ દર્શાવેલું છે તે તમે એક ધ્યાનથી સાંભળજો.

પ્રથમ સાધુઓના જે છ મત કહેવાય છે, તે વિરૂદ્ધ જે પ્રવર્તન કરેલું, તે છ પાપસ્થાન ગણાય છે. પ્રથમ પ્રાણાતિયાન—એટલે અર્હિસા ન કરવી. આલોકને વિષે જેટલા ત્રસ અને સ્થાવર હોય છે, તે હોવાને પ્રમાદ કરી હજુવા નહીં બીજાની પાસે હજાવવા નહિ. તેમજ તેમાં અનુભાદન કરેલું નહિ. તે અર્હિસા ન કરવાનું કારણ દર્શવૈકલિકસૂત્રમાં દર્શાવેલું છે—

“સત્ત્વે જીવાવિ ર્ચ્છંતિ, જીવિષં ન મરિજ્જિષં ।

તમ્હા પાણિવહં ઘોરં, નિર્ગંથા વજ્જયંતિણં” ॥ ૧ ॥

“સર્વ હોયે અવગતે ઇચ્છે છે, મરવાને ઇચ્છતા નથી; તેથી નિર્ગંથ સાધુઓએ ઘોર એવી અર્હિસા વર્જવી. ”

હું મુનિઓ, બીજું પાપસ્થાન મૃધાવાદ છે. સાધુઓએ કદિપણ અસત્ય વચન બોલેલું ન જોડ્યે. પોતાને તથા પરને અર્થ, કોપથી અને ભયથી સાધુઓએ અસત્ય વચન બોલેલું નહીં. આ લોકમાં મૃધાવાદ ધણો નિદિત ગણાય છે, તેમજ તે મનુષ્યોને અવિદ્યારથ છે એટલે વિદ્યાસ કરવા લાયક નથી.

ત્રીજું પાપસ્થાન અદતાદાન—ચોરી છે. ચેનન કે અચેનન કોઈપણ પદાર્થ સાધુએ આપ્યા વિના લેવો નહિ. પવિત્ર મુનિઓ માથા વિના હાંન શોધવાની સગીપણુ લેના નથી.

ચોથું પાપસ્થાન અશ્વસ્થય છે. એ વિષે મુનિઓએ ધણુંજ સાવધાન લેવાનું છે. અશ્વસ્થ નહીં રાખનારો નિત્ય તન્કાગ પોતાના ચારિત્રી બ્રહ્મચર્ય જાય છે. અને ઘોર દુર્ગોતમાં પડે છે. તેને માટે એ મહાસૂત્રમાં નીચેની ગાથા લખે છે. તે સર્વ યુવાન સાધુઓને સદા સ્મરણીય છે.

“મુલ્લમેય મહમ્મસ, મહાદોસ સમુસ્સપં ।

તમ્હા મેઢુણ સંમગ્ગં, નિર્ગંથા વજ્જયંતિણં”

“મૈથુનનો જે અંશમાં, તે અંશમાં મૃગ છે અને મિથુન સ્થાન છે. તેથી નિર્ધાર મુનિઓ તે વજવો.”

હું મુનિઓ, તે પછી પરિમદ રાખવો એ પાંચમું પાપસ્થાન છે. વર્તમાનકાળે મુનિઓએ પાંચમા પાપસ્થાનમાં વિશેષ લપાયા છે. ખાસ છે. તેથી તમારે આ વાત વિશેષ લક્ષમાં રાખવાની છે. દરેક પૌરણિક મદામ્યમાં તેને મારે ધનું લખ્યું છે. તે લખે છે, કે જે મુનિઓ કો મદારીર રવાનીના વચનમાં નખર રહેનારા હોય, તેઓ તે સચર. તેલ અને ધી પત્ર એક રાત્રિ પાસે રાખવાને હુલ્લા નથી. તેવી વસ્તુઓ એક રાત્રિ પાસે રાખવી—એ પરિમદ ગણાય છે. તે જીજી શી વાત કરવી? તેવી વસ્તુ પાસે રાખવાથી શું થાય છે? તેને મારે દરવેકાંકિતમૂત્ર નીચીની રમરબીય માથા કાઢે છે.

“સોદક્ષમં મણુવામે, ક્ષને છન્નવ રાયચિ ।

ત્રેસિદ્ધા સન્નિદિં કામે, ગિદ્ધી વજ્જણ નમં ॥ ૧ ॥

“જે તેવી કાંઈ પત્ર વસ્તુ પાસે જામેલી રાખવી. તે ચારિત્રને વિગ્ર કરનાર કામ કપાયનો મદિમા છે. એમ હું માનું છું. જો એવો થીવી વસ્તુ પત્ર સાધુપાસે રાખવાની ઇચ્છા રાખે તો તે સાધુ હૃદય બળવો. પ્રવચન લીધેલા બળવો નહિ.”

— હું મુનિઓ, પરિમદને મારે આ પ્રમાણે કહ્યું છે, છતાં વર્તમાનકાળે મુનિઓ, વજ્રાના પાટલા બાંધે છે, પુસ્તકોના, પુસ્તકો અને જીજી સામગ્રીના મારો સંમદ કરે છે. કેટલાએક ઉપાસકમાં તો સાધુઓના નામથી અંકિત કરી મિથુન મિથુન કપારો રાખવામાં આવે છે. મિથુનમી પેટીઓ મુકવામાં આવે છે. એ કેવો અનાયાર? શુદ્ધ ચારિત્રધારી મુનિઓએ તે વિષે બહુ વિચાર કરવાનો છે. જો તેમણે પોતાના ચારિત્રની રક્ષા કરવી હોય અને વધારે સચમ પાગવો હોય તો તેમણે દરેક પત્ર પરિમદ રાખવો ન જોઈએ. સચમની લખત પાગવાને મારે મુનિઓ ચાલપદારિવરા, બોજન મારે પાગ, એક કાંતન અને રમેદરજી—એકાવાનાજ રાખવા જોઈએ. —એકી વસ્તુઓ રાખવાથી પરિમદ કહેવાને નથી. કારણકે, જે જીજી વિશેષ પાતાં વર વિગેરેની ઉપર મૂર્છા રાખવી, તેનું નામજ પરિમદ કહેવાય છે. ”

મુનિઓ વસ્તુ તત્ત્વને યથાર્થ રીતે જાણે છે, તેઓ રજેદુરણ વગેરે પરિમલ કે જે છકાય જવની રક્ષા માટે છે, તેની ઉપર પાનાની મમતા રાખતા નથી. હું અનગારો, આવો તમારો પવિત્ર આચાર છે, કે જે આચાર ભારતવર્ષની આર્યપ્રજામાં પ્રસાસનીય છે. તે તરફ તમે કદિપત્ય દુર્લેષ રાખશો નહિ.

હું રાત્રિભોજન પાપસ્થાન છે. તેને માટે સાધુઓએ સાવધાન રહી તે મન પાળવું જોઈએ. જો કે સાધુઓને તો એક ભુખ કરવું ઉત્તમ છે અને તેને માટે દશ વૈકલ્પિક સૂત્રમાં લખ્યું છે કે,—

“જાય સ્વજ્ઞા સમા વિત્તી,

“एगजंतं च जोग्रहं”

“સાધુએ એક વાર જમવું, તે વૃત્તિ સંવર્ધકમાન છે.”

હું મુનિઓ, આજકાલ તો પ્રાણકાળે આ દુષ્કાળે પીનારા, મધ્યાન્હકાળે પરિપૂર્ણ આહાર કરનારા અને સાયંકાળે પણ પૂર્ણ આહાર કરનારા મુનિઓ ધન્યાં છે. તે શિયાવ તેઓ અકાળે પણ આહારને માટે ફરે છે. આવા મુનિઓનું ચારિત્ર કદિપત્ય પ્રસાસનીય ગણાતું નથી. તેઓ સંવર્ધના આરાધક ધરાવે જડે સંવર્ધના વિરાધક થાય છે. કેટલાએક તો જાણે આહારને માટે જ દીક્ષિત થયા હોય, તેમ વૃદ્ધરથ આવકોના ધરમાંથી વિવિધ જાનના આહાર ભોજ્ય કરે છે. શારીરિક મુખને માટે મન ગમતા ભક્ત્ય પદાર્થોને શોધ્યા કરે છે. તેવા અનગારો આત્મજીવનને ચારિત્ર ધર્મથી જાણ કરી પાળના આત્માને અધોગતિ નો પાત્ર બનાવે છે.

હું મુનિઓ, છકાય જવની વિરાધના કરવીને બીજા ૭ પાપ સ્થાન છે. ચારિત્રધારી મુનિએ એ જોયે પાપસ્થાનમાંથી દૂર રહેવું જોઈ એ. એ નિયમ જીવજીવ ગુપ્તી રાખવાનો છે. જે કામ કરતાં છકાય જવની વિરાધના થાય, તે કામ સંવર્ધધારી મુનિઓએ કરવું કરાવવું નહિ અને કરતા રોકાય તેને અનુનાદવું નહિ. એકંદરે તે બધા મગોને આર પાપસ્થાન કહેવામાં આવ્યા.

તેરવું અકલ્પ — પાપસ્થાન છે. પિંડ, શય્યા, વસ્ત્ર, અને પાત્ર આદિ જે કલ્પના હોય. તેનાથી એકે એક અકલ્પના લેવા નહિ.

એ તે અકલ્પના અદુલ્લ કરે તો તેથી તેને મહાદોષ લાગે છે. તેને માત્ર સાધિકાસિક સૂત્રમાં નીચેની ગાથા આપેલી છે—

“જે નિઝાગં યમાપંતિ, કીઝમુદેસિ આહમં ।

વહં તે સમણાચરંતિ, દુષ્ટવચં મહેસિણા ॥”

“જે દ્રવ્ય સિંગી સાધુ નિમગ્નિયા પિંડને મહુલ કરે છે એટલે કે પહે પ્રથમથી આમંત્રણ કરી રાખેલા પિંડને મહુલ કરે છે, તેમજ વીર કરેલા સાધુને ઉદ્દેશીને કરેલા એવા અદ્વારને અદુલ્લ કરે તે સાધુ એ પાકાય જીવના વધને અનુભવે છે” એમ તીર્થકરે કહેલું છે.

‘ચોદમુ’ પાપસ્થાન સાધુને શુદ્ધસ્થના પાત્રમાં જન્મવાનું છે. પછી સાધુએ શુદ્ધસ્થના કાંસાના પાત્રોમાં કલ્પિત જન્મવું નહીં તેમજ બીજા ધાતુ પાત્રોમાં તથા મૃતિકાપાત્રોમાં પણ જન્મ નહિ. કારણકે, તેવા પાત્રોમાં જન્મવાથી અનેક જાતના દોષ ઉત્પન્ન થાય છે. તેવા ઉત્તમ પાત્રોને ધોવાપડે છે અને તેથી ધોવાણુ વિગેરેથી પુને અનેક જાતના દોષ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમજ પછી શુદ્ધસ્થના પાત્રમાં જન્મવાથી સાધુના સંયમનો ભંગ થાય છે.

ઉચ્ચી જાતના પત્રંગ, દોડીયા વગેરેમાં મુખ, તે પંનરમુ પાપસ્થાન કહેવાય છે. પત્રંગ, દોડીઓ, ખાલો, માંચા, સંગામાં વિગેરે શુદ્ધસ્થને ચોલ્ય એવા પદાર્થો સાધુએ પોતાના ઉપયોગમાં લેવા ન જોઈએ. તેની ઉપર મુખ કે એસવું નહિ. તેમ કરવાથી સાધુએ દુઃખ વિદ્યારી થઈ જાય છે. તે છતાં અપરાધ રૂપે કદિ કોઈ પ્રસંગે ઉપર એસવાનું આવી જાય તો તેને સારી રીતે પરીક્ષેદવા જોઈએ. પણ તેવા પદાર્થોની પરી ક્ષેદણા થઈ શકતી નથી. તેથીજ તે પદાર્થો સાધુને સર્વથા ત્યાગ્ય છે.

‘સોગમુ’ નિષ્કાયા નામે પાપસ્થાન છે. નિષ્કાયાનો અર્થ એસવું થાય છે. સાધુએ બીજે કોઈ દેશાંતે જઈને એમવું ન જોઈએ. એ શુદ્ધસ્થને પર ધોવાયરીએ મહેલ દોષ તો તેણે ત્યાં જઈ એસવું નહીં. શુદ્ધસ્થને પર એસવાથી સોગમની આરંભ પદ્ધતિ થાય છે અને તે અશર્યનો ભંગ થાય છે. તેમજ કરના કુદ્ધ બીજાના પરિચય તેઓ કદિ આધારકર્મી કરે તો સાધુના સંયમનો નારા થઈ જાય છે.

મુનિઓ, આ વાત તમારે ધણીજ ધ્યાનમાં રાખવાની છે. વર્તમાનકાળે કેટલાએક સાધુઓ ગૃહસ્થાના કુટુંબીઓ સાથે હજારા મળતા એવામાં આવે છે. કેટલાએક મુનિઓ ગૃહસ્થાની સ્ત્રીઓની સાથે વાતચીત કરે છે અને “ફાળીયા શું કરે છે?” એવા મધુર શબ્દોથી તેમની તરફ રેતેહ બતાવે છે—આ પદ્ધતિ ધણીજ નહારી છે. સંયમધારી મુનિઓએ કદિપણ એવી નહારી પદ્ધતિ ન રાખવી જોઈએ. તેને માટે દરાયેકાલિક સૂત્રમાં નીચેની ગાથા આપેલી છે, તે સર્વ સાધુઓએ સદા સ્મરણમાં રાખવા યોગ્ય છે—

“અગુત્તી યંત ચેરમ્મ, ફંયીઓ વા વિસંકળં ।

કુસીજ્ઞ વટ્ટણં ઝાણં દૂરઓ પરિવજ્ઞપ્ ॥ ”

“ગૃસ્થને ધેર પરિચય રાખવાથી સાધુના પ્રહાર્યર્થનો નાશ થાય છે અને સ્ત્રીઓના પરિચયથી શકા થાય છે, તેથી કુટુંબીઓને વધારનારા તેવા સ્થાનને સાધુએ દૂરથી વગર જોઈએ.”

હવે મુનિઓ, તરણ વચના સાધુએ તો આ વિશે ધણીજ સાવધાની રાખવાની છે. જે કુદ, તપસ્વી ગેાળી મુનિ હોય તે કદિ ગૃહસ્થને ધેર વિશ્રાંતિ માટે બેસે તો હરકત નથી, પણ તે શિવાયના બીજા સાધુઓએ બાહ્ય સાવચેત રહેવાનું છે.

નવનમું પાપન્યાન સાધુને સેનાન કરવાનું... જે જંદુરસ સાધુ સ્નાન કરવાની ઇચ્છા કરે તો તે પાનાના આવચારથી બ્રહ્મ ધ્યેસે મન થાય. જો જાનકી સ્નાન બેઠાં રહેને અલંકારકર છે. તેમજ સેનાન કરવાથી નદીના મન નિભતા અને જલના મુકેમ છોવાની વિશાળતા થાય. તે સ્નાન બેસેને આ ન કોઈપણ મુનિધીપદાર્થનું મર્દન થાય. કોઈ જ ન કંઈ જોઈએ, કોઈનું એ બધા ચિકારી પદાર્થો દૂર રાખા બેસવાની સાધુના આજ્ઞાને દૃષ્ટિ કરે.

આજ્ઞા ના બાળાના સાધુના... નવમી સાધુએ કેલ્પિત મન રાજાના મર્દનનું મુનિધીપદાર્થ કંઈ જ ન જોઈએ. સાગની, નખની... જાનકીના આવા સાધુના કંઈ નહવું.

જો મુનિ તો જાનકીના સાધુના કંઈ જોઈએ. મુનિઓ, બનિ વેગમાં પાન... નાના નાના મર્દનનું મુનિધીપદાર્થ કંઈ જ ન જોઈએ. સાગની, નખની... જાનકીના આવા સાધુના કંઈ નહવું.

રૂ રૂપરૂપ દેખાવ નેવા ઉપાયો કરે છે. હે મુનિઓ, આ ખરેખર અનાચાર છે. તે જૈનધર્મના પવિત્ર ગુરુઓએ આચરવા યોગ્ય નથી તે આચરણ આપણા પવિત્ર જૈનધર્મની હીનતા કરાવે છે. એટલુંજ નહીં પણ તેઓ તેવો અસાધ્યાર આચરનારા જૈનમુનિઓ આત્માની દુર્ગતિ ધાવે છે. તેને મારે દર્શવૈકાલિક સ્વર્ગમાં નથી પ્રમાણે જાય છે—

“વિનુભારતિદ્વાં નિરત્ત્વં. વચ્ચં વંચં નિરત્ત્વં ।

સંગાત્સાપરે ઘોરે, જૈણં પદં વૃક્તરે ” ॥

“મુનિ શરીરને શોભાવા નિમિત્તે એવું સ્ત્રીકૃત્ત્વ કર્મ બાંધે છે જેથી તે આ દુસ્સર એવા ઘોર મંચાર સાગરમાં પડે છે. ”

એ મહાસુત્રનું આ વચન ખરેખર આત્માર્થી જૈન સાધુને મન કરવા નેણું છે. શુદ્ધ જૈનમુનિ પોતાના કલ્યાણને મારે કદિપણ દુઃશાસ્ત્રને એવળા નથી.

હે મુનિઓ, આપ્રમાણે અશરૂપાપરધાનનેમારે દર્શવૈકાલિક સ્વર્ગ કરેણું છે, તે તમે ધ્યાનમાં રાખજો. અને તે પ્રમાણે વર્તી તમારા નિવૃત્તિને નિર્દોષ રાખજો. તમારા દૃષ્ટના પરિણામ મારા થયેલા મને સતોષ ધાવે છે. અને હું આશા રાખું છું કે, તમે ધરી પડો તે કૃતિકાદેવ કરતા હતા, તેવા કૃતિકાદેવ હવે કદિપણ કરશે નહિ. પણ સ કરીને મારે એટલુંજ કરેવાનું છે કે, સર્વ જૈનોનું પ્રથમ આજ્ઞા બન જે આવક ફેરવે, તેને મુશારવા પ્રયત્ન કરજો અને વિનેદાર શુભ ખાને અર્પણ કરેલી દ્રવ્યની મોટી રકમ કોઈ શુભ અને ઉચી યોગી કાર્યમાં વપરાય તેવો તેને ઉપદેશ આપજો. હવે હું અહીં બીજે સ્થળે જવાની ઈચ્છા રાખું છું.

વીશ્વાકુમારીના આવા વચન સાંભળી તે મુનિઓ વિનયથી કહ્યા—મહાનુભાવા, આપે દર્શવૈકાલિક મૂલના છડા અપેક્ષાને પદેશ આપી અમારી ઉપર મોટો ઉપકાર કર્યો છે. એટલુંજ નહીં પણ અમને ચારિત્રથી ભરત થતાં બચાવ્યા છે. જે અવધરે આવી આપે અમને સ્વધર્મમાં ઝાંચત કર્યા હોય તો અમે કૃતિચારમાં દોષક જાત અને તેથી મદા પના બોડના થઈ પડત. હે ધર્મમાતા, હવે આપના ઉપદેશ

માણે ચાલીશું અને દશવૈકાલિક સૂચનું અધ્યયન કરી સર્વદા તેનું જ મનન કર્યું કરીશું. વડી આપે આપેલી સૂચનાં પ્રમાણે આવકક્ષેત્રની ઉન્નતિ કરવામાં સર્વદા તપ્પર રહીશું. હવે આપ કૃપા કરી કોઈ બીજા વિષય ઉપર ઉપદેશ આપો અને અમારા ચારિત્ર જીવનનું ધોષણ કરો.

મુનિઓની આવી ચાણી સાંભળી દીક્ષાકુમારી દયા લાવી બોલી—મુનિઓ, તમારા ગુભ પરિણામ જોઈ હું પ્રસન્ન થઈ છું. હવે તમે ગુદ્ધ વૃત્તિથી ચારિત્ર ધર્મમાં પ્રવર્તો અને સમવૃત્તિ રાખી ભવિષ્યનને પ્રતિબોધ કરો. આટલું કહેતાંજ તે ત્રિવિધેભય મદારી વી વિમુક્તી જેમ અદૃશ્ય થઈ ગઈ. મુનિઓ સંજ્ઞાન થઈ તેની મનોહર મુક્તિને ચારે તરફ ઘેરાવવા લાગ્યા. પણ એ દિવ્ય નેત્રરિવની મુક્તિ તેમના જોરામાં આવી નહીં દીક્ષાકુમારીના દિવ્ય નેત્રથી પ્રકાશમાન થયેલી ઉત્પાદ્યની ભૂમિ પાછી અધકારમય થઈ ગઈ.

દીક્ષાકુમારી અદૃશ્ય થયા પછી તે જ તે મુનિઓ પોતાના હૃદયમાં ઉત્તમ ભાવના ભાવવા લાગ્યા અને પોતાના મહિત પરિણામને માંડે પશ્ચાત્તાપ કરી ચારિત્રનના ગુદ્ધ માંડે તે અવસ્થામાં ગળાનો નિઃશ્વસ કરવા લાગ્યા.

તે મુનિઓ પોતા પોતાના હૃદયમાં નિઃશ્વસ લાગ્યા ત્યારે આપણે અંધારના આગ કરી ચારિત્ર નેત્રના તરંગના માંડેના અગ્નિના કંપો, તે છતાં ગુદ્ધ હૃદયથી તો આ અવસ્થા ન કરી શકે તો રહી કેમકે અપ્રથમ તરફ જ નેત્રી હવે નિઃશ્વસ કરી ચારિત્રના અંધારના કંપથી અને પ્રાપ્ત થઈને આ મુક્તિ અવસ્થા ન કરી શકે તો રહી કેમકે તેથી આ આત્માનું કંપના રવાણ. આટલું જ નહીં તમારા પાછી આત્મભાવન કરવાના તરંગ થયા હતા.

પ્રવાસ ૭ મો.

કે સુંદર નગરમાં આન દોસવ થતો હતો. આ બાજુથી તે વૃદ્ધ મુખી જનપ્રજામાં ઉમંગનો રંગ પ્રસરી રહ્યો હતો. સર્વના મુખ ઉપર આનંદના અંકુર ફૂટી રહ્યા હતા. આવકા અને આવિકાઓ બાજુ મહિત નવરંગિન વસ્ત્રો ધારણ કરી મેણી બધે નીકળતા હતા. આગળ વિવિધ વાણિજી વાજતા હતા. વાણિજી અને આવિકાઓના મધુર ગીતનો પ્રતિધ્વનિ ગગનને ગમતો હતો.

આ વખતે દીક્ષાકૃમારી તે નગરમાં આવી ચડી. એ મહોત્સવ જોવાના કાળકાળો મહાદેવી અદરશ થઈ તે રથાને આવી. તેવામાં ચાર પાંચ મુનિઓનું એકે દોશું તેના જોવામાં આવ્યું. તે વાણિજીના નાદ માધે ચાલતા આવકા આવિકાના સમની વચ્ચે ચાલતું હતું. તે દેખાવ જોઈ દીક્ષાકૃમારીએ અનુમાન કર્યું કે, કોઈ આ મુનિઓનો નગર પ્રવેશનો મહોત્સવ સાંભળે છે. તે અનુમાન સત્ય હતું. કોઈ પ્રતિજ્ઞિત વિદ્વાન મુનિઓએ તે નગરમાં ચાલુમાં રહેને મારે પ્રવેશ કર્યો હતો. તેથી તે નગરની મર્વ જનપ્રજાએ ઉત્સાહથી તેમાં બાગ લીધા હતા.

દીક્ષાકૃમારી આ દેખાવ જોતી જોતી તેમની પાછળ આકાશ માનં ચાલી. માર્ગમાં ઉપામય આ યો. અદરશ તે મુનિઓએ તેમાં પ્રવેશ કર્યો. સર્વ જનપ્રજા આદીશ્વર પ્રભુની જય બોલાવી તે મુનિઓની આસપાસ વોંટાઈ વળી. મુનિઓ વ્યાખ્યાનશાળામાં આવ્યે હતા. તેઓમાં લે મુખ્ય ગુરુ હતા. તેમનું લોકોને નાંધે પ્રમાણે પર્વો પોરણ આવ્યો—હું આવ્યો. આ જગતમાં પર્વ આરાધવો—એમાં

મનુષ્ય જન્મની સાચી કલા છે. મનુષ્ય જન્મરૂપી વિંતામણિ મળેજ દુર્લભ છે. મેંકડો પુણ્ય કરી મુખ કર્મના બાધ થતા હોય, ત્યારેજ એવિતામણિનો યોગ થાયછે. તેથી વરેક મનુષ્ય પ્રાણીએ પર્મની આરાધના કરી જોડો. એ પર્મની પ્રાપ્તિ શુદ્ધ મુરતી થાય છે, તેથી વરેક આપડે શુદ્ધ મુરતી મેળા ભજિ કરવી જોઈએ. શુદ્ધ મુરતી મેળા ભજિ કરવાથી અનેક પ્રકારના સાધ થાય છે. એવા શુદ્ધ મુરતી પરે બરા પરોપકારી માન્યા છે અને તેઓ આ મંસાર સાગરમાંથી ભક્તિપ્રાણીને તાગનારા છે. હે આપડો, એવી તમારે જે પર્મની આરાધના કરી હોયનો પ્રથમ શુદ્ધ મુરતો આશ્રય કર્યો. જે કંચન કામિનીના ત્યાગી હોય, પરીપાદને સમુલ કરનારા હોય, પરોપકાર કન્યામંત્રનાર હોય, વશમર્મને પાલન કરનારા હોય, આગમના જાણ હોય, પણ મહા મલના પાળનારા હોય અને મુનિ પર્મને તત્ત્વનારા તથા તે પ્રમાણે પર્મનારા હોય. તે શુદ્ધ મુરત કહેવાય છે. તેવા શુદ્ધ મુરતી મેળા ભજિ કરવાથી આગમજન્મની સાધ કરા થાય છે.

વિનયથી ઉતર આવ્યો, મહારાજ, હું તપાગચ્છનો આવક છું. હું મોટો ધનાઢ્ય નથી, પણ દરેક વિદ્વાન જૈનગુરુની ભક્તિ કરવાની ઇચ્છાવાળો છું. કોઈ પણ જૈનધર્મના શુદ્ધ ગુરુ વિદ્વાન અને નિર્ભય ચરિત્રને ધારણ કરનારા હોય તો તેમની સેવાભક્તિ કરવાને અને તેના મુખનો વાણી મેળવ કરવાને મારું હૃદય સદા અલિસાધી રહે છે. માં કોઈ જાનના ગચ્છનો કે સંઘગ્રાનો ભેદ હું રાખતો નથી. સર્વે ગચ્છના જન મુનિઓ મહાવીર પ્રભુના પરિવારના છે અને શુદ્ધ મુનિઓની પરંપરાના ક્રમથી આવેલા છે.

તે આવકના આ વચનો તે વરિષ્ઠ મુનિને રૂચ્યા નહીં. તેના પક્ષ-પાતી હૃદયમાં દ્વેષામિ પ્રજ્વલિત થઈ ગયો. તે મુનિ કોપાતુર થઈને બોલ્યા—અરે આ કોઈ અધમ આવક લાગે છે. પોતાના ગચ્છની નિંદા કરનારા અને પદ્મગચ્છને ચાહનારા આવા આવકને સંધની બહાર ક-રવો જોઈએ. આ કોઈ આવક નથી પણ આવશભાસ છે અથવા મિ-થ્યાત્વી છે. આવા આવકને તપાગચ્છના ઉપાસ્યમાં દાખલ કરવા ન જોઈએ.

વરિષ્ઠ મુનિના આવા તિરસ્કાર ભરેલા વચન સાંભળી, તે આવ-કના મનમાં ધલોળ ખેદ થયો. તેણે વિનયથી જણાવ્યું, “મહારાજ, આપ દયાળુ થઈ મારો ઉપર આવો મોખ કરો છો, તે આપને ઘટે નહીં. આપ એક જનધર્મના ઉપદેશક ગુરુ છો. આપને સર્વદા સમાનવૃત્તિ રાખવી જોઈએ. સમભાવ રાખવો—એ આપના ચારિત્રનું ફળ છે. ગચ્છ કે સંઘગ્રાનો ભેદ રાખી રાગદ્વેષ કરનારા મુનિઓનું ચારિત્ર ઉત્તમ ગણાતું નથી.” આદત્તા રાખે. સાંભળતાંજ તે મુનિને અગ્નિમાં પી હોમ્યાની જેમ વધારે કોષ થઈ આવ્યો. તેમણે ઉંચે રવરે કહ્યું, અરે મૂઠ આવકો, કેમ બાંસતો નથી! આ અધમ આવકને અદ્વિધી કાઢી મુકો. તે તપાગચ્છનો થઈને ખડગર ગચ્છની પ્રશંસા કરે છે, આથી તે પોતાના ગચ્છનો દેખી છે. આ આવકને એકદમ ગચ્છથી દૂર કરો. બે તેને ગચ્છની તહાર નહોં કરો તો ખડગર ગચ્છના સાકુઓ આ ગામમાં આવ્યા કરશે. તેઓ આવી ચાતુર્માસ્ય કરી પોતાની રાતા વધારે જ-માવશે અને છેવટે તેઓ પોતાનો સમાચારી પ્રવર્તાવશે એટલે આપણાં તપાગચ્છને મોટી હાનિ થશે, મારે આ આવકને સત્તર સંધ બહાર

મુકો. આ વખતે એક સંઘનો આગેવાન ઉભો થઈને બોલ્યો—મહારાજ, જોને તમે સંઘની બહાર મુકવા કહો છો, તે આવક આ નગરના સંઘના એક આગેવાનના કુટુંબનો છે. તેના પિતાએ આ સંઘ ઉપર મોટો ઉપકાર કર્યો છે. આ શહેરમાં દેરાચર અને આ ઉપાશ્રય તેના પિતાનાજ કરાવેલા છે. અત્યારે આ આવક સાધારણ સ્થિતિમાં આવી ગયેલ છે, તથાપિ હુમ્મુ તેના ઘરમાં આહુત ધર્મની ઉપાસના સારી થાય છે. તેનું બધું કુટુંબ ધર્મી કુટુંબ ગણાય છે. કોઈ પણ સાધુ, સાધ્વી આપે તેની વૈયાવચ્ચ કરવામાં તેનું કુટુંબ આગળ પડે છે. તે પાતે ધણી પવિત્ર માણસ છે. ગચ્છનો કે સંઘાડનો ભેદ રાખ્યાશિવાય, તે દરેક જૈન મુનિને માન આપે છે, તેમની વૈયાવચ્ચ કરે છે અને તેમનો ઉપદેશ સાંભળી હૃદયમાં આનંદિત થાય છે. એવા તે પવિત્ર માણસનું આપે અપમાન કરવું ન જોઈએ. આ બધો સંઘ તેના ઉપર પ્રસન્ન છે.

તે શ્રદ્ધરથના આવા વચન સાંભળીને પણ વારણ મુનિ શાંત થયા નહીં. તે પુનઃ ઉચ્ચે સ્વરે બોલ્યા—અરે આવક, તું વળી કોઈ તેના પક્ષપાતી લાગે છે, અને તેથીજ તુ આ અંધમ આવકને મદદગાર થવા બોલ્યો છે. પણ અમારી આગળ તારું કાંઈ પણ ચાલવાનું નથી. અમારે કોઈના બાપની પરવા નથી. અમારે તો જ્યાં જઈએ, ત્યાં આધુજ છે. ધણાં દેવોના આવકો અમારે માટે પ્રાર્થના કર્યા કરે છે. તેથી તારે વધારે બોલવાની જરૂર નથી.

તેવામાં તે વરિષ્ઠ મુનિના શિષ્યો બોલી કહ્યા. અરે વલ્લિકો, તમે શું સમજો છો ? અમારા ગુરૂની સામે શું બોલો છો ? તમં એમ માનો છો કે, અમે મોટો પ્રવેશોત્સવ કર્યો, તેથી મહારાજ ખુશ થઈ રહ્યાજ નથી પણ અમે દબાઈએ તેવા નથી. તમારા કરતાં બીજે સ્થળે અમારા ગુરૂને ઘડુ માન મળ્યું છે તમારાથી અમણા વરપોડા સાથે અમારા મહારાજનું સામેયું થયું છે. હે વલ્લિકો, તમારે અમારા મહારાજની સામે એક શબ્દ પણ બોલવો નહિ. જ્યાંમુઘી અમે અહીં રહીએ, ત્યાંમુઘી બીજા ગચ્છના કે સંઘાડના કોઈપણ સાધુને તમારે માન આપવું નહિ. અમારા મહારાજ અહીં વિચમાન હોય અને તમં બે બીજા કેહ સાધુને માન આપો તો તેમની હીનજા થાય, માટે આ વિષે કોઈએ બોલવું નહિ, તેમ વિચાર કરવો નહિ.

તે રાધુના આવા વચન સાંભળી તે આરોગ વિચારમાં પડ્યાં. કેટલાએકે તે મહારાજને મારે હાથે વિચાર જાહેર લાખ્યા. કેટલાએકે કના દૃષ્ટ દુઃખાયા અને કેટલાએક તે દૃષ્ટમાં સાધુ તરફ અભાવ લાવી ત્યાંથી આડી જવાનો વિચાર કરવા લાખ્યા.

આ વખતે એક આવક દાડને આવ્યો, તેણે સર્વની સમક્ષ ઊંચે સ્વરે કહ્યું, બાહ્યો, વધામણી છે. ચાંદ્રવિજય નામના એક પુદ્ગ મુનિ વિહાર કરતાં આપણા ગામમાં આવ્યા આવે છે. તેઓ પુદ્ગ અને વિદ્વાન છે. વગી અ.પણાં મહારાજના સંપ્રદાના તપસ્વી સાધુ છે. મારે ચાલો આપણે આ બધી વરધાગાની સામગ્રી લઈ તેમનું સામૈયું કરીએ અને તે મહામુનિને ગાજનેવાજ તે નમસ્કમાં પ્રવેશ કરાવીએ.

આ રાજો સાંભળી વરિષ્ઠમુનિ ફાજવાર વિચારમાં પડ્યા, પદ્મ નેના દૃષ્ટમાં એ વાન રૂચી નહીં. પણ ખુદશી રીતે તેઓ કાંઈ બોલી શક્યા નહીં. કારણકે, તે ચંદ્રવિજયમુનિ નંધનાજ સંપ્રદાના સાધુ હતા, વગી રીસાથી અને જ્ઞાનથી મોટા હતા. આથી તે વરિષ્ઠમુનિ કાંઈ બોલ્યા નહીં, એટલે સંધના આમેવાનોએ કહ્યું, મહારાજ સાહેબ, જો કહો, તો અમે તે મહામુનિને લઈ આવીએ. તે આપણા ગંજના મોટા સાધુ છે. આ વચન સાંભળી મહારાજ બોલ્યા—મારકો, તમે વિવેક રહિત અને અવિચારી છો. તેને મારે તમારે પોતાનેજ વિચાર કરવાનો છે. અમારા સાધુના વ્યવહારમાં સાધુને પાડવા એ યોગ્ય નથી. તમે પોતેજ વિચારી લ્યો. એ સાધુ માન આપવા લાયક છે કે નહીં, તેઓને લોકો કેવું માન આપે છે? નેમનામાં કેવા ગુણ છે? અને લોકોમાં તેમની પ્રતિષ્ઠા કેવી છે? એ બધો વિચાર કરી તેને મારી સાથે સરખાવી પછી તમને જો યોગ્ય લાગે તે કરવું જોઈએ.

આ વખતે એક સરળ દૃષ્ટનો આવક બોલ્યો—“મહારાજ, અમને તો તે સાધુ માન આપવા લાયક લાગે છે, વગી આપનાથી તે મોટો છે. તેથી અમારે સામૈયું કરી તેને અહીં લાવવા જોઈએ.” તે આવકના આવા વચન સાંભળી વરિષ્ઠમુનિને ક્રોધ થી ગયો. ક્રોધના આવેશમાં તેઓ સ્પષ્ટ રીતે બોલી ગયા —વહિકો. તમારી લુચ્ચાઈ જોઈ મને રીસ થઈ છે. તમારા દૃષ્ટ સ્થિર નથી, તેમજ તમારા મનમાં કોઈ ગુદ દેવ તથા ગુદ ગુર ઉપર આસ્થા નથી. ઘડીકમાં મારી ઉપર અને ઘડીકમાં બીજા ઉપર તમારો રાગ થયા કરે છે. તમે વાણિયા કોઈ ક્રોધના નથી.

તમે ખરેખરા સ્વાર્થી છો. એક તરફ અમને વિનાંતિ કરી લાવો અને બીજી તરફ બીજા સાધુને પણ વિનાંતિ કરીને લાવો—આ તમારી અ-
દૃશ્ય ધણીજ નહીં ગણાય છે. અરે અધમ આવકો, જ્યારે તમારે
એ સાધુને સામેંયુ કરી લાવવા હતા, તો પછી અમારીશી જરૂર હતી.
એક આનમાં એ તરવારો સમાવી નથી. હવે તમારી લુચ્ચાઈ મારા
જાણવામાં આવી ગઈ છે.

સર્વ સંધપતિ અગ્રેસર આવક ઉભો થઈને બોલ્યો—મહારાજ
સાહેબ, ક્ષમા કરો. આપ નાખુશ થાઓ નહીં. અમેકોઈ જાતની
લુચ્ચાઈ કરી નથી. તે વૃદ્ધ મુનિનું આવવું અચાનક થયું છે, તે અમા-
રા જાણવામાં હતું નહીં. હું પોતે આપની સમક્ષ સત્ય કહું છું. ખડ-
તરમજના મુનિ અને આપના ગચ્છના તેમજ આપના સંપ્રદાયાના આ
મુનિ—અને અચાનક આવી ચડ્યા છે. હવે આપની રી ઈચ્છા
છે? જો આપ સંમત થાઓ તો વધારે સારું, નહીં તો અમારે તેઓ-
ને માન પૂર્વક તેડી લાવવા પડશે. અમારા નગરમાં કોઈપણ સાધુનું
અપમાન થતું નથી. કદિ આપના જેવો આડંબર ન કરીએ અને
સાધારણ રીતે સામેંયુ કરી તેમને લાવીએ—એમ જન, પશુતન તે-
મની ઉપેક્ષા કરી બેસી રહીએ—એ વાત તો અમને અનુચિત
લાગે છે.

તે સંધપતિ આવકના આવા વચનો સાંભળતાંજ પરિષ્ઠ મુનિને
વિશેષ ક્રોધ થઈ આવ્યો. તેમણે ઉઘે સ્વરે કહ્યું, અરે અજ્ઞાની વા-
ણીયા, આ તું શું બોલે છે? તું અમને મુક્તિથી દબાવે છે, પણ અ-
મે તારાથી દબાવે એવા નથી. તારી બધી વહિવટ વિદ્યા અમે જા-
ણીએ છીએ. કારણકે, અમે પણ વાણીયામાંથી સાધુ થયા છીએ. તારા
જેવા ધણા પૂર્વ વહિવટે અમારી પાસે આવી ગયા ... અમે પૂર્વના
ગુરુ છીએ. એ વાત કદિ પશુજનને નહિ. જો અમે આદિ જનાં બીજા
સાધુનું સામેંયું થઈ તો અમારું માદ અપમાન થયું નહીં. અમે
એવું અપમાન સહન કરી શકવાના નથી. ચાલો મુનિઓ, ઉઠો અ-
હીંથી વિદ્યાર કરો. આવા અધમ આવકોવાળા કુમારમાં આપણે ર-
હેવું ન જોઈએ. આવા કુદૈત્તની જમિનો સ્પર્શ કરવાથી આપણે
અપવિત્ર થઈએ છીએ. આ પ્રમાણે વરિષ્ઠ ગુરુનાં વચન સાંભળી તે-
મની સાથે આવેલા મુનિઓ તરફ નેચારી કરવા લાગ્યા, અને આવકો

બધા વિચારમાં પડી ગયા. વરિષ્ઠભુનિએ ક્યારે સંધપતિ અને ધર્મનિષ્ઠ એવા શેઠની પ્રત્યે આવા અસહ્યતાનાં વચનો કહ્યાં, તે સાંભળી સંધના બધા આવકોના દૃઢ સખેદ થયા હતા. સર્વના દૃઢયમાં તે વરિષ્ઠભુનિ તરફ અભાવ ઉત્પન્ન થયો હતો. પણ તેઓ માત્ર મુનિઓ તરફની ભક્તિની ખાતર અને દક્ષિણનાની ખાતર કોઈ બોલી શક્યા નહીં.

ક્યારે તેઓ પાત્રાભાંધી વિહાર કરવાને તૈયાર થયા, અને આરિતક આવકો અંતરિક્ષિ જોડી તેમને રહેવાની વિનંતિ કરવા લાગ્યા. તે વખતે આ કેખાવ જોડ અંતરીક્ષમાં અદૃશ્ય થઈ રહેલા દીક્ષાક્રમાદીના દૃઢયમાં મોટો ફાળ થઈ ગયો. તેની મનોવૃત્તિમાં આચાર વિરુદ્ધ વર્તનારા તે મુનિઓ તરફ ધ્રુજાજ અભાવ આવી ગયો અને તેમને શિક્ષા કરવાનો દૃઢ નિશ્ચય થઈ ગયો. તરતજ તે મહાદેવી અદૃશ્ય રહી મોટી ગર્જના કરી નીચે પ્રમાણે બોલ્યા:—

“તદેવ પરમા જ્ઞાતા, ગુરુચ્છ્રોતવાણી ।

સથાધિ સા ન વતન્વા, જન્મો પાવસ્સ આગમો” ॥ ૧ ॥

આ ગાથાનો અદૃશ્ય ઇન્દ્રિય સાંભળનાંજ સર્વ સમાજ આશ્ચર્ય પામી ગયા. મુનિઓ અને આવકો એ ઇન્દ્રિયો હનુ ચારે તરફ ઉત્તર મુખ કરી જોવા લાગ્યા. પણ કોઈ બધા જોવામાં આવી નહિ. તે વખતે શિક્ષાએ ગુરુને પુછ્યું, મહારાજ, આ ઇન્દ્રિય ક્યાંથી આવ્યો હશે? ગુરુએ વિચારીને કહ્યું, આ ઇન્દ્રિયમાં જે ગાથા સાંભળવામાં આવી, તે દશવૈકાલિકાસૂત્રના સાતમી અધ્યયનની ગાથા છે. એ ગાથાનો અર્થ આપણા શાસ્ત્રના પ્રસંગને મળતો છે. તેથી મને એમ લાગે છે કે, આ અચિચારી અને અજ્ઞાની આવકો આપણું અપમાન કરવા ઉભા થયા છે, તેથી કેલ શાસનદેવો અદૃશ્ય રહી આ ગાથા બોલ્યા છે. તેવામાં નો દીક્ષાદેવો સર્વની સમક્ષ દાખર થયા. નેમનું દીશ્વ રૂપ જોઈ સંધના લોકો ચક્રિત થઈ ગયા, અને સાધુઓ પણ આશ્ચર્ય પામી ગયા.

દીક્ષાક્રમાદી બોલ્યા - મુનિઓ, હું શાસનદેવો નથી. તમને શાસન રીક્ષા કરવાને આવેલી દીક્ષાક્રમાદી છું. તમારા લોકોને શિક્ષણ આપવાને મારેજ મારો પ્રાદુર્ભાવ છે. આ વખતના તમારા

વેવાય? આ સંબંધના આગેવાનો અને પ્રતિષ્ઠિત માવડેને તમે કેવી માયાથી બોલાવતા હતા? તેનો વિચાર કરો. એવી બાધા સાધુના મુખથી નીકળવી ન જોઈએ. કોઈ પણ માણસના હૃદયને દુઃખ લાગે એ હ કદાચ તેના બોલવા એ માથેનો ધર્મ નથી. મુનિની વાણી કેવી માર અને સત્યવાદથી ભરેલી હોય તે વાત તમે જાણો છો. દર્શનશાસ્ત્રિ પુત્રના તમે અભ્યાસી છો, તેના માનમાં અધ્યયનમાં શું લખ્યું છે? તેના વિચાર કરો.

દીક્ષાક્રમાદીના આ વચનો સાંભળી મુનિએ વધારે લક્ષ્ય પામી ગયા. તેમની મનોવૃત્તિમાં અતિશય પથાભાષ થતા લાગ્યો, પછી તેમણે વિનયથી કહ્યું, મહામાના, કામા કરો. અમે આપના દીન પ્રાશ્ન છીએ. તમારા આશયથીજ અમારું ચારિત્ર, અમારું મુનિપદ અને અમારું જ્ઞાન છે. અમે દર્શનશાસ્ત્રિ પુત્રના અભ્યાસી નથી, માત્ર વ્યાકરણ વિજ્ઞાના બ્રહ્મથીજ તેનો અર્થ સમજી શકીએ છીએ, અને વાંચી શકીએ છીએ. અમેએ તે મહાસૂત્રનું અધ્યયન કર્યું નથી પણ માત્ર પાપટીયા જ્ઞાનની જેમ તેનું વાંચન કરેલું છે. અમારા હાંધમાં તેનું ફરીબીજ મનન થયું નથી. ક્ષમા કરો.

દીક્ષાક્રમાદીએ શાંતિથી જવાબ્યું, હે અનગારો, તમારો પ્રમાદ જોઈ મને અતિશય દિક્ષાગી થાય છે. એવા પરિવ્રત પુરતકને સમજવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ તમે પ્રમાદથી તે તરફ ઉપેક્ષા રાખો છો. પ્રાપ્ત થયેલા ઉત્તમ સાધનનો ઉપયોગ ન કરવો, એ મોટામાં મોટી મૂર્ખતા હોય. આ તમારી પ્રવૃત્તિ જોઈ મને ધર્મોગ્ર ખેદ થાય છે. તમે તમારા ચારિત્રને જે દુરુપયોગ કરો છો, તે તમારા જીવનને દુર્ગતિનું કારણ થઈ પડશે. હવે જામન થાઓ અને બદલ પરિકર થઈ ચારિત્રના જીવનને ચરિતાર્થ કરવા તત્પર થાઓ.

હે મુનિઓ, વળી આ પ્રસંગે મને એક બીજી વાત પણ યાદ આવે છે કે, જે તમારા ચારિત્રને મંડિત કરનારી છે. તમેએ સર્વ સંધની સમજા અજાતરજ્ઞતા અને બીજા તમારાજ સંપ્રદાના મુનિઓના પ્રવેશોત્સવનેમાટે જે દેવ બહેલું પ્રવર્તન કર્યું, તે ધર્મજ અપમ પ્રવર્તન હતું. બીજા યોગસાધુના મનને ખંડન કરવું, અને તેમની તરફ દેવ દર્શનવે—એ ચારિત્ર્યવાદી મુનિને ધણુ નથી. જેવી રીતે તમે

આવકોના ધર્મગુરુ છે. તેવી રીતે દરેક મુનિ તેમના ધર્મગુરુ છે અને દરેક મુનિ તેમને બહુ માન કરવાને યોગ્ય છે. આખા વિશ્વમાં તમારું જ માન થાય, સમસ્ત સંઘ તમારીજ સેવા ભક્તિ કરે, તમારાજ પ્રેરે શાસન કરે અને તમનેજ આદર આપે-એવું સી રીતે બને ? તમારે જેવા ચારિત્રધારી, વયોવૃદ્ધ, દીક્ષાવૃદ્ધ અને વિદ્યાવૃદ્ધ બીજા ધણુ મુનિઓ આ વિશ્વ ઉપર વિચરતા હશે. તેઓ બંધાને છોડી તમારે એકનું માન કરવું, એ કેમ બને ? હે મુનિઓ, તમારે આવી શુદ્ધ વૃત્તિ રાખવી ન જોઈએ. બીજાનું બહુ માન થાય, બીજાનો ઉપકાર થાય અને બીજાને સાલ થાય, તેમાં તમારે કંઈ નહીં કરનાં સદા પ્રસન્ન રહેવું જોઈએ. તેમ વળી “આ અમારો ગમ્મ, આ અમારો સંપેદા, આ અમારો આવક, અને આ અમારો ઉપાશ્રય” એવી ભેદભૂતિ રાખવી ન જોઈએ. સર્વ ઉપર સમાન ભાવ રાખી વર્તવું જોઈએ. “બધાગમ્મ સરખા છે, બધા આવકો વીરપ્રભુના ઉપાસક છે—સર્વજન ધર્મની સમાચારી વીરપ્રભુના પરિવારમાંથીજ પ્રવર્તી છે.” આ બધું જિજ્ઞાસી તમારી મનોવૃત્તિમાં સામ્યતા રાખવી.

દીક્ષાકુમારીના આવા ઉપદેશક વચનો સાંભળી વરિષ્ઠ મુનિ અને તેમનો પરિવાર ધણેજ લગ્નન મુક્ત થઈ ગયો. નેમના મુખ ઉપર આનંદના અંકુરો ફેફફેરી રહ્યા અને નિ ૧૪૧ના પ્રમર્યા મર્ગ. ક્ષણવાર પછી વરિષ્ઠ મુનિ મંદ સ્વરે બોલ્યા—વર્મચેરી, ક્ષમા કરો. અમે આનાચારના મહા સાગરમાં મગ્ન થઈ ગયા છીએ. અવસર્પિણી કાળના પ્રભાવે અમારી બુદ્ધિને અને અમારા આચારને મલિન કરી દીધા છે. આપે ક્યાંય માત્રા દૃઢ્યમાં ક્યાં સારી અમને ઉપદેશ આપો. આપના ઉપદેશ વચનો અમારા દૃઢ્ય ઉપર ધણીજ અસર કરે છે.

દીક્ષાકુમારી જરા પ્રાંતગામી બોલ્યા—હે મુનિઓ, તમારા દૃઢ્યના શુભ પરિણામ જોઈ મને જરા સંતોષ થયો છે. મને હવે ખાતરી થઈ જ કે, તમને તમારા વૃદ્ધ વર્તનનો પશ્ચાત્તાપ થયો છે અને તમે તમારા અનુચિત વળનને ચિત્કારો છો. હવે સારવાન થકેને દર્શાવેલા સિદ્ધ મુદનું માનમું અધ્યયન સાંભળો. એ અધ્યયનનું નામ વાક્ય-મુદ્ધિ છે. અને તમારાંમાં વાક્યમુદ્ધિ થવાની જરૂર છે. તેથી એ ઉપ-માણી અધ્યયન તમેજે માંભળવા અને મનન કરવા યોગ્ય છે.

મુનિઓએ પ્રસન્નેતાથી કહ્યું, મદેચેરી, અમારી ઉપર સારી

દયા કરી અમને જોજી અધ્યયન સંભળાવો, જોથી અમારા આચારમાં મુખારણા થાય.

દીક્ષાકુમારી—મારી પણ એવી ઈચ્છા છે; કારણકે, ઘાડીવાર પહેલા તમે જે કોર શબ્દો બોલ્યા હતા, તેવા કોર શબ્દો મુનિના મુખમાંથી નીકળવા ન જોઈએ. પણ જે તમે ઇશ્વૈકાંતિક સૂત્રનું વાક્યશુદ્ધિ નામે સાતમું અધ્યયન મનનપૂર્વક વાંચ્યું હોત તો એવા અનુચિત શબ્દો તમારા મુખમાંથી ન નીકળતા, માટે તમારે એ સાતમું અધ્યયન અવરથ મનન કરવું જોઈએ. તેથી હું તમને એ અધ્યયનનો જ ઉપદેશ આપું છું, તે એક ચિત્તે સાંભળો—

હે મુનિઓ, જે જુદામાન મુનિ હોય, તેણે ચાર ભાષાનું રચન જાણવું જોઈએ. અને તેમાંથી સત્યા અને અસત્યામૃષા—એ બે ભાષાનો ઉપયોગ કરવો. અને બાકીની અસત્યા સત્યામૃષા આ બે ભાષાનો ઉપયોગ કરવો નહીં. કદિ સત્યહોય પણ એ તે દાવવાળી હોય, તો તેથી ભાષા ન બોલવી. અને જે ભાષા સત્યામૃષા તથા મૃષા હોય તે નબોલવો. અર્થાત્ સાધુએ કદિપશુ અસત્ય બોલવું નહિ.

હે મુનિઓ. તમે આ વખતે જે કોર વચનો બોલ્યા હતા, તેને માટે એ મહા સૂત્ર નોંધે પ્રમાણ લખે છે, તે તમે યાદ રાખજો.

“ અસત્યવોસં સર્વંચ, ક્ષણવત્તદ્વદ્વસં ।

સમુષ્પેહ્ય સંશિદ્ધ. ગિરં જાસિદ્ધ વલ્લવં ” ॥ ૧ ॥

“ જુદામાન સાધુએ, પાપ રહિત, અકોર, અસત્યામૃષા, સત્ય, પરાકાર કરનારી અને સંરાય વગરની ભાષા બોલવો. ”

જે ભાષા બોલનાં કોઈ જાનનું પાપ નથાય, જે ભાષા કોઈને કોર ન લાગે, જે સાચી હોય, જે બોલવાથી પરાપકાર થતો હોય અને જેમાં કોઈને સરાય રહે નહીં એવી ભાષા સાધુના મુખમાંથી નીકળવી જોઈએ. મુનિઓ, આ ગાથા સર્વદા તમારા લાભમાં રાખજો. એ ગાથાના દરેક અક્ષર ઉપર તમે મનન કરી વિચાર કરજો. મુનિની ભાષાને માટે સત્યકાર કેવું લખે છે ? કેવી ભાષા બોલવાનો મુનિનો અધિકાર છે ? અને કેવી ભાષાથી મુનિનું મુખ ચાલે છે ? આ વિષે દરેક મુનિએ ઠીક વિચાર કરવાનો છે. અને વિચાર કરીનેજ ભાષાનો ડીઝ્યાર કરવાનો છે.

દીપામ્બરી પ્રવચન

દિવ્યાર કરતાં પણ સ્વપ્નાની રાખવાની છે. તમારા મુખ જામડોને કાંઈ વારૂ વિચાર્ય થાય, તે નિર્દોષ હોવો જોઈએ. મુખ વાણી એ ચારિત્ર્યનું એક સ્વરૂપ છે. ચારિત્ર્ય મર્મની ક્ષત્રી મુખ વાણીમાં રમી રહે છે.

હું મુનિઓ, જે વસ્તુને તમે જાણ્યા નહોતા, તે વસ્તુને આ મારે કાંઈ પણ બોલવું નહીં. તેમજ બીજા સ્વર્ણ અને વર્તમાન જે વાત શંકા પડતી હોય, તેને મારે આ આમજ છે એમ કહી બોલવું નહિ. જો કોઈ જાણતી શંકા ન હોય તોજ તેને મારે સ્વયં કહીને કહેવું. તેમાં પણ સાભાસાભવો દીર્ઘ વિચાર કરવો.

હું મુનિઓ, તમારે સત્ય વાણી બોલવામાં પણ વિવેક સાર કાઢી પણ દૂષિત અથવા ખામી ખોટવાડા માણસને તેની જાતને સત્ય કહેવામાં વિચાર કરવો. કદિ સત્ય કહેતાં તેનું હૃદય દુઃખ તેનું સત્ય તેને કહેવું નહિ. તેને મારે રાષ્ટ્રવૈકલિક સૂત્રનીચેની થા દર્શાવે છે—

“ તદ્દેવ કાણં કાણસિ, પંમગં પંમગસિ વા ।

વાહિત્રં વાવિ રોગિસિ, તેણં ચોરસિ નો વપ ॥ ૧ ॥

અપલબ્ધેય અપ્રેક્ષં. પરો જેતુવહમ્મર ।

આપાતજાવ દોસન્નુ, ન તે જામિત્તમ પન્નવં ” ॥ ૨ ॥

“ જો કાંઈ હોય, તેને કાંઈ કહેવો નહીં; નપુ સકને નપુ દેવો નહીં, રોગીને રોગી કહેવો નહીં અને ચારને ચાર કહેવો એ અને બીજો એવો અધિકે જોયો બીજાનું વચ્ચે દુઃખાય, તે સમાચારીના ભાવદોષ જાણનારા, બુદ્ધિવાન સાધુઓ કદિ પણ નહીં. તે શિવાય, ગધેડો, કૂતરો. સુરરવિચરે નીચ સંજોગી કોઈ કાચવો નહીં. આ અપરાધો બોલનારા સાધુઓ જગતમાં નિવ બને છે. એકાધાર નહીં પણ તેઓ ચારિત્ર્યમુલકી બ્રહ્મ ધર્મ જ

હું મુનિઓ, આજકાલ તમારા મોહકા કલ્પાએક મુનિઓ ન્યાય, આચાર્ય, ગણી વિચરે પદવો પારજી કહી સાધુમનારના કર જન્યા હોય, સોડો નેમનુ બહુમાન કરતા હોય, અને આસ્ત્ર

રૂપો તેમની જેને આજ્ઞા હિમવતના હોય, તેથી તે લોકોના હૃદયમાં અ-
હંકાર ઉત્પન્ન થાય છે અને તે અહંકારથી તેઓ ખેંચેલી જાય છે. આ વ-
ખને તેમને બોલવાનું જ્ઞાન રહેતું નથી. તેઓ અહંકારમાં અંધ ધર્મ
ગમે તેમ બોલે છે, ગમે તેનું અપમાન કરે છે અને ગમે તેવી રીતે પ્રવર્તે
છે. હું અનગારો, એવા સાધુઓ ચારિત્રગુણથી ગદ્ગત, અનાચારી અ-
ને સ્વચ્છંદી સમજવા. તેઓ સાધુથવા છતાં અસાધુ છે, અનગાર છતાં
સાગાર છે અને યતિ છતાં અવમ શુદ્ધચેના એવા છે. તે ૥ સાધુઓને
શિક્ષણ આપવાને માટેજ હું ભારતવર્ષ ઉપર અવતરી છું. જેઓ વ-
ધાર્થ ચારિત્રને પાલનારા અને વાક્યગુદ્ધિથી વચન બોલનારા નથી, તે-
વા સાધુઓનેમાટે મારો આ પ્રવાસ છે.

હું મુનિઓ, દરેક સાધુએ કેવીરીતે વર્તવું જોઈએ? અને કેવીરી-
તે ચારિત્રને પાળવું જોઈએ? એ જાણવાને માટેજ દશવૈકાલિકસૂત્રનો
રચના થયેલી છે. મહાપ્રકારી મુનિવર સમ્યભવ મરોએ મુનિઓના ઉ-
પકારને માટે એ મહાસૂત્રની યોજના કરી છે. તેના દરેક અધ્યયનની
દરેક ગાથા પ્રથેક મુનિએ કંઠસ્થ રાખવી જોઈએ. તેમાં ખાસ કરીને
સાતમું વાક્ય શુદ્ધિ અધ્યયન ધર્મજ કે યોગી છે. જેન મુનિએ કેવી
રીતે બોલવું જોઈએ? એ ઉત્તમ શિક્ષણ તે અધ્યયનમાંથી શીખી શ-
કાય છે. પુરૂષ અને સ્ત્રીની સાથે સાધુએ કેવા વચનો બોલવા જોઈએ?
અને કેવા વચનો ન બોલવા જોઈએ? તેને માટે એ અધ્યયન રકુઠ
રીતે દર્શાવી આપે છે.

હું મુનિઓ, તમારે સ્ત્રીઓની સાથે ભાષણ કરવુંજ ન જોઈએ.
તે છતાં કદિ કોઈ પ્રસંગે જો તેમની સાથે બોલવાનો પ્રસંગ આવે તો
સગાઈ વાચક શબ્દોથી તેમની સાથે બોલવું નહિ. જેમકે, માની
મા અથવા પિતાની મા, માતાની માની મા અથવા પિતાની માની
મા, અંબા, માસી, કુંઈ, ભાણેઈ, દીકરી અને દીકરાની દીકરી—
એવા સગાઈના નામથી સ્ત્રીઓને બોલાવવી નહિ. તેમ વળી ‘હું અ-
મા, હું સ્વામિની, હું રોણી, હું બા—એવા શબ્દોથી તેમને બોલાવ-
વી નહિ. તેમજ હું રાંડ, હું ગાંડી, હું રાંખિણી, અને હું ચાનટી—
એવા અપમાન ભરેલા શબ્દોથી સ્ત્રીઓને બોલાવવી નહિ.

સ્ત્રીઓની સાથે કદિ બોલવું નહિ, એ સર્વથી શ્રેષ્ઠ વાત છે, તથા-

સવું ન જોઈએ. બાપો, કાકો, મામો, કુવો, માસો, અને કારો વિગેરે નામોથી સાધુએ પુરોવાને બોલાવવા નહીં, તેમજ સ્વામી, સાહેબ, શેઠ, અન્નદાતા, વિગેરે ખુશામનના વચનોથી પણ પુરોવાને બોલાવવા નહીં. તેમને તેમના નામથી કે અટકથી બોલાવવા, કોઈને હલકા નામથી બોલાવવા નહીં. હું મુનિએ, કોઈ નિર્ણય જાતિ જોવામાં આવે તો તેમને 'આ નર છે કે માદા છે' એ જાગૃત્તુ નહીં. કદી કોઈ માર્ગમાં પુછે તો તેની જાતિ કહેવી પણ નરમાદા કહેવા નહીં. તેથીજ રીતે કોઈ માર્ગ પુછે તો તેને માર્ગનુજ કહેવું, તે માર્ગ ક્યાં જાય છે? વિગેરે કાંઈ વિચેચન કરવું નહિ. કોઈ માણસ, પશુ, પક્ષી અને સરપોક્ષીયાને આ માણસ જાણે છે, આ ગાય કે બળદ પુછે છે, આ હુંસરુંદર છે; આ સર્પ મોટો છે " એમ કહેવું નહીં. તેમજ તેઓ ચરખીયાળા છે, બધ કરવા યોગ્ય છે કે પાક કરવા યોગ્ય છે, એ પ્રકારે બોલવું નહિ. કદી જો કોઈ એવું કારણ આવી પડે તો જ સ્મૃત પ્રાણી હિંચ તેને પરિવૃત્ત કહેવું, અથવા ઉપચિત્ત કહેવું તેમજ મદાકાય છે એમ કહેવું. મુક્ત માધુએ " આ માયો દેવા સાચક છે, આ બળદો હમયા યોગ્ય છે, અને સ્વયં જોડા યોગ્ય છે " એવી શૂનિ વાણી બોલવી નહિ. કદી પ્રમતે તે બોલવાનો વખત આવે તો તે વખતે મુનિથી ધરે તેવા શબ્દો વાપરવા. ઉદાહરણ, પર્વત, વન અને મોટા વૃક્ષોને જોઈ સાધુએ આ પ્રમાણે ન બોલવું. " આ મોટા વૃક્ષ પ્રામાદના સ્વભાવનાવવાને યોગ્ય છે, આ વૃક્ષ નગરદ્વાર તથા વૃદ્ધાગ્નના નેરણ કરવાને યોગ્ય છે, આ વૃક્ષ વિવિધ પ્રવરના ધર બાંધવાને યોગ્ય છે, આ વૃક્ષ અગેજા તથા વાદાળ બનાવાને સાચક છે, આ વૃક્ષ રેંદ બનાવવા ઉપયોગી થાય તેવા છે, અને આ વૃક્ષ અંધી જાતનાં વંશ બનાવાને યોગ્ય છે. " આવી દોષિત બાધા માધુએ કહિયાનું બોલવી નહિ. કદિ જો તેણે પ્રમત આવે તો " આ ઉદાનો, પર્વતો અને વૃક્ષો રંગનીય છે " આ પ્રમાણે બોલવું. કદિ કેઈ આંખા વિગેરેના પાદેતાં કળો જોવામાં આવે તો તે પ્રમતે દોષિત બાધા ન બોલવી પણ મુનિથી નિર્દોષ બાધા બોલવી. તેવી રીતે એ જાણીતા વિવચના ફળમંબાગીને બોલવું. એ કદિ માર્ગમાં બાધા નહી આવે તો તે પ્રમતે માધુએ એમ ન કહેવું કે. આ નદી પૂનું બહેલી છે અને ગરીબી નરવા યોગ્ય છે, પણ તે વાદાળથી તરસા પાડે છે, એમ કહેવું. તેમજ " આ નદી પ્રાચે કદી

એમ કહી શકે છે. જો પ્રસંગે વનને માટે કહેવું પડે તો ‘આ વન પ્રયત્ન વડે કપાયેલું છે’ એમ સાધુ કહી શકે છે. જો મુંદર કન્યા હોય તો તેને માટે સાધુ કહી શકે કે, ‘આ મુંદર કન્યા દીક્ષા લેના તેનું પ્રયત્નથી પાલન કરવું જોઈએ.’ આવા વચનો બોલવા તે નિરવધ લાપણું કહેવાય છે. સાધુએ હમેશાં એવીજ લાપા બોલવી જોઈએ.

હું મુનિઓ, વળી તમારે કેટલીએક વાત પુછે અથવા ન પુછે તો પણ કહેવી ન જોઈએ. “આ વસ્તુઓમાં આ વસ્તુ સર્વોત્કૃષ્ટ છે, આ ધણીજ મોંઘી”, આ વસ્તુ અમુક્ય છે, આ વસ્તુ બીજે ઠેકાણે મળે તેવી નથી, આ વસ્તુ બરાબર સાફ કરેલી નથી, આ વસ્તુમાં એવા ગુણ છે, કે તેનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી અને આ વસ્તુ અપ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનારી છે.” આવાં વચનો સાધુએ કદિપણ બોલવા ન જોઈએ.

કોઈ સાધુને આવીને કહે કે, ‘મેં કહેલી આ વાત અમુકને કહેજે’ ત્યારે સાધુએ ‘એ વાત હું કહીશ’ આ પ્રમાણે કહેવું નહીં. તેમજ સાધુએ કોઈની સાથે સંદેશો પણ ન મોકલાવવાં કારણ કે તેમ કરવાથી સંયમધારી સાધુને દોષ લાગે છે—તેને માટે મૂનકાંડ નીચેની ગાથા લખે છે—

“ સઙ્ગમેઞ્ચં વદસ્સામિ, સઘ્વમેઞ્ચંતિ નોત્તર ।

અણુવીદ્ સઘ્વં સઘ્વત્થ, एवं તાસિઙ્ગ પન્નવં ” ॥ ૧ ॥

“ તમે કહેલી વાત હું કહીશ, તું આ વાત અમુકને કહેજે—” આ પ્રમાણે સાધુએ બોલવું નહીં. બુદ્ધિમાન સાધુએ સર્વ વાત વિચારી ને દોષ ન લાગે એવીરીતે બોલવી. ”

મુનિઓ, આ ગાથાના અર્થનો તમારે અતિ દીર્ઘ વિચાર કરવાનો છે. સાંપ્રતકાળે સાધુઓમાં એ ગાથાના અર્થનું ઉદ્દેશધન થાય છે. ધણાં મુનિઓ પત્ર વ્યવહાર અને સંદેશો ચલાવે છે. પત્રની અંદર સાધુઓ અનેક જાતના વચનો આપે છે, આ કેવો ધર્મ? આવા ધર્મમાં ચારિત્રનો ગુણ ક્યાં રહે? હું અનગારો, તમે કદિપણ પત્રવ્યવહારનો દુરાચાર કરશો નહીં. એ દુરાચારથી તમારું ચારિત્ર દૂષિત થઈ જશે.

હું મુનિઓ, વળી તમારે એક બીજી વાત સર્વદા યાદ રાખવા-

તેમને સાધુ કહેવા અશક્ય કહેવા નહિ. જે જ્ઞાન દર્શનથી સંપન્ન હોય અને સંયમ અને તપમાં તત્પર હોય—તેવા સાધુને સંયમી સાધુ કહેવા.

મુનિઓ, વર્તમાન કાળે કેટલાએક મુનિઓ પાત્યાન કરી પોતાના સગીનો જય ઈચ્છે છે અને બીજાનો પરાભવ ઈચ્છે છે. આ પ્રવર્તન ચારિત્રને દૂષિત કરનારું છે—મુનિએ સંયમના બબેડામાં પડવું ન જોઈએ. તેમજ કોઈનો પણ કરી બીજાને હરાવવાના ઉપાયો કરવા ન જોઈએ. દરેક માવક ઉપર સમાન જુદિ રાખી વર્ણવું જોઈએ. તેને માટે સૂચકાર નીચેની ગાથા ગાય છે—

“દેવાણાં મમુગ્રાણં ચ, તિરિગ્રાણં ચ વુમોઢે ।

અમુગાણં જગ્રો હોઝ, માગ હોઝચિ નો વણ ” ॥ ૧ ॥

“દેવ, મનુષ્ય અને નિર્યંચને પરસ્પર સગઈ થતી હોય, તે વખતે “અમુકનો જય થાઓ અને અમુકનો પરાભવ થાઓ” એમ મુનિએ બોલવું નહીં.”

આ ગાથામાં મનુષ્યને માટે તમારે વિચાર કરવાનો છે. જ્યારે જય અને પરાભવ બોલવાની ધમ્મ વાત મુનિને ચોન્ન નથી, ત્યારે તેમાં સામંત ધર્મ બબેડો કરવાની વાત તો ક્યાં સદી ? જેઓ એવું પ્રવર્તન કરે છે, તેઓ ખરેખર ચારિત્રથી ભદ્ર થયેલા ગણાય છે.

હું મુનિઓ, વગી તમારે કુદલી બનાવ ઉપર ધમ્મ વિચારીને બોલવાનું છે. જે પવન દાઢ, વૃષ્ટ અને ગરમી કરનારો વાનો હોય, તો તમારે એમ કહેવું નહીં કે, અનુકૂળ અને શાંતિ આપનારો પવન ક્યારે થશે ? અથવા ‘આવો વાનુ ન વાવ્યા’ એમ જમ્મ ન કહેવું. જે કામ કુદતથી થતું હોય તે ઉપર કોઈ જાનનો વિચાર દર્શાવવો નહીં. કાંતુ કે, કદિ તમારા કહેવા પ્રમાણે થાય તો ઈવોને પીડા થશે અને કદિ તેમ ન થાય તો તમને આર્નધ્યાન થશે. વગી મંદ વિનરેને દેવ કહેવો નહીં, કદિ બોલવાનો પ્રમગ આવે તો ‘તે બધા દેવતાએ મંચિત છે’ એમ કહેવું.

હું મુનિઓ, આ વિદેવિદેવ વિવેચન નહીં કરતાં મંદેવમાં એકતુલ્ય કહેવાનું ન કે, જે બાવા માવવ — સદાચ હોય તેવી બધા તમારા મુ-

ખધી નીકળવી ન જોઈએ. સત્કાર તેને મારે છેવટે નીચેની ઉત્તમ
ગાથા પ્રાપ્તિએ છે, તે તમે સાવધાન ધર્મ સાંભળો—

“તદેવ સાવજ્ઞાણમો અણી ગિતા,

ઓદ્ધારિણી જાય પરોડવાઈણી ।

સે રોહસોહજયદાસાણવો,

ન હાસમાણો વિ ગિર્ વજ્જ ” ॥ ૧ ॥

“જે વાણી સાવધને અનુમોદન કરનારી હોય, જેમ કે ‘આ ગામ
મારું તે હીક થયું.’ જે વાણી અવધારિણી હોય એટલે ‘આ વાત એમજ
છે,’ અને જે વાણી પર ઇચ્છે ઉપધાત કરનારી હોય, જેમ કે, ‘માંસ
ભક્ષણ કરવામાં દોષ નથી.’ આવી વાણી કોઈ, લોભ, લાલ્ચ અને
હાસ્યથી ભરકારી કરનાં ખણ સાધુએ બોલવી નહિ.”

મુનિઓ, આ બોધક ગાથાનો સાર તમારા હૃદયમાં સ્થાપિત કરો
અને તે પ્રમાણે વર્તી તમારા ચારિત્ર ઇચ્છને સદ્ લક્ષણ પ્રદાન કરો.
આ વાંચ્ય શુદ્ધિ અધ્યયનનો અભ્યાસ કરી તેનું મનન કરો. હૃદયમાં
વચન શુદ્ધિ રાખી દુષ્ટ વાણીનો ત્યાગ કરો. તે વચન પરિમિત, અને
દોષ રહિત હોય તેનું વચન વિચારીને ઉચ્ચારો, અને તમારા સંયમ
ગુણને વધારવામાં તત્પર રહેજો. તમારા મુનિ ઇચ્છનું મુખ્ય ફલ વાંચ્ય
શુદ્ધિ છે. તમારું પ્રવર્તન વાંચ્ય શુદ્ધિને આધારે રહેવું છે. જ્યાંમુખી
તમે વાંચ્ય શુદ્ધિનો ઉત્તમ ગુણ પામી શકો છો નહિ. ત્યાંમુખી તમારું
ચારિત્ર ઇચ્છન સર્વ રીતે સદ્ગુ થશે નહીં. મહાનુભાવશાસ્ત્રી ભરુચરિએ
વાંચ્ય શુદ્ધિ અધ્યયનને અત્યંત બોધક ગાથા ઉચ્ચારેલી છે, તે તમારા
મનોમંદિરમાં સ્થાપિત કરો. સાંભળો—

“પરિક્ષાસી મુસમાહિં દંદિષ,

વજ્જમાપાવગર અણિસ્સિણ ।

સ નિદુણે ઘુન્નમત્તં પુરે કઞ્ઠે,

આરાહણ દોગમિણં તદાપરં ચિત્તેમિ” ॥ ૧ ॥

“જે મુનિ પરીક્ષણથી હોય એટલે સાવધ નિરવગતો વિચાર
D. K. -૨૨

કરીને બોલનારો હોય, સર્વ ઇંદ્રિયોને વશ રાખનારો હોય, ચાર કાળ
યને રોકનારો હોય અને દ્રવ્ય તથા ભાવ નિગ્રાહી રહિત હોય એવે
કોઈ ઠેકાણે પ્રતિબંધથી રહિત હોય, તે મુનિ પૂરે કરેલા પાપ રૂપ
મક્ષને દૂર કરી આ લોક તથા પરલોકને આરાધે છે.

મુનિઓ, આ ગાથાનો ભાવાર્થ તમારા હૃદયમાં ભાવિત કરો.
અને વાક્ય શુદ્ધિના ઉત્તમ ગુણને ધારણ કરો. હવે હું અહીંથી બીજે
સ્થળે જાઉં છું. આ પ્રમાણે કહી દીક્ષાકુમારી વિરામ પામ્યા, એટલે
તે મુનિઓ નીચે પ્રમાણે બોલ્યા—હે ધર્મેશ્વરી, તમે અમારી ઉપર શ્રોતા
ઉપકાર કર્યો છે. તમે આપેલો ઉપદેશ અમારા મુનિજીવનને ધણોજ
ઉપયોગી છે. અમે પ્રમાદને વશ થઈ આજમુધી અજ્ઞાન અંધારમાં
પડ્યા હતા. દશ વૈકલ્પિક સૂત્ર આનું ઉપયોગી છે તે અમે જાણીએ છીએ.
તે છતાં અમે તે તરફ ઉપેક્ષા રાખના હતા. એ અમારો કેટલો પ્રમાદ !
કેવી મૂખંતા ! મહાનુભાવા, તમે એ અમને ખરેખર જાગૃત કર્યો છે.
એકજીવ નહીં પણ ચારિત્ર રત્નનો યોગ થયા છતાં તેમાંથી ભ્રષ્ટ થયાં
અમાને બચાવ્યા છે. મહેશ્વરી, આપની વાણી સાંભળતાં તુષિ થતી
નથી. હજી પણ આપના મુખથી બીજા ઉપદેશ સાંભળવાની અમારી
મહાન ક્ષમ્ભ છે. અમે એ પ્રમાદથી જે ભુલ કરી છે, તેને માટે અમે
આપની ક્ષમા માગીએ છીએ. અમારા અંધા કુષ્ટિત મિથ્યા ધાર્મ્યો
મહાદેવી, વર્તમાન કાલે અમારો વળે તદન વિપરીત ભાવમાં વર્તે છે.
ચારિત્ર ધર્મ ઉપર અવસર્પિણી કાલે જમાવે કર્યો છે. તે મહાન કાષ્ઠ
રૂપ કુદારો અમારા ચારિત્ર રૂપ કૌમતી રત્નને કુંદવા નેપાર થયો છે.
આ અવસરે તમારે અમારી રક્ષા કરવી. તમારા પ્રભાવથીજ અમારો
ઉદ્ધાર થવાનો છે. તમારી ઉપદેશ વાણી અમારા હૃદયના અંતરપટને
ઉઘાડનારી છે. હે ધર્મેશ્વરી, કૃપા કરી તમારી વાણી રૂપી મુખા અમારા
કર્ણમાં રેડા અને અમારા ચારિત્ર જીવનને મુકારો.

દીક્ષાકુમારી સસ્મિત વદને બાલી-મુનિઓ, આ વખતે જે
ભાવના તમારા હૃદયમાં આવી છે, તેવી ભાવના સર્વદા રાખજો અને
તમારા હૃદયના સર્વ મક્ષને દૂર કરજો. કાળનો દોષ કાઢ્યો નહિ. ગમે
તેવો ખરાબ કાલ હોય, તોપણ તમે જો બદ્ધપરિકર ધન ચારિત્રને
પાલવા તત્પર થશો તો એ વિકરાલ કાળનું બળ તમારી ઉપર ચાલશે
નહિ. તમારા ચારિત્રના બળ આગળ કાળનું બળ તુચ્છ છે. મુનિઓ.

આ ખજાર માંભગી મહાદેવી દીક્ષાકુમારી સિદ્ધગિરિના પવિત્ર તીર્થમાં આવીયા. પવિત્ર ગિરિરાજના શિખરપર વિરાજમાન થયેલા આદીપર પ્રભુના તેણીએ દુરથી દર્શનકર્યા. પ્રથમ તેણે તીર્થની રાજમાની પાદલિપ્ત નગરીમાં પ્રવેશકર્યો. એક તરફ નગરંગિત સુંદર મંદિરાગાઓ, એક તરફ મનોહરચત્રો, એકતરફ આનંદ કલ્યાણનું પવિત્ર ધામ, એક તરફ રા. સા. શેઠ વમનજી ગિકમજી તથા એતશી ખીખરીના પવિત્ર નામથી અકિત જૈન જ્ઞાન સમ્રાજ્યા, એક તરફ અ. જૈન ધર્મ વિષા પ્રમાણકર્મનું રમણીય સ્થાન, એક તરફ વીરઆર્થ યાદરાજ્યા અને એક તરફ આગાધ્રમ—એમ અનેક પવિત્ર સ્થાનોથી અંતરુપ એવી એ નગરીને જોઈ મહાદેવી અન્યંત હર્ષ પામી. તેણીના પવિત્ર હૃદયમાં આહુત ધર્મની ઉત્તતિની અકપમાશા બેઠાણી. મુનિઓના કર્મનાં વૃદ્ધરોની અવર ધમની તતમની સારી છે, એવો તેણિને નિશ્ચય થયો. પવિત્ર દીક્ષાકુમારી ક્રમશઃ ક્રમે ત્રીયસાજની તળેટીએ આમાત્યાં તીથવાના કરી નીચે ઉતરતા મુનિઓનો મોટો મંડળ તેના જોડાના આગ્રહા. જાનુ મુનિઓના મહામહાજી મુદ્ધિ મુર્ધક એકઠા થયા હતા. તેમ જ દેખાતો હતો. તત ક, આ સમાજ દેવ-ધોન એકઠા થઈ ગયા હતા, સગ જાનુ પ્રવળના ના ૧/૧ ૧૫૦ થયો હોય. તેમ જ ના ૧ હુ ૧૦ ૧૦૦ ગાન મન મુદ્ધિ વાનવંશી મુનિઓના પાતાનાયો ૧૬૦૦ નવ ૧૬૦૦ મુનિવાન ના. પ્રમત્ર મના હુ ૧૦૦ કોઈ જ્ઞાનાભિષેક મુનિ ના ૧૬૦૦ મુનિવાન મળી અગિ આજ ૬ પામતા હતા. કોઈ મુદ્ધિ હૃદયના મુનિવા ૧૬૦૦ મુનિઓના હર્મન કરી પાતાને દુતાઈ માનતા હતા. ૨૦. અગ્રવાની મુનિઓ વિજ્ઞાન મુનિઓને મળી પાતાની મારા મુનિઓની ૧૬૦૦ વાનતા હતા. કોઈ વાલી મુનિઓ ઝીઝા મુનિઓની માથે વળા ૧૬૦૦ની પાનગા માનતા હતા. કોઈ કોઈ મુનિઓ ઝીઝાના દુગવ્ય નામજી દાવાનુ ધના હતા. કોઈ અગ્રવાનુ ના ઝીઝા મુનિઓનું મુદ્ધિ નામ જોઈ હાયમાં ૧૬૦૦ થતા હતા. કોઈ નાની મુનિ ના ૧૬૦૦ પાતાનુ માન મેતરવાની અભિષેક સમાપ્ત હતા. કોઈ દુગવ્યની મુનિ ના પાતાના કોઈ મેતર વચ્ચે પ્રવળ ક્રમે હતા. કોઈ કોઈ મુનિઓ ૧૬૦૦ પાતાનું કોઈ કોઈ થયું એવું એવું સમાપ્ત હતા. કોઈ પવિત્ર દી મુનિઓ પાતાની વાન મુદ્ધિ નામવાને વાન ક્રમે હતા અને કોઈ જ્ઞાનો અને વિરજ

મુનિઓ સર્વ મુનિમંદગનું અવલોકન કરી દૃષ્ટમાં દેતમ ભાવના ભાવના હતા.

મુનિઓનો આવો સમાજ એક ટેકાણે થયેલો જોઈ દીક્ષાક્રમારી પ્રસન્ન થઈ અને પાતાના દૃષ્ટની પારણા પૂજી કરવાની તેને ઇચ્છા ઉત્પત્ત થઈ. તેણી તીર્થગિરિની તળેટી ઉપર આવી ઉભી રહી અને અદરપર સર્વ મુનિસમાજ સાંભળી શકે તેવી રીતે તે ઉચ્ચ સ્થરે નીચની ગાથા બોલી—

“ તત્ત્વં વિમ્બં સંત્રય જોગયં ચ,

સન્ન્યાય જોમંચ સપા અહિદ્વિષ્ ।

ચુરેવ સેણાદ સમળપાલહે,

અસમળણો હોદ અસં પેરિમ્” ॥ ૧ ॥

આ ગાથાનો અર્થ મુનિઓએ એક સાથે સાંભળ્યો અને તેના પ્રતિપત્તિ ગિરિરાજની ગુફાઓમાં ગાળી ઉડ્યો. તે અર્થ સાંભળનાં મુનિઓ આવે તરફ અંતરીક્ષમાં જોયા સામ્યા અવારે કાંઈપણ જોવામાં આવ્યું નહીં એટલે તેઓ સાનંદાશ્વર્ય થઈ ગયા. તેઓમાં જે વિદ્વાન મુનિઓ હતા, તેઓએ એ ગાથા ઓળખી લીધી. અને તેના દેતમ અર્થ સમજી ગયા અને જેઓ અવિદ્વાન હતા, તેઓ પરસ્પર એક બીજા સાથું જોઈ ‘આ શું થયું અને શું બોલાયું’ એમ કહી ચિત્તવચા સામ્યા.

સજ્જાર પટ્ટી મદદરેવી રમત થઈ તેમની પાસે આવી ઉભી રહી. તેણીના કરાંન કરી મુનિસમાજ રોષ આશ્વર્ય પામી ગયો. દીક્ષાક્રમારીએ જાલીર સજ્જારી કહ્યું, હું મદરિંગા. તમે ખયા ના તીર્થની તળેટી ઉપર આવો. માટે તમને વિનોપદેશ કહેવાના છે.

દીક્ષાક્રમારીના આ વચના સાંભળી જયા મુનિઓ સંજ્ઞાન થઈ ગયા. મુનિઓને સંજ્ઞાન થયેલા જોઈ દીક્ષાક્રમારી બોલી— મુનિઓ, સંજ્ઞાન થયો નહીં. હું દીક્ષાક્રમારી નામે દેવો છું. તમાના દિવને અર્થ હું ભારતભૂમિ ઉપર આવતી છું. કાગ અને પ્રમાદના પ્રભાવથી તમામ માંડેલા કેટલાક મુનિઓના ચારિત્ર દૂષિત થઈ ગયા છે, કેટલાક એક પાતાના સદાચારથી વિમુખ થઈ ગયા છે, અને કેટલાક એક તો તદન અપર્યાય થઈ ગયા છે. તેઓને શિક્ષા આપવાને મારો અવતા-

૨ છે. હે અનગારો, આ સમયનો લાભ તમારે અવરૂપ લેવો અને તનમનથી તમારે મારા ઉપદેશને અંગીકાર કરવો. તમારામાંહે ઘણાં વિદ્વાન હશે અને ઘણાં શમતાના રાગી હશે તેઓએ પણ મારા ઉપદેશને એક ચિત્તે અવલુ કરવો. હે વિદ્વાન મુનિઓ, તમે દર્શવેકાલિક સૂત્રને વાંચ્યું હશે, તે મહા સૂત્રની ગાથાઓ ગાખી હશે, પણ તે પ્રમાણે પ્રવર્તન કરનારા ઘણા ઘોડા હશે. તેથી મારે એજ સૂત્ર ઉપર તમારી સંખુબ વ્યાખ્યાન કરવાનું છે.

હે અનગારો, હુમણાં જે મેં ઉંચા ધ્વનિથી ગાયા કહી સંભળાવી, તે ગાથાનો અર્થ તમારા માહેલા વિદ્વાન મુનિઓના જાણવામાં આવ્યો હશે, તથાપિ તે અર્થ પુનઃ કહી સંભળાવવાની હું ઇચ્છા રાખું છું. તે તમે સાવધાન થઈને સાંભળો—

“ જે સાધુ અનશન વિગેરે તપ, પરકાયજીવની રક્ષારૂપ સંયમ વ્યાપાર, અને સ્વાધ્યાયને કરનાર છે, તે સાધુ ચતુર્વિધ સેનાથી જેમ શૂરવીર પુરૂષ રોકાય, તેમ તે ઇન્દ્રિય કષાય રૂપ સેનાથી જ્યારે રોકાય છે, ત્યારે તે પૂર્વના તપસ્યા વિગેરે આયુધોથી પરિપૂર્ણ ધર્મ પોતાના આત્માની રક્ષા કરવાને અને બીજા પોતાના અંતરના શત્રુઓને મારવાને સમર્થ થાય છે.”

મુનિઓ, આ ગાથા દર્શવેકાલિક મૂળના આચારપ્રણિધિ નામના આડમા અધ્યયનની છે. તેનો અર્થ કેવો ગંભીર છે ? તેનો વિચાર કરો. જ્યારે તમે તેનો દૃઢયથો વિચાર કરશો, ત્યારે તમારા સમજવામાં આવશે કે, ચારિત્ર્યથી મુનિ કેવો સમ વીર છે ? તેના કિંબ આયુધો કેવા બળવાન છે ? અને તેનું કેવું અનુક્તિન વીર્ય છે ? હે મુનિઓ, એવા સમથ વીર થવાને તમજ સાધકો. જ્યારે તમે એવી મદાવોરતા ધારણ કરો નહીં અને ચારિત્ર્યને દૂષિત કરનારી કાયરતા ધારણ કરો, ત્યારે પછી તમારું સામર્થ્ય ક્યાંથી રહે ? તમારું શાસ્ત્ર અને તમારું વીર્ય—એ નિર્દોષ ચારિત્ર્ય છે.

દીક્ષાકુમારીના આવા વચનો સાંભળી તે મુનિસમાજ માહેલા કેટલાએક વિદ્વાન મુનિઓ ઉંચે સ્વરે બોલ્યા—હે મહેશ્વરી, તમારું સ્વરૂપ અમારા જાણવામાં આવ્યું છે. તમારા સ્વરૂપ ઉપરથી અમને નિશ્ચય થાય છે કે, તમે દીક્ષાકુમારી છો, તેમજ તમારે અવતાર અ-

તાના આચારમાં તત્પર હોય તોજ તે નિર્દોષ વચન બોલી શકે છે, તેથી તે પછી આચારપ્રાણિધિનો અધ્યયનનો આરંભ કરેલો છે પવિત્ર મુનિએ પોતાના આચારમાંજ તત્પર રહેવું જોઈએ. મુનિઓનો પ્રથમ આચાર અહિંસક પહેલું વર્તવાનો છે. મન, વચન અને કાયાથી મુનિએ કોઈ પ્રાણીની હિંસા ન કરવી જોઈએ. પૃથ્વીકાચની હિંસા ન થાય, તે માટે સાધુએ ભીંત, કોડો, પાપાણ, ઈંટ કે દેશને ભાંગવા નહીં, સચિત ભૂમિ ઉપર વચ્ચે કાંઈ પણ આંતરા વિના મુનિએ બેસવું નહિ. જે આસન ઉપર સચિત રજાથી ભરેલું હોય તેના આસન ઉપર પણ બેસવું નહીં. જ્યાં બેસવું હોય ત્યાં જોતજોતથી પ્રમાણને બેસવું. અપકાય જીવની રક્ષા માટે ન ચેત જગને સેવવું નહીં, વરસાદના કરા, અને ભરફનું સેવન કરવું નહીં. જો નિર્વાહ માટે જગની જરૂર પડે તો તે અચિત જગ વાપરવું. કંઠકોષ વખતે અપ્રામુક જગથી શરીર ભીંજાઈ ગયું હોય તો તેને વસ્ત્રથી કે હાથથી લુપું નહીં. અમિકાય જીવની રક્ષા માટે અગારા, દીવાની જ્વાળા અને ઉંમાંડીયાના અગ્નિને સ્પર્શ કરી છુટાવવો નહીં. તેમ તેવો અગ્નિ આમ તેમ હસાવવો નહીં. વાયુકાય જીવની રક્ષા માટે મુનિએ પંખાથી, વસ્ત્રથી કે તાડપત્રથી પવન નાખવો નહીં, વનસ્પતિકાચની ચતના માટે કોઈ પણ જાતની લીસોતરીને સ્પર્શ કરવો નહીં તેમ તેની ક્ષિણ રાખવી નહીં, તેમ તેવા લીસોતરીવાળા ભાગનો સપક કરવો નહીં કે તે પર બેસવું નહીં.

હું મુનિઓ, એ સ્થૂત વિધિ કહ્યો. હવે સૂત્રમ વિધિમાં જે ગસકાય જીવ છે, તે વિષે ધણી યતનાથી વર્તવું. તેમાં આઠ બાબત મુખ્ય છે. પુંચર, વડ વિગેરેના સૂત્રમ કુંસ, કંથવા, કીડીના દર, ચામાસાના લીસન કુંસન, બીજના અંકુર, સૂત્રમ લીસ અને માંખી વગેરેના સૂત્રમ ઈંડા—આ આઠ પ્રકારના જીવોનું યતનાથી પાલન કરવું.

હું અનગારો, તમારે હુમેશાં કાળના નિયમ પ્રમાણે પડિલેહણા કરવી. પાત્રા, કાંમલ, રાચારો, ઉપાગ્રય ભૂમિ, અને આસનવિગેરેની પડિલેહણા કરવી. તેમજ લલુનીતિ તથા વડિનીતિ (માત્રા ઠંડો) બડખો અને નાક તથા કાનના મગને પ્રામુક સ્થાનમાં પરકવવા. જ્યારે તમારે આહાર પાણી સેવા ગોચરીએ જવાનું હોય, ત્યારે તમારે પજુ ધણીજ સંભાળથી વર્તવાનું છે. જુદુસ્થાને ઘેર જઈ ઉભા રહેવું; પાક

“ અવહિત—દીનતા રહિત એવો મુનિ, ક્રુધા, તૃષ્ણા, દુઃશય્યા, (વિષમ ભૂમિ ઉપર શય્યા) ટાક, ગરમી, અરતિ, અને ભયને સહન કરે છે; કારણકે, હૃદયથી ઉત્પન્ન થયેલું દુઃખ સહન કરવું, એ મોટા ક્ષણને—મોક્ષને આપનારું છે. ”

આ માયા કેવી બોધક છે ? તે સર્વદા સ્મરણમાં રાખી પ્રત્યેક મુનિએ વર્તવાનું છે.

હું મુનિઓ, આજકાલ તમારા માંહેલા કેટલાએક આવા દેહના દુઃખને સહન કરી શકતા નથી. જ્યાં સારા સારા આહારપાણી મળતાં હોય, લોકો તરફથી બહુ માન થતું હોય, તેવા ક્ષેત્રોમાં વિશેષ રહે છે અને પોતાના જ્ઞાનનો લાભ તેમને આપે છે. જ્યાં જૈનમત્ત ગરીબ દુઃવાથી જોઈએ તેવા ઉત્તમ આહારપાણી મળતાં ન હોય, તેવા ક્ષેત્રોમાં તેઓ વિચરતા નથી. પણ તેમ થવું ન જોઈએ. એવી રીતે વર્તનારા મુનિઓ પોતાના ચારિત્રને દૂષિત કરનારા છે.

હું મુનિઓ, કદિ તમને ઘણી ક્રુધા લાગી હોય તો પણ તમારે સુધારિત થયા પછી ચતુર્વિંશ આહારને મનથી પણ હચ્છવો નહીં. કદિ દિવસે આહાર ન મળે તો મુનિએ કાંઈ પણ ‘આસવું’ નહીં. સર્વ સ્થાને સ્થિર રહેવું. ચપગતા દૂર કરવી. કદિ ઘાડો અહાર મળે તો તેનાથી સંતુષ્ટ રહેવું. અને હલકો આહાર મળે તો પણ મનમાં અસતોષ રાખવો નહીં; કારણકે, ઉત્તમ મુનિ મિતભાષી અને મિતભોજી હોય છે.

હું અનગારો, મારે તમને એક ખરેખરી વાત જણાવવી છે. તે તમે ધ્યાન દઇને સાંભળજો. આજકાલ તમારા માંહેલા કેટલાક મુનિઓ મોટાજી સાથે છે. અને પોતે સર્વોત્કૃષ્ટ છે, એમ માની બીજાને ધિક્કારે છે, એ તેમનું પ્રવર્તન અપોચ છે. ઘણાં તો ધોડું ધોડું જ્ઞાન થયું એટલે જાણે મોટા વિદ્વાન હોય તેમ વર્તે છે. અને વિદ્વાનના મદની બીજા તરફ અનાદર દર્શાવે છે. તેઓ વિધાને પધારી શકતા નથી અને વિધાના મેદમાંજ પોતાના ચારિત્રને મલિન કરી નાંખે છે. કોઈ પણ મુનિએ જાતિ, તપ અને વૃદ્ધિ વડે કદિપણ મદ ન કરવો. તેમાં ખાસ કરીને વિધાનો મદ કરવોજ નહીં. કારણકે, તેથી જ્ઞાનની વૃદ્ધિ ન થતાં હાનિ થાય છે. અસ્વચ્છાનથી મદચાન થયેલા મુનિ પોતે પંડિ-

હે મુનિઓ, હવે એક બીજા ખાસ ઉપયોગની વાત છે, તે તમે ધ્યાન દઇને સાંભળો, જેને માટે સ્વચક્ર ઉત્તમ બોધવાળી નીચેની ગાથાઓ ગાય છે—

“ વસં યામં ચા પેહાણ, સદ્ગામારુઢ મળ્લણો ।

સ્વિત્તં કાજં ચ વિશ્રાપ્ય તદ્દૃષ્ટાણં નિજુંમપ્ ॥ ૧ ॥

જરા જાવ ન પીમેડ, વાહી જાવ ન વડૂંડ ।

જા વિંદિયા ન હાપેતિ, તાવ ધમ્મં સમાપરે” ॥ ૨ ॥

“ સાધુએ પોતાનું બળ, શરીરની શક્તિ, મદ્દા, અને આરોગ્ય જોઈને, તેમજ ક્ષેત્ર અને કાળને તપાસીને પોતાના કર્તવ્યમાં જો ઠાવું.” ૧

“ જ્યાં મુધી જરાવસ્થા પીડતી નથી, જ્યાં મુધી શરીરમાં રોગ વધતો નથી અને જ્યાંમુધી ઇંદ્રિયો ક્ષીણ થઈ નથી ત્યાંમુધી મુનિએ ધર્મનું આચરણ કરવું.” ૨

આ બંને ગાથા તમારે કંઈક સ્થ રાખવી જોઈએ. તે ગાથાના અર્થના બરાબર વિચાર કરી તે પ્રમાણે જો તમે પ્રવર્તન કરશો તો તમારું ચારિત્ર જીવન કૃતાર્થ થશે અને તમને તમારા સાધુ જીવનનું પૂર્ણ ફળ પ્રાપ્ત થશે. તમે એ વિષે હીંમત વિચાર કરજો. આ બધું કર સંસારમાંથી મુક્ત થઈ તમે ચારિત્ર માર્ગ શા માટે મહુજ કર્યો ? મુહુવાસ રૂપ કારણદુઃખમાંથી મુક્ત થવાનો તમારો શો હેતુ ? અને તમારું મુનિ જીવન સાર્થક કરવાનો કયો માર્ગ છે ? એ બધો ખ્યાલ તમારા દૈનિકમાં આવવાને માટે આ ગાથાનો અર્થ બસ છે, એજ તમારું સર્વોત્તમ શિક્ષણ છે. હે મુનિઓ, તમારે તમારા ચારિત્ર જીવનમાં મુખ્યત્વે કરીને ચાર દોષનો ત્યાગ કરવાનો છે. જ્યાં મુધી એ ચાર દોષનો ત્યાગ કરશો નહીં, ત્યાંમુધી તમારું ચારિત્ર, તમારું મુનિત્વ અને તમારું અનગારત્વ સિદ્ધ થવાનું નથી. તે ચાર દોષ તે ક્રોધ, માન, માયા અને સ્પેશ છે. એ ચાર દોષનો ત્યાગ કરવાથીજ તમારા આત્માનું દ્વિત થવાનું છે—તેને માટે શમ્યભવસુરિ નીચેની બે ગાથા લખે છે— તે તમારા દૈનિક મંદિરમાં સ્થાપિત કરી રાખજે—

હે મુનિઓ, જો તમારામાં કોઈનો હૃદય થાય, તો તમે ક્ષમારૂપ ઉપરામ ધારણ કરજો. એ ક્ષમા ગુણથી તમારો કોઈ વિનાશ પામી જશે. જ્યારે તમારામાં માનનો હૃદય થાય ત્યારે હૃદયમાં મૃદુતા રાખજો. એટલે કોમળતા રાખજો, જેથી માન—અહંકારનો નાશ થઈ જશે. જ્યારે તમારામાં માયા—કપટનો હૃદય થાય, ત્યારે સરળતાનો ગુણ ધારણ કરજો—સરળતાના પ્રભાવથી માયાભાવ નાશ પામી જશે અને જ્યારે લોભનો હૃદય થાય ત્યારે સતોષ વૃત્તિ રાખજો. સતોષના પ્રભાવથી લોભ વિનષ્ટ થઈ જશે. એ ઉપાયથી એ ચારે મહાદોષ શામી જશે.

હે અનગારો, જો એ ચાર કપાયના મહાદોષની તરફ ઉપેક્ષા રાખશે તો તેઓ તમારા ચારિત્ર્ય જીવનને મલિન કરી દેશે; એટલું જ નહીં પણ એ ચારે દોષ તમને આ સંસાર સાગરમાં વારંવાર પાડ્યાં કરશે. તેને માટે દશપૈકાદીક સૂત્રમાં નીચે પ્રમાણે લખેલું છે—

“ ચત્તારિ एए कसिञ्चा कसाया,

सिंचति मूलाङ्ग पुणञ्जवस्स ” ॥ ૧ ॥

“ એ ચારે સંપૂર્ણ કપાયો પુનર્ભવરૂપી વૃક્ષના મૂળને સિંચત કરે છે. ”

માહાનુભાવ શાશ્વત્વપરિણે એ મહામુત્રમાં તેને માટે પ્રજ્વલિત છે અને કપાયોને જિતવાને માટે શુદ્ધાશુદ્ધ ઉપાયો દર્શાવ્યા છે. વળી તેઓ લખે છે કે,—

“ रायणिषमु विणपे पठेजे,

युवसीञ्जयं सययं न हावइज्जा ।

कुम्भज्व अस्सीण पक्षीण गुत्तो,

परकमिञ्जा तवसंजंપमि ” ॥ ૨ ॥

“ જો મુનિઓ ચિરંકાળ થયા દીક્ષિતપદા હોય, તેમની તરફ વિનય કરવો. અક્ષરદુઝર શીલંગરૂપ શીલ જનનો ત્યાગ ન કરવો અને તપઃ સંયમમાં કાચમાની જેમ અજોષાંગને નિયમમાં રાખીને પ્રવર્તવું. ”

હે મુનિઓ, વળી તે કાયાને જીતવાને માટે એ મહાનુભાવ બી. બા ઉપાયો દર્શાવે છે—મુનિએ વધારે નિદ્રા કરવી નહીં. અતિ હાસ્ય કરવું નહીં, અને એમાં વાતો કરવી નહીં. હમેશાં સ્વાધ્યાયમાં ત. ત્પર રહેવું. પવિત્ર મુનિએ ધોતાના મન, વચન અને કાયાના વ્યાપાર રૂપ ત્રણ પોગને કામા વિગેરે દશગુણગણા મમલ મમમાં જોડવા. હ. મેશાં પ્રમાદ નહીં ધામના ઉત્સાહ રાખવો, એવી રીતે વર્તનાર મુનિ જ્ઞાન પ્રમુખ વસ્તુના લાભને પ્રાપ્ત કરે છે. વળી મુનિએ બહુમુત વૃદ્ધ મુનિની સેવા કરવી અને તેમની પાસે ઉપયોગ રાખી જિતેન્દ્રિય ધ. ભોક્ષણ. વરિષ્ઠ આચાર્યની પાસે હમેશાં વિનયથી બેસવું, તેમની પડખે તથા આગળ ન બેસવું, પછવાડે બેસવું અને પગ ઉપર પગ ચડાવીને ન બેસવું. ગુરુની સાથે પુછવા વગર બોલવું, નહીં, ગુરુ બોલતા હોય ત્યારે વચમાં ન બોલવું, તેમની પાછળથી નિંદા ન કરવી. જે ભાષા બોલવાથી ગુરુને કોપ થયે તેવી ભાષા બોલવી નહીં; એટલે ઉભય લોક વિરુદ્ધ ભાષા ન બોલવી. ગુરુની પાસે જો બોલવાનો પ્રસંગ આવે તો જે વાન થાને દીડી હોય, તેટલી કહેવી. ઘોડી, શકે વગરની, ખુડી, ખરિયદવાળી, અને ઉદ્દેગ ન થાય તેથી ભાષા ઉચેથી નહીં તેમ નીચેથી નહીં એમ બોલવો.

હે મુનિઓ, વર્તમાનકાળે કેટલાએક પંડિત માની મુનિઓ બી. બા સાધારણ મુનિની મરકડી કરે છે, તે મહાંજ અનુચિત છે. કોઈ મુનિ અદ્યપુદ્ધિવાન હોય અને કોઈ મહાપુદ્ધિવાન હોય, તે ઉપરથી સામાન્ય પુદ્ધિવાળા મુનિની નિંદા ન કરવી જોઈએ. એ દુરાચાર બ. ભાષ છે અને એથી ચારિત્ર દૂષિત થાય છે. તેમજ કોઈ મુનિ અભ્યાસમાં મુકી બપ અથવા વ્યાકરણ સંબંધી કોઈ બાનની ભુક્ષ કરે તો તે મુનિનું ઉપદ્રાવ્ય કરવું નહીં. તેને માટે રાખ્યેલ વચન નીચેની મા. થા લખે છે—

“આપારપદ્મનિર્વા, દિદિચાપ મહિજ્ઞગં ।

ચાપવિજ્ઞાસિઞ્ચં નચા, ન તં ટવહસે મુણી ” ॥ ૧ ॥

“આચારંગ, ભગવતી અને દષ્ટિયાદ એટલે પ્રદ્નિ, પ્રવચ, સોપ, આગમ, વર્ણ વિકાર વિગેરેને બહેલા મુનિ એ તેમાં રજાલિત થાય તો મુનિએ તેમનો મરકડી ન કરવો.”

હે મુનિઓ, તમારે બીજી એક વાત સપ્તમાં રાખવાની છે કે, આજમાત્ર યજ્ઞોપવેશ માત્રકો વેદેથી હોય છે, તેથી તેઓ એક સમજે છે કે, મુનિઓ મંત્ર ઔપવેશને જાણનારા હોય છે. અથવા તેમ જાનની સમિધસાગરા હોય છે, આયુષ્ જાણી તેણે સ્વાર્થને કાઢને તેઓ તમારી સેવા કરવાને તૈયાર થાય છે. પણ તમારે તેમના સ્વાર્થને ડોળેજન ન આપવું. જ્યોતિષ, રસમ, યોગ, મંત્ર, તંત્ર વિગેરે વેદેષ ભરેલી વિદ્યામાં તમારે જોડાવું નહીં. કદિ તમે જાણતાં હોવો તે વિશે સીકોને કાંઈ કહેવું નહીં. તેને માટે યજ્ઞકાર નીચેની ગાથા કહે છે—

“ નામનં ગુણિણં જામં, નિવિષ્ણં મંત્ર જોગતં ।

ગિહ્નિણં મં ન આદર્યો, જુઝ્ઝાદિગમ્મં વયં ” ॥ ૧ ॥

“કોણ વૃદ્ધર પુત્ર તેા પણ સાધુએ નહાય, સારા નરમાં રજખ, વરીકરનુ વિગેરે યોગ, ભૂત ભવિષ્ય, મંત્ર અને ઔપવેશ કહેવા નહીં; કાલનુકે, તે કહેવાથી મિત્રતા થવાનો સંભવ છે ”

આ નાશાનુ મનન કરી તમારે મરંથા વર્ણવાનું છે. આજમાત્ર જે નારજી સીકો આરિઝજ્ઞ થયા છે, તેનું કારણ પણ એ વિદ્યા છે. મંત્ર, તંત્ર અને ઔપવેશના ઉપમાદર્શી સીકોમાં પણ વિદ્યા કરનારા પ્રાકૃતના પાતાના યજ્ઞિર્મથી અને વૃન્દિર્મથી—અન્નેથી જ્ઞાત થાયા છે. એ ઉભય જ્ઞાત નારજીઓની દુર્નાનિજ થવાની છે. તેથી તમારે એ પૂત વિદ્યાથી દૂર રહેવું, કદિ એ એ સત્યવિદ્યા તમારા ભજ્યવામાં આવી હોય તેા તમારે માત્ર અઘીનેજ ઘરડી કહેવું, સીકોમાં તેનો પ્રમાદ કરવો નહીં.

હે મુનિઓ, આ ઊવાય તમારે માટે બીજા યજ્ઞાં નિવંતા એ જવમાં જાનડા છે, તે તમારે સપ્તમાં રાખવા. તમારે કહેવાનું સ્થાન જ્ઞાન જોવા સખનું. એ તમારા યમનિ જ્ઞાનનું બીજા સાધુ ન હોય તેા તમારે સ્ત્રીઓનો પંચિય સખનો નહીં. કારનુકે, તેથી માત્ર ૧૫ ઉપજી થાય છે. એ સામ્યના જાણવા તેા પૂરોગની માથે અવગ પ્રમંત્ર ન જાણે. તેનાં પાત્ર અનિ પ્રમંત્ર ન રાખેલાં. અનિ પ્રમંત્ર સાધુની આવીજ ન જાણે—વૃદ્ધરની માથે નાખેલાં નહીં. તેને માટે મહેલ ૧૧૬ ની ગાથા—અર્ચન કૃતિ આટે નીચે પ્રમાણુ જાણાવે છે .

હે મુનિઓ. તમે જ્યાં પણ એ પ્રાચીન મહાપિંચોનોજ પરિ-
વાર છે. તમારા ગુરુઓથી પરંપરા શ્રી વીર પ્રભુના ચરણકમળ મુ-
ઘી પોહોયે છે. અને એથીજ તમે જ્ઞાન પુત્ર કહેવાઓ છો. મારે તમા-
રે તમારા શુદ્ધ ધર્મને અનુસરીને પ્રવર્તવું જોઈએ.

હે અનગારો, આજે એકઠો થયેલો તમારો ભવ્ય સમાજ જોઈ
મને નિરાશ આનંદ થાય છે. તમે આ પવિત્ર તીર્થભુમિમાં એકઠા
થયા છો ને પવિત્ર ગિરિરાજની છાયાના આશ્રિત થયા છો, તો તમારું
મન તમારા કર્તવ્યની પ્રતિજ્ઞા કરવાનો છે. આ રથજે તમે જેને નિયમ
લેશો તે નયમ ભારતની ગ. ન. જૈન પ. ન. ઉદયને મારે થઈ જાય
શે. તમારા હરેશ્વર મને તમારા ભાવનાનું શુદ્ધ સ્વરૂપ આ તીર્થ-
સ્થળમાં પ્રકાશવું જોઈએ. હવે મારો ઉપદેશ સમાપ્ત થાય છે. મારા
ઉપદેશ તમારા હૃદય ઉપર શી અસર કરી છે? તે પ્રત્યક્ષ જોયા પછી
મારે અહીંથી જવાનું છે.

દીક્ષાકુમારીના આવા વચ્ચે માંભળી ને મુનિઓ ફાળવાર શાંત
થઈ બેસી રહ્યા. કોઈના મુખમાંથી કંઈપણ વાતીવિસાસ થયો નહીં.
મુનિ સમાજમાં દમ મને મારવી શાંતિ પ્રસરી ગઈ.

આ વખતે એક શાંત સ્વરૂપ વૃદ્ધ મુનિએ ઉભા થઈને કહ્યું, “મ-
હેશ્વરી, આપના મુખથી ઉપદેશામૃતનું પાન કરી અમે અત્યંત
તૃપ્ત થયા છીએ. આપ મહાનુભાવાએ આચાર પ્રભુધિ અધ્યયનનું જે
સંક્ષેપમાં વ્યાખ્યાન આપ્યું, તે સાંભળી અમારા હૃદય પરમ સં-
તુષ્ટ થઈ ગયા છે. હે ધર્મમાતા, આપનો અમારી તરફ અનિર્વચનીય
ઉપકાર થયો છે. આપનો અવતાર અમારા ઉદ્ધારને મારે વધાર્યો છે.
વર્તમાનમાં જૈન મુનિઓમાં જે નનાચારનો અપકાર પ્રસરિ ગયો
છે, તેને દૂર કરવાને આપના ઉપદેશનો પ્રકારા પૂર્ણ રીતે સમર્થ છે.
આ વખતે અમેને આ તીર્થયાત્રાનું ફળ આપના ઉપદેશથીજ પ્રાપ્ત
થયું છે.”

આટલું કહી એ મહા મુનિએ સર્વ મુનિઓને ઉદેશીને કહ્યું, “પ્રિ-
ય મુનિવરો, આ કૃપાળુ મહેશ્વરીના અપાર ઉપકાર તાંદ જોઈ આપ-
ણે એવો નિયમ મહાનુ કરો કે જેથી એ પવિત્ર મહાનુભાવાને હૃદયમાં
સતોષ થાય. જ્યાંમુઘી આપણે આ મહેશ્વરીના હૃદયને સતોષ આ-

પીગું નહીં, ત્યાં મુખી આપતે તે મદારેવીના ચાવજીવિત ઝણી હીએ. "

તે વૃદ્ધ મુનિના એવા વચન સાંભળી સર્વ મુનિઓ એકે અવાજે બોલી ઉઠ્યા, " નેવી રીતે એ મહેલરી પ્રસન્ન થાય, નેવી રીતે નિયમ મદુલ કરવાને અમે તેવારે હીએ. "

મુનિઓના આવા ઉત્સાહિત વચનો સાંભળી દીક્ષાકૃમારી આ નંદ પૂર્વક બોલ્યા— "મુનિઓ, એ તમારી ઈચ્છા હોય તો આ પવિત્ર તીર્થની મધ્ય એવો નિયમ મદુલ કરો કે. " તમારથી તમારે બધાએ એ એકથના રી વર્તનું. મદુલ તમા મધેડાના કૃષ્ણો સેદ રાખવો નહીં. તમારા ગચ્છના તેના નાએ તે સમાચારી કરાવી હોય તે પ્રમાણે વર્તનું. વીરપ્રભુના તમે એકજ પુત્રો છો. એમ માની પરસ્પર સંપન્ની વૃદ્ધિ કરવી. કોઈ મુનિએ કોઈ મુનિ ઉપર રાગદ્વેષ રાખવા નહીં. નાનાઓએ મોટાનું માન રાખવું. કોઈનો અવરુચિ બોલવો નહીં. " એ તમે આવો નિયમ મદુલ કરો તો મને ધનુઃજ સંતોષ થશે. અ. ને તેથી હું મારા અવતારને સર્વ રીતે કૃતાર્ય માનીશ. "

દીક્ષાકૃમારીના ના વચનો સાંભળી સર્વ મુનિઓએ તેમ કરવા અંગીકાર કર્યું. પછી મહાનુભાવા દીક્ષાકૃમારીએ સર્વ મુનિઓને પ્રત્યાખ્યાનના વિધિથી તે નિયમ મદુલ કરાવ્યો. અને ઉંચે સ્વરે આદીત્ય સગવાનનો જય ધ્વનિ કર્યો. તે પછી પ્રસન્નદૃષ્ટિ દીક્ષાકૃમારી સાનંદદૃષ્ટિ થઈને બોલ્યા—હું અનગારો, તમારા આ પ્રવર્તનથી હું ધણીજ પ્રસન્ન થઈ છું. તમે એક મ પ કરવાનો ને નિયમ મદુલ કર્યો છે. ને નિયમ તમારા ચારિત્રની અને તમારા કર્મવ્યની ઉત્તતિ ને આપનારો થક પડશે. ભવિષ્યમાં તમે અને તમારો પરિવાર મુખ સમાધિથી ઈશ્વર ક્ષણે સંપાદન કરશે. એ તમારામાં એકથ હશે તો તમે ભારતવર્ષની જેન પ્રજાને ધર્મની તથા કર્મવ્યની સારી આપાદીમાં જાણી શકશો. તમારી એકના એક ખરેખરી કદપત્રના છે. એ કદપત્રના જુદા ધર્મ અને ધર્મના મનોવાંછિત ક્ષણ આપશે. હવે હું સંતુષ્ઠ થઈ મારા અવતારની અને પ્રજાસની સાધકના થયેલી માની બીજે સ્થલે જઈ છું. ઉપરે મારે તમને એક સચના આપવાની છે, તે તમે ધ્યાન દેને સાંભળો. "વર્તમાન કાળ ધણે વિપરીત ચાલે છે.

ભારતની રાજ્ય સરખી અને વ્યાપાર સરખી વિદેશી છત્ર નીચે રહે-
લી છે, તેથી આપણી જેન પ્રજા પરાધીન પહે વ્યાપારકલા પ્રસારે
છે, તે અપૂર્ણ અને અનિર્વારિત વ્યાપારકલાથી જોઈએ તેવો સાબ
આપણી જેન પ્રજા મેળવી શકતી નથી, તેથી જેન પ્રજાનો પહે
ભાગ દુસ્થિતિમાં આવી પડ્યો છે. આવે વખતે તમારે ધનાડ્ય જેન
વર્ગને આવક ક્ષેત્રની પુષ્ટિને માટે અને ઉપદેશ આપવાનો છે. જેમ
બને તેમ એ ઉપયોગી ક્ષેત્રને સારા પાપણની ગરૂ છે. જે પ્રથમના
આવકક્ષેત્રનો ઉદ્ધાર નહીં થાય તો પછી બીજા ક્ષેત્રનો મહાન ઉ-
દ્ધાર થયો મુરકેલ છે, કારણ કે, સર્વ ક્ષેત્રોનું મૂલ્ય આવક ક્ષેત્ર છે. તે
પછી બીજો દરજ્જો જ્ઞાન ક્ષેત્રનો ઉદ્ધાર કરવા પ્રયત્ન કર્યો. તે ક્ષેત્ર
પણ સર્વથી વિશેષ ઉપયોગી છે. જ્ઞાન ક્ષેત્રની પુષ્ટિમાં આવકક્ષેત્રની
સ્વાભાવિક ઉત્પત્તિ રહેલી છે." આરણ્ય કહેતાંજ એ મહાદેવી અકરમા
ત્ અદૃશ્ય થઈ ગયા. મુનિ સમાજ એ દિવ્ય મૂર્તિના પુનઃ દર્શન કર-
વાને ચારે તરફ જોવા લાગ્યો, પણ એ દિવ્ય મૂર્તિ તેમની દૃષ્ટિ ગ્રા-
થર થઈ નહિ. મુનિઓ તલેટીની ભૂમિ ઉપર તીર્થ વંદના કરી પાત
પાતાને સ્થાને ચાલતા થયા. માર્ગમાં ચાલતા મુનિસમાજની અંદર
દીક્ષાકુમારીનીજ વાર્તા ચાલવા લાગી.

પ્રવાસ ૯ મો.

ક વિશાળ નગરીમાં જિનાલયની અંદર એક ભાગમાં
જન સમૃદ્ધ ભેગા થયો હતો. તેમાં મહાન કોસાલસ થઈ
રહ્યો હતો. કોઈ ઉંચે સ્વરે બોલી બીજાને તેજસ્વી કર-
તા હતા. કોઈ ગંભીરતાથી બીજાને શાંત કરતા હતા, કો-

■ પદ્મપાત કરવા આગળ આવતા હતા, કોઈ તેજસ્વી થઈ ગ્લાનિ પા-
મી ચાલવા લાગતા હતા અને કોઈ ઉદ્દામ થઈ બીજાને હરાવા પ્રયત્ન
કરતા હતા. ઘણીવાર આવું બન્યા પછી એક અમણી પુરૂષ બેઠો થયો
અને તેણે ઉંચો હાથ કરી સર્વને પ્રાર્થના કરી જણાવ્યું, "સાધર્મિ બં-

તે તરુણ મુનિના વૃદ્ધ ગુરુને કહીએ અને પોતાના દુરાચારી શિષ્યને સમજાવવાની વિનવિ કરીએ.” પછી સંઘના અગ્રેસરો એકત્ર થઈ ઉપાશ્રયે આવ્યા અને વૃદ્ધ ગુરુને વંદના કરી આગળ બેઠા. ગુરુને સુખ-શાંતા પ્રુછ્યા પછી સંઘના નાયકે વિનયથી કહ્યું, “મહારાજ, આપના શિષ્યને સમજાવો અને તે સંતાડેલા આવકના બાળ પુત્રને દીક્ષા ન આપે તેવી આજ્ઞા કરો.” સંઘના નાયકની આવી વિનવિ સાંભળી વૃદ્ધ ગુરુ વિચારમાં પડ્યા, કારણ કે, તેઓ ધણાં વિદ્વાન, દેશકાળને જાણનારા અને ચારિત્રના સ્વરૂપને સમજનારા હતા. વૃદ્ધ ગુરુએ વિચાર કરીને કહ્યું, “શેઠજી, તમારું કહેવું યથાર્થ છે. પણ એ મારે શિષ્ય મારા તાબામાં નથી. તે ઉચ્છૃંખલ છે. જો હું તેને કહીશ તો તે વધારે આગ્રહી થશે અને પોતાનું ધાયું કરશે. મને એ શિષ્યથી જરાપણ સંતોષ નથી. એવા ઉન્નતને દીક્ષા આપી મને ઘણે પશ્ચાત્તાપ થાય છે. જે મુનિઓ અધિકાર જોયા વગર જેને તેને મહાત્મન આપે છે, તે મને પસ્તાવું પડે છે. આવકજી, હું સારી રીતે જાણું છું કે, એવા અશુચિત આવકના બાળકને માહસ કરી દી. ન આપવા યોગ્ય. એવો અજ્ઞ બાળક મહાત્મના સ્વરૂપને રી રીને સમજી શકે? તેનામાં જ્ઞાન, વેરાત્ત અને આચાર ક્યાંથી હોય? તેમ છતાં કદિ તેનામાં એ બધા ગુણો રહેલા હોય પણ એ તે દીક્ષા લેવાની સ્થિતિમાં ન હોય તો તેવાને દીક્ષા આપવી યોગ્ય નથી. જે બાળકના વૃદ્ધ માઆપ નિરાધાર હોય, જેમને વૃદ્ધાવરધામાં પુત્રની સેવાની જરૂર હોય અને જેના ઉપર કુટુંબના પોષ્યવનના પોષનના વાધા હોય, તેવા બાળકને વડિલની આજ્ઞા વિના દીક્ષા નાપસ બનુચ્છ.”

વૃદ્ધ મુનિના આ વચન માંભળી સંઘના આગેવાનો પ્રસન્ન થઈ ગયા. અને તે મહામુનિના સહવિચારનું તેમણે હૃદયથી અભિનંદન આપ્યું. પછી એક શુદ્ધ નેત્રતાથી જણાવ્યું, “મહાનુભાવ, આપના વિચાર જાણી અમને ઘણુંજ સંતોષ થયો છે. જો વર્તમાનકાળે આપના જેવા વિચાર ધરાવનારા બધા મુનિઓ હોય તો નાર્દત ધર્મનો મહાન ઉદય થાય અને ચારિત્રનો મહાન વિજય થાય એ નિઃસંદેહ વાર્તા છે. હે પશ્યગુરુ, હવે આપ કૃપા કરી આપના શિષ્યને બોધ આપી સમજાવો, નહીં તો આ તીવ્રરૂપ સંઘમાં વિદ્વેષ થશે. આપ જિતે વખતે સઘે સાધુને અને સાધુ સંઘને સદાય કરવી જોઈએ.

હું, તે વિષે આપને જાણવાની રીત જરૂર છે? જો તમારે મને સાથે ખસે હોય તો બસે નહીં તો મારે તમારી સાથે રહેવાની જરૂર ન હું એકાદી વિચરીશ. જો મારામાં દેવત હશે તો હું ગમે ત્યાં જ ત્યાં મને આહારપાણી મળી રહેશે. મારે કાંઈ તમારી દરકાર ના તેમ વળી મારામાં એવું સામર્થ્ય છે કે, હું તમારાથી વધારે ચેલાં કરી શકીશ. ધનાઢય આવકોનાં ઘણાં છેડરાઓ મારી પાસે દીક્ષાવાને તૈયાર છે. હું જો તમારાથી જુદો પડી સ્વનંત્ર બનું તો મારે [ધ્યાને મારો પરિચાર થશે. ”

તે તરજૂ મુનિના આવા ઉદ્વેગ વચનો સાંભળી તે વૃદ્ધ મુનિ કે બોક્ષી શક્યા નહીં. પેલા સંઘના આગેવાનો પણ કાંઈ બોક્ષી કયા નહીં. આ વખતે અદરધર પે રહેલી દીક્ષાકુમારીએ પોતાના નમાં વિચાર્યું કે, આ તરજૂમુનિ ખરેખર અવિનયી છે. પોતાના પુત્ર ગુરૂની સામે તે કેવા અમર્યાદિત વચનો બોલે છે? આવા ઉન્મત્ત મુનિ એને શિક્ષા આપવી—એજ માફ કર્તવ્ય છે. આયું ચિંતવી—મહારેવી ઉદ્ધેસ્વરેથી નીચેની ગાથા બોક્ષી—

“ સિદ્ધા હુ સીસેણ ગિરિં વિ જિંદે,
સિદ્ધા હુ સીહો કુવિદ્યો ન જરકે ।
સિદ્ધા ન જિંદિજ્જ વસત્તિ અગ્ગં,
ન આવિ મુરકો મુરુહીસણાણ ” ॥ ૧ ॥

“ કહિ વાસુદેવ જેવા કોઈ સમર્થ પુરૂષ મસ્તકવડે પર્વતને ભેદ નાખે, કદાચિત્ કોપ પામેલો સિદ્ધ મંત્રવિચરેના પ્રજાવથી ભક્ષણું કં નહિ અને કદાચિત્ કેવળા અનુગ્રહથી તીક્ષ્ણ શક્તિ લાગુ પડે નહિ—આ વાત કદાચિત્ જની શકે પણ ગુરૂની હીતજ્ઞા કરી હોય તે માફ તો થતોજ નથી. ”

આ ગાથા સાંભળતાંજ બધાઓ ચકિત થઈ ગયા. દિશાઓમાં ચારે તરફ જેવા લાગ્યા, પત્તુ કોઈ વ્યક્તિ જેવામાં આવી નહિ. શબ્દ વાર પડી દીક્ષાકુમારી પોતાના શરીરની ક્રાંતિથી ઉપાશ્રયની ભૂમિને પ્રકાશિત કરતાં પ્રગટ થયાં. તે દિવ્યમુનિને એક પેલા વૃદ્ધ મુનિ, તે મનો તરજૂ શિષ્ય અને સંઘના અગ્રેસરો ચક્રિત થઈ ગયા. તે ચક્રિ-

રહ્યો. તે વખતે રૂઢ મુનિ અંગ્રહી બોલી બોલ્યા—મહાદેવી, આપનું સ્વરૂપ જ્યારે અમારા અંગમાં છે તે ઊપરથી મારા જાણવામાં આવ્યું છે કે, આપ પોતેજ દીક્ષાકુમારી છો. મહાદેવી, આ મુઘ્ધમુનિ ઉપર કૃપા કરો. અને તેને ક્ષમા આપો. દયાળુ માતા પિતા છેકરાના અપરાધ ગણતાં નથી. રૂઢ મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાકુમારી પ્રસન્ન થઈને બોલ્યાં—મહામુનિ, તમારા પવિત્ર હૃદયને અતિશય ધન્યવાદ થઈ છે. જે આ શિષ્ય ક્ષણવાર પેહેલા તમારો અચિનય કરતો હતો, તેવા શિષ્ય ઉપર અભાયતે બદલે ભાવ બોધ મને ધણેજ આનંદ થાય છે. આ વખતે આપનો મુંદર શાંતસ્વભાવ બોધ મને આહુતધર્મના પ્રાચીન મુનિઓનું સ્મરણ થઈ આવે છે. પૂર્વકાળે પવિત્ર જૈન મુનિઓ આપના જેવા દયાળુ હતા. અને તેથી ભારતવર્ષની આર્થ પ્રજામાં આહુતધર્મનો ઉદ્યોત થઈ રહ્યો હતો. મહામુનિ, તમારા જીવનને અને ચારિત્રને ધન્ય છે. હું આજે ઘણો સમય થયા ભારતમુખિ ઉપર પ્રવાસ કરું છું. આઠ પ્રવાસ પૂરો કરી આ મારો નવમો પ્રવાસ છે. આ પ્રવાસમાં મને જે સંતોષ મળ્યો છે, તેવો સંતોષ બીજા કોઈ પ્રવાસમાં મળ્યો નથી.

ત્યારે મારો આર્થભુમિપર અવતાર થયો ત્યારે તરત મને એક મહા મુનિ ન સંતોષ આપ્યો હતો. જે મુનિ મુઘ્ધાવિજયના નામથી પ્રખ્યાત છે. દર્શનકાલિક સત્રના અભ્યાસી અને તે પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ કરનાર મુનિ મુઘ્ધાવિજયના દર્શનથી સંતોષ પામી હું પ્રવાસ કરવા નીકળી હતી. તે પછી આજે આ નવમા પ્રવાસમાં મને સંતોષ થયો છે. હું મહામુનિ, તમારું શું નામ છે? અને તમારે આ એકજ શિષ્ય ■ કે બીજા શિષ્યો છે?

રૂઢ મુનિએ ગંભીર વાણીથી કહ્યું, મહાદેવી, મારું નામ અમૃત વિજય છે. મારે ચાર શિષ્યો છે. તેઓમાં આ નવદીપિત લઘુ શિષ્ય છે.

મુનિનું નામ સાંભળતાંજ મહાદેવી પ્રસન્ન થઈને બોલી—વાહ, જેનું નામ નેવાજ મુજ છે. અમૃતથી કોને સંતોષ ન થાય? મુઘ્ધા અને અમૃત એ બંને એકજ નામ છે અને તેથીજ મુઘ્ધાવિજય અને અમૃતવિજય બંને અમૃત મુજવાળા નામથી સંતોષ આપે તેમાં શું

ગાંધારી પ્રત્યક્ષ.

આશ્ચર્ય છે ? હો શ્રદ્ધ મુનિ, કહે, આ તમારા અવિનીત શિક્ષા કરેલી છે ? કારણ કે, અવિનીત શિક્ષા શિક્ષા વગર નથી.

શ્રદ્ધ મુનિએ નમ્રતા પૂર્વક કહ્યું. મહેશ્વરી, તે શિક્ષાને શી કરવાં મનેજ શિક્ષા કહે કારણ કે, તેની સાથે હું પણ અપરાધી દીક્ષાકુમારીએ આશ્ચર્યથી કહ્યું, મહામુનિ, તમે શીના અપરાધી ? આ તમારો શિક્ષક અપરાધી છે.

શ્રદ્ધ મુનિ—મહેશ્વરી, મુજ દોષની પરીક્ષા ક્યાં વગર મેં અવિનીત પુરાનને દીક્ષા આપી એથી હુંજ અપરાધી છું. દીક્ષા પનાર મુનિએ પાત્રાપાત્રનો વિચાર કરવાનો છે. “ આ આવક દીક્ષા આપવાને પાત્ર છે કે અપાત્ર છે ” એ બધું વિચાર ક્યાં પત્રી એ દીક્ષા આપવી એમુંએ. મેં એવો વિચાર નીતને દીક્ષા આપી ગયા.

દીક્ષાકુમારી—હે તરુણ મુનિ, તું આ શાંતમૂર્તિ કૃપાળુ ? નિના હૃદયનું અવલોકન કર. તારો અવિનય મનમાં જરાપણ ના લાપતાં તારી ઉપર કેવો શુદ્ધ પ્રેમ દર્શાવે છે. હે પ્રમત્ત, આણું શિક્ષા તારે શીખવાનું. એવા શિક્ષણથીજ તારું જીવન અને ચારિત્ર ઉન્નતિમાં આવશે.

તરુણમુનિ—ધર્મમાતા, આપના વચન વધાર્યું છે, મારા અણતાપિત હૃદયમાં એ શિક્ષણનું પ્રતિબિંબ પડી રહ્યું છે.

દીક્ષાકુમારી—હે તરુણમુનિ, તમે શો અભ્યાસ કર્યો છે ?

તરુણમુનિ—મેં સંસ્કૃત અને માગધી ભાષાનો અભ્યાસ કર્યો છે. અને તેથી હું જૈનસાહિત્ય વાંચવાને સમર્થ થયો છું.

દીક્ષાકુમારી—તમે કોઈ સુત્ર ગ્રંથો વાંચ્યા છે ?

તરુણમુનિ—હા, એક એ ગ્રંથો વાંચ્યા છે, પણ તે અપૂર્ણ વાંચ્યા છે.

દીક્ષાકુમારી—તમે દશવૈકલિકસૂત્ર વાંચ્યું છે ?

તરુણમુનિ—હા, તેના છ અધ્યયનો વાંચ્યા છે.

દીક્ષાકુમારી—તે છતાં આવો અવિનય ધારણ કરો છો, તેવું શું કારણ છે ?

તરુણમુનિ—પૂર્વના કર્મના યોગે.

દીક્ષાકુમારી—ચારિત્ર લીધા પછી કર્મનો યોગ સમજવો જોઈએ. નિકાચિત્ર પૂર્વકર્મને માટે તો ઉપાય નથી કારણકે તે પરાધીન વાત છે, જે વાત આપણા તાત્કાલીન છે. જેને માટે તો વિચાર કરવો જોઈએ.

તરુણમુનિ—મદ્દારિત્રી, આપણા તાત્કાલીન શી વાત છે ? તે સમજાવો.

દીક્ષાકુમારી—તમે વિદ્યાન ચક્રને સમજતા નથી એ રિતગીરીની વાત છે. હે મુનિ, હવે જે મુરુનો અવિનય કરી અને મજા બોલી કર્મના નવા બંધ કરવા—એ આપણા તાત્કાલીન વાત છે, એ સામારે કરવા જોઈએ. તમે સમજો છો કે, અનેક દુરાચાર સેવ્યાથી કર્મ બંધાય છે, તે છતાં તમે સામારે દુરાચાર સેવો છો ?

દીપામુખારી પ્રવાસ !

તમારે ત્રિકરણ શુદ્ધિથી સેવવા. તેમની હીસણા કરવી નહીં. હીસણા કરવાથી અનેક ભાતના અનર્થ થાય છે. તેને માટે લખે છે કે, કોઈ વચોટદ્વ ગુરુ કર્મની વિચિત્રતાથી અથવા રુદ્ધિ રહિત હોય, કોઈ વધથી ઉતરના—મંદ હોય, કોઈ ઘા હોય, કોઈ મંદ જ્ઞાનવાળા હોય અને કોઈ સારા જ્ઞા હોય પણ જેઓમા સારા આચાર, સારા ગુણ અને સારા હોય તેવા મુનિઓની કઠિપણ હીસણા કરવી નહિ. તેમની કરવાથી શિષ્યને અનર્થ થઈ જાય છે, તે રથગે સૂતકાર દાખલો છે કે, “ જે હીસિઆ સિહિરિ જાસકુજ્જા ” એટલે જેમ સિત અગ્નિ ઉપજાને ભસ્મ કરી નાખે છે, તેમ તે હીસણા કરવાથી જ્ઞાનાદિ ગુણોના સમૂહનો નાશ કરી નાખે છે. હે મુનિ, પોતાના ગુરુ અદ્યવચના હોય તે ઉપરથી એમ ન ભણવું કે “ આ નાની વયના ગુરુ કોણ માત્ર છે ? ” કારણકે, ગુરુપાદવી કાંઈ વયની પેઠાથી નથી, તે ગુરુની અપેક્ષાથી છે. તેને માટે સૂતકાર નીચે પ્રમાણે આપી લખે છે—

“ જે ગ્રા:વે નાર્ગ મહરંતિ નચા,

ગ્રાસાયણ સે ગ્રહિગ્રાય હોઈ ।

જવાપરિંત્રંપિ કુ હી સર્વે તો,

નિગ્રચ્છઈ જાણ્યહં છુ મંદો ” ॥ ૧ ॥

“ જે કોઈ સર્પને નાનો ભણી તેને છેડવા જાય છે, તે નાગ તે છેડનારના પ્રાણનો નાશ કરે છે. તેમ કોઈ ગુરુ કારણથી પોતાથી નાની વયના હોય તેની જે શિષ્ય હીસણા કરે છે, તે બે ઇંદ્રિય છવો-ની ભતિના મારે આવે છે, અર્થાત્ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે. ”

હે મુનિ, આવા અનર્થનો વિચાર કરી કઠિપણ તમારા ગુરુની આરાતના કર્યો નહિ. ગુરુની આરાતના કરવાથી તમારા મુનિશ્વ-વનમાં અનેક ઉપદ્રવ ઉત્પન્ન થશે. વળી સૂતકાર તેને માટે ધણું વિવે-ચન કરી લખે છે. તે એટલે મુધી લખે છે કે, જે ગુરુની આરાતના કરે છે. તે બજાના અગ્નિમાં પગ મૂકી ઉભો રહે છે, એવી સર્પને

છછે છે, અને જીવવાને માટે વિષ ખાય છે. આ ઉપમા ઉપરથી વિચારી લેજો કે, ગુરૂની હીલજી કરવી એ કેવું જોખમ ભરેલું કામ છે ? તેનાથી કદિપણ શિષ્ય આલોક તથા પરસોડમાં ઉડય મેળવી શકે નથી. કદિ દૈવયોગે અગ્નિ આવે નહિ, સર્પ કરડે નહીં, અને ઝેર મારી નાખે નહીં. પણ ગુરૂની હીલજી કરનાર શિષ્યને સારંગિ — મોક્ષ તો થવાનોજ નહિ. તેથી સૂતકાર નીચેની અર્થગાથાથી ધાકાર કરી જણાવે છે કે, મોક્ષની ઈચ્છાવાળા શિષ્યે ગુરૂના પ્રસાદ — પ્રસન્નતામાં રમવું — એટલે ગુરૂને સર્વ રીતે પ્રસન્ન રાખવા —

“મદ્દા અણવાહ મુદ્ધાજિહ્વતી,

ગુરુપમાયાજિમુહો રમિજ્ઞ ” ॥ ૧ ॥

“તેથી અનામાદ—મોક્ષના ગુપ્તની અભિજ્ઞાના કરનાર શિષ્યે ગુરૂના પ્રસાદની અભિમુખ રહી રમવું.”

હું મનમુનિ, જ્યાં જે મને આ ગાથાનો વિચાર કરેલો ત્યારે તમ ને ખાતરી થાને કે, ગુરૂ એ કવી કેલમ અને દિવ્ય વસ્તુ છે. શિષ્યે સદા તેની પ્રભાવતાજ મેળવવાની છે, એવા પવિત્ર અને પુત્ર્ય ગુરૂની સાથે અવનીત થવનો મોક્ષવા, તેમનો અનાદર કરવો અને તેમની આજ્ઞાનું ઉદ્દેશ વળ કરવું એ કેવો અનાચાર કહેવાય ? એવો અનાચાર કરનાર શિષ્ય શાસ્ત્રમર્યાદાને અને ધર્મમર્યાદાને ઉદ્દેશવળ કરનારો થાય છે. અને તેથી તે કવર આદિવનો પોત મળ્યા છતાં દુર્ગતિનું પાત્ર બને છે.

હું મુનિ, મોક્ષપ્રકારી શાસ્ત્ર જીવનુરિ વગી એવું પત્રુ જાણે છે કે, અગ્નિની ઉપામના કરનારો આશ્રમ ગૈરમ ‘બ્રમ્મણે દ્વાદ્વા’ એવા મંત્રથી આદુની આપી અગ્નિની મેલા કરે છે, તેમ મુનિ પાને અનંત જ્ઞાનને આસર કરનારો હોય તેજુ તેજુ પાનાના ગુરૂની મેલા કરવી.

હું તરુણમુનિ, પ્રથમની ગાથામાં જે કથ્યું કે, શિષ્યે ગુરૂની પ્રમત્તતામાં રમવું તેને માટે જીવકાર નીચેની આજક ગાથા આપે છે, તે તમે ધ્યાનમાં રાખજો.

“ત્રમ્ભંનિદ પમ્મયણં મિમ્ભં.

ત્રમ્ભંનિદ વેગદયં વહેતે

एवापरित्रो मुञ्जसीसुबुद्धिः,
विरापरं सुरमज्जे व इंदो ॥ १ ॥

“જેમ રાગિને અવસાને—દિવસે તપતો સૂર્ય આસપૂર્ણ ભા-
રતમાં ઉઠોત કરે છે. તેમ આચાર્ય—ગુરુ મુત શીલે અને બુદ્ધિથી છ-
વાડિ પદાર્થોને પ્રકાશિત કરે છે અને સાધુઓથી વીંદાઓલા તે ગુરુ રે-
વતાઓમાં જેમ હિંદુ શોભે તેમ શોભે છે.” ૧

આ પ્રમાણે સૂર્યની ઉપમા આપ્યા પછી નીચેની ગાથાથી અ-
ંદની ઉપમા આપી વર્ણવે છે. —

“जहा ससी कोमुइ जोग जुत्तो,
न रहत तारा गणपरि गुरुणा ।
रेव सोहइ यिमसे अरुनमुक्ते
एवं गणी मोहइ जित्कमुक्ते ॥ १ ॥

“જેમ કાનિંકરી પૂર્ણિમાએ ઉગેલા ચંદ્ર તારા અને મંદો-
લી વીંદામુને વાદળ વગરના નિર્મળ આકાશમાં શોભે છે. તેમ આ-
ચાર્ય—ગુરુ (અશુક—મુનિઓની મધ્યમાં શોભે છે.” ૧

હે તરુણ મુનિ, આપા મદ્દાન ઉપકારી ગુરુની કયો શિષ્ય સેવા
ભજિત ન કરે? આ નાથાનાં આચાર્ય દ્વંદ્વમાં સ્થાપિત કરી તમારે
એ પ્રભાવિક ગુરુનાં ચિતવ કરવો જોઈએ. ત્રિકરંબુ બુદ્ધિથી તેમની
શુદ્ધ સેવા કરવી જોઈએ.

હે મુનિ, તમારે જ્ઞાનાદિ રત્નોની જે મુખ્યા દેવ, અને તેથી
તમારા ચારિત્રને ઉન્નત કરી દીધાવતું દેવ તો, તમે તમારા ગુરુની
ભજિત, ગુરુની મેવા અને ગુરુનાં ચિતવ કરજો. હે મુનિ, તમારે એમ
ન પારવુ કે, ગુરુની મેવા ભજિત કે ચિતવ કરવાથી કેવળ જ્ઞાના-
દિરતોજ જાતીયાય છે, તે ગુરુની મેવા ભજિત તથા ચિતવ કરવાથી
કમં નિજરા પદ્મ થાય છે. તેથી કમની નિજરા કરવાની હઠ્ઠા
વાળા મિત્રો પાતાના ગુરુની મેવા ભજિત કરવી. તેને મારે મદોષ
કરી મધ્યભવમુરિ પાતાના ચિતવમમાધિઅધવનમાં નીચેની ૫
વિધ અને આજક સ્થાનાં જોએ છે—

દાશકુમારી ૩૮૩.

“ મહા ગરા આપરિઆ મહેસો,
મનાહિ જોગે મુઝસીસરુદિપ ।
સંગાવિઝ કયે અણુત્તરફં,

આરાહર સોસર ધમ્મરમી ” ॥ ૧ ॥

“ સમાધિયોગ ધ્યાનથી, મુનથી, શીલથી અને જુદિધથી
ના અભિલાષી, જ્ઞાનાદિ ભાવના જ્ઞાનની આજુરૂપ એવા આ
ગુરને જ્ઞાનાદિ રત્નોની પ્રાપ્તિને માટે શિષ્ય આરાધે એકદુર્લભ
જે કર્મની નિર્જરાને અર્થે પણ તેમની આરાધના કરે અને
રંવાર આરાધના કરે. ”

હે પવિત્ર મુનિ, આ ઉપરથી તમને માત્રમ પડશે કે, ગુરની
ધના કરવાથી શિષ્ય જ્ઞાન તથા કર્મની નિર્જરાને પ્રાપ્ત કરે છે,
કુર્લ નહીં પણ ગુરની શુદ્ધ ભક્તિ કરનાર પવિત્ર શિષ્ય સિદ્ધિ
પણ પ્રાપ્ત કરે છે તેને માટે મહાન શયેભવચરિ નવમા અંધ
ના પ્રથમ ઉદ્દેશની સમાપ્તિમાં નીચેની ગાથા લખે છે.—

“ મુઝાય મેઢાવિ મૂજાસિઆરં,

સત્સૂતર આપરિ અપ્પમત્તો ।

આરાહરુચાણ ગુણે અણેગે

સે પાવર સિદ્ધિમણુત્તરં તિરેમિ ” ॥ ૧ ॥

“ જુદિમાન સાધુ ગુરની આરાધનાના રૂગરૂપ મુખાપિત્ર સાંભ-
ળી પ્રમાદ રહિત થઈ અને ગુરની સેવામાં તત્પર રહી અનેક જ્ઞાનાદિ-
રૂપ ગુણોની આરાધના કરી ઉત્તમ સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે. ”

હે તરુણશિષ્ય, આ પ્રમાણે ગુરની સેવા ભક્તિનો મહિમા જા-
ણી તમારે આ તમારા શુદ્ધ ગુરની શુદ્ધ દૈવથી સેવા કરવી. તેનો
વેનપ કરવો અને તેની આજ્ઞા માન્ય કરવી. હવે ફરીવાર દિવસ તે-
નો અચિનય કરશો નહિ. તમને પૂરના પુરુષોએ આરા ઉત્તમ
ર પ્રાપ્ત થયા છે, તેનો પૂર્ણ લાભ સ પાદન કર્યો.

હું મુનિ, વર્ગી ચાલતા પ્રસંગને અનુસરી તમને કહેવાનું તમે જે માવક બાળકને દીક્ષા આપવાને પુષ્પાબ્ધે છે, તેને પાછા મોં દા. ને બાળક દીક્ષાનો અધિકારી થયો નથી. માતાપિતાની આ વિના નારી આવેલા અને ચારિત્ર્યધર્મના સ્વરૂપને નહિ સમજતા એવા મુન્ન બાળકોને દીક્ષા આપવી, તે તમને યોગ્ય નથી. તેમ છ કહિ તે તમને યોગ્ય કાગળો હોય તો પછી તેની અને તેના માતાપિતાની સંમતિ તમારે અજીવી જોઈએ. તેમજ આ સંધના આગેવાનો તે ને માટે તમને કહેવા આવ્યા છે, તેઓની તરફ પામ તમારે જોવું જોઈ એ. કારણકે સંધ એ તીર્થકેતુ હોવાથી માન્ય છે, કહિ તમે એ બધા નુ વચન માન્ય ન કરો પછી આ તમારા પુણ્યને કે જે તમારા પરમ પુણ્ય અને ઉપકારી છે, તેમાંનું વચન તમારે માન્ય કરવું જોઈએ. જે નો વિનય અને ગંડની બકિનને માટે મેં તમને હૃમબ્રાજ બોધ આપ્યો છે, તે તમારા હૃદયમાં સ્થાપિત કરી વિચારવું. એવા પામ પવિત્ર ગુણો વચનને માન્ય કરી તમ બધા સંધ માવક પુણ્યને પાછો આપી દા.

[illegible]

ઉપાધ્યાયના સાધુઓને ખૂબર પડી છે કે, એ છેકરો દીક્ષા લેવાનો છે.

મુખવિજય—ત્યારે આપણે શું કરીશું?

સત્યવિજય—એ તમારી કમ્પ્લેક્ષ હોય તો હું મારા એક સગી માવકને પુષ્પી રીતે મોકલી તેની તપાસ કરું?

મુખવિજય—એ એમ થાય તો વધારે સારું. નહીં તો આપણા દ્વાધમાંથી તે છેકરો જશે.

સત્યવિજય—હું મહેનત કરું, તેમાં મને શો લાભ?

મુખવિજય—તે છેકરો દીક્ષા લેશે, તેમાં તો લાભજ છે.

સત્યવિજય—જો તો હીક, પણ તે કોનો થયો ધરો? તે વિશે શો વિચાર કર્યો?

સત્યવિજય—તે થયો તો મારોજ ધરો, કારણકે, પ્રથમથી તેને મારોજ ઉપદેશ છે.

મુખવિજય—સાધુ થકે મુખાવાદ શું બોલ્યો છે? તેને પ્રથમ માંગેજ ઉપદેશ હતો.

સત્યવિજય—હું મુખાવાદ બોલતો નથી, પણ તમે મુખાવાદ બોલો છો. જન જનના વિચાર કરી શુભો.

મુખવિજય—તમા વિચાર શો કરવો છે? એ હું કહું છું, તે જન જન મુખાવાદ નથી.

સત્યવિજય—મુખવિજય, આ વાતનો ભંગાયે ક્યાં પહોંચી જતો છો? મુખવિજય, તમે જાણે તમારો મનમાં આપવાને તૈયાર થાઓ છો. પણ જન જનના વિચાર કરવા નથી કે, જે માણસે મહેનત કરી હોય અને જ મહેનત કરનાર હોય, તેને જાણ મળેલા એકબીજા.

મુખવિજય—તમે સત્યવિજય, આ વખતે આવા વાંધો તમારો નથી. પણ જાણે તમારો કે એ આપણે વાદ કરી જમન જમાવીશું તો તમે કે તેના દ્વાધનાથી જો અને આપણે જો તમારો રહીશું.

સત્યવિજય—તમે જાણે સાર કરેજો એની જાણમાં ત્રીજે જાણે, એ રીતે છે.

મુખવિજય—જાણે સત્યવિજય, હવેથી વિચાર કરેલ ત્રીજે

પીડા થાય છે, આમ શામાટે મને ખેંચા છે? જો આપું કસો તે હું દીક્ષા નહિ લઉં. સત્યવિજયે ઉંચે સ્વરે કહ્યું, ભાઈ, તારી કંજ કોની પાસે જવાની છે? મુખવિજયે કહ્યું, ભાઈ, હું વિચારીને કહેવાનું ઉપર કોનો ઉપકાર છે? તને પ્રથમ સદાય કરનાર કોણ? એ કસાએ કહ્યું, મારા ઉપર પ્રથમ ઉપકાર તો મુખવિજય મહારાજનો છે. મત્યવિજયે જરા આવેશથી કહ્યું, અરે મૂર્ખા, શું મારો ઉપકાર ભૂલી ગયો. મેં તને ઘણીવાર ઉંચી જાનના કપડા અને સારા સારા માંડ આપ્યા છે, તે શું ભૂલી ગયો? તને યાદ છે કે? એક વખતે એ આવક પાસેથી વાપરવાને દસ રૂપિયા અપાવ્યા હતા. એક માત્ર પહેલા એક પ્રેમખર્ચ આવિકા પાસેથી પાંચ રૂપિયા અપાવ્યા હતા. કેમ તું ભૂલી ગયો? છાતરાએ કહ્યું, હા, એ વાત સાચી છે, પણ મને બીજા આપનાર મુખવિજય મહારાજ છે. છાતરાના મુખથી આ શબ્દો માંભળી મુખવિજય ભરમાં આવી ગયા અને તેમણે છાતરાને પાંચની તબક્કા વચ્ચે ખેંચવા માંડ્યો. તે વખતે સત્યવિજયે આવેશથી કહ્યું, મૂર્ખાવિજય, શા માટે અન્યાય કરે છે? છાતરા હેરાન થાય છે, એ કાગળ એ રૂ. એ રૂ. આનો ચડતો નો આપણો ફરેતો થશે. છાતરા તો હાથ લીંટી દા. તે ગડબડ કરવા માટે વિશેષ હક છે. કારતુ મેં જોયું તો જોયું. આમ જાણની ભરત કરી છે. આ પ્રમાણે વિશેષ ખેંચાત મત્યવેશી તો ગડબડ કરવા માડ્યું અને રાડો પાડવા માંડી.

આ દેશમાં અન્યાય કરનાર દીક્ષાકુમારી ભેળી હતી. સાધુઓની નિંદાની તો કદાચ નહોતી, પણ નિંદા વળી તુલના તેમજ મહારોવી આશ્ચર્ય પામી જાય. તે સ્વામી દેવી ને કહ્યું, “તે આ વખતે હું પ્રત્યક્ષ નહીં થાય. તે આ બાદ કદાચ વિગત કહી શકે.” આપું ચિંતિતી દીક્ષાકુમારી ને વળી તાપા આપ્યા—

‘ ન આતિ ચક્રં મહદ્દિ ગાત્રે,

વિમુગ્ધ નમ માત્રમદ્ગાળ વેમળે ।

અતિદ્ર વચ્ચ વિગળ અહોંચિત,

અમવિતાર્ગી ન દ્વ નમ્ય મુમો ” ॥ ૨ ॥

— એ માનુષ્ય અતિદ્ર મહાનુભવ પડી કંઈકે રહે, મુદિત્ત મદ્—

દીક્ષાકુમારી પ્રવચન.

કારમાં મમ્મ રહે, ચાકી કરનારો થાય, સાદસ કરે—અદૃશ્ય આસક્ત થાય, ગુરૂની આજ્ઞામાં ન રહે, ચાક્રિય ધર્મ પ્રમાણ નહિ, અવિનીત રહે અને જે વસ્તુ મને તે બીજા સાધુને નહીં પામે પોને ખચાવી પાડનારો થાય, તેવા મુનિને કદિપણ થનો નથી.”

આ ગાથા સાંભળી બંને મુનિ સંભ્રાંત ધર્મ ગયા. તરંગજા આવાના છેકરને મૂકી દઈ ચારે તરફ તે ગાથાનો શ્રવણ જોવા લાગ્યા. કાણ્યકારે ક્યારે કોઈ પણ જોવામાં આવ્યું નહિ, એટલે તેઓ મયની આસપાસ જોવા લાગ્યા. તે વખતે સત્યવિજયે ભયભીત મુખવિષયને પુછ્યું, આ શ્રવણ ક્યાંથી આવ્યો હશે? તે ગાથા તો સમજવામાં આવી? મુખવિજયે કહ્યું, કોઈ બ્રહ્મ જોવામાં આવી. આ ગાથા શેની હશે? એ પણ બરાબર જાણવામાં આવી. અનુમાનથી જણાય છે કે, તે દશવૈકાલિકસૂત્રની હોય શકે છે, કારણકે, મેં મહાં વર્ષ પહેલાં એ સૂત્ર એક વાર વાંચ્યું હતું.

આ પ્રભાણે બંને મુનિચિંતન કરે છે, ત્યાં દીક્ષાકુમારી પ્રત્યક્ષ આગમ ઉભી રહી. તેની દિવ્યમૂર્તિ જોઈ બંને મુનિઓ અને પાંચ બાગક ચક્રિય ધર્મ ગયા. સર્વેએ મળી એ મહાદેવીને વંદના કરી. હરેવી આવેશથી બેસી—મુનિઓ, તમારું નાસ્ત જોઈ મને મણો છે. થાય છે, તમે સાત્ર થયા છો, છતાં સંસારીની ચેષ્ટા કરો છો. તમારો જોવા વસ્ત્રાણ પુરવો શામાટે દીક્ષા લેવા હશે? તમારે શિષ્ય કરવાની આવી વસ્ત્રા શામાટે રાખવી જોઈએ? શિષ્યોની રીત જરૂર છે. શિષ્ય વિના તમારો સંધાગનો વંશ નહિ આવે. અનેક સાધુઓ પૃથ્વીમાં થયા છે. વીર પ્રભુના વંશનો કુટુંબ સાંપ્રગત્યે ધરાવે નથી. ત્યાંમુખી આદર્શ ધર્મનો પ્રભાવ પ્રવર્તે છે, ત્યાંમુખી સાત્રપુત્રનો પરિવાર ચાલ્યા કરશે.

હો મુનિઓ, તમે એક મૂર્ખ સંસારીના જેવી ચેષ્ટા કરી આ મુખ્ય બાગકને શામાટે દુઃખ આપો છો. તેની વચ બુદ્ધિ અને ગુણ તો ભુલો. આવો કષ્ટ બાગક ચારિત્રમાં મુંઝવે? સાધુએ કેવો વિનય રાખવાનો છે? કેવા પરિપક્વો સદુત્તરવાનો છે? અને કેવી રીતે વર્ણવાત છે? એ વાત આ મુખ્ય બાગક ક્યાંથી જાણે હશે? આવા અસામાન્ય

કર્પો, એ ધક્કાજ અનુચિત કર્યું છે. વળી તે ઉપરથી સિદ્ધ થાય એ તમારામાં પશુ વિનયની ધણી ખામી છે. માટે હું તમને વિનયસભા ના બીજા ઉદ્દેશનો બોધ આપુ તે તમે સાવધાન થઈને સાંભળજો.

બંને મુનિઓ—મહારાજી, આપે કહ્યું, તે વધાર્થ છે. અમે કહી કરીએ છીએ કે, અમારામાં ચારિત્ર ગુણની ઘોટી ખામી છે. તે આપ કૃપા કરી ઉપદેશ આપો.

રીક્ષાકુમારીએ કહ્યું, મુનિઓ, મેં જે અદરપરૂષ માયા કહી હતી તે તમે સાંભળી છે, તે વિષે તમારે ધજોજ વિચાર કરવાનો છે. મુનિ કલિપત્ર કેવે રાખવો ન જોઈએ. કેાંથી અને બુદ્ધિનો મર રાખવો મુનિ ચારિત્રને દૂષિત કરે છે. તેમજ મુનિએ કેાંથી ચાત્રીયુગ કરવી નહીં. કેાંઈ સાધુએ પ્રમાણથી કલિ બૂઝ કરી હોય તો તેને મા ગુરૂની આગળ ચાડી કરવી નહિ. તેમ વળી અકાચ કરવામાં આમ કંત ધણું નહિ. તમે જે આ સાવકના બાળકને જેમયા માંડે હતો, તે તમારું અકૃત્ય કહેવાય છે. તેણું અકૃત્ય તમારે કલિપત્ર કહ્યું ન જોઈએ. જે સાધુ ગુરૂની આજ્ઞામાં ન રહે તે પોતાના ચારિત્રને દૂષિત કરે છે. તેથી સાધુએ જ્યાંગુથી પ્રાપ્ત પ્રાપ્ત થઈ ન હોય ત્યાંગુથી ગુરૂની પાસેજ રહેવું જોઈએ, અને ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણ વર્તવું જોઈએ. તમે અને મુવાન સાધુ ગુરૂ વિના એકલા રહેા છે, તેથી તમે અવિનિત થઈ ગયા છે. આ બાળકની ઉપર ત્રિષુ કવણી મનન મળી તમે તમારી એક બીજની મર્જા તોડી છે. તેજ કામજ માત્ર ગુરૂના સમીપજાનો અભાવજ છે. તમારે ગુરૂના સમીપજાની જરૂર છે. તમે સ્વજન થવાને સાધક નથી. હું મુનિએ તમારી જેમ વર્તવાર મુનિઓને ચારિત્રનું કૃત્ય કલિપત્ર મળતું નથી તેથી તમારે વિચાર કરી તમારા પ્રવર્તનમાં મુધારો કરવાની જરૂર છે.

હું મુનિઓ, માંભંગી—દર્શકાત્રિકમુવત્તા વિનય સમાધિ અબ અન્ના બીજા ઉદ્દેશમાં મહાપકારી રાજ્યજામરિ નીચે પ્રમાણ છે—

“મૃત્તાત્ર સંજવત્રસો કુદમ્ભ,

સંગાઠ જ્યા મનુર્જિનિ માદ્રા ॥

કિશોરભરી પ્રવચ.

સાદૃષ્યસાદૃષ્ય ચિદ્દંતિ પતા,

વશોસિ પુત્રં ચ ફલં રસો અ " ॥ ૧ ॥

“એવં વ્યમસ્ય ચિદ્વશો, મૂર્ત્યં પરમો અ સે મુક્તો ॥

જેણ ચિત્તિ મુક્તિં સિદ્ધિં નીસિસં વાન્નિગચ્છદ ” ॥ ૨

■ જેમ વૃક્ષને મૂળમાંથી રસ—ધા થાય છે, ધામાં ઉત્પન્ન થાય છે, શાખાઓથી પ્રશાખા થાય છે, પ્રશાખાથી ૧ છે, પત્રોથી પુષ્પ, પુષ્પથી ફળ અને ફળથી રસ થાય છે, તેવું મર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષનું મૂળ વિનય છે. દેવસેાકની પ્રાપ્તિ તથા સા ઉત્પત્તિ, વિગેરે તેના ધા, શાખા, પ્રશાખા વિગેરે છે એટલે । મૂળમાંથી પવરૂપ પ્રીતિ, અને પુષ્પરૂપ મુન ઉત્પન્ન થાય છે વિનયમૂળવાગા મર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષના ફળનો પ્રધાન રસ ને પ્રાપ્ત થાય છે. ”

હે મુનિઓ, આ ગાથાનો અર્થ વિચારી તમે એ વિનય ર સેવન કરો. એથી તમારું ચારિત્રદેહીપ્રમાન થશે અને તમે સર્વ ગે અને મોક્ષના અધિકારી થશો. હે અવિનયનિ અનગારો અવિનય રાખશો તો તમે આ સંસારના પ્રવાહમાં નદી ક્ષો છની જેમ તણાતા જશો. તમે વૃદ્ધરૂપ મર્મ અને મુનિધર્મ— થી જાટ થશો. હે મુનિઓ, પ્રથમ તમારે વિચારવાનું છે કે, દેવોથી પ્રાપ્ત અવિનય કરે છે. અવિનય કરનારમાં કેવા થાય છે તેને માટે રાજ્યસવસૂરિ નીચેની ગાથા લખે છે—

“જે અ ચંદ્રે મિષ યદ્દે, દુઝ્વાદ નિયમી સેદ ।

મુક્ત સે અવિલીઝ્ઞપ્પા, કદ્દં સો અગયં જહા

“જે દોષી, મૂર્ખ, અનિવિગેરેનો મદ કરનાર, અપ્રિય પટી, અને રાડ હોય, અને જે એ દોષથી અવિનય કરે તે પ્રવાહમાં કાટનો જેમ આ સંસારના પ્રવાહમાં તણાય છે. ”

મુનિઓ. અવિનયથી આવા અનેક અનર્થ થાય છે, પુરૂષ આ હોદ તથા પરસેાકથી જાટ થાય . જે પુરૂષ વિ સર્વ કહેવા જતાં એ કહે કરે ને ને પુરૂષ પો... ”

વેલી એવી દિવ્ય લક્ષ્મીને લાકડીવતી પાછી વાળે છે. અર્થાત્ અવિનીત પુરુષને દિવ્ય લક્ષ્મી મળતી નથી. તેથી દરેક મુનિ તથા શુદ્ધ સંપત્તિનું મૂળ રૂપ એવો વિનય કરવો. વિનય કરવાથી સર્વ મોક્ષની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

જો અવિનીત નિર્વ્ય હોય છે, તે રાગના અધિકારીઓના અર્થ વિગેરે વાહનો થઈ દુઃખ ભોગવતા કર્મકર થઈ રહે છે. અને તે વાહનો પણ એવિનીત હોય તો ગર્જવૈભવના ભોજન અલંકાર પ્રાપ્ત કરી સુખ પામે છે. ત્યારે નિર્વ્ય પણ વિનયનું ફળ ભોગવે છે, ત્યારે મનુષ્યભોગવે તેમાં શું આશ્ચર્ય? આ લોકમાં જે નર નારીઓ અવિનીત જોવામાં આવે છે, તેઓ દુઃખી થાય છે, તેમને ઘાણુખના માર ખમવા પડે છે, અને જેઓ પરત્ની સાથે વ્યભિચાર કરનારા અવિનીત છે, તેઓના નાક કાન વિગેરે કપાય છે, તેમની ઉપર દંડના ધા પડે છે, ખર્જના ધાત થાય છે, બીજા લોકો તેમને અસહ્ય વચ્ચે સંભળાવી એક પમાડે છે, તેઓને પરત્નગતામાં રહેણું પડે છે અને ધણીવાર ક્રુષ્ણ, તથા વિગેરે સહન કરવા પડે છે. તેથી દરેક સ્ત્રીપુરુષોએ વિનયગુણ ધારણ કરવો, વિનય ગુણને ધારણ કરનારા સ્ત્રીપુરુષો આ લોકમાં સમૃદ્ધિને પ્રાપ્ત કરી મોક્ષ યશ સંપાદન કરે છે. અને આ લોક તથા પરલોકની સફળતા પ્રાપ્ત કરે છે. વૈમાનિક, જ્યોતિષક, વક્ત્ર, વ્યંતર, ગુહ્યક અને ભવનચાસી દેવતાઓ પણ જો અવિનય કરે તો તેઓને બીજાના દાસ થવું પડે છે. અને બીજા દેવતાની સમૃદ્ધિનું દર્શન કરી અસતુષ્ટ રહે છે. જો તે દેવતાઓ વિનીત થઈ નિરનિયાર ધર્મના આરાધક થાય છે તો તેઓ મહા કલ્યાણક વિગેરેમાં સમૃદ્ધિને પ્રાપ્ત કરી સુખી થાય છે. લોકોત્તર વિનયમાં પણ ધણુંજ ઉત્તમ ફળ રહેલું છે. જેઓ આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાયના વચનને કરનારા છે, તેઓને જળથી સિંચન પામેલા વૃક્ષોની જેમ મહા આસેવન પ્રમુખ શિક્ષા વધે છે.

હું મુનિઓ, એવી રીતે વિનયને માટે એ મહાસૂત્રમાં ધણું જ બોલ્યું છે. તેમાં એમ પણ જણાવેલું છે, કે કદિ 'આમ કરવાથી મારી આજીવિકા ચાલશે' એવું કારીને, અથવા કોઈ શિક્ષકના મેગવનાની ધારણાથી પત્તુ જો વિનય કરવામાં આવે તો તેથી આલોકના કાર્યો પણ સિદ્ધ થાય છે, તો પરલોકના કાર્ય માટે કરેલા વિનય ફળ કે

મ ક્ષત્રી ન આપે ? ધણું મનુષ્યો સ્વાર્થને માટે પોતાના સિદ્ધકર્તા સન્કટ
ર કરે છે, તેમને નમસ્કાર કરે છે અને તેમની સ્તુતિ કરે છે, તેઓ પશુ
પાનાનું કાર્ય સિદ્ધ કરી શકે છે. તે ઉપરથી મુનિઓ અને મોક્ષની
કામનાવાળા સાધુઓ વિનયથી ગુરૂની પૂજા કરવી અને તેમની આજ્ઞા
માન્ય કરવી; તેમાં વધારે છે ? તેને માટે શયંભવમુરિ નીચેની ગાથા
લખે છે—

“ કિં પુણં જ મુઞ્જનાહી,
અણંતં હિં અ ચત્તર ।

આપરિઆ જં પપ્પ તિરકુ,

તમ્મહા તં નાદ વત્તપ્પ ” ॥ ૧ ॥

“ મુનિઓ અને મોક્ષની કામનાવાળા સાધુને ગુરૂ પૂજ્ય છે
અને ગુરૂને વચન કહે, તેનું સાધુ ઉત્તરોત્તર કરે નહીં. ”

તે સાધુએ ગુરૂના કેવી રીતે વિનય કરવો ? તેને માટે એ મહા-
સુદમાં નીચેની ગાથા દર્શાવેલી છે—

“ નોઞ્ઞં સિલ્લં ગદ્દાણં,

નોઞ્ઞં ચ આસણણિ અ ૫

નોઞ્ઞં ચ પાણં દિઙ્ગા,

નોઞ્ઞં કુજ્જા અ ઞ્ઞંજિસિ ” ॥ ૧ ॥

“ ગુરૂની શરણાધી નીચે ગતિ કરવી, ગુરૂના સ્થાનથી નીચે
સ્થાન શોધવું અને ગુરૂના આસનથી નીચે આસન શોધવું. હુએશાં
ગુરૂના ચરણમાં વંદના કરવી અને નમ્ર કાયા કરી અંજલિ બેઠી ર-
હેવું. ”

હે મુનિઓ, તમારા હૃદયમાં આ વિનયનો ઉપાય સ્થાપી તે પ્ર-
માણે વર્તવો અને તમારા શિષ્યોને વર્તાવવો. તેવી રીતે વર્તવાથી
તમારા ચારિત્રનો શુભ પ્રકાશી નીકળશે. તમે બને ગુરૂજ્ઞાના છે, તે-
માં એક વરિય છે અને એક લઘુ છે, તે છતાં તમારા બંનેમાં કોઈ અ-

તની મર્યાદા રહી નથી, એનું કારણ શું ? તેનો તમે પાનેજ વિચાર કરો. જ્યારે તમે તેનો દીર્ઘદ્રષ્ટિથી વિચાર કરશો, ત્યારે તમને માત્ર પડશે કે, તમારામાં વિનય નથી, વિનયનો ઉપાય તમે જાણતા નથી. હવે મુનિએ વડિલ મુનિની ધણી મર્યાદા સમજાવતી છે. તમારે જેવી રીતે કાયાનો વિનય સમજાવવો છે, તેવો વાળીનો વિનય પણ સમજાવવો છે. જે તમારી કાયાથી અથવા ઉપાધિથી ગુરુની અજ્ઞાતપણે સંબંધ થઈ જાય, તો તમારે તેમની પાસે ઠાપા માગવાની છે. તેને માટે મદામ-ત્રમાં નીચેની માથા સંબંધી છે—

“સંયત્કથા કારણં, તદ્વા ઝરહિણા મયિ

મયેહ્ય અવગ્રહં મે, ચરજ્ઞ ન પુણતિ ચા” ॥ ? ॥

“કાયા અને ઉપાધિથી ગુરુનો સંબંધ થાય ત્યારે શિષ્ય કહે કે, મારો અવગ્રહ ઠાપા કરો, હું ફરીવાર તેથી રીતે વર્તીશ નહિ.”

“હે મુનિઓ, આ વાચાનો વિચાર કરો. માત્ર અજ્ઞાતપણે મને યદુ યદુથી હવે મુનિ પાતાના પદની પાસે ઠાપા માને છે અને ફરીવાર તેમ ન કરેલા પચસ આપે ન, ત્યારે તેમ જ ન ગુરુ અને હવે એક આગ્રહન વિષય કન્યાની જુનાગણી બનાવવા કહે છે ! એ કેવી રીતે નથી થાય ? જનમુનિની આવી વાત કરતા પછી સમગ્ર આપ છે તો તેમને તેવી વાત કરતા હવે ન આવે — આ આશયની વાત છે.

હવે મુનિઓ, એવી રીતે તમારે વાળીનો વિનય પણ કરવો જે જેમ. જે ઉપાધિ મુનિ દેવાય તે તેના ગુરુના કથા વિનય પણ પાતાની બે યજ્ઞ વનય કરે છે અને જે દુર્ભુક્ષિશિષ્ય દેવાય તે અજ્ઞાત જેમ વાળીના વાળી જ્યેષ્ઠ બાપે છે. તેમ તે ગુરુ કહે, આજ વિનયથી ગુરુનું કાર્ય કરે છે. તેથી નવથા ઉપાધિ મુનિની જેમ પ્રવર્તે ન જોઈએ. રમણજીને અનુભવી ગુરુનો વિનય કરવો કે જેથી વિનય પાતાના યથાર્થ પદે પ્રતાપુ જનનારો કહેવાય છે.

હે મુનિઓ, વગી તે મદામ-ત્રના જાણુ છે કે, અવિનયન ગુરુ પચસ ગુરુનો નામે થાય છે, અને વિનયન ગુરુને માનવિ ગુરુની મને પદે થાય છે. આ પ્રતાપુ વિનય નામ અવિનયન નામે જે જાણુ છે,

દીગમ્ભારી પ્રત્યક્ષ.

તે મહાભાગેવનરૂપ શિશુને પ્રાપ્ત થાય છે. તેવાજ ભાર્યાર્થને
એ સ્વભાવે નીચે પ્રમાણે દર્શાવેલી છે—

“વિવતો અવિણીઘ્નસ્મ સંપત્તી વિણિઘ્નસ્મય ।

જન્મેન હૃદ્ઘ્નઓનાયં. સિરકં તે અન્નિગચ્છદ ” ॥ ૧ ॥

“અવિનીતને શુભનો નાશ થાય છે અને વિનીતને શુભની
તા થાય છે, એટલું ઉભય રીતે જોને જ્ઞાન છે, તે પુરૂષ વિ
પ્રાપ્ત છે. -

હું મનિઓ આ પ્રમાણે વિનય શુભનું માર્ગદર્શન— એ માર્ગ
વર્તવેલું છે. તેવા વિનયને ધારણ કરનાર મુનિ કેટલું માર્ગદર્શન
છે. તેને માટે રાખ્યું ભવચરિ નીચેની ગાથા લખી વિનય સમ
નામના નવમા અધ્યયનનો બીજો ઉદ્દેશ સમાપ્ત કરે છે—

“નિદેસવિત્તિ પુણ્ણ જે ગુરુણં,

મુઘ્ણત્ય ધમ્મા વિણયંપિ કોવિઘ્ણા ॥

નરિત્તુ ને ઓગમિણં હુરુણં,

મરિત્તુ કર્મં ગમ્મકામં ગયવિવેપિ ” ॥ ૨ ॥

“જેઓ ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનારા, ગીતાર્થ થયેલા આ
વિનયમાં નિપુણ છે. તેઓ આ દુસ્તરે સંસાર સમુદ્રને તરી, સર્વ ક્રમ
ને ખપાવી ઉત્તમ સિદ્ધિ જાનને પ્રાપ્ત થયેલા છે.”

હું મનિઓ. આ ગાથાનો અર્થ વિચારી, તમારે વિનયગુણ
શાધવાને પ્રયત્ન કરવો. જ્યાંમુધી તમે વિનય ગુણ ધારણ કરો ત્યાં નિદિ,
ત્યાંમુધી તમે તમારા વધાર્થ મુનિવંશને પ્રાપ્ત કરી શકશો નહિ, જો
તમારામાં વિનયગુણ હોય તોજ તમે ચારિત્ર વંશને સંપાદન કરી તમા
રા મુનિવંશનની સાધકતા કરી શકશો. આ રાગ તમારે હૃદયમાં
સ્થાપિત કરી રાખવી.

આ પ્રસંગે મારે તમને કહેવું જોઈએ કે. આ આપકનો આગ્રહ તદ્દ
ન હજી ચારિત્રવંશનો અધિકારી થયો નથી. વિનય એ રીત પરતુ છે?
વિનયથી કેવો લાભ પ્રાપ્ત થાય છે? એ વિનય વિના કેટલી દાર્ઢ

જુ વાળીયામાંથી થયા હીએ તમારી અધી કળા અમારા જાનુવામાં આવી જાય, કહેા. શો વિચાર કર્યો. જે વચાર કર્યો હોય, તે અત્યારે જ જાણી દો, તેમ છતાં તમારાથી ન અને તેવું હોય તો તે ખુલ્લે ખુલ્લું કહી દો, જોડસે અમે તસ્ત વિદ્યાર કરીએ.

મુખ્ય મુનિના આવાં વચન સાંભળી સાલ્યાદી સાલ્યાદ્ર બોલ્યો—મહારાજ, અમે અધાએ વિચાર કર્યો છે કે, આપની જે પ્રકારની માગણી છે, તેમાં પણ કેટલીક અડચણ આવે છે, તે વિશે આપને પૂછવાનું છે, હવે આપ કહેા તેમ કરીએ ?

મુનિએ પ્રશ્નનાથી જણાવ્યું, શું છે ? જે હોય તે કહી દો. આપ કહેા છે કે, આ અમારા જે સાધુઓને ભગવાની શોધવું કરેા. તો તે વાત અમારાથી બની શકશે, પણ તેમને ભણાવે તેવા કોઈ માત્રી નો યોગ થતો નથી. આ મામલાં જે માત્રી છે, તે વિદ્વાન છે, પણ જે નરોંક્ષીથી તત્ત્વ અજ્ઞાન છે, જોડસે તે આજ્ઞાન મુનિઓને સારીરીતે ભગવાની શકશે નહીં, અને અભેદથી મેઠા પમારે સાચીને બોલાવીએ તેવો આ મુનિઓનો અભ્યાસ નથી કામ્યકે, તે મુનિઓને કલ્પમુત્રની મુખોદિકા દીકા અને મંદેરુન થનાચરિત્ર વચાવવું છે, તેવા સાધુઓ અભ્યાસને મારે આરેબી માન નવાવિત કે વચાકમ્યુ સાચીની જ રહે નથી.

આપની બીજી માગણી એવી છે કે, આનંદમાં પાવાપુરીની સ્થળાથવી જોડસે. આ અભ્યાસ બની ગત તેમ જ તેમાં મંથના અંગ લોકો દ્રવ્યનો ભરત કરી ગત નમ નથી. પણ આ વિચાર આલિકાએ અમુક જગત દુઃખી થતા આજ્ઞાન ભરત કરતા ભરત અનામન રાખી જ તે જગત પાવાનગી સ્થળા મારા જાણવાના આંગે તે તે થઈ શકે તેમ જ હવે આમા એ જા અડચણ આવે છે કે, તે વિચાર સ્ત્રી જિ તે વાત કમ્યુક કરે તો થઈ શકે તેમ જ કામ્યકે, તે જાણ આજ્ઞા આજ્ઞા કોવના કોવના મારા અજ્ઞાન આજ ન કરી છે, તે આ બીજા બાનામાં એ જગત કહે વાવે ?

અવળા અજ્ઞાન જાણત કહેડના મુ મથી આ વાત માંજાજાંજ તે મુનિને રજાએ જાય નહીં માજવા અને તે આજેમથી બોલવા—અરે વાળીયા! આજો વચ્ચેકે મું કહે દો! અજ્ઞાન મુખમાંથી આવે

ના શિષ્યોને અથવા બીજા કોઈ યોગ્ય સાધુઓને ધોનાની જાનેજ જાણવા જોઈએ. વાચના આપવી એ ઉત્તમ મુનિનો ધર્મ છે. તેમ વળી વાચના આપવાથી ધોનાના જ્ઞાનમાં વધારો થાય છે.

બીજી જાગૃતમાં તમે કહ્યું કે, પૂર્વકર્મથી દુઃખી થતા એવા સંસારી આવકોને સહાય આપવાની જરૂર નથી, અને તેના કરતાં પાવાગઢ વિગેરેની રચના કરાવવામાં દ્રવ્ય ખર્ચવું, એ વધારે લાભકારક છે. આ વિષે પણ દીર્ઘ વિચાર કરી જોવાનું છે. જો આવકો નડારી રિથિતિમાં હોય તો પછી પાવાગઢની રચના જોવાનો ઉમંગ ક્યાંથી હોય? ફરેક ઉત્સવો આવક સમુદાયથી શોભે છે અને તે સમુદાય ન્યારે સર્વરીતે મુખી હોય, ત્યારેજ તેઓ ઉત્સવોમાં જાગ લે છે. સત્યચંદ્રના આવાં વચનો સાંભળી તે વિદ્વાન્ મુનિને વિશેષ કોઈ ચડી આવ્યો, અને તેઓ કોંપાવેશમાં ગઈના કરીઓકયા—“અરે શડ શેડીઆ, અહીંથી ચાલ્યો જા. આ બધું અકાર્ય કરનાર તું ધોનેજ છે. તારા જોવા મળસને સંધથી દૂર કરવો જોઈએ. આ પ્રમાણે કહી કેટલાએક દુર્ગતના મુનિના મુખથી નીકળ્યા માંડ્યા.

આ વખતે પવિત્ર દીક્ષાકુમારી અદરબરૂપે રહી આ બધા બનાવ દૃષ્ટિએ જોતાં જુતાં અને સાંભળતાં જુતાં. મુનિના મુખથી ન્યારે આવા અયોગ્ય વચનો નીકળ્યા માંડ્યા એટલે તેમણે અદરબરૂપે નીચનો ગાથા કહી સભળાવી—

“તદ્વેવ મહર્ષિ ચ મહાસંગતે,

ફળી પુષ્પ વચ્ચદ્વં ગિહિવા ।

નો દ્વીસપ નો વિષ્ણુ ગિમ્મજ્જ,

થે જં ચ કોહં ચ વણ સ વૃજો ” ॥ ૧ ॥

આ ગાથા સાંભળ્યાંજ બધા ચમકી ગયા. મુનિઓ અને સાધુઓ તરફ એ અદરબરૂપિની ગવેશજ્ઞા કરવા લાગ્યા પણ કેઈ બ્યક્તિ તેમની દૃષ્ટિએચર થઈ નહીં. ફરજવાર મુખી બધા સ્વચ્છ બની વિચારમાં પડ્યા. તેવામાં દીક્ષાકુમારી પ્રવચન થઈ બોલી—અરે વિદ્વાન્ મુનિ આ મું બોલો હો! તમે કોણ હો? તમારું સ્વરૂપ મું છે? તે

વાર અથવા અનેકવાર કરે નહિ, અને અલંકાર તથા કોષનો ભાગ કરે, તે મુનિ પુજવા યોગ્ય છે. ”

આ માથાનો આઈ કેવો ઉત્તમ છે. તે ઉપરથી મુનિએ મજા પાતું છે કે, કોઈપણ માણસની હીતજા કરવી એ મુનિપદની દિગ્ગજ એ માથાની અવગરિમાં એટલે મુની લખ્યું છે કે, “વાસાદાદા મોધિકંવા નક્કીણમતિ ” અર્થ માથામાં વા શબ્દ છે, તેથી અન્યનીથી અન્યમનીની પાતુ હીતજા ન કરવી. સૂત્રકાર આવો બોધ આપે છે તે છતાં તમામ જેવા વિદ્વાન મુનિ આ સંધની વચ્ચે સમતા આપે નહીં અપમાન કરવા જેવાર થાય અને મુખમાંથી અપરિત શબ્દો કો એ કંઈ આજમ કરેવાય ?

હું મુનિ, તમે વિદ્વાન છો, તેમજ રમ્યકાલિકમયના જ્ઞાતા છો તેવાં ને આપુ અપરિત પ્રવચન ન કરવું એમ એ. જે મુનિઓ એ મહામયના પાતક દોષ, તે મુનિ આપું આચરવું કરેજ નહીં.

વિદ્વાન મુનિ મુદ્રવમાંદેશાભ પામી આદવા-મહાનુભાવ, આપના વચન વચાઈ .. મેં રમ્યકાલિકમય વાંચ્યું છે, જેનું તે પાપદની મેં વાંચ્યું છે, ભુતિથી તેનું મનન કર્યું નથી. હવે પ્રવીણર એ મહામયે મનન પૂર્વક વાંચી જઈએ, અને મારા વિષયોને જેનું તે વચાવીએ ન મળે આ વચને આપ હી પાડે એક મારી પ્રાપ્તો છે કે, આપ કો કો મને એ નવનાંથી કોઈક બોધ આપે નો અમારો આમાનો ઉકે થાય.

દીપાકુમારી આનંદ વચક બોલવા—મુનિ, તમામ મુનિ પદનાની પ્રતિ એ. હું પ્રગટ થઈ જુ. હવે તમારી વો નવા એ. હું તમને કોઈએ આપવાની ઈચ્છા નહીં હું. રમ્યકાલિકમયના રમ્ય નવાઈ નામના નવના આપવનના રીત ઉદ્દેશનો ઉદ્દેશ હવે કો બોલી છે. તે વિવચવાન મુનિ કેવી રીતે પૂજ્ય થાય .. ? એ વચનું આ રીતે વિચાર કરેજુ .. તેથી તમારે અંતરજા થા હવે એ તે આંખોને—

અંતરજા મુનિને અંતરની નવા કનવાન પ્રાપ્ત મુની જેમ વિચાર ના મુનિને નાદે ના. આ રીતે નેદું. એક વિદ્યાથી તેમની નેદા રીતે .. અંતરજા મુનિની નવા કનવા અંતરજા તેમના મુનીની મેદા રી

પરથી મુખ્ય જઈ નેમની કાંઈ પ્રમાણુ મુદ્દની એવા બળિ કરી.
 એથી રીને વર્તનારો મુનિને પૂછવ મનુષ્ય. 'માન મુદ્દ મુંદરે' ?
 એમ પારી જ્ઞાનાદિ આચાર્ય નિમને નેમનો વિનવ કરેવા. એ મુદ્દ
 મુંદરે પુત્ર વચન કરેનો ને વચન નિ કરેવાનું કરવાની કાંઈ કરી. ૨૩.
 ના વચનનો અનાદર કરી નેમની આચાર્યના કરી નહિ. એ મુનિને
 જ્ઞાનાદર કરેનોથી વિભિન દોષ, નેમનો વચ નથા મુખથી મારેમા
 ને નેમજ નાનેરા છતાં મુદ્દથી અધર દોષ નેમનો મુનિને વિનવ કરે
 વો. સત્ય વચન અજણા, પંડના કરવાનું કીજી રાખવું. અને મુનિ
 વચન પાળવા નેમની પામે કરેવું. માના નથા પાળાના અવેમના નિ
 પંદ્રમારે અપરિમિત દુદ્ધચને પરથી આદાર પ.લી સાવણ. કડિ પૂ.
 મુંદ ન મળતાં એવાં અને નેમો પત્ર મંત્રુ કરેવું. નેમ છતાં કડિ ન મ
 ને નો પત્ર એ કરેવા નહિ. સામ અધરા દાનથી દર્પ કે એ
 પ.મુદ્દ કરેવા નહિ—આ પ્રમાણુ વચનારે મુનિ એવે રીને પૂછવ.

તે મુનિ, એ મદ્દારમાં એવે મુદ્દો જાણે છે કે, જનમુનિને
 કડિવાની સમજા રાખવી જાનમાં કાંઈના જેવા લી મુ વચનો અંત
 જણામાં અ પે અર્થ. ૨૪. લીપ્ત વચનો સમજાવે નેમને મુનિને
 ને મદ્દન કરવા. આવા મદ્દન કરવાના મુનિ પુત્રને ૨૫. તે મુનિ અઃ
 સત્યથા રીને વચન પાળે સાધે પાત્ર વચનો કર્યાં દુષ્ટને દુષ્ટને
 નેને કર્યાં માત્ર એવા વચન નહીં જ ન અભિનવ કરે. એકે રીને
 ને કેવા વચનાવન મુદ્દવચન ૨૬. મુનિને ને વચનો રીને વિષે
 એ એકે વચન એ વચન એ વચન એ દુષ્ટ. ને દુષ્ટ કે દુષ્ટ કે
 મુદ્દ કે, સાકેવાન એ વચન અવર સાધે કે ૨૭. એકે વચન મુદ્દ
 એકે વચને અ.કે.લી એ વચન અને દુષ્ટને રીને એ રીને એકે
 વચનો.

૨૮. એકે વચન એકે વચને વચન એકે વચને વિદ્વાન મુદ્દને
 મુદ્દ. ૨૯. મુદ્દો ના અવર ના રીને નેમને રીને એકે વચને
 મુનિને ૩૦. રી વચનેની રીને રીને એકે વચને એકે વચને
 અવર વચન એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને
 એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને
 એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને
 એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને
 એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને એકે વચને

ન કરનારા મનિઓ મમતાવાન અને જિનેદિય ગણાય છે. તે વિશે મદદ
યત્ન નીચેની ગાથા લખે છે -

“ સમારંગાઃ વગ્ધાનિવાયા.

કર્મં મયા દુષ્મણિત્રં ગર્જનિ

પ્રમ્મુચિ ક્રિયા વસ્મગ્નૌ

જિદ્દિય જો મદદે ત વૃજ્ઞો” ॥ ૨ ॥

“ જે આવી પડતાં કડોર રચનોના પ્રદાત્ર જે કાનમાં પડ્યા હો
ય તેા પ્રાણીઓના મનોભાવને દુષ્ટ કરી દે છે એવા વચનના અભિપ્રાય
તને પૂર્વે એવું માની જે મુનિ મમતાથી સંવન કરે છે, તે શૂરવીર જે
તેદિય મુનિ સંવંધા પુણ્ય છે. ”

તે મુનિઓ, આ પ્રગતિ એ મુતકાર (વિદેશમાં એવું જણાવે
કે, પંચત મુનિએ પ્રત્યક્ષ અને પગલ કીર્તિ તાર્કિક અવાનુંવાદ બોલવ
નહીં. તેમજ - આ આનંદ, આ નડાન - મંત્રી અપ્રિય ભાષા પ
ન બોલવી - તીરીત રતનાર મુનિ નહીં. ૧ ૪ મગાય છે, તેમ
જ જેનમુનિને નાદ નસંગમ તમા આડ મુખ ત સ્થળે વાનુંવેશા
જે મુખે રતમાન-તે જ નાનનાજ તમા આંચે ૭. જ્યાંમુખ
મુનિમાં એ મુખાટક આડ મુખાદાના ન હી. ત્યાંમુખી તે મુનિ થ
રિતધર્મને થોડા ન ગુના નથી. ૧ આડ મુખા નાંચે પ્રમાણે છે—

૧ અલુખ, ૨ અકુલક, ૩ માયાનદિત, ૪ અપિમુન, ૫ અરી
પ્રિતિ, ૬ અકુલસભાવનાને નહીં બાવનાર, ૭ પીતની આગળ પ
તાના મુખનું વાનું નહીં કરનાર અને ૮ અંકાતુકી.

૧ મુનિ હૃદયમાં કોઈમાંલુખ ન હોવા કોઈ-પ. આજકાલ કેહસાએ
મુનિઓ જુદાજુદા વિષયોમાં લુખહોય ૧, તેમજ તેમના આરિદૂષિ
ગણાય છે. કોઈ રિત્યલુખ, કોઈ દ્રવ્યલુખ, કોઈ પદાર્થલુખ, કોઈ અ
હારલુખ કોઈ રાગલુખ અને માનલુખ મુનિ કોવામાં આવે છે.
મુનિ, તમે પોતેજ માનલુખ થઈ પાવાગડની રચના રચાવા તૈયાર થ
હતા, તમારી મનોવૃત્તિ પ્રભુની ભક્તિ કરવામાં શુદ્ધ નથી પણ તેનેજ
ને તમારી પોતાની કીર્તિવધારવામાં છે. પાવાગડની રચના થાય, વિદેશ

આવડે એકા ધાય, મોટા ઉંસવો આરંભાય અને દુઃખરો પોકોના સમુદ્ર વાંદવા આવે—એજ તમારો ઉદ્દેશ છે. આવા ઉદ્દેશને લડને તમે આવડના દ્રવ્યનો વ્યય કરાવા તૈયાર થવા છે. હે મુનિઓ, હવે તમારા એ વિચાર ફેરવી ગુણ પરિણામ પાડતું કરજો. કોઈપણ વિષય કે પદાર્થમાં તમે હુબ્બ થશો નહીં.

૨ જૈન મુનિ અકુટુહ લેવો લેઈએ એટલે તેણે દુઃખેમાં ઈદમળ વિમેરે કુટુમ્બમાં પાણું ન લેઈએ. મંત્રનમના પ્રયોગો કરી રોંગ વધારવા ન લેઈએ. હે મુનિઓ, વર્તમાન કાળે યનિ—ગોરજી શિવાય એ પ્રયત્ન સવેગી મુનિઓમાં લેવામાં આવતો નથી એ સારી વાત છે.

૩ જૈન મુનિ અમાવો એટલે નિકપટ લેવો લેઈએ લે મુનિ કપાભાવ રાખી પોતાના ગુરુ તરફ અથવા સમક્ષ તરફ વર્તે તો તે પોતાના ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થયેલો ગણાય છે. વર્તમાનકાળે બહુ મુનિઓમાં એ દુર્ગુણ વિરોધ લેવામાં આવે છે. કેટલાએક મુનિઓ કપટ રાખી ગુરુને અને માવડેને દેવરે છે. ગુરુની ધાનીરીને કોઈને દીક્ષા આપવાનો હક્કો પ્રયત્ન કરે છે, આ પ્રયત્ન સર્વ રીતે નિરવા સાપક છે.

૪ જૈન મુનિ અપિરુત્ત લેવો લેઈએ. એટલે તેણે કોઈની ચારી યુગલી કરવી ન લેઈએ. વર્તમાનકાળે એ દુરાચાર વિરોધ પ્રવર્તે છે. એક મુનિ બીજાના હિંદ્ર લેઈ ગુરુને અથવા માવડેને જણાવે છે, અને તેથી બીજાની નિંદા કરાવે છે. આ પ્રવૃત્તિપત્ર અત્યંત નિરરક્ષારને પાત્ર છે.

૫ તેમ મુનિએ દીનવૃત્તિ ન રાખવી લેઈએ. કહિ પોતાની ધારણા સદગ ધાય તેણે લેઈ તો બીજાની ખુશામન કરવી અથવા દીનતા કરવી, એ ચારિત્ર ધર્મથી વિરુદ્ધ છે. વર્તમાનકાળે એ પ્રવૃત્તિ વિરોધ લેવામાં આવે છે. બહુ પંખાસ, નહીં અને બીજા મોટી પાંચી મેગવવા માટે ચાહકાર બની દીનતા કરે છે; તે યજુજ વિચારવા યોગ્ય છે.

૬ જૈન મુનિએ અકુશળ ભાવના ન ભાવવી લેઈએ. બીજાની ધારણે પોતાના વખાણ કરાવવા. આવી ભાવના વર્તમાનકાળે ધર્મો ધાય છે. બહુ જૈન મુનિઓ બીજાની ધારણે કાવ્ય અથવા બીજા ઉપરોગી લેખો સખાવી પોને સખ્યા છે એમ શુભચારે છે આ પ્રવૃત્તિ પત્ર પત્રીજ અવધ છે.

૭ જૈન મુનિએ ધીજાની આગળ પોતાના ગુણોની પ્રશંસા ન કરવી. સાંપ્રતકાળે એ દુરાચાર કોઈ કોઈ મુનિમાં જોવામાં આવે છે. કેટલાએક મુનિઓ પોતાની પ્રશંસાના પત્રો આવકોની પાસે લખાવી વર્તમાન પત્રોમાં તથા જૈન માસિકોમાં પ્રસિદ્ધ કરાવે છે. અને તેમાં પોતાની ગૌરવતા માને છે આ પ્રવર્તન ચારિત્ર ધર્મને દૂષિત કરનારું છે.

૮ જૈન મુનિએ કૌતુક રહિત થવું જોઈએ. એટલે નાટક, નૃત્ય, ગાયન વિગેરેમાં તેણે કૌતુક રાખવું ન જોઈએ.

હું મુનિઓ, આ ગુણાદ્ય તમારા દૃઢ્યમાં સ્થાપન કરજો અને તે પ્રમાણે વર્તી તમારા ચારિત્રજીવનને સુધારવા પ્રયત્ન કરજો. એ ગુણાદ્ય—આઠ ગુણને માટે સૂત્રકાર રાજ્યલવસૂરી નીચે પ્રમાણે ગાથા બોલે છે, તે ગાથા સર્વદા તમારા કંઠમાં ધારણ કરી રાખજો.

“અસોમુષ અકુહર અમાર્ફ,

અપિમુષ અવિ અદીનવિત્તી ।

ના જાવણ નો વિઅ જાવિ અપ્પા,

અકોઠહરે અ સપા અ પુજ્જો ” ॥ ૧ ॥

“આસોમુષ, અકુહર, અમાર્થી, અપિશુન, અદીનવૃત્તિ, ધીજાની પાસે પોતાની પ્રશંસા કરાવનાર અને કૌતુક રહિત—એવો મુનિ સદા પૂજનીય છે. ”

હું મુનિઓ, તે પ્રસંગે સૂત્રકાર ગુરુનો ઉપકાર પણ દર્શાવે છે. અને તેવા ગુરુને માન આપનાર શિષ્ય સદા પૂજનીય છે, એમ કહે છે—તેને માટે નીચેની ગાથા ગાયેલી છે—

“જે માણિઆ સયયં માંણયંતિ,

જત્તેણ કર્ઝં વ નિવેસયંતિ

તે માણણ માણરિદ્ધે તવસ્સી,

જિદંદિણ સચરણ સ પુજ્જો ” ॥ ૨ ॥

“જેમ પિતા કન્યાને વધ તથા ગુણોથી વધારી યોગ્ય પતિમાં સ્થાપિત કરે છે, તેમ જે ગુરુઓ પાતાના શિષ્યને સુત્રાર્થનો વેત્તા કરી મોટા આચાર્ય પદમાં સ્થાપિત કરે છે. તેવા ઉપકારી ગુરુને જો તપ-સ્વી, સચરણ અને જિતેન્દ્રિય જિત્ય માન આપે છે, તે સદા પૂજ-નીય છે.

હું મુનિઓ, તે સાથે ત્યાં મુનિના ઝીઝ ગુણોની પણ પ્રશંસા કરી છે. જેને મારે નીચેની ગાથા લખેલી છે—

“તેસિં ગુરુણં ગુણસાપસાણં,

મુશાણ મેઢાવિ મુમાસિઞ્ચાઈં ।

ચરે મુણી પંચરણ તિગુણો,

ચત્તવસાપાવગણ સ મુજ્જો” ॥ ૧ ॥

“ગુણોના સાગરરૂપ એવા ગુરુના પરલોકોપકારી મુલાપિત સાં-ભળી પંચમદ્વાનધારી, ત્રણ ગુણોએ ગુણ અને ચાર કપાપથી સ્થિત એવા જો મુનિ તે પ્રમાણે આચરણ કરે, તે બુદ્ધિમાન મુનિ સદા પૂજ-નીય છે.”

આ ગાથા કદા પછી વિનય સમાધિ અધ્યનની ત્રીજા ઉદ્દેશની સમાપ્તિ કરતાં એ શાસ્ત્રભવમુરી નીચેની ઉદ્દેલી ગાથા લખે છે—

“ગુરુમિદ્ સપયં પન્નિઞ્ચરિઞ્ચ મુણી,

જિણમણનિઞ્ચણે ઞ્ચજિગમકુસંજ્ઞે ।

પૃણિઞ્ચરણમંત્રં કુરે કરું,

જામુરમંત્રં ગદં વદં ચિંતેમિ” ॥ ૨ ॥

“જો મુનિ વિવિધી ગુરુની આજ્ઞા કરી આગમને વિષે પ્રવીણ થાય છે, તે મુનિ પૈષાવન્ચ કરવામાં કુશળ થઈ પૂર્વે કરેલા આઠ પ્રકારના કર્મરૂપ મળને દૂર કરી જ્ઞાન તેજોમય અતુલ સિદ્ધિરૂપ ગતિ-ને પામે છે.”

હું મુનિઓ, આ વિનય સમાધિ અધ્યનના ત્રીજા ઉદ્દેશની ઉદ્દેલી

હતું કે, તેના અનધિકારી, અપકવ બુદ્ધિ અને અશુદ્ધ માનસને સા-
હસથી દીક્ષા આપવી યોગ્ય નથી. તે છતાં તમે તેને દીક્ષા આપી એ
કેવી ભૂલ કરી ! ચંદ્રવિજયે નમ્રતાથી જણાવ્યું, મહારાજ, એમાં મા-
રો શો દોષ ? આ બુદ્ધિવિજયે મને હિતાવગ કરાવી. બુદ્ધિવિજયે ઉચ્ચ-
સ્તરે કહ્યું, મહારાજ, મને શી ખમર કે આવું થશે. મારા સમજવામાં
કાંઈ આમ ન હતું કે, આ માનસ આપું વિપરીત કામ કરશે. તેના
વિચાર સારા હતા, પોતાને સંસાર તરફ અભાવ છે, એમ તે દર્શન-
તો હતો, એના એવા સારા પરિણામ જોઈનેજ મેં દીક્ષા આપી હ-
તી. પણ તેના પરિણામ ફરી ગયા, અને તેણે સાધુનો વેપ છોડી જુદ-
સ્થના વેપ પેહુરી લીધો, -આમાં મારો દોષ શેનો? તેના કુર્ભાગ્યે-
ને સંયમમાંથી ભટ્ટ કરી દીધો. ચારિત્રરૂપી ચિન્તામણી પ્રાપ્ત થયા છતાં
તે મૂર્ખ પાછો તેને ગુમાવી બેઠો, એજ તેની અધમતા જે હું મહારા-
જ, હવે ફરીવાર તેના અજ્ઞાની મૂર્ખ આવડને હું દિક્ષા નહિ આપું.
અકવાર જે બન્યું તે બની ગયું. ગુરુએ જરા આક્ષેપથી કહ્યું, બુદ્ધિવિ-
જય, તમને વારંવાર શું કહેતું, તમારાથી એવી અનેક ભૂલો થયા કરે
છે. બે વર્ષ પહેલાં કાંઈ આવડ આવી દીક્ષા લેવાનું બાનું બનાવી બ-
રો રૂપીઆ ઉપાડી ગયો હતો. તમારા રાગી આવડે તમને ઘણીરીને
સમજાવ્યા છતાં તમે તેની વાત માનો નહિ અને તેના ઘરમાંથી બરો
રૂપીઆ કઢાવ્યા હતા. એક મારવાડી આઠાખૂનો છાકરો દીક્ષા લેવાને
બાને તમારી પાસે આવ્યા હતા. દીક્ષાનું મુકુટ ત્રણકરમામાં આવ્યું
અને દીક્ષાના વરંવાડને મારે તેને ઉત્તમ પ્રકારના આભૂષણોથી શન-
ગારવામાં આવ્યા, જે દિવસે દીક્ષા આપવાનો હતો, તેની પેહુસી
રાત્રે પાંચસે રૂપીઆના દાગીના લઈ તે ક્યાં નાશી ગયો એ વાત
કેમ ખુસી જાઓછો ?

ગુરુના આવાં વચન સાંભળી બુદ્ધિવિજયને રીસ થઈ ગઈ તે-
ના દૃઢ્યમાં રોપાનગ પ્રગટ થઈ આવ્યો. રોપના આવેશમાં તે બો-
લ્યો - ગુરુ મહારાજ, બરા કરો, વિશેષ પડનાં વચનો બોલશે નહિ,
હું તમારો મૂર્ખ શિષ્ય છું, હું વારંવાર એવી ભૂલ કરું છું, તમે પોને
મારા છો, તમે કદિપણ ભૂલ કરતાજ નથી. હવે તમા કરો. તમારી બ-
ધી વાત હું પણ જાણું છું. એ તમે વચારે બોલશે તો મારે તમારી
વાત પ્રકાશ કરવી પડશે. તે વખતે ચંદ્રવિજયમુનિ બોલ્યા-મહારાજ,

જય ખરું કહે છે, બીજના હિંદો ઉપાસા કરવા અને પો-
તા કાંવા એ કેવી અને ત કહેવાય? તમારા એવા મહાં હિંદો
મહાવામાં છે, તમે પોને જો કામ કરો છો, એ કામ તો અમે
રના નથી.
માના શિ. પોના આપો વચનો સાંભળી મને રોષ ચડવો, તે-
રવરે બ્રોધા-અરે મૃખ શિષ્યો, આશુ બોલો છો, ઘરા નિ-
શા. અમારા શા હિંદો તમે જાણો છો આ સંધના લોકોના સાં-
ભાવી તદન મિથ્યા વાન કરો છો. એ તમારી મહાજી દુલકાઈ
ફૂલિન થવા એટલે બીજને ખુદ ફૂલિન કરવા—એ તમારો ક-
ખુદે ખુદે જાણાઈ આવે છે. તમે ગમે તેમ મિથ્યા કહેશો; તે
આ મારા વિદ્યાશુ અને રામીઆવડો દિપજુ તે વાન માનવા-
ની. તેઓ સારી રીતે સમજે છે કે, અમારા શુર દિપજુ દુરાચાર
વા નથી. અને તમે મિથ્યાભાષી છો.
આ પ્રમાણે એ ત્રણ વખત મિથ્યાભાષી કહ્યું, એટલે કાંધી
અવવાગા ચંદ્રવિજયને મહાની રીસ ચડી ગઈ, તેણે કોપાવેશમાં જ-
કું, મદારાજ, તમારા કરનાં અમે સારા છીએ. અમે તો સસારના
કરવાને બાને આવેશ લોકોથી દેતર મૂએ છીએ, પણ તમારી
બુદ્ધિ પૂરક નહોતો કામ કરવા નથી. અમે આવડોના ધરમાંથી જે
કાંધુ દશે, તે અમારા સ્વાર્થને માટે કાંધુ નથી, પણ બીજ.
સ્વાર્થને માટે. પણ તમે તો તમારા મગાવદાસોને મદદ આપ-
ને આવડોના ધરમાંથી દ્રવ્ય કાઢવો જા. તે વધારે ખરું છે. એ વ-
પેટુકાં તમે તમારા એક ભાઈને પાંચસો રૂપીઆ એક વિપવા આ-
કા પામેથી અપાયા હતા. તે પછી ગમે વરે તમારા એક દિવિદા-
ને બરી રૂપીઆ આ મામમાંથી અપાયા હતા. ઘોડા દિ-
સ પેટુકાં તમારા એક મામાને તમે પચાસ રૂપિઆના સુમણ
અપાયા હતા. જે રૂપિઆ આ સંધમાં બેડેલા પેટા અમુલખ
આવડે આપ્યા હતા, તેને પુટી લુવો. હું મદારાજ, તો સવાય તમારી
બીજ કેટલીએક વાનો એવી છે કે. જે કહેતાં અમને સત્ય દિપજ
માય છે, માટે તમારે તો મૌન ધરીને જ બેસી રહેવું. વિશેષ પાતું બો-
લવાથી સાર નીકળે નહીં.
ચંદ્રવિજયના આ વચનો સાંભળી તે વનિષ્ઠન નિરનેજ થઈ
ગયા. તેના મુખ ઉપર સમજની છાયા પ્રસરી ગઈ. તથાપિ પોતાનું

ગૌરવ જાળવવાને તે બોલ્યા—ચંદ્રવિજય, બસ થયું, હવે વધારે બે-
લીશ નહીં. ગુરૂના દોષ કહેવા, એ વિનીત શિષ્યનો ધર્મ નથી. જ,
તું આ ઉપાશ્રયમાંથી ચાલ્યો જ. તારા જેવા અવિનીત શિષ્યની સા-
થે રહેવાની મારી મુશ્કેલી નથી. ચંદ્રવિજયે સામા ઉતર આવ્યો. મદા-
રાજ, હું ઉપાશ્રયમાંથી શા માટે જાઉં ? ઉપાશ્રય કાંઈ તમારો નથી,
સંઘનો છે. જે સંઘ રજા આપશે તો હું ચાલ્યો જઈશ. તેના
આવાં વચન સાંભળી, ગુરૂ મદારાજએ સંઘના બાગેવાનોને કહ્યું, શે-
ઠીબા, આ અવિનીત સાધુને રજા આપો. એટલેને ઉપાશ્રયની બાહેર
જાય. નહીં તો આમાંથી વિપરીત થશે. પરિશ્રમુનિના આવાં વચન
સાંભળી એ શેઠીઆએ ચંદ્રવિજયને કહ્યું, મદારાજ, તમે ઉપાશ્રયની
બાહેર જાઓ. કારણકે, તમે ગુરૂનો અવિનય કર્યો છે. આ વચન સાં-
ભળનાંજ સંઘના ણીજ એ બાગેવાનો કે જોયો ચંદ્રવિજય મુનિના
રાગી હતો, તેઓ કંઈ સ્વરે બોલી ઉઠ્યા. ચંદ્રવિજયજી મદારાજ
ઉપાશ્રયની બાહેર શા માટે જાય ? આ ઉપાશ્રય કાંઈ અમુક એક
સાધુને માટે કરાવવામાં આવ્યો નથી, તેમાં બધા સાધુઓને હક છે.
વાળી તે ઉપાશ્રય સંઘનો છે અને અમે પણ સંઘમાં છીએ.

આ પ્રમાણે પક્ષાપ. । ધનાં મોરો કોસાલસ થઈ ગયો અને મા-
રામારી થવાનો વખત આવ્યો, આ વખતે અદૃશ્ય રહેલાં દીક્ષાકુમા-
રીએ વિચાર્યું કે, આ કણ્ડયાનું કારણ મારા સમજવામાં આવ્યું. કોઈ
તરૂણ શ્રાવકને આ ચંદ્રવિજય તથા મુદ્ધિવિજયે દીક્ષા આપેલી, તેઓ
વકે પૂજું વરા યાત્રા દી. સીધી હશે, તેથી તેના પરિણામ ફરી
ગયા અને તેણે સાધુનો વેષ ઠોડી વૃદ્ધવંશના વેષ પેહેરી લીધો. એથી
આ બધું તે જ્ઞાન જાગરું છે. માટે આ વખતે આ મુન્યોને ખરેખરી
શિક્ષા આપવાની જરૂર છે. આવું ચિત્તથી મહાદેવી દીક્ષાકુમારી
અદૃશ્ય રહી પ્રથમ નાચેની ગાથા કંઈ સ્વરે બોલ્યા—

“ વિણ મુણ અ તવે, આપોરે નિશ પંચિઆ ।

અજિરામ્યંતિ અણ્ણાણં, જે જ્ઞવંતિ જિહંદિઆ” ॥ ૧ ॥

આ ગાથાનો ધ્વનિ સાંભળતાંજ બધા ચમકી ગયા. એકી સાથે
કોસાલસ ગાંત થઈ ગયો અને તેઓની નેત્રમાળા ચારે તરફ પવને
હસાવેલી કમળમાળાની જેમ પ્રસરવા લાગી—ફાજવાર પછી મહાદે-

વી રીક્ષાકુમારી પ્રત્યક્ષ થઈ મરેલી વચ્ચે પ્રગટ થયાં.

રીક્ષાકુમારીએ મેષના જેવી ગંભીર વાતો પ્રમાણ કરીને કહ્યું, મુનિએ, અને ભાવેશ શાંત થાગ્યા. જુદા કોસાદત્ત માં મારે કહે છે? તમારા કલદનુ' કાંઈ મું છે? તેનો વિચાર કો. જ્યારે તમે તેનો રીંધે વિચાર કરો, ત્યારે તમારા હૃદયમાં નિરંજન થશે કે. આ કલદનુ' કાંઈ માત્ર પ્રમાણ અને અજ્ઞાન છે. આ મુનિએ કે જેણે વીરપ્રભુના પરપંડાના અનુયાયી છે, તેઓ પ્રમાણથી પાળના આચાર વિરમન થઈ ગયા છે. અને આ ભાવેશ કે જેણે અનુચિત મંથન મુખ્ય રૂપ છે, તેઓ અજ્ઞાનરૂપ અભિકારમાં આવી પડ્યાં છે. તેથી તેઓ કાગાંપ થઈ મુનિઓના રોષને જોતા નથી જોરજુ' નર્તી પદ્ય તેમને ઉત્તેજન આપી તેમના રોષની જ્વલિ કરે છે. એથી ને પ્રમાણ અને અજ્ઞાનના કારણથી આવા આવા અભાવોના આદ્યન થઈની પવિત્ર ભાવનામાં પ્રગટ થવા શક્યા છે.

તે આદ્યન ભજા મુનિએ અને જુદરથા, તમે તમારા પૂર્વકાજનું સમરણ કરો. પ્રાચીન ઋષિઓના વંશજો કેવા હજા અને રીંધે દુષ્ટિ દળા. કોઈ જુદરથ આચક જ્યારે ચારિત્ર સેવા તૈયાર થનો, ત્યારે તે કાંઈ પુરેપો તેની શારીરિક અને માનસિક શુદ્ધિનો અથવા દ્રવ્ય શુદ્ધિ અને ભાવશુદ્ધિનો પ્રથમ વિચાર કરના દળા. ત્યારે તે અધિકારી પુરુષને ચારિત્રની આરોપના કરવામાં આવતી તે વખતે અનુચિતસમ્પત્તી આશીષે એ પવિત્ર ક્રિયા થતી હતી. અને 'તે રીક્ષા લેનાર પુણ્ય અધિકારી છે' એવું ગુરુ મુખે સાચીત થયા પછી અનુચિત સંધ તેની ઉપર વામકોષ નાખના દળા. એ કે તેના અનુકરણ રૂપે અથાપિ પદ્ય કોઈ કોઈ વખતે અનુચિત મંથન સાક્ષીએ ક્રિયા ચાલે છે, પણ તેમાં 'આ અધિકારી' કે અધિકારી નથી 'એવું કાંઈ પદ્ય જોવામાં આવતું નથી. માત્ર દુરે વચનને અનુમરી હાજી હા બળી એ ક્રિયાનું પ્રવર્ણન ચાલે. તેમા પછી રીક્ષાએ પુષ્ટી રીતે થવા કરે છે. કોઈ નદા રીતે, કોઈ દુર જઈને અને કોઈ જગા-કારે સાધુનો વેપ પેદરી લે છે અને સાધુના મધાનમાં મળી જાય છે. આવી અવિચારિત રીક્ષા લેનારા પુરેપો ચારિત્રના કલિન નાન નાં રીતે રીતે ચાલી રહે? રીતે રીતે નથી રહે? તેવા અભાવકે રી જુદરથા ચારિત્ર રીતે પછી અનેક જાતની મરેની હીજનના કરાવે છે. કાંઈ છંદપોને ધરા થક વિવચ

દીક્ષાક્રમારીના આવાં સત્ય અને મર્મરૂપશી વચનો સાંભળી તે મુનિઓ કંપાવમાન થઈ ગયા. તેઓ કંઈપણ ગાત્રે બોલ્યા—મદુરે-વી, ક્ષમા કરો. અમે આપની આજ્ઞાને આધીન છીએ. અને આપના મધુર ઉપદેશને મદુર કરવા તૈયાર છીએ. હે ધર્મમાતા, અમારી ઉપર કૃપા કરી અમારા હિતનો ઉપદેશ આપો અને અમારા પ્રમાદ વિશે દોષોને દૂર કરી અમને ચારિત્ર ધર્મનો સમાર્થ દર્શાવો. હમણા આપે જે પવિત્ર ગાથા ગાઈ હતી, તે ગાથાનો અર્થ જો કે, અમે પૂર્વે સાંભળેલો છે, તથાપિ પુનઃ આપના મુખમાંથી એ અર્થ સાંભળવાને અમે ઇતકંઠિત થયા છીએ. કાન્તકે, આપણી દિવ્ય વાણીમાં કેવળ અત્યુત્તમ ચમત્કાર વહેલો છે, કે જેની અસર અમારા હૃદયમાં વિગુણની જેમ ધઈ જાય છે. માટે હું કેવી, અમારી પર કરુણા કરો એ ગાથાનો અર્થ અમને સંભળાવો—

મુનિઓની આવી નમ્ર વાણી સાંભળી દીક્ષાક્રમારીના હૃદયમાં તેમની તરફ સારી લાગણી ઉત્પન્ન થઈ અને તેથી તે શાંત સ્વરમ્થી નીચે પ્રમાણે બોલી—

હે મુનિઓ, કાલુષ્યર પેદેલાં અદ્વિ જે કોણાદત્ત થયો હતો, તે સાંભળી અને તેનું કારણ જિજ્ઞાસી મારા મનમાં રહેલી આબુ કે, આ કોણાદત્તનું કારણ જો સમજવામાં આવે તો આ લોકોને આવો પ્રસન્ન મ કરીવાર બને નહીં. તે વખતેજ મારા હૃદયમાં દર્શવાલક્ષિતમુખના વિનય સુમાધિ નામના નવમા અધ્યયનના ચાપા ઉદ્દેશની ગાથા મને સ્મરક્રમાં આવી હતી જે મેં કાલુષ્યર પેદેલાં તમને અદરશરૂપે સંભળાવો હતી. તે ગાથાનો અર્થ એવો છે કે, “જે મુનિઓ વિનયમાં મુગ્ધા, તપમાં અને આચારમાં પંદિત થઈ પિતાના આજ્ઞાને તેઓની અંદર વહે છે તેઓજ અરેખકા જિતે” કય જ.

હે મુનિઓ. આ ગાથાના મુદ્દ અર્થના વચ્ચાર કરો. ત્યાંમુકી તમે વિનય, મુગ્ધ તપ અને આચારમાં પંદિત થયા નથી, ત્યાંમુકી તમે જિતેન્દ્રિય કહેવાના નથી. એવા જિતેન્દ્રિય પુરુષોના હૃદયમાં વિનય, મુગ્ધ, તપ અને આચારનું માદુર્ય પ્રદર્શો નીકળે છે. ત્યારે તેમના હૃદયમાં જે ચાર મદુર્ય પ્રકારી નીકળે એટલે તેઓ પડી પુરુષની મનોહરિતા અરેખકા પરીક્ષા બને છે. જે પુરુષમાં મુદ્દ વિનય

સિક્કસૂત્રના વિનય સમાધિ નામના નવમા અધ્યયનના ચોથા ઉદ્દેશની ગાથા છે. તે ઉપયોગી અધ્યયનના ચોથા ઉદ્દેશનો પૂર્ણ ઉપદેશ આપવાની મારી ઈચ્છા છે. તો તમે સાવધાન થઈને અવલોક કરો.

દીક્ષાકુમારીના આવાં વચનો સાંભળી તે મુનિઓ પ્રસન્ન થઈ બોલ્યા— ધર્મેન્દ્રી, એ ઉપયોગી અધ્યયનનો ઉપદેશ આપવાની કૃપા કરો.

મુનિઓની આ પ્રાર્થના સ્વીકારી દીક્ષાકુમારી નીચે પ્રમાણે બોલ્યા—

હું મુનિઓ, વિનય સમાધિના ચાર પ્રકાર છે. ૧ વિનય સમાધિ, ૨ શ્રુત સમાધિ, ૩ તપઃ સમાધિ અને ૪ આચાર સમાધિ. આ ચાર પ્રકારની સમાધિમાં ચારિત્ર ધર્મનું પૂર્ણ સ્વરૂપ આવી જાય છે. વસ્તુથી આત્માનું જે હિત તે સમાધિ કહેવાય છે. વિનયથી આત્માનું હિત કરવું, તે વિનય સમાધિ. શ્રુત-શાસ્ત્રથી આત્માનું હિત કરવું, તે શ્રુત સમાધિ, તપથી આત્માનું હિત કરવું, તે તપઃ સમાધિ, અને આચાર પાળીને આત્માનું હિત કરવું, તે આચાર સમાધિ—એમ તેના છતાં છુટા અર્થ દર્શાવેલા છે.

એ વિનય, શ્રુત, તપ, અને આચારમાં જે પડિતો હોય તેજ છતેન્દ્રિય છે, જ્યાં મુખી વિનય, શાસ્ત્ર, તપ, અને આચારમાં પાંડિત્ય મેળવ્યું ન હોય અર્થાત્ તે ચારે વસ્તુનું સ્વરૂપ યથાર્થ રીતે જાણ્યું ન હોય, ત્યાં મુખી જિતે દ્રવ્યપાત્ર પ્રાપ્ત થવું નથી.

હું મુનિઓ તેમાં પ્રથમ જે વિનય સમાધિ છે તેના ચાર પ્રકાર છે ૧ ગુરુ કોઈ કાર્યમાં પ્રેરણા કરે તે વખતે જે ગુરુના વચનને સાંભળવાની ઈચ્છા કરવી, તે વિનય સમાધિનો પહેલો પ્રકાર છે, ૨ ગુરુ જેવી રીતે કહે તે ખરાબર સમજવું તે બીજા પ્રકારનો વિનય સમાધિ છે, ૩ સિદ્ધાંતમાં કદા પ્રમાણે ક્રિયા કરી શ્રુતજ્ઞાનને સફળ કરવું એ ત્રીજા પ્રકારનો વિનય સમાધિ છે, ૪ હું સર્વથી ઉત્કૃષ્ટ સાધુ છું, એ આત્મ પ્રશંસા ન કરવી એ ચોથા પ્રકારનો વિનય સમાધિ છે. તેને ટે સૂતકાર નીચેની ગાથા ગાય છે,—

“વેદેઽ હિત્રાણ સાસર્ણ,

મમ્મૃસડ તં ચ પુણો અહિંચિહિ ।

નવ માણસાણ મન્નદ,

વિણયમમાહિ આપવદિપ્ત ॥ ૧ ॥

“ મોક્ષનો અર્થ એવો સાધુ પોતાના ગુરુ આચાર્ય પાસેથી આ લોક તથા પરલોકમાં દિનકારી એવા ઉપદેશને કહે છે, તે ઉપદેશને યથાર્થ રીતે જાણે છે અને તેને યથાર્થ રીતે જાણી તે પ્રમાણે આચાર્ય કરે છે અને તે પ્રમાણે આચાર્ય કરતાં વિનય સમાધિના સંબંધમાં તે તેનો મન કરનો નથી.”

હું મુનિઓ, આ ચાર પ્રકારનો વિનય સમાધિ તમે તમારા લક્ષ્યમાં રાખો અને તે પ્રમાણે વર્તો તમારા ચારિત્ર અવનને સફળ કરવા પ્રયત્ન કરો એ અનુરંધ વિનય સમાધિ પ્રમાણે વર્તનારા મુનિઓ પોતાના ગુરુ પાસેથી ધણે જાણ મેળવી શકે છે અને તેથી તેમને આ લોક તથા પરલોકનું દિન પ્રાપ્ત થાય છે, હું અનગારો આપના શાસ્ત્રમાં વિનય સમાધિને મારે આરંભુ આરંભુ કહ્યું છે તે છતાં પ્રમાણે મુનિઓ તે તમને દુર્લભ રાખી વર્તે છે એ બહીરીકારીરીની વાત છે. ગુરુનો વિનય કરવો એ ચારિત્રકારી મુનિનું પ્રથમ કર્તવ્ય છે, કારણ કે, મુનિ પોતાના ચારિત્રનો નિર્વાહ ગુરુની સહાયથી જ કરી શકે છે, ગુરુની સેવા કરી તેની પ્રસન્નતા મેળવવી એ મુનિનું પ્રથમ કર્તવ્ય છે, વર્તમાનકાળે કેટલાએક મુનિઓ એ કર્તવ્યને ભુલી જાય છે, એથી તેમનો સર્વશ અધઃપાત થયા કરે છે.

હું મુનિઓ, આચાર્ય કેટલાએક મુનિઓ સત્કાર મેલવવાની ઇચ્છાથી અભ્યાસ કરે છે, અને તેથી ઇચ્છાથી અભ્યાસ કરી સાક્ષર ધર્મેણ સાધુઓ પડી અહુકારમાં ખરેજી જાય છે. એ ચારિત્રના મુજબની તદ્દન વિરુદ્ધ છે. કેટલાએક અહુકારી મુનિઓ વિધાના મંડળી ગુરુ અથવા બીજા કોઈ મોટેરા મુનિઓને ગણતા નથી, એકબીજા નહીં પણ બહીરીકાર તેમનો આનાદર કરે છે, તેવા મુદ્દ વૃત્તિવાળા મુનિઓનું મારકો બહુ માન કરે એટલે તેમનામાં વધારે મગરૂરી આવતી જાય છે. આણું પ્રવર્તન કરનારા મુનિઓમાં સ્વતંત્રતાનો ઉત્તમ મુજબ હોનો નથી, તેઓ પોતાના ચારિત્રને દૂષિત કરનારા છે.

“ હું બહીરીકારીને એકાગ્ર ચિત્તવાળો ઘડેલા આવી ઇચ્છાથી ને જાણુ, તે સુખ સમાધિનો બીજો પ્રકાર છે.” સંપ્રત્યક્ષને ધણા અ-

નગારો આ ઉત્તમ હેતુને ભુલી જાય છે. ચિત્તની એકાગ્રતા હોવી આ સંસારના દુઃખમાં પડવા તૈયાર થાય છે; તે ધણા ખેડની વાત છે. જ્ઞાનનું દ્રવ્ય ચિત્તની એકાગ્રતા કરવી, તે છે. એ મહાદ્રવ્યને હોડી આજકાલના કેટલાએક મુનિઓ વિદ્યાભિમાની બની ગણી, આચાર્ય, પંચાસ અને પ્રવર્તક પદવી લેવાને તૈયાર થાય છે. અને તે ઉત્તમ પદવીનો ઉપયોગ બીજી રીતે કરે છે. એટલે તેમનામાં વિશેષ અભિમાન પ્રગટ થાય છે. જે અભિમાન એ ઉન્નત મુનિને દુરાચાર તરફ દોરી જાય છે.

“હું શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી મારા આત્માને ધર્મને વિષે સ્થાપન કરીશ તેવા હેતુથી મારે ભણવું જોઈએ” આવા વિચારથી જે અભ્યાસ કર્યો તે શ્રુત સમાધિનો ત્રીજો પ્રકાર છે. આજકાલ આ હેતુનું વિસ્મરણ કરવામાં આવ્યું છે. અભ્યાસ કરનારા મુનિઓ બીજા મુનિનો પરાભવ કરવાની સર્વત્ર ગૌરવ વધારવાની ઇચ્છા રાખે છે. આ કેવું અનુચિત કહેવાય. અભ્યાસથી પોતાના આત્માને ધર્મમાં સ્થિર કરવાને બદલે ઉલટા અધર્મમાં સ્થિર કરે છે. હું મુનિઓ, આ વાત તમારે ધણીજ લક્ષમાં રાખવાની છે. તમારો આત્મા આશિર્વાદ ગુણને પ્રાપ્ત થયો છે. તે ગુણને હોડી બીજા દુરાચારમાં તેને સ્થાપન કર્યો એ કેવું વિપરીત પ્રવર્તન કહેવાય? શિષ્ય કરવાના અને માન મેળવવાના કનિષ્ઠ લોભમાં પડી તમે તમારા નિર્મલ સ્વરૂપને ભુલી જાઓ છો.

“મારા આત્માને ધર્મમાં સ્થિર કરી મારા બીજા શિષ્યોને પણ ધર્મને વિષે સ્થિર કરીશ. આવા હેતુથી મારે ભણવું જોઈએ” આવી ઇચ્છાથી જે અભ્યાસ કર્યો, તે શ્રુત સમાધિનો ચોથો પ્રકાર છે. હું મુનિઓ, આજકાલ આ ઉત્તમ પ્રકાર તરફ ધણા મુનિઓનું કલેષ છે. ગુરૂ અને શિષ્ય એક બીજાનું હિત ઇચ્છતા નથી. ગુરૂની શુભ ઇચ્છાને શિષ્ય અશુભ માને છે અને ગુરૂ શિષ્યની શુભ ઇચ્છાને અશુભ માને છે. હું મુનિઓ, તમારે આ શ્રુત સમાધિના પવિત્ર હેતુઓ તરફ સાવધાન રહેવું અને જેવી રીતે એ પવિત્ર હેતુઓ સચવાય, એવી રીતે મર્જદા વર્તવું.

એ શ્રુતસમાધિના ચાર પ્રકારને માટે મહોપકારી રાધ્યલવચરિનીએ પ્રમાણે એક સ્મરણીય ગાથા લખે છે —

નાનુભવગચિત્તો અ. તિત્તો અ મર્તિ પરં ।

પ્રમાણિ અ અદિજિત્તા, રત્તો મુદ્ધમમાહિ ॥ ૧ ॥

એકાધર્મિત્વાનો યદ્ જ્ઞાન મેળવે તે નમાં સ્થિત ધર્મબીજને સ્થિર કરે અને નાના પ્રકારના મુનુ અધ્યયન કરે તે સમાધિમાં તત્પર રહેલો છે,

તે મુનિઓ, ત્રીજે તપઃ સમાધિ પશુ ચાર પ્રકારનો છે ॥ જે પત્ની જેમ આ લોકને અર્ધે એકલે સખિ મેલવી આલોકના ધર્મ જ્ઞાને અર્ધે તપસ્યા ન કરે. તે તપઃ સમાધિનો પહેલો પ્રકાર છે. ત્રીજું મુનિ આ લોકના ક્રમને મારે કોઈપણ જાનની તપસ્યા કરે છે, એકલે અર્ધે તપસ્યા ન કરે. તે તપઃ સમાધિનો બીજો પ્રકાર છે. ત્રીજો પશુ, અને મુનિને મારે તપસ્યા ન કરે તે તપઃ સમાધિનો ત્રીજો પ્રકાર છે. ૪ ॥ જે કંઈ નિજ રા મિવાય બીજા કોઈ મુનિને તપસ્યા ન કરે, તે તપઃ સમાધિનો ચોથો પ્રકાર છે. તે મુનિઓ, આ તપસ્યાના ચારે પ્રકાર જ્ઞાનમાં રાખી તપસ્યા કરવી એ તપસ્યાનું મુદ્ધ ધર્મ છે. તે પવિત્ર હેતુ લક્ષમાં રાખ્યાશિવાય જે તપસ્યા ન કરવામાં આવે છે, તે વૃથા પરિશ્રમ રૂપ છે. તેને મારે મથકારનીચેની ગાથા સંજે છે—

“ વિવિદ્ ગુણ નરાં રથ,

નિધં જ્ઞવઃ નિગમણ નિજગદિષ ।

તપમા ધુણઃ પુગણ પાવર્ગ,

જુત્તાં સયા તપમાહિ ॥ ૨ ॥

“ જે વિવિધ પ્રકારના તપ તપર થાય છે. અને તેમાં આ લોકની કેટલે જાનની આરાધના રાખે નથી. તેમજ જે નિજરતો અર્ધે ધર્મ તપ વડે પુર્વના વ્યુત્પન્ન પાપને દૂર કરે છે અને નવાં પાપને પ્રાપ્ત નથી, તે તપઃ સમાધિથી મુક્ત રહેવાય છે. ” ચોથા આચાર સમાધિ પશુ ચાર પ્રકારનો છે. ૧ ॥ આ લોકને અર્ધે મુનિઓ વગેરે આચાર

પ્રયાણ કરવાની ઇચ્છા રાખું છું આટલું કહી દીક્ષાકુમારીએ પાનાની વાગ્ધોરણી બંધ કરી.

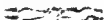
વરિષ્ઠ મુનિ અંજલી જોડી બોલ્યા—ધર્મમાતા, આપે આપેલા અમૃત્ય બોધે અમારા હૃદયને નિર્ભંગ કર્યો છે. પ્રમાદની ઘોર નિંદામાંથી અમે મક્કમ થયા છીએ. અપવિત્ર અનાચારના ભયંકર ઉદ્ધિમાં અમે મક્કમ થયા છતાં, તેમનો તમે કૃપા કરી ઉદ્ધાર કર્યો છે. મદુદેવી, આપ કૃપા કરી ઠીંગે કોઈ ઉત્તમ બોધ આપે અને અમારા મનિનજીવનને ઉજ્જવળ કરે.

મુનિના આ વચનો સાંભળી દીક્ષાકુમારી બોલ્યા—“અનગારો, તમારી ઉત્તમ પૂજ્ય જોડ મને સંતોષ થયો છે. અને મને આશા છે કે, તમે અહીં રામયમાં તમારા પ્રાસંગિક તથા સાંસર્ગિક દોષને દૂર કરી ચાલિતના નિર્ભંગ ગુણને ધારણ કરશો. હવે હું સારૂ જાઉં છું.” આટલું કહી એ મદુદેવી સર્વ આચકો તથા મુનિઓની દ્રષ્ટિ આગળ અદ્રશ્ય થઈ ગયાં. તેઓ તે દિવ્ય મુનિના દર્શન મારે ચારે તરફ દ્રષ્ટિપરસાર કરવા લાગ્યા, પણ પૂનઃ એ પાંચમ દેવાનાં દર્શન થયાં નહીં.

કરો બોલ્યો ત્યાં પહોંચી એ દ્રવિજગ્ધ અને ભુદ્રિવિજગ્ધે પાનાના કંને તમારો આનંદ જાણ્યો આ રાત્રાની પૂજા દામા માગી. સંધ્યાના આનંદાના ન તમની દામા માગી એ તરે પરસ્પર રાત્રિ થઈ ગયા.

મુનિ ગુરુ દ્રવિજગ્ધ અને ભુદ્રિજગ્ધ અંજલિ જોડી ગત રાત્રે આ બધા અને તમારું અને વિનવણી કર્યું. “તે પુણ્યપાત્ર ગુરુ, અનંત માયા આ રાત્રે આરાતના નવમ અવાન, વાવજાજીવિત લેવાનો છે.”

... ત્યાં—“તે પા. રી માયા તમારી કે ? મુનિઓએ કહ્યું અંજલી તો એ ન તો તુ નવરા કુલ આરતન તમારી નંમતે કે આત્મા નિવરણ દેહાત્મા ત્યાં રાત્રે નહીં. કદે રાત્રે તમારે અની આપે તો તમારી આત્મા રત્ના તે કલ કલ્યુ નહીં. મુનિઓની આપે દેહાત્મા તો ગુરુ દ્રવિજગ્ધ થકે નવરા. અને આત્મા રૂપુ રૂપુ કેલમ નવમ તેમને મદુદેવી રંગપે. પહોંચી નવ નવ રત્ના આત્મા રૂપુ નવમ રત્ના રૂપુ કરી ‘દેવ’ રત્નાને રવાને આ રાત્રે નવરા.

પ્રવાસ ૧૩ મો.

મંત્ર જગવાળી સરિતાના તીર ઉપર એક સુંદર શહેર
આવી રહ્યું હતું તેની આસપાસ કોરજીવાર કાંગરાવાળો
અને આકાશની સાથે વાનો કરતો એક મહાન કિસો
આવી રહ્યો હતો. તે કિસોની રચના ઘણી નમુનાદાર
તી. શહેરની બાહર આસપાસ વિવિધ જાતનાં વૃક્ષોની ઘડા આવી રહી
તી. તેમાં મુગધી પુષ્પોનાં અને મધુર ફળનાં ઉત્તમ પ્રકારનાં વૃક્ષો
હતાં હતાં. તે શહેરમાં વિવિધ વસ્તુની પ્રજાઓ વસતી હતી, તેમાં
સર્વે જાતના પ્રજાનો મોટો ભાગ હતો. જેન પ્રજાની વસ્તીમાં ગણ
પામણો અને બે પાંચપચાસ આવી રહી હતી. તેની પાસે સાંધીઓને
ઉત્તરવાનો એક નાનો ઉપાસ્ય કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં સાંધી-
ઓ કાયમ રહ્યા કરતી હતી.

આ નગરમાં જૈન પ્રજા આસ્તિક હોવાથી ઘણાં મુનિઓનું ગમ-
નાગમન થતું હતું. મુનિઓના ઊપદેશથી ધનાઢ્ય માવડો ધાર્મિક
હિતસેવો કરવામાં તત્પર થતા હતા. તે ગિરિવાય ધર્મસભાથી અનેક પ્રકાર-
નાં શુભ કાર્યો થયા કરતાં હતાં.

એક શાંત ઉપાસ્યમાં દસ સાધુઓ દિતર્યા હતા. તેઓમાં એક
વૃદ્ધ મુનિ સર્વમાં વરિષ્ઠ હતા. બીજા નવ મુનિઓ તેના તાબામાં રહે-
નારા હતા. નવ મુનિઓમાં ચાર મુનિઓ વૃદ્ધ મુનિના શિષ્યો હતા.
અને બીજા પાંચ મુનિઓ તેમના શિષ્યો હતા. આ પ્રમાણે શિષ્ય ત-
D. N.-૩૨

થા પ્રશિષ્યના પરિવાર સાથે તે વૃદ્ધ મુનિ તે ઉપાશ્રયમાં રહેતા હતા. અને ધનાઢ્ય આવકેને પોતાના રાગી કરી આત્મ ગૌરવ વધારવાનો પ્રયત્ન કરતા હતા.

એક વખતે દશે મુનિઓ ઉપાશ્રયમાં એકઠા થઈ વિચાર કરતા હતા. વરિષ્ઠ મુનિ અમાસન ઉપર બેઠા હતા અને ઊભા મુનિઓ તેમની સામે પોતપોતાને યોગ્ય એવા સ્થાને આસન પાધરી બેઠા હતા. તે સમયે વરિષ્ઠ મુનિને તેમના એક મુખ્ય શિષ્યે નમ્રતાથી કહ્યું, મહારાજજી, આવતી કાલે કયા મુનિને યોગ વહન કરાવવા ધારે છે? વરિષ્ઠ મુનિએ ઉત્તર આપ્યો. મારી ઈચ્છા એવી છે કે, મુમતિવિજયના શિષ્ય ક્ષમાવિજય અને દેવવિજયના શિષ્ય મુરવિજય અને તમારા ગુરુભાઈ વિનોદવિજય—એ ત્રણેને યોગ વહન કરાવવા અને તેમને ઉત્તરોત્તર આગળ વધારી સારી પદવી ઉપર લાવવા.

વરિષ્ઠમુનિનો આ વિચાર બાણી તેમના મુખ્ય શિષ્ય કયાવિજય રીસ કરીને બોલ્યા—મહારાજજી, આપ મોટા છો, એટલે આપને શું કહેવું, પણ આ આશ્રમમાં ચાખ્ખો પક્ષપાત થાય છે. કારણકે, મારા શિષ્ય પક્ષવિજયને યોગ વહન કરાવવું બોધ્યું. તે સારી રીતે યોગ વહન કરવાને શક્તિશાળી છે. તેમ વળી હું આપનો મુખ્ય શિષ્ય છું. તેથી મારા શિષ્યને સાજા મળવો બોધ્યું.

વરિષ્ઠ ગુરુ દ્વારેયે રી બોલ્યા—કયાવિજય, તું મોટો થઈને આ વિષે કેમ વિચાર કરેલો નથી? તારો શિષ્ય પક્ષવિજય તદ્દન અપોય છે. તેને હજી પચ્ચખાન આપતાં પણ આવડતાં નથી. તેણે અપોય મુનિને યોગ વહન કરાવી સારી પદવીમાં રી રીને મુઠી રાકાય?

કયાવિજય કુંચે સ્વરે બોલ્યા—મહારાજજી, જો યોગ્ય અપોય વિષે કહેતા હોતો, ઊભા કયા મુનિ યોગ્ય છે? તે મને કહે. મુમતિવિજયના શિષ્ય ક્ષમાવિજય પંચ પ્રતિક્રમણ મુઠી માંદમાં બેઠા છે. દેવવિજયના શિષ્ય મુરવિજય કેદવું બેઠા છે, તે આપણા સમજવામાં છે. અને મારા ગુરુ ભાઈ વિનોદવિજય તો એવા બુદ્ધિમાન છે કે, દર ચામાસે રાત્રીની પાસે મુખોધિકા વાંચ્યા કરે છે. બ્યારે તેણે મુનિઓને આપ યોગ વહન કરાવો જા, ત્યારે મારા શિષ્ય પક્ષવિજયને કેમ યોગ વહન કરાવતા નથી?

વરિષ્ઠ મુનિ જરા જ્ઞાનિ પામીને બોલ્યા દયાવિજય, તું કહે છે, તે
 છે, પણ તારા શિષ્ય પદ્મવિજયના કરતાં તે બધા સારા છે. તે-
 તારો શિષ્ય પદ્મવિજય જરા અદુઃકારી અને અવિનીત છે.
 વખતે મારી સામે પણ બોલ્યો હતો.

વરિષ્ઠ મુનિનાં આ વચન સાંભળી પદ્મવિજય બોલી ઉઠ્યો. મદા-
 ન જ્યારે હું આપની સામે બોલ્યો હતો, ત્યારે મારી તબીબના
 ન હતી, તેમ જાણી આપે મને ધનું કોર વચનો કહ્યાં હતાં, તે
 તે વખતે આપની પાસે કશા માગી હતી તે વાતને આજે ધ-
 નન થઈ ગઈ છે. આ વખતે તે વાત મનમાં લાવી મને યોગવદ-
 નાભ ન આપે, એ ધનુંજ અયોગ્ય કહેવાય.

વરિષ્ઠ મુનિ ઉંચે સ્વરે બોલ્યા—પદ્મવિજય, વધારે ધનું બોલ
 મારી સામે તારાથી એકે પણ અમર ન બોલાય. હું કોણ છું?
 જ્યારી છે. મારી ઈચ્છા આવે તેમ હું કરીશ. તો મારા વચનનું
 ધનું કરીશ તો તને સંધ્યામાંથી દૂર કરી દેશ.

વરિષ્ઠ મુનિનાં આ વચનો સાંભળી પદ્મવિજય કાંઈપણ બોલ્યા
 નહીં. પણ તેના ગુરુ દયાવિજયના દૃષ્ટમાં કોઈ પ્રગટ થઈ ગયો. તેણે
 કહી ચલાવી પાનાના ઘરને કહ્યું, “મદારાજજી, મર્યાદામાં રહેજો.
 હું તો તમારી પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થયો. કારણકે, મારે તમારી દરમર
 થી. કહિ તમે કાંઈ નહિ કાખો તો હું વિદ્યાર કરી બીજે જઈશ.
 આ મારા શિષ્ય પદ્મ વજયને એ યોગવદન કરાવતું હતું. તોપણ મને
 બીજા યોગવાદકે મળી રહે તેમ છે. તમારા જેવા અન્યાયી અને પ-
 રાપાતી ગુરુની સાથે રહેવા કરતાં બીજા કોઈ સંધ્યાના સાધુની
 સાથે રહેવું વધારે સારું છે. જે ધરમાં સાપ હોય, તે ધર કહિ પાનાનું
 હોય, તોપણ તેના ત્યાગ કરવો જોઈએ.”

દયાવિજયના આવાં વચનો માંભળી વરિષ્ઠ મુનિને વધારે ગુસ્સો
 થયો. તેમણે ક્રોધાવેશથી કહ્યું. અને અવનયી સાધુ, જા, અહિંથી
 ચાલ્યો જા. તારા જેવા અયોગ્ય મુનિને સાથે રાખવા મારી ઈચ્છા
 નથી. તારા જેવા અવિનીત મુનિના ગુરુ ધરમાં પણ સારમ આવે
 છે. આ અમારા ઉપાશ્રયમાંથી દૂર ધા. હું તારું મહિન મુખ જોવાની
 નથી.”

ચરનાં આવાં વચનો સાંભળી તે દયાવિજયને ધણે ક્રોધ થયો તેણે ઉભા થઈને કહ્યું. “મહારાજ, તમે શું સમજે છે મારી ઈશ. શે તો હું જઈશ નહીં તો તમારાથી મને કાઢી શકાય તેમ નથી. આ પાત્રય કાંઈ તમારો નથી, તેનીપર સર્વ સંધની સત્તા છે, અને હું છું સંધનું એક અંગ છું.”

દયાવિજયનાં આવાં વચનો સાંભળી પેલા વરિષ્ઠ મુનિએ બીજા મુનિઓની સામે જોયું એટલે બધા મુનિઓ દયાવિજયના ઉપર ધર આધ્યા.

આ બધો દેખાવ પવિત્ર દીક્ષાકુમારી અદૃશ્ય થઈ જોતાં હતા તેઓ ફરતાં ફરતાં આ નગરમાં આવી આ ઉપાશ્રયની અંદર તેમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. ન્યારે બધા મુનિઓ એક થઈ દયાવિજય ઉપર સી આવ્યા, એટલે એ મહાદેવી નીચે પ્રમાણે અદૃશ્ય રહી બોલ્યા—

“હૃત્યસંજયે પાયસંજયે, વાયસંજયે સંજઈદિષ ।

અજ્ઞપરણ સુસમાહિ અપ્પા, તત્તન્યં ચ વિઘ્નાણ્ણ જેસ જિલ્હુ” ॥૧॥

આ ધ્વનિ સાંભળનાંજ તે બધા મુનિઓ ચકિત થઈ ગયા. તેઓમાંથી કોઈપણ એ માથાનો અર્થ સમજી શક્યા નહિ. તેમણે સંભ્રાંત થઈ ચારે તરફ જોવા માંડ્યું. તેવામાં દીક્ષાકુમારી પ્રત્યક્ષ થઈ તેમની સન્મુખ ઉભા રહ્યાં તેમની દિવ્ય અને તેજસ્વી મૂર્તિ જોઈ તેઓ વિચારમાં પડ્યા. ફાણવાર ભયભીત થઈ રતજ્ય થઈ ગયા. જ્ઞાનબળથી તે મુનિઓનાં હૃદય જેમણે જાણેલાં છે એવાં દીક્ષાકુમારી ઉંચે સ્વરે બોલ્યા—અરે! મુનિઓ, આ શું કરે છે? જૈનમુનિઓ કદિ પણ આવું અગુચિત કાર્ય કરતા નથી. તમારે સર્વથા શાંતિજ શાખવો જોઈએ. શાંતિ અને સમતા—એ તમારું શુદ્ધ સ્વરૂપ છે. જૈન મુનિઓના પવિત્ર ઉપાશ્રયમાં આવો કલહ થાય, એ ધણા ખેડની વાત છે. તમારા શાંત સ્વરૂપમાં આવો પ્રચંડ ક્રોધનો દેખાવ ન હોવો જોઈએ. જૈન મુનિઓના હૃદયમાં તો શાંત રસનો અમૃતમય પ્રવાહ વહ્યા કરે, ત્યાં ક્રોધરૂપ મહાન્ અગ્નિ પ્રજ્વલિત ન થાય. ક્યાં શાંતિ અને ક્યાં ક્રોધ? આ ઉપાશ્રયનાં પવિત્ર ભૂમિ શા માટે છે? તે શાંતિમય સંયમધર્મની સાધના કરવા માટે છે; તે કાંઈ યુદ્ધ કરવાની અપ

મુનિ નથી. આવી પવિત્ર બ્રહ્મ ઉપર વાસ કરનારા જૈન મુનિઓ
 કોર વાળી ઉચ્ચારે નહિ, તેમ ચારિત્રધારી મુનિની ઉપર ધ-
 રે નહિ. આણું અપરૂપ કરનાં તમારે શરમાણું જોઈએ.
 તે મુનિઓ, તમે અને જોઈ વિસ્મય પામ્યા હશે. તમારા કથા-
 હરો મારા અબુજ સ્વરૂપને જોઈ સંશ્ચાંન થયાં હશે. મારે મારે
 ને મારું સ્વરૂપ જાણાવણું જોઈએ. હું દીક્ષાકુમારી નામે વીરધર્મ-
 એક દેવી છું. વર્તમાન કાળે તમારો જેમ વિપરીત રીતે વર્તનારા
 ન મુનિઓને શિષ્યા આપવાને મારો અવગાર છે. જે મુનિઓ મારી
 કા માન્ય કરી સ્વધર્મમાં ચાલશે, તેઓને હું સારી રીતે રાખીશ
 અને તેઓ હોદ્દા થઈ મારી શિષ્યાનો અનાદર કરશે, તેઓના અંગ
 ઉપરથી હું મારા સ્વરૂપને જોઈ લઈશ.

દીક્ષાકુમારીનાં આવાં ભીનિકારક વચનો સાંભળી તે દેવી
 મુનિઓ ભયથી આકુળ બાકુળ થઈ ગયા, તેઓમાં ને વરંધ મુનિ હ-
 તા. તે નમ્રતાથી મંદ સ્વરે બોલ્યા - ધર્મમાતા, તમારું સ્વરૂપ અમારા
 જાણવામાં આવી ગયું છે. તમારા દિવ્યદર્શનથી અમે પવિત્ર થયા છીએ
 મહેધરી. અમારા અપરૂપ ક્ષમા કરી અમારો ઉદ્ધાર કરો. તમારા
 નેવા ઉત્તમ શિક્ષક વિના અમે બધા ઉન્મત્ત થઈ ગયા છીએ. અને
 અમારા પરમ પવિત્ર ચારિત્ર ધર્મને ભૂલી ગયા છી ન હે ધર્મમાતા,
 અમને ઉત્તમ બોધ આપો અને અમારી અજ્ઞાનતા દૂર કરો. તમારા
 સ્વરૂપના પ્રભાવથી અમે આ જગતમાં સારો સત્કાર મેળવીએ છીએ.
 વર્તમાન કાલના પ્રભાવે અમારા પર વિજય મેલવ્યો છે. તેણે અમોને
 નિરનેજ, અબોધ અને મૂઠ બનાવી દીધા છે. હે દયાળુ, દેવી, આવા
 બારીક સમયમાં તમે અમારી રક્ષા કરો. હું કુલચારના પાસમાં સપ
 ઠાઠ ગયેલા એવા અમોને બચાવો.

તે મુનિઓનાં આવાં વચન સાંભળી દીક્ષાદેવી જરા શાંત થઈ
 બોલ્યાં—મુનિઓ, કાલુષ્ય પેરેલાં મે તમોને ને ગાથા સંભળાવી
 દત્તી, ને ગાથાનો અર્થ તમે સમજ્યા છો કે નહીં?
 વરિષ્ઠમુનિએ ઉત્તર આપ્યો. મહાદેવી, એ ગાથાનો અર્થ અમારા
 સમજવામાં આવ્યો નથી કારણકે. અમારો અભ્યાસ ઘણો ઘોડો છે.
 દીક્ષાકુમારી—તમે કથાંબુધી અભ્યાસ કર્યો છે અને તમારું ના-

મ શું છે ?

વરિષ્ઠસુનિ—મારું નામ વિશુધ્ધવિજયપન્થાસ છે. આ મારા શિષ્યો અને પ્રશિષ્યો છે. પંચપ્રતિક્રમણ, જીવવિચાર, નવ દંડક તથા સંઘયણ વિગેરેમાં મારો ઘણો અભ્યાસ છે.

દીક્ષાકુમારી—તમે સંસ્કૃત ભાષા જાણો છો, કે નહીં

વિશુધ્ધવિજય—સંસ્કૃતમાં ચંદ્રિકાનો આરંભ કર્યો હતો પણ સારા શાસ્ત્રીનો યોગ ન થવાથી તે થઈ શક્યો નહીં.

દીક્ષાકુમારી—તમે ચંદ્રિકાનો આરંભ ક્યાં કર્યો હતો, સારા શાસ્ત્રીનો યોગ ક્યાં ન થયો ?

વિશુધ્ધવિજય—જ્યારે હું મારા ગુરૂ પાસે હતો, ત્યાં તેમની પાસે ચંદ્રિકાનો આરંભ કર્યો હતો. પણ તેઓ પ્રવૃત્તિમાં ઝડપી મારો અભ્યાસ બંધ પડ્યો હતો.

દીક્ષાકુમારી—તમારા ગુરૂ કેવી પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા હતા

વિશુધ્ધવિજય—તેઓએ કેટલું શુદ્ધસ્થના ઓકરાને તેના પિતાની રજા વગર દીધા આપેલ, તેથી તે શુદ્ધસ્થ તેમની ઉપર યાદિ કરી હતી, આથી તે ગામનો બધો સંઘ મારા ગુરૂની વિરુદ્ધમાં થતો હતો. આ પ્રવૃત્તિને કાબૂને તેઓ અને ચંદ્રિકાનો અભ્યાસ કરાવી શકતા ન હતા. પછી મેં કેટલાં શાસ્ત્રીને માટે શોધ કરવા માંડી, પણ કેટલાં ચંદ્રિકાનો અભ્યાસ કરાવનાર શાસ્ત્રી મળી શક્યો નહીં એટલે મારો અભ્યાસ બંધ રહ્યો.

દીક્ષાકુમારી—આ તમારા શિષ્યોને શો અભ્યાસ છે ?

વિશુધ્ધવિજય—આ મારા શિષ્યોમાં બધાનો ઘોડો ઘોડો અભ્યાસ છે આ મુમતીવિજયે ચંદ્રિકાની પચ્ચસંધિ પૂરી કરી છે. અને નવ સ્મરણનો પાઠ તેને મોકલે છે. આ દેવવિજય ઘણો જાણે તેવો છે, પણ તેને માથે ધનુ કામ છે, તેથી તેને જાણવાનો વખત મળતો નથી.

દીક્ષાકુમારી—મુનિ સાધુ થયા પછી શું કામ હોય કામ તો સંસારીને હોય છે, સાધુને હોતું નથી.

વિશુધ્ધવિજય—હા એ ખરીવાત છે. સાધુને સંસારીના જે-

મા ન હોય પણ સાધુજાને લગતું કેરુંકે કામ હોય છે, તેને મા-
યવાચ્ય કરવામાં વધારે રોકાણું પડે છે.

દેશાધિકારી—આરણ્ય જ્યાં મુનિઓ છતાં તમારી વૈવાચ-
તેમને માથે કેમ છે ?

વિશુદ્ધ વજ્રય—મહારેવી, મારા જ્યાં શિષ્યોમાં તે શિષ્ય
જો સમો અને મારી મરજી હોવાનારો છે. મારે મારે કેવી ચીજ જો-
એ ? આહાર કેવો લેઈએ ? અને મારી સગવડના કેમ સ્વવાય ? એ
પછી રીત આ દેવવિજય એકસોજ બાહે છે. તે શિવાય કંઈપણ ગુમ
વાળ કરવી હોય, કે કંઈ મરાસન કરવી હોય તો તેની સાથેજ થઈ શકે
તેમ છે. અથવા મારા તરફથી દેશાવરમાં તે કંઈ દેખાત સખવાની હો-
ય, તે પણ દેવવિજયજી કરે છે. આથી તે સાધુ શુદ્ધિમાન છતાં ભણી
શક્યો નથી.

દેશાધિકારી—અરે મોહિતમુનિ, તમારા મુખથી આ વૃત્તાંત
સંભળી મારા અપસોષમાં વધારો થયો છે. તમે તમારા પવિત્ર જીવનને
વિપરીત માર્ગે દોર્યું છે. જનમુનિ અનગાર કહેવાય છે. તેઓ અવિપરીત
કર્મના પારણ કરનારા છે. તેવા પવિત્ર મુનિકર્મને પ્રાપ્ત થઈ તમે આ
શું કરો છો ? તમણે આ પ્રવર્તન અનગાર છતાં આગારના જેવું છે. ■
મા પચ્ચમહામનના પારણ અને સાવધ કર્મના નિવારક છો. તમારે મુનિ
ને આવી પ્રવૃત્તિ કેમ થઈ ? તમારી વૈવાચ્ય કરવામાં ખારા એક મા-
ણસ લેઈએ. એ કેવી વાત કહુચાય ? તેમજ તમારે દેખાત સખવાની
શી જરૂર છે ? તેમજ તમારે ગુમ વાત કે મરાસન શા મારે કરવી જોઈ-
એ ? એ બધું સસારીને થઈ છે. સાધુને થઈતું નથી. હે મુનિ, તમે આ
તમારા શિષ્યને જ્ઞાનનો અંતરાય કરનાર થયા છો. હવે આણું અનુ-
ચિત કાપું કરીશો નહીં વળી મારે તમને જણાવાનું છે કે, આ તમારા
શિષ્યોને ચોગવડન કરાવી ગણી, તથા પંચાસ વિઠેરેની પાવી આ-
પવા તૈયાર થાઓ છો. એ પણ તમારી મોટી ભુલ છે. જ્યાંમુખી સર્વ
મહારની ચોગવડ આવી ન હોય, ત્યાંમુખી ગણી કે પંચાસ પાવી આ
પવી, એ શાસનને ઉપદ્રાવ કરવા જેવું છે. પચ્ચમનિઃમણ પૂરાં શુદ્ધ
આવડાં ન હોય અને વ્યાકરણમાં પચ્ચસધિ મુઠીનું જ્ઞાન હોય તેવા
મુનિને ચોગ વડન કરાવી પંચાસપદ ઉપર નિમી દેવા એ કેવું અપ્રદિત
કહેવાય ?

હે મુનિઓ, મેં કહેલી મુગમ ગાથાનો અર્થ જાણવાને તમારામાંથી કોઈપણ સમર્થ નથી અને તમે તેવાને ઉત્તમ પદવીને માટે યોગ વહન કરાવા તૈયાર થાઓ છો એ ધણા ખેડની વાત છે. એટલુંજ નહીં પણ તમે પોતે પણ જે ગાથાનો અર્થ સમજ્યા નથી. કે જે તમે પંન્યાસ થઈ બીજાને પંન્યાસ કરવા સજ્જ થયા છો. આ કેવું સાદુસ કેવી અ-વિચાર્યતા અને કેવી લાઘુ શ્રીતિ? હું અનગારો, તમારા જેવા મુનિઓને ખરેખર શિક્ષા આપવાની જરૂર છે.

દીક્ષાકુમારીના આવાં વચનો સાંભળી તે મુનિઓ ગ્લાનિ પામી નમ્ર મુખે ઉભા રહ્યા, તેમનાં હૃદયમાં ધણીજ લજ્જા ઉત્પન્ન થઈ આવી. ક્ષણવારે વરિષ્ઠ પંન્યાસજી મંદસ્વરે બોલ્યા—ધર્મમાતા, ક્ષમા કરો. હવે એ પ્રવર્તનનો હું ત્યાગ કરું છું વર્તમાનકાળના વિપરીત પ્રભાવથી અમે આવા અનુચિત આચારમાં દોરાઈ ગયા છીએ. અમારી મનોવૃત્તિ ઊપર મદ અહંકાર, અવિનય અને અનાચારની મસિન છાયા પડી ગઈ છે. મસિન ઝાંચાથી અમારી શુદ્ધિ જઃ થઈ ગઈ છે. અને અમે સન્માગનું ઉદ્વેગન કરવાને તૈયાર થયા છીએ. મહેત્વરી, કૃપા કરી અમને એ પૂર્વાજ ગાથાનો અર્થ સમજાવો અને અમાના હૃદયમાંથી અનાચારને દૂર કરવા ઉત્તમ ઉપદેશ આપો. અમારા હૃદય પશ્ચાત્તાપથી પારિપૂર્ણ થયાં છે. અને અમારી મનોવૃત્તિ અનુભવ :પ અગ્નિથી દન્ધ થાય છે—હે ક્ષમાગુણવતી મહાદેવી, અમારા ઘોર અપરાધ ક્ષમા કરી અમને ઉપદેશ આપો. અમે તમારા આશ્રિત છીએ. આશ્રિતને શરણ આપવું, એ મહાત્માઓનો ધર્મ છે.

તે વરિષ્ઠ મુનિની આવી દીનતા ભરેલી વાણી સાંભળી દીક્ષાકુમારી કયા કાળી બોલ્યા—હે મુનિઓ, તમારા મનના શુભ પરિણામ જોઈ મને સંતોષ થાય છે. હવે સાવધાન થઈને પૂર્વોક્ત ગાથાનો અર્થ સાંભળો—

“ જે મુનિ હાથ પગ ચલાવવામાં નિયમિત થાય છે, વચન બોલવામાં પાત્ર નિયમિત થાય છે, મદ ગર્વધાને વરા રાખે છે, પાતાના આત્માને ગુણોને વિષે દૃઢ કરે છે અને સૂત તથા અર્ધને યથાર્થ રીતે જાણે છે, તે ખરેખરો સાધુ કહેવાય છે.”

હે મુનિઓ, આ ગાથાના અર્થનો વિચાર કરજો. દરેક દીન મુનિ.

વન અને કાયામાં નિયમિત થવાનું છે. આ વખતે તમે
ને અધરિત બોલતા હતા. અને યોગવદનની ક્રિયામાં પદ્મા-
સના હતા, એ તમારું આચરણ તદ્દન મુનિધર્મથી વિરુદ્ધ હતું.
મુખમાંથી અધરિત વચનો નીકળ્યાં ન હોય. તે સાથે કો-
ઈ પણ ક્રિયા કે એવું. એવી હાથપગની ક્રિયા પણ ન થવી

મુનિઓ, જૈન મુનિઓ પાતાના આત્માને ગુણોને વિષે દૃઢ કરેલા
મેં ગાથામાં દર્શાવ્યું છે તેનો ભાવાર્થ એવો છે કે, જૈનમુનિઓ
દૃઢ ગુણો વધારવા એટલે વિદ્યા, વિનય, વિવેક વિગેરે ને ઉત્તમ
છે તે સંપાદન કરવા, આગમની આવી આજ્ઞા છતાં તમે એ
પાત્રું ઉલ્લંઘન કરો છો, એ કેવા ખેડની વાત? તમે જ્ઞાન મેળવ-
વું એટલે રહો છો. ને જ્ઞાનો શિષ્ય બુદ્ધિમાન છે તે છતાં તેને
અસેવામાં રાખી જ્ઞાનથી વિમુખ રાખો છો, સર્વ ગુણોમાં પ્રધાન
વા જ્ઞાન ગુણ વિના પંચાસ વગેરે પાડીને મહાન ગુણ લેવા તૈ-
યાર થાઓ છો. અને બીજાને તૈયાર કરો છો. આ તમારી પદ્ધતિ બધી.
અપ્રશંસનીય છે.

હું મુનિઓ, આ પ્રસંગ મારે જાણવું જોઈ એ કે તમે તમારા આ-
ચારથી વિમુખ છો. ને તે સુચો અને મંદા મુનિની શુદ્ધ સમાચારીને
દર્શાવનાર છે, તે તે સુચો અને મંદાનાં નામ પણ તમે જાણતા નથી
તો તે મધ્ય મનનની વાત નો ક્યાં રહી?

હું અનગારો, અને તમારી ઉપર કોઈ આવનો નથી પણ ક્યા
આવે છે. કારણકે, ચારિત્ર જેવા નિમિત્ત રૂપને પ્રાપ્ત કરી તને તેનાથી
જુદા થાઓ છો. તો તમારી શી મનિ થાય? હું આ પ્રમાણે તમે અનુ-
ચિત પ્રવર્તનમાં રહો છો. તમે તમે સમાર તથા ચારિત્ર-ઉલ્લંઘથી
જુદા થઈ મુનિના પાત્ર થશો.

મુનિઓ, હવે તમારા ઉદ્ધાને મારે બીજાં ઉપાધનથી, પણ એક
ઉત્તમ ઉપાધ છે કે, તમે પદ્મ પદ્મ રૂપિણિક મુનિનું મધ્ય મનન
કરવા તૈયાર થાઓ. ને મુનિઓ ગુરુના હાથ, નેમને એ મહામુ-
ખનો અભ્યાસ કરવો. એ મહામુખના મુખના મોંમાંથી મુનિઓ એ
મધ્ય રૂપી બારણા સુધે મુનિમંડળનો મહાન ઉપકાર કર્યો છે.

આ પ્રમાણે દીક્ષાકુમારીનાં સત્યહિતકારી વચન સાંભળી પંચા-
સછએ વિનયથી કહ્યું, મહાદેવી, આપના મુખમાંથી જે વચનો નીક-
ળ્યાં છે. તે અદ્વૈતનાં સત્ય છે. હવે કૃપા કરી એ મહાસૂત્રનો ઉપ-
દેશ આપો.

દીક્ષાકુમારી આનંદ પૂર્વક બોલ્યાં-મુનિઓ, એ મહાસૂત્રનો ત્ર-
યો ઉપદેશ આપી શકાય તેટલો મને વખત નથી. તથાપિ તેના છેલ્લા
દશમા સંકલ્પ નામના અધ્યયનનો સંક્ષિપ્ત ઉપદેશ આપું, તે તમે
સાવધાન ધર્મને સાંભળજો. એ અધ્યયનમાં ખરેખરે જૈનભિક્ષુ કેમ
કહેવાય? એ વાત દર્શાવી છે. મેં તમને અદ્વૈત રહીને જે મંથા સં-
ભળાવી હતી, તે યજ્ઞ આ અધ્યયનનીજ માથા હતી.

તે સંકલ્પ અધ્યયનની પહેલું જાણામાં દર્શાવ્યું છે કે, જે શૂદ્ર-
સ્થને દીક્ષા લેવી હોય, તેણે પ્રથમ તીર્થંકર તથા મનુષ્યે આપેલા ઉપ-
દેશ પ્રમાણે પોતાની ચોખ્ખા જાગૃતી. જ્યારે પોતાને ખાતરી પડે ત્યાર-
પછે, 'હું ચારિત્ર ધર્મનો મારી રીતે અધિકારી થયો છું.' આપું જા-
ણ્યા પછી શૂદ્રસ્થે ધર-સંસારનો ત્યાગ કરી દીક્ષા લેવી. દીક્ષા લીધા
પછી સર્વજ્ઞ ભગવતના વચનને વિષે હૃદયમાં તપ્પર રહેવું. એટલે પ્ર-
ભુવ્ય આગમકાળ જે મુનિએ આપ્યા હોય તે પ્રમાણે વર્તવું. દીક્ષિ-
ત થયેલા મુનિએ પછી કદિયજ્ઞ કરીએ તે વગ ન થવું. અને વખત કે-
રી કાઢી નાખેલા ભાગને પુનઃ ભવવાની કલ્પ કરવી નહીં.

તે મુનિએ, આ ઉપરથી તમારા નમજવામાં આવશે કે, દીક્ષા-
ત થયેલા જૈનમુનિએ ભગવતની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવાનું છે. જેઓ
તે પ્રમાણે વર્તતા નથી. તેઓ ચારિત્રને રૂપ ન કરતાં છે તેવા ભાવા-
ર્થને નૃત્યવતારી એ સંકલ્પ અધ્યયનની પહેલું જાણા નીચે પ્રમા-
ણ છે -

“નિરુદ્ધમ માળાઃ અ વદ્વચનો.

નિચં ચિત્રમપાદિઓ દ્વિજા ।

અર્ચાણયમં ન આચિ ગન્હે.

ચેતં નો પરિઆયઃ જે મ દિગ્દુ ” ॥ ૧ ॥

સર્વજના વચન-ઉપરેશથી પોતાની યોગ્યતા જાણી દીક્ષા લઈ.
મુનિઓ હમેશાં આગમને વિરે તપ્ત રહેતું. શ્રીઓને વરા
ને, અને વચન કરેલા બોમને પાછા મેરવા નહીં. આ પ્રમા-
ને, તે ખરેખરે સાધુ કહેવાય છે."

હું મુનિઓ, આ માધામાં કહું કે, શ્રીને વરા થયું નહીં. અને વચ-
ના બોમને પાછા મેરવા નહીં. આ કથન ઉપર તમારે દીર્ઘ વિ-
ચારવાનો છે. જે મુનિઓ દીક્ષા થયા પછી હિન્દુઓમાંથી થાય
નું કે રૂઝ શ્રીઓનો પ્રસંગ છે. કેટલાક મુદ્દમનિ મુનિઓ સાધુવેરા
થી પાછા વૃદ્ધરૂપનો વેરા પડેરી છે છે. તેનું કારણ નેઓની મદા-
લેવાની અયોગ્યતા છે. જ્યાંમુધી ચારિત્ર લેવાનો અધિકારી થ-
ત હોય, તેવાને અદ્યપમને યરે શિષ્યતા જાણથી દીક્ષા આપી કે
નેથી તેવા શાસનને હીક્ષણ કરનારા બનાવો બને છે.
હું મુનિઓ, તે પછી એ સ્વયંમાં પરિણાય ઇવની દક્ષા માટે મુ-
એ કેવી રીતે વર્તવું જોઈએ? એ બાબત વિચેચન કરેલું છે. જેનો
અભિપ્રાય આ પ્રમાણે છે—

જે મુનિ સ્વયં પૃથ્વીને જોઈ નહીં, જીમની પાસે જોરાવે નહીં
મને જોડવાને અનુમેદ નહીં. સ્વયં જગ પીએ નહિ પીરવાવે નહિ
પીતાને અનુમેદ નહિ તેવી રીતે અગ્નિમાં ઇમારતને બાળે ન-
હીં, જગાવે નહીં અને બાજવાને અનુમેદ નહીં—તે ખરેખરે ભિક્ષુ-
માધુ કહેવાય. જે મુનિ પોતાને ધીજીને પવન નાખે નહીં, તખાવે
નહીં અને તેમ કરનારને અનુમેદ નહીં, તેવી રીતે વનરૂપનીને પાને
કેડે નહીં ઇંડાવે નહીં અને તેવા સંચિતનો સંપદ કરે નહીં અને કદિ
પણ તેનો આદાર કે નહીં. તે સત્ય સાધુ કહેવાય છે. સાધુએ હમેશાં
વસ તથા રથાવરે ઇવની વિગંધતા ન થાય તેવી રીતે વર્તવું જોઈએ
અને તેવી રીતે વર્તનારે નાધ ખરેખરે માધુ ગણાય છે. જે હમેશાં
પૃથ્વી આદિ ઇંડાય ઇવાને પોતાની નમાન ને છે અને જે પંચ મદા-
ન તથા પંચ આશ્રવથી મંદુર. તે ખરેખરે ભિક્ષુ કહેવાય છે.

હું મુનિઓ, તમારે હમેશાં કોયે વિગંધે ચાર કયાવનો ત્યાગ કરે-
વો. મય રાત્રી આજ્ઞા પ્રમાણે વળ વળુ છે. તમારે મરદા અધિયનપણે
રહી તમારા ચારિત્રને દીપાવવું જોઈએ. કદપણ મુચ્છ કે કપાનો રપ-
ર્ગ પણ કરવો નહીં અને વૃદ્ધરૂપનો સખેય દુરથી વળવો જોઈએ.

આજકાલ મુનિઓ શુદ્ધસ્થ શ્રાવકોના વિશેષ પરિચયમાં આવે છે. આ રીતિ તાત્ત્વ આરંભ વિરુદ્ધ છે. તેને માટે સ્વકાર નીચેની ગાથા સંભે છે—

“વતારી વમે સયા કમાણ,

ધુત્તરોગી હવિજા મુદ્ધવગ્ને

અદ્વૈતે નિજાચ સ્વરણ

ગિહિજોગં વરિજાણ જે સનીયૂ” ॥ ૧ ॥

“જે કોપાદિ ચાર કથાયનો ત્યાગ કરે, જે તીર્થકરે પ્રપેક્ષા આગ-
મને અનુસરી મન, વચન તથા કાયાના ચેતનને સ્થિર રાખે, જે અર્ધ-
મન થઈ મુગ્ધ તથા રૂપાનો ત્યાગ કરે અને જે મર્યાદા શુદ્ધસ્થના મંત્ર-
ધને વચ્ચે-ને સાચા ભિક્ષુ કહેવાય છે.”

હૈ મુનિઓ, તમારે મદા હૃદયમાં શો વિચાર કરવાનો છે? તે વિચારી જુઓ. સમયનું દૃષ્ટિ થઈ જોય માનવાનું છે કે, “આ દેવ ત્યાગ્ય છે અને આ કોપાદેવ-માદ્ય છે” એવું જ્ઞાન છે, આથી અને આશ્વ-
તર કાંઈ પ્રકારનું નથી છે, અને નવા કથનને નહીં આપવા રૂપ મંત્રમ
છે—આ પ્રમાણે માનનારો મારું મન, વચન અને કાયા ત્રિવર્ણિયે
પુનઃ પર્વત રૂપે કરી પાતાના પુનઃ પાત્રોના નામ કરે છે. એ સાચું
અર્થજન ભિક્ષુક કહેવાય છે, તેને માટે સ્વકાર નીચેની ગાથા સંભે છે—

સમ્મતિદિ મગા અમંદ,

અન્નિ કુ નામે તો મંત્રો અ,

વાચા વુગ્ધ વુગ્ધાવાત્તમં,

મગાવાચાવત્તમં જે મ નિયુ” ॥ ૨ ॥

“જે નામ મંત્રનું દૃષ્ટિ થઈ મદા અમુક થઈ જ્ઞાન, તથા અને
મંત્રનું જેનું માને છે, તે અને મનોમુક્તિ, વચનનું જે અને કાયાનું જે
ને પુનઃ પર્વત રૂપે કરી પાતાના પુનઃ પાત્રોના નામ કરે છે, તે ભિક્ષુ
કહેવાય છે.”

તે મુનિઓ, તમારે માટે તે સૂતકાર જેમ પણ કહે છે કે, ઉત્તમ નિષ્કે વિવિધ પ્રકારનું અશન, પાન, ખાદ્ય અને દવાદિય જે કાંઈ તેને તેને બીજા દિવસને માટે રાખી મુકવું નહીં. બીજાની પાસે રખાવવું નહીં અને બીજા રાખે તેને અનુમાદવું નહીં. તે મુનિ જેવા અના-મારથી દૂર રહી જો કાંઈ આદાર વગેરે મળે, તે પીતાના સાધર્મી સાધુ-ઓને આમંત્રણ કરી સાથે બોલાવ કરે છે અને પીતાના દવાધ્યાયમાં તપર રહે જો, તે ખરેખરે બિશુ મનુષ્ય છે.

તે મુનિઓ, તમારે કદિ પત્ર કસદ-કંકસ કરવો નહીં. બીજાની સાથે વાદવિવાદ કરી મુસ્સે થવું નહીં, દંડિયોને ઉદ્વેગ થવા ન દેવી, રાગ વગેરેને દૂર કરવા, મન, વચન અને કાવાના ચોગમાં સંયત રહેવું આકૃષ્ણપાકૃષ્ણ થવું નહીં અને ઉચિતપત્રમાં અનાદર કરવો નહીં. આ પ્રમાણે વર્તનાર મુનિ ખરેખર પવિત્ર બિશુ મનુષ્ય છે.

તે મુનિઓ, વર્તમાન કાલે થતા મુનિઓ એ પ્રમાણે વર્તનારા ધ્યાન લેવામાં આવે છે. ઉપાધયની પવિત્ર ભૂમિમાં માણુઓ પરસ્પર કસદ કરના અને દંખ્યાંથી વાદવિવાદ કરના ક્ષેત્રમાં આવે છે. તે મુનિ દંબરાં શાંત દેવા એ, તે મુનિ નિત્ય કોપાનુરક્ત છે. આ પદને થી વર્તમાન કાલનાં ચારિત્રી કૃપિત થયેલાં લેવામાં આવે છે. આવાજ ઉપરોક્તને માટે મરોપકારી મધ્યભરકદિ નીચીની ગાથા કહે છે.—

“નય કુમારિદં કદં કહિત્વા.

નય કુરો નિહુંદિય દમને ।

મંગલ દુરમેગા ભૂં.

હરમને હરદેશ જ મ જિવ” ॥ ૧ ॥

તે મુનિ કદિ પત્ર કસદ નહીં. આ દવાદિય જે કાંઈ તેને તેને બીજા દિવસને માટે રાખી મુકવું નહીં. બીજાની પાસે રખાવવું નહીં અને બીજા રાખે તેને અનુમાદવું નહીં. તે મુનિ જેવા અના-મારથી દૂર રહી જો કાંઈ આદાર વગેરે મળે, તે પીતાના સાધર્મી સાધુ-ઓને આમંત્રણ કરી સાથે બોલાવ કરે છે અને પીતાના દવાધ્યાયમાં તપર રહે જો, તે ખરેખરે બિશુ મનુષ્ય છે.

તે મુનિઓ, વર્તમાન કાલે થતા મુનિઓ એ પ્રમાણે વર્તનારા ધ્યાન લેવામાં આવે છે. ઉપાધયની પવિત્ર ભૂમિમાં માણુઓ પરસ્પર કસદ કરના અને દંખ્યાંથી વાદવિવાદ કરના ક્ષેત્રમાં આવે છે. તે મુનિ દંબરાં શાંત દેવા એ, તે મુનિ નિત્ય કોપાનુરક્ત છે. આ પદને થી વર્તમાન કાલનાં ચારિત્રી કૃપિત થયેલાં લેવામાં આવે છે. આવાજ ઉપરોક્તને માટે મરોપકારી મધ્યભરકદિ નીચીની ગાથા કહે છે.—

ના કરે, અને જ્યાં અનિશ્ચયનક શબ્દો થતા હોય એવા જન પ્રેતવાડા સ્થાનમાં તમારે રહેવું પડે, તો પણ તે જાણું સદન કરવું જોઈએ. આ પ્રમાણે સદન કરનાર મુનિ ખરેખર સત્ય ગણાય છે.

વર્તમાન કાળે આવી સદનનાવાળા મુનિઓ ઘણા વિરલા છે. જોકાણે આપણે, પ્રદાર કરવો કે તર્જના કરવી—એ વાત તો બાબુ પર રહી, પણ જો કદિ સન્માન આપવામાં જરા ન્યુનતા દેખાય તો તરત મુનિઓ નાખુશ થઈ જાય છે. કેટલાએક મુનિઓ તો કદિ પોતાનું બરાબર સામંતું ન થાય, અથવા વ્યાખ્યાન વખતે લોકોનો સારો જમાવ ન થાય તેટલામાં નાખુશ થઈ કોપાનુર બની જાય છે. આખું પ્રવર્તન ઘણુંજ અનુચિત છે. શુદ્ધ મુનિએ કદિ પણ તેવી રીતે ન કરવું જોઈએ.

હું મુનિઓ, વર્તમાન કાળે તમારા માંહેલા કેટલાએક ઇંદિયોને વશ રાખી ગયા નથી. તેમાં ખાસ કરીને વાસ્કુંદિયના વિષયમાં ધારે નિર્લકુશ રહે છે. આધુના મુખમાંન છાંયે તેવા દુર્વચનો બોલે છે. આમ ઉદ્ધત રીતે વળનારા મુનિઓએ મારી રીતે વિચારવું જોઈએ. તેમણે આ નિયમોનો ત્યાગ કરી આજના જુન શામાટે નહણ કર્યો છે? પાત્ર એવા ચાન્દનને મદન ન જવાના તો હવે છે? એ ઉદ્ધત મુનિઓ જે પ્રમુક દૃઢવંશો વિચારે જના તો તેમના જીવવામાં આવશે કે, આ પાત્ર આપણા આજ પાત્ર જીવનને ફરીતે કરીએ છીએ.

હું મુનિઓ, 'મારું મર્ચન પ્રાપ્તતા સદન ખેવાનું' છે. માસાદિરૂપ પ્રતિનાતે વિદેશવેકે એ નીકાલ કરી જનજાન મેવા બચકર સ્થળમાં પણ તમારે કાલ મળતો બચ નાખવો ન જોઈએ. મર્ચન મુખયાગીય પમાં નાખવું થતું જુન. તેવું વિચરતો બચ છેડી દેવા જોઈએ. તેમ નિઃપ્રદનાવી મારીની નજાન પાત્ર ન નાખવી જોઈએ. આ પ્રમાણે વર્તમાન મુનિ પોતાના ચાન્દનને દીપાવે ..

હું મુનિઓ, તમારો નાજર 'મર્ચન કરે' તેને માટે એ તમારું વાજુજ કેમકે રીતે વખવામાં આવતું છે. જનમુનિનું પ્રવર્તન તરત મદનગીય દોષનું જોઈએ. મુનિએ પાતાના દ્રવ્યગરીર અને પાત્રગરીની દરકાર નાખવી ન જોઈએ. તેણે પોતાના મરીર ઉપર ગિરંતો પોત, દ્રવ્ય તથા બાવ પ્રતિબંધની ત્યાગ કરવાનો છે. કોઈ

વિદ્યુત્તુ જાદુમણં મહન્નવં

તવે રણ સામણિણ જે સ જિજ્ઞુ ” ॥ ૧ ॥

“ જૈન મુનિ કાયાથી પરિપહોનો પરાભવ કરી આ સંસારમાંથી પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરે અને જન્મ મરણરૂપ આ સંસારના મૂળને મોટા બચરૂપ જાણી સાધુપણને યોગ્ય એવા તપને વિષે જે આસક્ત રહે, તે ભિક્ષુ કહેવાય છે.”

હે મુનિઓ, આવા આત્માનો ઉદ્ધાર કરનારા મુનિઓ વર્તમાન કાળે તો શરીરનું રક્ષણ કરનારા, શરીરને માટે આવકોના ધરમાંથી હજારો રૂપીઆ ખર્ચાવનારા, અને શરીરને જાળવવાને ઉંચી જાતનાં કપડાં પહેરનારા, તથા ઉંચી જાતની કીમતી વસ્તુઓ વોહોરનારા ધણા મુનિઓ જોવામાં આવે છે. એ બધે વિપરીત કાળનો પ્રભાવ છે. હે અનગારો, પરીપહોને સહન કરવાને માટેજ તમારા આચારમાં પરિપહોનો ત્યાગ કરવાને કહેણું છે. કોઈ પણ પરમહુને વિષે આસંકત ન રાખવી—એ પવિત્ર મુનિની સમાચારી છે. મુનિએ વસ્ત્ર, પાત્ર વિગેરે ઉપધિમાં મૂર્છા રાખવી ન જોઈએ. મુનિએ કોઈ પણ વસ્તુમાં આસક્તિ કરવી નહિ. તેમણે પોતાના નિર્વાહ માટે અદ્ય આહાર ગ્રહણ કર્યો, તે પણ અપરિચિત આવકના ધરમાંથી વહોરી લાવેલા, જેનાથી ચારિત્ર દુષ્ટ થાય અથવા ચારિત્રની અસારતા ઉત્પન્ન થાય એવા ઢોપ તણે ગડી દયા. ખરીદણુ, વેચણુ સંગ્રહ કરવો વિગેરે અનુચિત ક્રિયાનો ત્યાગ કરવો. અને દ્રવ્ય તથા ભાવ બંને પ્રકારના સંગનો પરિત્યાગ કરવો. આ પ્રમાણે વર્તનારો સાધુ ખરેખરો ભિક્ષુ કહેવાય છે.

હે મુનિઓ, વર્તમાનકાળે તેવા ભિક્ષુ સાધુઓ વિરલ જોવામાં આવે છે. ધણા મુનિઓ ઉંચી જાતનાં વસ્ત્રો વોહોરવાની મુઝા રાખે છે. કેટલીક વાર આવકો વસ્ત્રોની ગાંસડાઓ લગ્ન મુનિઓને વોહોરાવવા આવે છે. તે વખતે મુનિઓ ઉંચી જાતના મલમલ, ઉંચી જાતની કીમતી કાંચડીઓ અને બારીક ચોગપટાઓ જોઈએને વોહોરે છે. જે આવકો હસડી જાતનાં વસ્ત્રો લાભ્યા દોષ, તેનો અનાદર કરે છે, આવી વૃત્તિ રાખવી, એ તદ્દન મુનિ ધર્મથી વિપરીત છે. વસ્ત્ર, પાત્ર વિગેરે ઉપધિમાં મૂર્છા રાખવી—એ સાધુઓને સર્વ રીતે

એ. પ્રગમિત અવમર્ષિની કાને મનિઓની જૂનમાં
 છે. કદી દીપા છે. પવિત્ર મમાર જે આચરનાર
 આદ્ય જનનને અધમ માનના પદિત જન્યા છે.
 અને આચારનાં લેવા આચારનાં પ્રસ્તુત તરે નેમની
 ની જાય છે. નેમની મનોરૂપ મમારથી મૂળ થયા છતાં સં-
 આમકન થતી જાય છે. તે મનિઓ. આ વિરે તમારે જુદે
 પચાર કરે નો. તમારે આચાર ઉત્તરમાં આવે એવા ઉત્તમ
 સુખે. જન કરવા તમારે તપર થવું હોય. એ તમે દ્રવ્ય અને
 અને પ્રકારના સંગની દેશ નો તમે અદ્ય સમયમાં સારી ઉ-
 મે પાડત કદી શકો. કદાપત પ્રકારનો મંગલ કરવો એ કનિ-
 નો અધમ વ્યવહારી નિયમ છે. કારણકે, નિઃસંપત્તિ વર્ણવું, એ
 મનુ જીવન છે. આ સંસારનું સ્વરૂપ સંગને આધારે રૂપું છે.
 સંગ ત્યાં સંસાર છે, અને જ્યાં સંસાર ત્યાં સંગ છે. સંગ અને સં-
 નો પરસ્પર ગાઢ સંબંધ છે. મનુષ્યો રાધારી મનિઓ સંગી સસા-
 જની ગયા છે. સંગથી પ્રવર્તિત અભિમાન ધણી પ્રમાદી મનિઓ
 કાળના મંથનની આગ આપેલી છે. સંગનું મદુરવિષ ચારિત્ર
 ઉપકરી છે. તેથી પવિત્ર મનુષ્યો સંધ્યા સંગનો પરિહાર કરવો
 હોય.

તેને માટે પંચ મહાત્મા સંયમવમ્ભિ નીચેની બોધક ગાથા
 કહે છે—

“હરિમિ હરુચિત્ત દગિદે

બ્રહ્માવતંતં પુત્રનિષ્પુત્રાણ

વ્યવિદ્ય મંનિદિશ્ચો વિરણ

સત્ત્વમંગારણ ક્રમે સ જિત્વ” ॥ ૧ ॥

“તે મનિ વત્ર. ‘પાત્ર વંતે ઉપદિમાં મૂર્છા રાખે નહીં, તે આસ-
 નિ વિના અપરિચિત્ત જુદસ્વન પદ જી બિદ્યા બ્હોરી હાવે, જે સંય-
 મની અસાધનાને ઉપદ્ય રસનાર દોષથી સંદગ લેાય, ખરીવું, વેચવું
 અને સંમેદ કરવો હંન્યાદિ કે આચાર જેનામાં હોવાનું હો અને જે દ્રવ્ય
 ૧૧ - ૨૨

જે શુદ્ધરૂપ અથવા યતિ ભગવંતની આજ્ઞાનો ભંગ કરે, તે સર્વ
મધ્યાત્મી કહેવાય છે. તે મુનિઓ, આ બધા વિચાર કરી તમે
આચારને મુખારને અને તેને મુખારી તમારા ચારિત્ર લખતને
મુખારે સાર્થક કરવા પ્રયત્ન કરો.

તે અનગારો. વળી તમારા મદોપકારી સમ્યક્ભવમુરિ એ મદ્દા-
માં લખે છે કે, જૈન મુનિએ પાતાનાશિષ્યવર્ગ તથા પાતાના સંધા-
ની બાહેરના કોઈ સાધુનું અપમાન કરવું નહિ. 'આ મુનિ કુશીલ
એમ કહેવું નહી. કદિ કોઈ બીજા સંધાગ્રાના સાધુ ગુરુઓ કરે,
પણ તેની સાથે સામે ગુરુઓ કરી બોલવું નહિ. કારણ કે, તેમ ક-
સાથી પાપ લાગે છે. પુણ્ય કે પાપ બે કરે તેને બોમવયું પડે છે. તે-
વળી જે પાતાનામાં કોઈ જાનનો ગુણ દોષ તો મદ્દ કરવો નહીં.
મા પ્રમાણે વર્તનાર મુનિ ખરેખરે પવિત્ર કહેવાય છે.

તે મુનિઓ, વર્તમાન કાળે તેવા ઉત્તમ બિંદુ મુનિઓ ધણા ધા-
લ મક્કી આવે છે. બીજા સંધાગ્રાના મુનિઓ તરફ ક્રોધ બાવ કરનારા
અને તેની સાથે ક્રોધ કરી લાનારા ધણા મુનિઓ લેવામાં આવે છે.
કેટલાએક તો પાતાના રાગી માણકોને ઉરેકેરી બીજા મુનિઓનું અ-
પમાન કરાવે છે. તેઓને પાતાના ઉપામયમાં ઉતરવા દેતા નથી. જે
પાતાનું ચાલે તો મામમાં પસવા દેતા નથી. આ રીતે ધણીજ નિઃ-
કનીય છે.

તે મુનિઓ, તમારે એ કુટ્ટીનિથી સંધા દૂર રહેવું સર્વ ઉપર
સમાન બાવ રાખવો તમારે બાળવું લોકોએ કે, મને તે મનુષ્ય કે મને
તે સંધાગ્રાના સાધુ દોષ ને બધા મો વીર રૂબુના પરિવારમાં છે, તમે
એકજ ગુરુના શિષ્ય છો. તમારે પરસ્પર કંઈકે કંઈકે બાવ રાખવો ન
લોકોએ. તમારી પવિત્ર મનોવૃત્તિમાં શાંત સમતા અને નિ-પક્ષપાત-
પણું દોષ લોકોએ.

તે મુનિઓ, વળી બીજા ખામ વાન સમજામાં રાખવાની છે, કે
તમારામાં ગર્ભ તેવા ગુણ પ્રાપ્ત થવો દોષ નો પણ તમારે કદિ નાંવ ક-
રવો નહીં. કારણકે ગુણ પારણ કંઈકે એ તમારો ધર્મ છે. અને ગુણવા
ન થવું એ ચારિત્ર મદ્દજનો લેવું છે. નિર્મળ ચારિત્રને વદન કરનારા
મુનિઓ પાતાના ગુણથી પવિત્ર ધર્મ બીજા સાધુઓને તથા સંધાને વ

ભુવન ગણે છે, એ તેમની અધમ પ્રવૃત્તિ છે. સૂચકાર તેને માટે પાકાર કરી નીચેની ગાથા ગાય છે,—

“ ન જાદમતે ન ય મૂલમતે,

ત જ્ઞાનમતે ન મુણ મતે ।

જયાણિ સવ્યાણિ ચિલ્લદ્વા,

ધમ્મગ્ગાણરણ જે સ ચિરકુ. ”

॥ ૧ ॥

“ જે મુનિ જાનિ, રૂપ, સામ, અને મુલનો મદ કરે નહીં સર્વ પ્રકારના મદને છોડી દે અને ધર્મધ્યાનમાં તત્પર રહે તે અરેખરો શિ-
શુક મુનિ કહેવાય છે. ”

તે મુનિઓ, તમારે જાતિમદ કરવો નહિ, અને ઉગાકુળમાંથી આ-
વેલા છીએ, તેથી અમે ઉંચી જાતના સાધુ છીએ. અને જીજ્ઞાસુઓના-
ર કુળમાંથી આવેલા છે. તે નીચા કુળના સાધુ છે, મનોવૃત્તિમાં આવા
અધમ વિચાર લાવતા નહિ, તેમ રૂપનો મદ પણ કરવો નહીં, હું સ્વર-
વાન સાધુ છું અને આ કુટુંબો સાધુ છે એવો વિચાર લાવી દ્વંદ્વમાં
મદ કરવો નહિ, સામનો મદ પણ કરવો નહિ, મનુ મુનિઓ આશ્વ-
મનિથી વિચારે છે કે, અમારો માત્ર આવકે દુઝતોડો કેવી રીતે અર્પ
કરવા પડ્યા છે. અમારો માત્ર માત્ર પનારકાંડો શાસ્ત્રીઓ રાખવાને
અને દુઝતોડો કેવી રીતે પૂરવડો પડ્યા છે તેના આશ્વકે તૈયાર છે,
તેમ જાણી અમારો માત્ર ઉગાનો ઉગારો ચીત આપવાને પનારકાંડો આ-
પકો આપવો કરે, આવા સામ મદ કરનારા મુનિઓ પાતાના શાસ્ત્ર
ને દૂષિત કરે છે. કહેવાય છે કે આવા મુનિઓ પાતાના શાસ્ત્રને
મદ કરે છે તેવા પાતાના નદમાં મેલા કુટુંબોને મદ કરે છે, કે અમારો
જોવા કોઈ વિદ્વાન શુદ્ધિમાન અને પ્રદેશ નથી.

તે મુનિઓ, આ પ્રમાણે જાતિમદ, ઉગમદ, સામન અને મુલમદ
તમારે કદિ પણ કરવો નહિ. એ આવા નદ કર્મના અવેશા દેવુડે છે; એ
વું પાત્રી મવયા તે મનુષ્યિક મદનો ત્યાગ કરી દેવો. તે અનુભવો, ત-
મારો ઉદારને માટે અને તમારા શાસ્ત્રવિજ્ઞાનને નિરોધ રાખવા માટે
સૂચકાર ધર્મી ઉપચારની મૂલનાઓ આપે છે. જે મૂલનાઓ તમારો

રૂપને પ્રતિપાદન કરી તમને સમજાવે દારી ભય છે.
 સાધુઓ, તમારો સર્વેશ શુદ્ધ રાખવાને તમારે ઘણી સાવધા-
 ખવાની છે. હવેશો તમારે શુદ્ધ ધર્મનીજ પ્રવૃત્તિ કરવી
 તને પોને ધર્મમાં રિધર રહી બીજને ધર્મમાં રિધર કર-
 તમારું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. તમે આ સંસારમાંથી તમારે નીકળ્યા
 અને તે નીકળવાનો શુદ્ધ હેતુ શો છે ? તે વિષે તમારે સર્વદા મ-
 કેરવાનું છે. પ્રથમ તો આ સંસારમાંથી નીકળવાનો હેતુ કુશી-
 મનો ત્યાગ કરવાનો છે. એટલે આરંભ-સમારંભ કરનાર શુદ્ધસ્થ-
 શુદ્ધો તમારે ઘણી રહી જોડો. ને ચેટાઓ વર્તમાન કાળે પ્ર-
 હી મુનિઓમાં સર્વદાને પ્રસરી ગઈ છે. તે સાથે તમારે બીજને હાં-
 ધાવ તેવી ચેટાઓ ન કરવી જોડો. વર્તમાન કાળે ધણા અધ્ય-
 નિ મુનિઓ આવી ચેટાઓ કરી પોતાના મુનિધર્મની તેમજ વીર-
 ધર્મની હીજા કરાવે છે.
 તે મુનિઓ આવો ઉત્તમ બોધ આપવાને સુચારુ નીચેની બો-
 ધ માધા લખે છે.

“ પૌન્દ્ર પ્રજ્ઞપં મહાનુભી,

વન્નેચિદ્રે જાનન્દં પંદિ ।

નિવન્નમ વલ્લિજ્ઞ વુમીજ્ઞાસિગં.

ન જ્ઞાવિ તામં ગુદ્દણં મે મ જિરજ્ઞ” ॥ ૧ ॥

“ ને મહામુનિ આપ પદ—ગુદ્ધધર્મને કહે છે. પોને ધર્મમાં રહી
 બીજને ધર્મમાં સ્થાપિત કરે છે. આ મમારમાંથી નીકળી કુશીજ્ઞાસિગ
 એટલે આરંભ—સમારંભ કરનાર શુદ્ધસ્થની ચેટાને વણ દે છે અને
 હાંસી ધાવ તેવી ચેટાઓ કરતો નથી. ને ખરેખર લિખુ સાધુ કહેવા-
 ય છે.”

તે અનગમે, આ માધા તમાન મનોમદિરમાં સદા સ્થાપન કરવા
 ચોગ્ય છે. આ બોધક માધાનુ સદા અનંત કરનાર સાધુ કદિપણ પો-
 તાના ચારિત્ર માગંથી બ્રહ્મ ધરો નથી આ સંસારમાંથી નીકળી મુનિ-
 એ પોતાનું શું કરતો છે ? તેનોજ સર્વદા વિચાર કરવો જોડો. ચારિ-

જૈન વિદ્વાન મુનિની પાસે એ કલ્યા, અને ત્યાં રાખી તેમને સસ્ત્રુન તથા માગધી ભાષાનો અભ્યાસ કરાવ્યો. અને તે ભાષાનું જ્ઞાન કરાવી દશવેકાસિકમુત્રનું અધ્યયન કરવાની સૂચના આપી.

આવી રીતે દીપાકુમારીના પવિત્ર ઉપદેશથી તે બધા મુનીઓ ઉપર યથાર્થ સંયમ ધારી થયા હતા અને તેમનું ચારિત્ર્ય જીવન સર્વ રીતે કૃતાર્થ થયું હતું, દિવ્ય મહાત્માઓનો ઉપદેશ કદિ પણ નિષ્ફળ થતો નથી.

અવશિષ્ટ પ્રવાસ ૧૪ મો.

અથવા.

મુનિ મુધાવિજયનો સમાગમ,

એ મુનિ દીપાકુમારી પાતાના દસ પ્રવાસ પૂરા કરી વિચાર કર્યા તાંના કે મેં મારી ધારણા પુરી કરી છે માત્ર કદાચ માનવી અંદર રહેલે કાલિક સૂત્રના કદાચ અધ્યયનના ઉપદેશ આપી મેં મારું કર્તવ્ય

પૂરું થું હવે મારું અંત પ્રવાસ અધ્યાનનું રહે. એ કે જે પ્રવાસમાં મુનિનના મુધાવિજયનના સમાગમ કરવાનો એ એ મહાનુભાવને મળી તેમની મનસા ન જાય તો મારા અધ્યાન એવા કદાચ કરવા માટે જરૂર પડે તો મારા અધ્યાન ન કરું. અત્યાર પછી તારી જેમ મુનિઓના ઉપદેશ અથવા મહાનુભાવના અધ્યાન વગર કદાચ કદીને પાત્રે છે. બીજા મુનિઓના યજ્ઞાવ છે અને સામાન્ય અનુભવ છે.”

આ પ્રમાણે દેવથી જ્યારે દીપાકુમારી જે દસમાં મુનિ મુધાવિજય વિચર્યા હતા, તે દેશમાં આત્યા. તે દેશ મુનિઓના અધિક અથવા ઉપર દેવ જેવા વર્ગ નવા હતા ત્યાં વનની જૈનશ્રાવણ માત્ર એક માત્રને ધારણ કરવાની દુર્ગતિ વનના આવી જાત કાલિક ભાષણ હતું. કેટલાક પ્રવાસ નીકળ્યા હતા અને મહાનુભાવ મુદેશ. તે જનુને અમુદ

હતો. તે દેશમાં આવેલા દેશરતો તથા ઉપાધ્યો અધ્યવસિ-
તે ઇર્ષ્યાય થઈ ગયાં હતાં. તે માટે કેટલોક લાગ તો ખરે
ધઈ ગયો હતો.

નિ મુખાવિજયે તે દેશમાં આવી પોતાની ધાર્મિક દેશનાથી લોકો-
ન ઉપર સારી અસર કરી હતી. જૈનધર્મ શું છે? તે ધર્મની અ-
ર્થનારા લોકોનું શું કર્તવ્ય છે? આદર્શ ધર્મના કેવા સિદ્ધાંતો
જોવાનો આચાર, રીતિ, વર્તન અને કર્તવ્ય શું છે? દેવ, ગુરુ
ધર્મનું શુદ્ધ સ્વરૂપ શું છે? આવક કેવો હોવો જોઈએ? અધિક-
કેમ વર્તવું જોઈએ? સંધનું માહાત્મ્ય શું છે? અને આવક સંસા-
રો જોઈએ? કંત્યાદિ સર્વ ઉપયોગી વિષયો ઉપર મુનિ મુખાવિજ-
સારા સારા જાણ્યાનો આવી તે અજ્ઞાની દેશમાં સારી મુદારજી
રવા માંડી હતી. તે દેશના લોકો મુનિને આચાર જાણ્યા ન હતા,
ધર્મ અભ્યસની તેમને જોઈએ તેવી માહિતી ન હતી. મુનિની વૈ-
ધવ્ય તેઓ જાણ્યા ન હતા. પ્રામુક તથા અપ્રામુકનો
તેમને જોખ ન હતો. મુનિને આદાર પાણી કેવી રીતે વહેરાવવાં જો-
એ? એ વિષયમાં તો તે ધણાજ અજુક હતા. આવા ઉપદેશમાં વિર-
તા મુનિ મુખાવિજયને ધણા પરીપક્ષો સડન કરવા પડ્યા હતા. કો
કોઈ વાર તો તેમને ઉપવાસના પ્રત્યાખ્યાન કરવા પડ્યાં હતાં. આદર
ના શુદ્ધ વિધિને નહિ જાણનાં. આવકોના ધરમાંથી મુનિ મુખાવિજ-
ધણીવાર પાછા ફરતા, અને આદારનો ત્યાગ કરી અજ્ઞાન પરિવ્રજ
ન કરી પોતાના ચાકિરને પાસના હતા. આવા વિપરીત દેશમાં જિ-
રના મુનિવર મુખાવિજયના ચાકિરની કમેટી ખરેખરી થતી હતી.
ધાપી એ મદ મુનિ એ કમે ટીમાં સારી રીતે કાનડા અને પોતાને
નિધર્મ ધધાર્થ રીતે પાળતા હતા.

મદારેલી દીપાકુમારી એ દેશમાં આવ્યાં. તેણીએ અદ્રશ્ય રહા
એ પવિત્ર મુનિનાં દર્શન કર્યાં. મદાનુભાવા દીપાકુમારીએ વિચાર્યું
કે, "લોકો મારે રૂપે પ્રત્યક્ષ થઈ મુનિ મુખાવિજયનો મહાગમ કરીશ,
તો મને જોઈએ તેવા જાબ નહિ મળે" એ મદારાવની મદાનની
હતા. તેમની વચ્ચે જાણના. અને તેમનો શુદ્ધ મંથન માગ જોવા-
માં નહિ આવે. તે સાથે તેમની વિજ્ઞાના ભરેલી વિદ્યાચલીનો મને

પૂર્ણ લાભ નહિ મળે, માટે કોઈ ધીજી રૂપ લઈ, એ મદાગયની પાસે જઈ, અને તેમની પરીક્ષા કરવાની જેમ તેમની સથે વાદવિવાદમાં ઉતરે. ” આત્મ ચિંતની દીક્ષાકુમારી એક મુનિનું રૂપ લઈ મુનિ મુધાવિજયની પાસે આવી, અને તેણે ભક્તિથી મુનિ મુધાવિજયને ત્રણ અમારાજ્ઞા આપી, વંદના કરી, અને ગૃહજાતા પડી. પવિત્ર મુનિ મુધાવિજય તે અભિનવ મુનિને એક વિચારમાં પડ્યા. કાલ વાર વિચાર કરી તે મહા મુનિ બોલ્યા—મુનિ, તમારું નામ શું છે? અને તમે કયા ગુરૂના શિષ્ય છો? તેણે ઉત્તર આપ્યો—મહારાજ, મારું નામ દીક્ષાવિજય છે, અને હું મહાવીર પ્રભુનો શિષ્ય છું. ‘મહાવીર પ્રભુનો શિષ્ય છું.’ આ વચન સાંભળી મુધાવિજય ઘણા વિચારમાં પડ્યા, પણ પોતાના શાંતરૂપસાવને લઈને તેમણે કંઈ પણ કહ્યું નહિ. મુનિરૂપ દીક્ષાકુમારીએ તરત પ્રત્ન કર્યું—મહારાજ, તમે આ દેશમાં શી રીતે રહી શકો છો? આ દેશ તો બધો મિથ્યાત્વમય બની ગયો છે. અત્રેના જોતો પણ લગભગ મિથ્યાત્વી જેવા બની ગયા છે, આવા દેશમાં નાકુનો નિવાસ થઈ શકે તેમ નથી. હું તો દેવધોગે આહિ આવી ચડ્યો છું, પણ હવે આ દેશની કંટાળી ગયો છું. અત્રેનાં શ્રાવકો કંઈ પણ સાધુની તથા નેત્રનાં તો નમજતાજ નથી. આવા ઉપ ક્ષેત્રમાં સાધુએ ન રહેવું જોઈએ.

મુધાવિજય—દે મુનિ, તમે કહે છે, તે સત્ય છે, પણ ઉપર શ્વેત શી રીત થાય છે? તે કહે.

દીક્ષાવિજય—નાકુએના અપરિચયથી.

મુધાવિજય—આગે માહુમાનો અપરિચય શા માટે થાય છે?

દીક્ષાવિજય—સાધુએની અસંખ્ય વેચાવચ્ચ ન થવાથી સાધુએનો પરિચય થતો નથી.

મુધાવિજય—વેચાવચ્ચની અપેક્ષા રાખવી, એ સાધુનો ધર્મ છે?

દીક્ષાવિજય—ના,

મુધાવિજય—ત્યારે સાધુએ શા માટે આવા ક્ષેત્રોમાં વિચરતા નથી?

દીક્ષાવિજય—સાધુઓની સમવસ્થા જરૂર સચવાય નહિ, એટલે તેઓ તેમ દેવોમાં જન્મ નથી.

મુધાવિજય—સંસારની સમવસ્થા ઇતી સાધુ થયેલાને પછી બીજી સમવસ્થાની રીત જરૂર છે !

દીક્ષાવિજય—ત્યારે મું સાધુએ પોતાની સમવસ્થા કાંઈ ન લેવી ! અને દુઃખી થવું !

મુધાવિજય—સાધુઓને વળી મુખ શાનું ! તેઓને તો પરી-પહોળ મહન કરવાના છે.

દીક્ષાવિજય—જ્યાંમુખી પરીપહોળ મહન કરવાનો વખત ન આવે, ત્યાંમુખી તેમણે પોતાનો મોજે શા માટે પરીપહોળ ઉપા કરવા નોંધ્યો.

મુધાવિજય—જ્યાંમુખી પરીપહોળ મહન કરવામાં ન આવે, ત્યાંમુખી ચારિત્ર ધર્મની કૃતાર્થતા થતી નથી.

દીક્ષાવિજય—મહાસત્, એ તો દીક્ષા કરેલાય. આ સંસાર તથા ધરખાર ઇતી સાધુ થઈએ અને પછી ત્યારે દુઃખી થઈએ, તો પછી સાધુ થવામાં લાભ શો ?

મુધાવિજય—સાધુ થવામાં લે લાભ છે, તેવો લાભ બીજા દેવોમાં નથી.

દીક્ષાવિજય—હા, ખરી વાત પરંતુ તે લાભ આપા ઉપર દેવોમાં મોજે નહીં. તેવો લાભ તો સારા દેવોમાં મોજે.

મુધાવિજય—લાભને અને દેવોને કાંઈ સંબંધ નથી. મારો હહેવાને. આશય જુદો છે.

દીક્ષાવિજય—જાપનો હહેવાનો આશય શો છે ? તે મને સમજાવો.

મુધાવિજય—પંચ મહાત્મનો ઉચ્ચાર કરી, ચારિત્ર રાખને મહાત્મ કરનાર સાધુ વિનિયમ સંપાદન કરી, આત્મ સાધન કરી શકે, મુખ સમાધિથી સ્વાસ્થ્ય પાળ કરી, પોતાના પર ચારિત્ર કર્મને ખપાવી શકે છે અને સમસ્ત જગતને જનના નાશને જાણી પવિત્ર ભાવના ભાવી શકે છે. સાધુને આ કાંઈ નેવો તેવો લાભ નથી, ને લાભની આ-

ગળ બીજા સાંસારિક તથા પૌદ્ગલિક લાભો શા હીસાખમાં ? ઉત્તમ વૃત્તિથી પોતાના સદાચારને સેવનારા સાધુને પછી સારા નરસા ક્ષેત્રની સારા નરસા ઘટસ્થોની કે સારા નડારા પદાર્થોની અપેક્ષા રહેતી નથી. સમતાના પ્રભાવથી તેને મન તો બધું સરખું જ છે.

દીક્ષ વિજય—મહારાજ, આજકાલ આવી વૃત્તિ રહેતી નથી. વર્તમાનકાળે તો જે ક્ષેત્રમાં સાધુઓને સાદું માન મળે, આવકો તરફથી તેમની વૈરાગ્ય થાય, સારી રીતે આહાર પાણી મળે. વેદ તથા ઐપથોની ભોગવાઈ હોય, અને બીજી જે કાંઈ ચીજો જોઈતી હોય, તે મળી શકે તેમ હોય, તેવા ક્ષેત્રોમાં સાધુઓ વિચરે છે. અને ત્યાંજ ચોમાસાં કરે છે. હું ભગવન્, હું પણ તે મનનો છું. કારણ કે, આ દેશમાં વિચરતાં મને અનુભવ થયો છે કે, અહિં સાધુને ધનુંજ કંઈ પડે છે. એક તો ધરમાર છોડી, સગાવહાડાનો ત્યાગ કરી સાધુ થયા અને પાછા ખાયા પીવાના કંટો સાધન કરવાં એ બને દુઃખ કેમ સહેવાય ?

સુધાવિજય હાસ્ય કરીને બોલ્યા—મુનિ, તમારાં વચનો સાંભળી મને હસવું આવે ને, પણ હૃદયમાં ખેડ થાય છે. તમે સાધુનું સિંગ ધારણ કરનારા મુનિ છો, એક ઉત્તમ પ્રકરના અનગાર છો, અને વીતરાગ પ્રભુના ઉપાસક છો. ને છતાં તમને મુખની ઈન્છા થાય છે. અને તમે પરીપણના દુઃખથી દૂર રહેવા ઈન્છા છો. એ મને મોટું આશ્ચર્ય થાય છે. હું મુનિ, આવા દસકા વિચાર કર્યો નહિ. તમારા શુદ્ધ સ્વરૂપને ઓળખો. તમે કોણ છો ? તમારું કર્તવ્ય શું છે ? અને તમારો પવિત્ર હેતુ શો છે ? હું સાધુ, આપણું જન મુનિનો ધર્મ ધણેજ દુઃકર છે. આપણું મુનિમત અનેક પરીપણથી તથા કંટોથી બરેકું છે. આપણું મુનિમત ખર્જની ધારા સમાન ગણાય છે. અયાંમુઘી આપણું મુખની આશા રાખીએ, ત્યાંસુધી આપણામાં મુનિમતની નિમંજળા છે—એમ આપણે જાણવું જોઈએ. સર્વ ઉપર સમાન ભાવ રાખવો—સર્વ તરફ સમદૃષ્ટિ રાખવી—એ આપણો મુખ્ય ધર્મ છે. “ આ સાદું ક્ષેત્ર છે. આ ઉપર ક્ષેત્ર છે, અહિં મુખ છે, અહિં દુઃખ છે, આ સ્થાનમાં આદર છે, અને આ સ્થાનમાં અનાદર છે. ” આ કાંઈપણ જૈન મુનિએ જોવાનું નથી. સમદૃષ્ટિ સાધુઓએ સર્વનો ઉપકાર કરવાને સર્વત્ર વિચરવું જોઈએ. હું મુનિ, આજકાલ આપણા મુનિઓ જે સારા ક્ષેત્રો હોય, અયાં ધના-

દય આવડતી વરતી ધણી હોય, જ્યાં મુનિઓનું જન્મ માન થતું હોય અને જ્યાં સર્વ પ્રકારની સગવડના હોય, તેવા દેવોમાં-તેવા રમણ-માંજ તેઓ વિચરે છે, વાસ કરે છે, અને આનુભવે વસે છે. આ પ્રવૃત્તિન ધણુંજ અનુચિત અને પદાપાતી છે. આવા અનુચિત પ્રવર્તનથી ધણાં દેવો ઉપર ખની ગયાં છે. ધણાં દેવોમાં આદ્યત ધર્મનો અસ્ત થઈ ગયો છે, ધણાં દેવોમાં મંડિત મિથ્યાત્વનો પ્રચાર વધી ગયો છે.

મુનિ મુધાવિજયના આ વચનો સાંભળી તે દીક્ષાવિજય મુનિ પ્રસન્ન થઈ ગયા. તે દીક્ષાવિજય મુનિ ખરેખર મુનિ નથી, પણ દીક્ષાકુમારી છે. તે મહાદેવી મુનિધર્મને ધધાધંડીને જાહેર છે, તથાપિ મુધાવિજયના મુવિચારો જાણવાને અને તેનામાં રહેલા ચારિત્ર ગુણને જોવાને માટેજ આવા આવા અનુચિત પ્રત્નો કરના હતા. જ્યારે મુનિ મુધાવિજયના મુવચારો તેના સાંભળવામાં આવ્યા, એટલે અંતરમાં સંતુષ્ટ થયેલા ધીમાના હૃદયમાં ચિંતવના-સાચા “વાહ ! ધન્ય છે આ પવિત્ર મુનિને ! તેમના નિર્મળ હૃદયમાંથી કેવા કેવા ઉત્તમ વિચારો પ્રગટ થાય છે ? આનુંજ નામ ખરેખર ચારિત્ર કહેવાય. જ્યાંમુખી આવા પવિત્ર મુનિઓ આ ભારતવર્ષ ઉપર વિચરે છે, ત્યાંમુખી જગતમાં વીરશાસનનો, ચારિત્રનો, અને મુનિત્વના ગૌરવનો મહિમા જામગળે. આ પ્રસંગે આ પવિત્ર મુનિના મુખથી દર્શવૈકાલિક સુગની ઉછી ચૂસિકાનો ઉપદેશ સાંભળવો અને માત્ર આત્માને આનંદનો અનુભવ કરાવવો “આપું ચિતરી દીપ્તિમારીએ પ્રશ્ન કર્યો—

દીક્ષાવિજય મહાશય, આપે જો મુનિધર્મની ઉત્તમ રીતિ જાણી, તે ધધાધં છે. તથાપિ તે વિષે વધારે સાંભળવાની માની ઉત્કંઠા છે.

મુધાવિજય— હું મુનિ, તમારે શું સાંભળવાની કંઠા છે ? તમે મુનિના આચારને માટે શું શું સાંભળ્યું છે ?

દીક્ષ વજય—મેં પહેલાં દર્શવૈકાલિકસૂત્ર સાંભળ્યું હતું, તેમાં ઉછી બે ચૂસિકા અને ધણીજ વસીક અને બાધક સાગી હતી. જો આપની કંઠા હોય તો તે ચૂસિકામાંથી અને સાંભળાવો.

મુધાવિજય—હું મુનિ. ધણો સારી કંઠા દર્શાવી સાંભળો, હું યથામતિ તમને તે સંક્ષેપમાં કહી સાંભળાવું—

હે મુનિ, દશવૈકાલિકથનના જુદા જુદા અધ્યયનમાં મુનિના જુદા જુદા આચાર દર્શાવ્યા છે. તેમાં છેલ્લા દશમા ભિક્ષુ અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે, ‘ જેનામાં સાધુના ગુણ હોય, તેજ સાધુ કહેવાય છે’ કદિ સાધુ તેવા ગુણવાળા હોય, પણ અવક્રમને આધીન હોવાથી અને કર્મબળના બળવાળા હોવાથી કદાચ તે શિવિત્ત ચારિત્રી થઈ જાય, તો તેને ધર્મને વિશે સ્થિર કરવો, આ વિષય ઉપર બે સૂક્ષ્મ સંબંધોની છે.

હે મુનિ, કદિ સાધુને શરીર સંબંધી અથવા મન સંબંધી દુઃખ ઉત્પન્ન થાય અથવા સત્તર પ્રકારના સંયમમાં તેને કંટાળો ઉપજે, અને તેને હીધે સાધુને સંયમનો ત્યાગ કરવાની કચ્છ થઈ ગઈ હોય. પણ કયાંગુપ્તી હજી તેણે સંયમનો ત્યાગ કર્યો નથી. તે કંટાળીને પણ હીઠાને ધારણ કરી હોય, એવા મુનિએ અડાર પ્રકારના સ્થાનોનો વિચાર કરવાનો છે. અર્થાત્ જો કોઈ મુનિ પોતાના દુઃખર સંયમથી કંટાળી ગયો હોય. તેણે સાદુમ કરી પોતાના સંયમનો ત્યાગ કરવો નહીં, પણ તેણે તે સમયે અડાર પ્રકારના સ્થાનોનો વિચાર કરવો.

દીક્ષાવજ્રમે પ્રશ્ન કર્યો ? મહારાજ. તે અડાર સ્થાન કયા ? અને તે કેવી રીતે વિચારવા ? તે નમજવો.

મુધાવિજય—હું જમને અડાર સ્થાન ગણાવું, તે સાંભળો.

૧ “આ દુઃખમાં કાળમાં વનાં પ્રાણીઓને પોતાનું અવિત દુઃખમાં જ નાખવું પડે. અર્થાત્ વર્તમાન કાળે વનાં પ્રાણીઓને દુઃખ ભોગવવાનોજ વખત આવે છે. મુખ ભોગવવાનો વખત કયારે આવે છે. તેથી નકારી નામમાં સદા જતાં જુદાવાન શા કામનો ?” આવો વિચાર કરવો, એ પ્રથમ સ્થાન કહેવાય. આ વચાર કંટાળી ગયેલા વલિત પાછો તેના સંયમમાં સ્થિર કરે છે.

૨ “સંસારીઓને જે કામભોગ છે, તે તુચ્છ, ક્ષણિક અને પરિભ્રામે કદુ છે. તેથી સંસારીના તેના કામભોગ શા કામના ?” આવો વિચાર કરવો તે બીજું સ્થાન છે. સંયમથી કેટલે થઈ કામ ભોગ ઉપર લુબ્ધ થતાં મુનિને આ વિચાર સંયમ ઉપર પાછી કડતા કરાવે છે.

૩ “આ દુઃખમાં કાળમાં સંસારી વળા માયાવી હોય છે, તેથી તેમને કર્મના બંધ આકરા થાય છે. તેથી તૃદ્વાપાસ કરવો નકામો છે” આવો વિચાર કરવો તે ત્રીજું સ્થાન છે. આવી વિચારણા સાધુને સંયમને વિશે સ્થિર કરે છે.

શ્રી ગુરુમંત્રી પ્રવચન.

૪૦ આ મંથમ પાગળાં લે અને દુઃખ થાય છે, તેના કુરંગાં ના-
કુરંગાં મંથમનું દુઃખ છે. અને મંથાદીને નમ્રપ્રવાસ મુકેલ છે, તેથી એના
કુરંગાં મંથમનું દુઃખ સહેલું મારું છે. તેમ જ તી મંથમ પાગળાં કુર્મ-
ની નિર્મળ થાય છે. " આ પ્રમાણે વિચરતું, તે દ્વારું રહેતું. અ-
થવા આ મંથમનું દુઃખ ચિદરૂપાથી નથી, અને નાનપીનું દુઃખ મંથ-
માંથી છે. તેમજ નાનપીમાં જે દુઃખ છે, તેના પ્રમાણમાં આ મંથમ
પાગળાં અને જે દુઃખ થાય છે, તે કદી ગુરુઓમાં નથી. " આવો વિ-
ચાર કરવો તે પત્ર દ્વારું સ્થાન છે.

૪૧ મંથાદી માનુસને એક દક્ષિણ માનુસને પણ માન આપતું
પડે છે. અથવા તેની ખુશામત કરવી પડે છે. અને મંથમપાત્રી મુનિને
તો વાત, મત્રી, મેટી વિગેરે મારા લોકો પત્ર વંદનાદિકવડે પૂજા કરે
છે. તેથી ચારિત્ર્યારો ધરું રહેતું તે વધારે પ્રશંસીય છે. " આ પ્રમાણે
વિચારતું તે પાંચમું સ્થાન છે. આ વિચાર ચારિત્ર્યથી શ્રદ્ધ થતા મુનિને
ચારિત્ર્યમાં સ્થિર કરે છે.

૪૨ જેમ વચન કરી કાઢી નાખેલા પદાર્થને પાછા ભગ્ન કરવા,
એ ધરું નહારું છે. તેમ ત્યાગ કરેલા વિષય ભોગને પાછા ભોગવવા
તે પત્ર ધરજ નહારું છે. વચન કરેલાને ભગ્ન કરનારા ત્યાગ જેવા
નીચ પ્રાણીની જેમ રમત કરેલા ભોગને ભોગવનારા અધમ જનોને
સાપુરેલો નિદે છે. તેમજ એથી દુઃખ તથા રોગ થાય છે. કાં ત્યારે
દીપ્તા સીધી. ત્યારે મર કામ ભોગથી સીધા છે, હવે એ તે પાછા
મદ્ય કરું તો હું ત્યાગ જેવા નીચ પ્રાણીની જેમ પાંગેલો ગુરુકરું.
માટે એ શુદ્ધસ્વાધ્યમ મા કામનો " આ પ્રમાણે ચંતવતું તે છઠું સ્થાન
છે. આપુ ચિંતવન કરવાના સાધુ શ્રદ્ધચારિત્ર થતા અરહે છે.

૪૩ સંવચનો ત્યાગ કરવાથી નીચ ગતિને આપનારા કુર્મનું
અપેન થાય છે. એ કુર્મના અપેનથી નિર્વચ, નારદી વગેરે દુર્ગતિમાં
જાય પડે છે. તો એવા શુદ્ધાચારનું વ પ્રયોગન છે. " આ પ્રમાણે વિ-
ચાર કરવો. એ સાનમું સ્થાન છે—આવો વિચાર કરવાથી પણ મુનિ
સવચ માર્ગમાં સ્થિર થાય છે.

૪૪ શુદ્ધાચાર કરવામાં પ્રથમ તો શ્રી, પુત્ર વિગેરે પરિવાર પાસા
રૂપ છે. તે પાસામાં પદ્માધી કાંઈ પત્ર ધર્મ સાધી રાકારી નહિ, અને
તેથી ઉતરે દુર્ગતિનો વાસ ધરે. " આવો વિચાર કરવો, તે આઠમું

સ્થાન છે. આ વિચાર પણ સંઘર્ષીને વિરજા ભાવમાં સખી તેને સ્થિર કરશે.

૯ “ શુદ્ધાવાસમાં રહેતા કોણેના પ્રમુખ અકસ્માત્ રોગ થવાથી મૃત્યુ થઇ જાય છે. અને તેથી ધર્મ સાધન નહીં થઇ શકે ” આવો વિચાર કરવો તે નવમું સ્થાન છે.

૧૦ “ ઈષ્ટ વસ્તુનો વિષય અને અનિષ્ટ વસ્તુની પ્રતિષ્ઠા શુદ્ધાવાસમાં અનેક જાનના સંકષ્પ—વિક્ષેપ થવા કરે છે. તેથી શુદ્ધ સ્થાનના પાત્રોના પડનો નાશ કરે છે, એવા શુદ્ધસ્થાનમનુષ્ય પ્રયોજન છે ! ” એવો વિચાર કરવો. એ દશમું સ્થાન છે. આ વિચાર સંઘર્ષી મુનિને પાત્રના સંઘર્ષ ઉપર દૃઢ કરે છે.

૧૧ શુદ્ધાવાસમાં ખેતી, વ્યાપાર વગેરેના ક્ષેત્રાકારી સાધનો રહેલાં છે, તેમજ ધી, મીઠું, ફાગા વગેરે અનેક જાનની ચીજો લાવવાની ચિંતા રહે છે, તેથી શુદ્ધાવાસ દુઃખરૂપ છે. ” આત્મ ચિંતાન કરવું તે અગીયારમું સ્થાન .

૧૨ “ શુદ્ધાવાસમાં જે દુઃખો, તે આશ્રિતમાં નથી. આશ્રિત તરફ કોણેના નિદ્રા છે. તેથી તે સ્થાનના આશ્રિત શુદ્ધાવાસમાં કોણ પડે ? ” આવો વિચાર કરવો તે બારમું સ્થાન .

૧૩ “ શુદ્ધાવાસમાં અનેક પ્રકારના રમવાનાં સાધન થાય છે. કાન ક. તેનાં નાનું નાનું આનંદ—નવારંભ કરવા પડે છે ” આ તમામુલ્ય વસ્તુ નાનું નાનું સ્થાન . આ નિવર્તન સાધુને તેના આશ્રિત કોણ કંઈક .

૧૪ “ જે શુદ્ધાવાસ કમળા મંચથી દુઃખ કનામે છે. અને આશ્રિત પર્યાય કને સ્થાન મંચથી શુદ્ધાવાસની નાશકારી છે, તે એવા શુદ્ધાવાસનુષ્ય પ્રયોજન ? ” આવો વિચાર કરવો, તે ત્રીસમું સ્થાન છે. આ વિચાર મુનિને તેના આશ્રિત નુનું કાન આનંદ કરે છે.

૧૫ “ શુદ્ધાવાસમાં અનિવર્તન વગેરે વાત-માન રહેલા છે, તેથી તે ભાવ્ય છે, તેથી એવા શુદ્ધાવાસનુષ્ય પ્રયોજન છે ? ” આવો વિચાર કરવો તે પંદરમું સ્થાન .

૧૬ “ આશ્રિત જ્યાંય નવું કીને અનિવર્તન એકે નિર્દોષ છે, તેને કાઢી નાંખવું એવા શુદ્ધાવાસમાં આ માટે પડવું ? ” આવો વિચાર કરવો, તે બેસમું સ્થાન .

શિશુમારી પ્રવચન.

૧૭ “ગુહાવાસમાંજે કામબોગ રહેલા છે, તે દ્યાર, વાર, અને રાત્ર વ-
ધેને સરખા છે, મારે એ ગુહાવાસ શા કામનો” ? આવા વિચાર કરવો
તે સતરમું સ્થાન છે.

૧૮ “આ રાંસારમાં માળા, પિત્તા, ઝેર, પુત્ર વગેરેનું પાપજી કરવું
પડે છે, અને તેમના પાપજીને મારે જે પાપ કરવામાં આવે, તે કરનાર-
નેજ એ ગરવું પડે છે. મનુષ્યને આ દુષ્ટિ અનિત્ય છે. દાહના અમ
ભાગ ઉપર રહેલા જગના મિટુની જેમ આપુણ થયે છે. મેં ચારિ-
ત્રમોહનીય ક્રમં ધર્મં કહ્યું છે. ચારિત્રીયા પડી મારી આવી શુદ્ધ
બુદ્ધિ હિપત્ર થાય છે, તે મેં પૂર્વે કહેલા જ્ઞાનાવરણાદિ તથા અશાન્તા
વેદનીવાદિ પાપ ક્રમંનું તથા પ્રમાદ ક્રયાય વગેરેને વશ ધર્મ, કુટ્ટ ક્રમં
કરવાનું કહ્યું છે. તે વેદવ્યા વિના મારે શોધ થવાનો નથી, મારે તેને
મારે તપસ્યા વગેરે મુકેના કરી અપાવવાં લેવુંએ.” આવા વિચાર
કરવો એ અઠારમું સ્થાન છે.

હે મુનિ, આ અઠાર સ્થાનનો વિચાર કરનાર સાધુ ધોનાના ચા-
રિત્રથી ચલિત થવો નથી મારે જે મુનિ ધોનાના સંઘમમાં શિષ્યાના-
રવાજો થાય, તો તેણે એ અઠાર સ્થાન ચિતવવાં. આ અઠાર સ્થાન
ચિતવવાથી મુનિ ધોનાના સંઘમમાં રિધર થાય છે. તેથી ચારિત્રધારી ૫.
૨૫ે દશવૈકલિક મુત્રનું અધ્યયન, મનન અને અવજી કરવું લેઈ
એ. જે મુનિ દશવૈકલિક સૂત્ર જાણે તોય, તેમાં ખાસ આ દશમા
અધ્યયનની ઇચ્છી ચૂલિકા તેના જાણવામાં કે સાંભળવામાં ન આવી
હોય તો તે સઘમ ઉપર કંઠાળી તરત જીજ્ઞાસુ ચારિત્ર ધરં જાય છે, હે મુ-
નિ, વર્તમાનકાળે પરિપક્વ વૈરાગ્ય વગર દીક્ષિત થયેલા મુનિઓ જે
સાધુનો વેશ ઇચ્છી ચલેલે તેના વેશ પહેરી લે છે. અને ચારિત્રથી જીજ્ઞાસુ થ-
ઈ જાય છે, તેનું કારણ આ ચૂલિકાના પાન, અવજી અને મનનનો અ-
ભાવ છે. મારે દરેક મુનિએ ચારિત્ર ઈયા પડી દશવૈકલિક સૂત્રને
સમમ જાણવું લેઈએ.

મુશવિજ્ઞય મુનિની આ વાણી સાંભળી રીક્ષાવિજ્ઞય મુનિ દ્વ-
યમાં પ્રસન્ન થઈ ગયા. તે મુનિરૂપે રહેલી મહારેવીએ હૃદયમાં વિચાર્યું
—“ અહા! કેવું નિર્ભય ચારિત્ર છે ! આ વ્યારત વરં ઉપર જે દરેક
દેવ મુનિ આવા હોય તો, વીરશાસનનો પ્રભાવ કેવો વધે! આદર્શ
મતો ઉદ્યોગ કેવો થાય ? હે શાસન દેવતા, સર્વ મુનિઓના હૃદયમાં
D K-31

આવી પ્રેરણા કરજો—” આ પ્રમાણે ચિંતિ મુનિ દીક્ષાવિજય બોલ્યા —મહારાજ, આપે જે અદાર સ્થાન કયાં, તે અરેખરા મુનિને ઉપયોગી છે. તથાપિ કોઈ મુનિ તેનો વિચાર કરતા નથી, એનું મું કાર મુદ્દો! મુદાવિજયે કહ્યું, હે મુનિ, પુરના પાપ કર્મના ઉદ્યતી પ્રેરાએલા માનુષને એ અદાર સ્થાન ચિંતવતાં મુજબાં નથી. તેથી તે અષ્ટ ચારિત્ર ધર્મ માય છે.

દીક્ષાવિજયે પ્રશ્ન કર્યો મહારાજ, કદિ મુનિને અદાર પાપસ્થાનનું ચિંતવન ન કરી શકે તો, ત્રીજી કોઈ રીતે તેને ચારિત્ર રાખવાનો બોધ થાય કે નહીં ?

મુદાવિજય ઉત્સાહથી બોલ્યા— હે મુનિ, જો સાધુને એ અદાર સ્થાનનું ચિંતવન ન થાય તો, પછી બોધ થવાનો બીજો કોઈ ઉપાય નથી. સૂત્રકાર શસ્ત્રલચસુર પણ તેને મટે નીચેનો ગાથા લખે છે—

“જયા ય ચયઃ ધર્મઃ, અણગ્ગો જોગફરણા ।

સે સન્ય મુચ્છિણ વાસે આયઠે નાવમુજ્જર ” ॥૧॥

“ એ અદાર સ્થાન વિચારવા થે સ છતાં પણ જે અનાથ મુનિ વિષય ભોગવવાના હંતુથી ચારિત્ર જનના ત્યાગ કરે છે, તે વિષયમાં મૂળાં પામેલો સાધુ પછી ભવિષ્યમાં રામ્યગ પ્રકારે બોધ પામતો નથી. ”

હે મુનિ, ચારિત્રી અષ્ટ ધર્મતા મુનિને પછી પરમાત્મ પડે છે. કારણ કે, મહાપાસમાં અનેક પ્રકારના દુઃખનો અનુભવ કરવો પડે છે. તેને માટે સૂત્રકાર નીચે પ્રમાણ લખે છે -

“ જયા ઓહાવિમ્બો દ્વોઃ દ્વો વ. પદિમ્બો ત્રયં ।

સઘવમ્પરિવ્રજઠં સ પચ્ચ. પન્નિવરઃ ” ॥ ૨ ॥

“ મુંદ્ર જેમ પોતાના પદથી અષ્ટ ધર્મ મુલ્ય લોકમાં પડે છે. તેમ સાધુ જ્યારે ચારિત્રથી અષ્ટ ધર્મને પડે છે, ત્યારે તે પછી ઘણા પશ્ચાત્તાપ કરે છે. ”

તે વિષે સૂત્રકારે ઘણી બોધક ગાથાઓ લખેલી છે. તેનો સંક્ષિપ્ત ભાવાર્થ આ પ્રમાણે છે— “ જે સાધુ ચારિત્રાવસ્થામાં વંદનીય હોય, તે અષ્ટાચાર થવાથી અવંદનીય થાય છે. પછી પોતાના સ્થાનથી અષ્ટ

ધરેલા દેવતાની જેમ તેને યજ્ઞ પડેલાવો કરવો પડે છે. જે મુનિ પ્રથમ પુજનીય હોય છે. તે ચારિત્ર શ્રુત ધર્મા પછી અપુજનીય થઈ જાય છે. તેથી તે રાજ્યમાંથી શ્રુત ધરેલા રાજાની જેમ પ્રેરિતાપ પામે છે. જે મુનિ પ્રથમ માનનીય હોય, તે શ્રુત ચારિત્ર ધર્માથી અમાનનીય થાય છે, પછી તે કુદ્ ગામમાં પડેલા શ્રેષ્ઠીની જેમ અતિ પશ્ચાતાપ કરે છે. જે મુનિ ધૌર્ણ્યવનું અનિશ્ચય કરી વૃદ્ધાવસ્થામાં આવી સંવમનો ત્યાગ કરે છે, તે ગમે વિષાએલા મરણની જેમ પશ્ચાતાપ કરે છે. જે મુનિ કુદ્ગંધની ચિન્તાઓથી સંવમનો ત્યાગ કરી શુદ્ધ થાય છે, તે બંધનમાં પડેલા દુસ્તીની જેમ પછી પતાવે છે. જે મુનિ સંવમનો ત્યાગ કરી પુત્ર, સ્ત્રી વગેરેના પરિવારથી ચારે તરફ વિક્ષેપ પામે છે. અને માદનીય કર્મના પ્રતાપથી જ્યાં થઈ જાય છે, તે મુનિ કાલમાં ખુલાએલા હાથીની જેમ પશ્ચાતાપ પામે છે.

તે મુનિ, તેથી કોઈપણ સાધુએ સંવમનો ત્યાગ કરવાનું સાદુસ કરવું નહીં. સાદુસથી સંવમનો ત્યાગ કરનારા મુનિઓને પાછાંથી ધર્મ પડેલા પડે છે. જેના પશ્ચાતાપને માટે મહોપકારી શરણાર્થ સૂચિની નીચેની ગાથાઓ આપેલી છે -

“ગ્રજા ગ્રાહં ગાળી હું તે, જા વિદ્યો વહુસુઓ ।
જહ હં રમંતો પરિગ્રાણ, ગમમે જિહુંદેસિ” ॥ ૧ ॥

“જિનભગવાને ઉપદેશ કરેલા ચારિત્ર પધારને વિશે જો હું ર-
ની રંગા દોળ, તો આજે હું મુખ યોગની ભાવના વડે આત્માને વિ-
રે ભાવના કરનારો અને બહુ મુન એવો આચાર્ય થાત.”

તે મુનિ, આ પ્રમાણે તેને અનિશ્ચય પશ્ચાતાપ કરવો પડે છે. અ-
ને તેથી તેનો અંતગામી મરણ દરમિયાન કરે છે. તેથી કોઈ પણ મુ-
નિએ સંવમથી કંટાળી, દરમિયાનમાં પ્રવેશ કરવો નહિ. તે અનગા-
ર, દરેક મુનિએ વિચરવું છે. તે સંસારના કર્મો સંવમ સો કરતો
મેક છે. સંવમના પરિવ્રજાના નાં જે નુબ, જે આનંદ, જે અલભ્ય લા-
ભ છે. તે સંસારમાં કંઈ પણ મળવા નથી. વગી ધર્માર્થ પહે પાગ-
નારા આત્માને તે સંવમ રવરે મમાન છે. અને જે વિવરની કંઈ-
વાગા મુનિઓ છે તેમને તે સંવમ તરફ સમાન છે. તેને માટે સુત-
ર નીચેની રમર-વ ગાથા લખે છે—

“દેવજ્ઞોગસમાણો ઔ પરિઆત્રો મહેમિણં ।

રપાણં ઔરપાણં ચ મહાનરપસારિમો.” ॥ ૧ ॥

“જે મહાપિંચો પોતાની સમાચારીમાં આસક્ત છે, તેમને ચારિત્રપર્યાય દેવલોકના જેવો છે. અને જે પોતાની સમાચારીમાં આસક્ત નથી, તેઓને તે ચારિત્રપર્યાય મહાનરકના જેવો છે.”

હું મુનિ, આ ગાથામાં એવો પણ આશય છે કે, જેમ દેવલોકમાં રહેલા દેવતાઓ નાટક પ્રમુખ જેવામાં મમે થઈ નિરંતર આનંદમાં રહે છે. અને દીનપણું પામતા નથી. તેમ સંવચારી મુનિઓ પણ શુદ્ધ ભાવથી પ્રતિજ્ઞાના પ્રમુખ ક્રિયામાં આસક્ત રહી આનંદમાં કાળ નિર્ગમન કરે છે. તેમના ચારિત્ર પર્યાય સ્વર્ગમુખ સમાન છે.

તેથી હું મુનિ, દરેક જૈનમુનિએ પોતાના ચારિત્રને દેવતાના મુખ જેવું જાણી તેમાં પ્રીતિ રાખવી, કદિ પણ પોતાના ચારિત્રધર્મથી જાદુ થવું નહિ, ચારિત્રથી જાદુ થનારા મુનિને આ લોક તથા પરલોક બંનેમાં અનિષ્ઠ થાય છે. પરલોકમાં દુઃખ તિની મહાપીડા પ્રાપ્ત થાય છે, અને આ લોકમાં અનેક જાતના દોષ આવી પડે છે. તે જાદુચારિત્રને આ લોકમાં કેવા દોષ આવી પડે અને માટે સત્કાર નીચેની વિચારણીય ગાથા લખે છે—

“ધમ્માગ્ર જદું સિરિઓ વેવેયં,

જક્કગિ વિજ્ઞાજ્ઞમિવ પ્પત્તેઞ્ચં ।

હોસંતિણં દુવ્વિહિઞ્ચં કુસીસા,

દાદુક્કિઞ્ચં ઘોર વિસં વ નાગં.” ॥ ૨ ॥

“મુનિધર્મથી જાદુ થયેલા, અને તપોસક્રમીથી રહિત એવા મુનિની યજ્ઞ થઈ રહ્યા પછી બુઝાર્થ ગયેલા અગ્નિની જેમ હીસના કરે છે. અને દુષ્ટ આચરણવાળા તે જાદુ મુનિની ભયંકર વિપત્તિઓ છતાં દાક રહિત કરેલા સર્પની જેમ હીસના કરે છે.” હું દીક્ષાવિશિષ્ટ તેથી આત્માર્થી એવા મુનિએ કદિપણ જાદુચાર થવું નહીં, જાદુચાર સાધુને આ લોકમાં અપયસ મળે છે, દાન પુણ્યના અભાવથી તેની ન્યુતતા કહેવાય છે, ‘અમુક મુનિ પતિત થઈ ગયો’ એવું બંદનામ

દીક્ષાપ્રમાની પ્રશ્ન.

આવે છે હજારા લોકોમાં તેની નિંદા થાય છે. અને ઉપરે નરક ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે શિવાય તેને બીજા વિશેષ અનિષ્ઠ પશુ થાય છે, ધર્મની અપેક્ષા રાખ્યા વિના બોગ બોગવવા તૈયાર થયેલો સાધુ આ સંસારના ખેતી પ્રમુખ આરંભવાગા કાર્યો કરી, મૃત્યુ પામી, નારી ગતિમાં જાય છે. પછી તેને મુક્તિ બોધી થઈ મુરકેલ થઈ પડે છે. તેથી મુનિએ સાદુસ કરી કદિપત્ર ચારિત્રનો ત્યાગ ન કરવો.
હે મુનિ, કદિ કોઈ કારણને લઈને મોહ દશા ભ્રમત થાય તો, મુનિએ નીચેની બોધક ગાથાનું ચિતવન કરવું—

“ ન મે ચિતં છુત્વમિદં જિવિસ્મદ્,
અમામણ જોગપિવાસ જંતુણો ।

ન ચે સરીરેણ દમેણ વિસ્મદ્,
અવિસ્મદ્ જીવિઅપજ્જવેણ મે ” ॥ ૧ ॥

“ આ સંઘમ ઉપર કંટાળો કરવાનું કુખ મને લાંબો કાળ થયો નહીં. અને જે બોગની વંદના છે, તે યૌવનવય મુઘી રહેવાની છે, તેમ છતાં કંઈ રહે તો, તે આ શરીરની સાથે આલી જશે. તો શાભારે આ સંઘમથી કંટાળી જવું ? ”

આ પ્રમાણે ચિતવન કરનારો મુનિ પોતાના ધર્મમાં દડ થાય છે. તે એવો દડ થાય છે કે, કદિ વિપ્ર આવી પડે તો, પોતાના દહુનો ત્યાગ કરે પણ તે ધર્મશાસનનો ત્યાગ કરતો નથી. આવીરીતે ધર્મમાં નિશ્ચલ થયેલા મુનિને મેરૂ પર્વતને પવનની જેમ કંદ્રિયો સંઘમથી ચલાયમા ન કરી શકતી નથી.

હે મુનિ, તેથી જો મુનિએ પોતાના ચારિત્રનો નિર્વાહ કરવો હોય તો, તેણે હમેશાં પોતાના ધર્મમાં દડના રાખવી. પોતાના આત્માને સન્માર્ગે દારી વેરાચની ઉત્તમ ભાવના ભાવ્યા કરવી. મનોવૃત્તિ વિકારવાળી ન કરવી. કદિ વિકારવાળી હોય તો, સમતાભાવ ભાવોને શુદ્ધ તત્ત્વની ગવેપણા કરવી.

આ પ્રમાણે દશવૈકલિક ચત્રના દશમા અધ્યયનની પ્રથમ ચૂટી. કામાં જે દર્શાવ્યું છે; તે મે તમન સંકેપથી કહ્યું છે. તે ચૂટીકાની છે. પરંતુ ચત્રકાર નીચેની હાથી ગાથા લખી તે ચૂટીકાને સમાપ્ત કરે છે.

“ ઇચ્છેવ સંપત્તિઞ્ચ બુદ્ધિમં નરો,
 આયં ભવાયં વિવિહં વિઆણિઆ
 કાણ્ણ વાયા અઘ્ઠમાણમેણં

તિગુત્તિ ગુત્તો જિણ્ણવયણમહિદ્ધિજ્ઞાસિ તિવેમિ.” ॥૧॥

“ આ પ્રકારે યથાર્થપણે જોઈ. બુદ્ધિમાન પુરુષે કાળ વિનયવિશે-
 રે વિવિધ પ્રકારના સાધનના પ્રકારને જાણી મન, વચન અને કાયાવડે
 ગુપ્ત થઈ, અર્થાત્ મનોગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ અને કાયા ગુપ્તિ ધારણ કરી
 શ્રી આરિહંત પ્રભુના ઉપદેશને પાલન કરવામાં તત્પર રહેવું.”

હે મુનિ, આ પ્રમાણે પ્રથમ ચૂલિકાની અંદર ઉપદેશ આપેલો
 છે. તે ઉપદેશ દરેક જૈનમુનિએ પોતાના દૃઢ્યમાં સ્થાપિત કરવા યોગ્ય
 છે. આવો ઉત્તમ ઉપદેશ આપી મહાનુભાવ શાશ્વતભવચરિત્રે આપ-
 ણી મુનિઓ ઉપર મોટો ઉપકાર કરેલો છે. દરેક આર્હત મુનિ એ મ-
 હાનુભાવના યાવજીવિત નક્કી છે.

દીક્ષાવિજય—મહારાજ, આપનું કહેવું યથાર્થ છે. એ મહા-
 નુભાવનો આર્હત મુનિઓ ઉપર મોટો ઉપકાર થયેલો છે. હે ભગવન,
 આ પ્રથમ ચૂલિકા તો સમાપ્ત થઈ, અને તે મારા સમજવામાં આવી.
 હવે બીજી ચૂલિકામાં શી વાત છે? તે કૃપા કરી સમજાવો. આપના
 મુખની વાણી સાંભળવામાં થલો આનંદ આવે છે. જો આપનો સમા-
 ગમ મને ન ગયો હોત તો, હું આવા ઉપર ક્ષેત્ર જેવા દેશમાં રહી શ-
 કત નહીં. આજે તો વિહાર કરી ચાલ્યો જાત.

મુદ્યાવિજય—હે મુનિ તમે ગણી છો, એટલે બીજાના ગુણ
 તે સમજે જા. પણ જૈનમુનિએ કોઈ વાતમાં સાદસ કરવું ન જોઈએ.
 અને દરેક ક્ષેત્રમાં વિહાર કરી લોકોનો ઉપકાર કરવો જોઈએ. ચારિત્ર-
 ની માથેના હુમ્મશાં પરોપકારમાંજ ... આ દેશ ઉપર જામ જેવો થ-
 ઈ ગયો છે, તેનું કારણ માત્ર મુનિઓના વદારનો અભાવ છે. જો મુ-
 નિઓનો આવા દેશમાં સતત વદાર પ્રવર્ધો હોત તો, કંદે ખમ્મ આ
 દેશ આવી સ્થિતિમાં આવી પડતે નહીં. માટે હે મુનિ, પરીવર સદન
 કરીને પણ તમારે આવા દેશમાં વિહાર કરવો જોઈએ. વિહાર કરવામાં

મુનિએ કેવી રીતે વર્તવાનું છે? અને સાધુનો વિદ્યાર કેવો હોવો જોઈએ? એ બધી વાત બીજી વ્યક્તિમાં આવે છે, તેથી હું મુનિ, હું તમને બીજી વ્યક્તિનો આશય સમજાવું; તે તમે ધ્યાન પૂરક સાંભળો.

હું મુનિ, બીજી વ્યક્તિના આરંભમાં મહાનુભવશય્ય બનવું. એ પ્રથમ માથામાં ચર્ચાના મુલ્યને કહેવાનો આરંભ કર્યો છે. તેમાં તે લખે છે કે 'નદીના પ્રવાહમાં પડેલું' કાટ જેમ પ્રવાહના વેગથી સમુદ્ર તરફ જાય છે. તેમ ધર્યા લોકો વિષયરૂપ પ્રવાહના વેગથી સંસારરૂપ મમુદ તરફ ગમન કરે છે. તેથી જે પુરુષ મુકત થવાને ઇચ્છે તેણે હોય, તેણે પોતાના આત્માને વિષયપ્રવાહ તરફ જતો અટકાવી સંયમની સંખ્યા બંધવો."

હું મુનિ, તે અર્થને દર્શાવનારી ઉત્તમ માયાં નીચે પ્રમાણે છે—

“આણ્મોઞ્ચપરિત્તિમ્ વહુજલંમિ પક્ષિસોઞ્ચસદસરણં ।
પક્ષિસોઞ્ચેવ ઞ્ચ્યા દાયગ્ગો હોજકામેયં ” ॥ ૧ ॥

હું મુનિ, આ બોધક માથાનો આશય કેવો ઉત્તમ પ્રકારનો છે? આપણું નદીના પ્રવાહનું અને કાપણું દર્યાનું મુખોપક છે? વિષય પ્રવાહનો વેગ મલોજ બળવાન છે. તે વેગવાળા પ્રવાહમાં ઝડપ મેળવવાને પાછો ખેંચી લાવવો મલોજ મુશ્કેલ છે. જે આત્મા પવના પ્રવાહ તરફ તણાયો છે, તેને પાછો ખેંચી સંયમની અભિપ્રાય કરવો—એ મુશ્કેલ કાર્ય છે. આગળ જેન મુનિઓનું પરાક્રમ તે જ કામમાં પ્રશંસનીય ગણાય છે. જેઓ વિષયના વેગી પ્રવાહમાં ઝળગતા આત્માને પાછો ખેંચી સંયમ તરફ લઈ જાય છે, તેમ ખરેખર વીર પુરુષો છે. અને મહાવીરના શાસનને દીપાવનારા પત્ર તેમ વીરો છે. તેથી શુદ્ધ સંયમને પારંત્ર કરનારા મુનિઓએ પોતાના આત્માને વિષયના પ્રવાહમાં વેહેવા દેવો નહીં. પણ સંયમની સંખ્યા અભિપ્રાય કરવો.

સર્વ જીવસંસ્થામાં માનવદહ ઉત્તમ ગણાય છે. આ સંસારમાં આવા દુર્લભ મનુષ્ય જન્મને પ્રાપ્ત કરી, તેમાં પત્ર આત્મસ્વરૂપને પ્રાપ્ત કરવાનારા ચારિત્ર ગુણને સંપાદન કરી, જન્મનું સાદૃશ્ય કરવામાં જે મુનિ પ્રમદ રહે, તે પોતાનું કાર્ય શું છે? તે જાણી

શકશે નહીં, તેથી તે આ લોકથી જાહેર થઈને અધોગતિ-
ને પામે છે. એવા પ્રમાદી છવોને આદર્શ ધર્મનું સ્વરૂપ યથાર્થ રીતે
સમજવામાં આવતું નથી. એટલે ને ધર્મથી વિબુજ થઈ જાય છે. માટે
સચિગી મુનિએ કદિપણ પ્રમાદ એવવો નહીં. તેમ વિવચ સુખની કચ્છા
રાખી નહીં. જૈન મુનિએ પોતાના ધર્મનું સ્વરૂપ સારી રીતે સમજ-
વું જોઈએ-ધર્મના ખરે અર્થ શો છે ? તે વિષે દીર્ઘ વિચાર કરવો જો
ઈએ. દેહ, ઇન્દ્રિયો અને અંતઃકરણને અયોગ્ય પ્રવૃત્તિમાંથી વાળી તેમ-
ને નિર્મળ કરવા માટે ગુરૂ તથા આગમની આજ્ઞા પ્રમાણે વિદિત પ્રવૃ-
ત્તિમાં જોડવા યત્ન કરવો, તેનું નામ ધર્મ કહેવાય છે. આવા ધર્મના
સ્વરૂપને સમજનાર સચિગી સાધુ કદિ પણ સ્વધર્મથી જાહેર થતો નથી.
હે મુનિ, આ ઉપરથી આપણે જાણવું જોઈએ કે, આપણે કદિ પણ
પ્રમાદ એવવો નહીં; પક્ષપાત રાખવો નહીં, સમતા ધારણ કરવી, વિ-
વાદ છોડી દેવો. અને સર્વ ક્ષેત્રોમાં પરીપહુને સહુન કરીને પણ વિ-
હાર કરવો.

હે મુનિ, આ પ્રમાણે દશવૈકલિક સૂત્રના છેલ્લા અધ્યયનની પ્રથમ
ચૂલિકાનો ઉપદેશ મેં તમને સંક્ષેપ રીતે કહેલો છે. તે તમારા ધ્યાન-
માં રાખજો તમારા જેવા જૈન મુનિને વિશેષ કહેવાની જરૂર નથી. ત-
મારી આકૃતિ અને તમારું વર્તન કંડી આપે છે કે, તમે કોઈ પવિત્ર અ-
ને ધર્મ પ્રમાણે વર્તનારા જૈન મુનિ છો. આલો હવે આપણે આપણી
ઉપદેશ વાર્તા સમાપ્ત કરીએ. પ્રતિક્રમણ કરવાનો સમય થઈ ગયો છે.

મુનિરૂપ દીક્ષાકુમારીએ આનંદ સહિત જાણાવ્યું, હે પવિત્ર મુનિ,
આજ આપના મુખથી ઉપદેશ વાર્તા સાંભળી મને ઘણાજ આનંદ થ-
યો છે, હવે પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી પુનઃ દશમા અધ્યયનની બીજી ચૂલિ-
કાનો મને ઉપદેશ આપવા કૃપા કરજો. આપની વાણીમાં જે દિવ્યમાધુર્ય
રહેલું છે, તે અવર્ણનીય છે.

દીક્ષા કુમારીના આ વચનો સાંભળી મુનિ મુખાવિજય આનંદિ-
ત થઈ ગયા. પછી અને મુનિએ પ્રતિક્રમણની પવિત્ર ક્રિયા કરવાને ત-
ત્પર થયા. પવિત્ર દીક્ષાકુમારીએ પોતાના દિવ્ય પ્રભાવથી જૈનમુનિને
ઘટે તેવી રીતે પ્રતિક્રમણની ક્રિયા કરી હતી. જેથી મુનિ મુખાવિજય
દૃશ્યમાં ચક્રેત થઈ ગયા હતા.

દ્વિતીય ચૂલિકા.

નિ મુખાવિગ્ન્ય અને મુનિ દીક્ષાવિગ્ન્ય પ્રતિક્રમણની ૫
વિગ્ન ક્રિયા કરી નિવૃત્ત થયા એટલે મુનિ દીક્ષાવિગ્ન-
યે વિનયથી કહ્યું, મહારાજ, હવે કૃપા કરી દ્વિતીય ચૂ-
લિકાનો ઉપદેશ આપો.

દીક્ષાવિગ્ન્યની આ પ્રાર્થનાથી પ્રસન્ન થઈ મુનિ મુખાવિગ્ન્ય મંદ
દાસ્ય સહિત બોલ્યા—હે પવિત્ર મુનિ, સાંભળો, પ્રથમ ચૂલિકામાં શિ-
થિલ પરીણામવાળા સાધુને સંયમમાં રિધર કરવા માટે કહેલું છે, અને
બીજી ચૂલિકામાં સાધુને કોઈ પણ દેવ અથવા સાંસારિક પદાર્થ ઉપર
આસક્તિ રાખ્યા વિના વિદ્યાર કરવાને કહેલું છે. કેવળી ભગવાને કહે-
લી આ બીજી ચૂલિકાને સાંભળી દરેક ભવ્યભય થોડાના ચારિત્ર્ય-
ર્થમાં રિધર થાય છે. અને તેમની મહા દહ થાય છે. તે મુનિ, એ બી-
જી ચૂલિકાને માટે એક વૃદ્ધ પરંપરાથી વાર્તા પ્રવર્તે છે, તે કહ્યું, તે
સાંભળો—કોઈ એક સિરીપદનામા જિન સાધુ ઉપવાસ કરવામાં ઘણાજ
અરાજ હતા. આખો દિવસ આહાર વિના તે રહી રાકતા નહીં, એક
વખતે કોઈ જણનામા સાધ્વીએ સવાર રીપચમાં તેની પાસે ઉપવા-
સ કરાવ્યો. ઉપવાસ કરતાં તે સાધુ કાજ કરી ગયા. આ બનાવથી
પેલી જણનામા સાધ્વીને ભારે ખેદ થયો. “હું એક મુનિનો ધ્યાન
કરનારી ધર્મ.” આતું ચિત્તથી તે સાધ્વી ઘણાજ ઉદ્દેગ ધારણ કરવા
D K-23

દોષદુષ્ટની પ્રવચ્ચ.

છ સમુદાન ચર્ચા એટલે અનેક દેશલેખી ગાયત્રીની વિધિ પ્રમાણે બિ-
 દા લાવી આદાર કરેલો. નીચું અજ્ઞાન ઉંચ એટલે અર્પણ ચુદરથ-
 ના ધરથી મદલ કરવા ચોખ્ખુ ગુદ ઉપકરણ લેવાં, કાથું પ્રતિરિક્ષાના
 એટલે જ્યાં ભીડ ન હોય, તેવા અજ્ઞાન સ્થળમાં વાસ કરવો. પાંચમું
 અર્પણપદ્ધિ એટલે ઉદ્ભવપદ્ધિ ન હોય તેવી રીતે અર્પણપદ્ધિ
 ગાયત્રી, અને છઠું કલ્પવૃક્ષના એટલે કોઈ ૧ માથે કલ્પન કરવો.
 આ વિદ્યાની મર્યાદા સર્વોત્તમ પ્રત્યક્ષી છે. તેને માટે એજ ભાવાર્થને
 દર્શાવનારી એક મનોહર શાયા નીચે પ્રમાણે લખેલી છે—

“અનિષ્ઠવાસો મનુષ્યાલ ચરિત્રા,

અન્નાપદંતં પવરિત્ત્વા અ ।

અપોવદ્ધી કલ્પવિવક્ષણા અ,

વિહાર ચરિત્રા દમિતં પમન્યા ” ॥ ૧ ॥

“અનિષ્ઠવાસ. સમુદાન ચર્ચા, અજ્ઞાન ઉંચ. પ્રતિરિક્ષા,
 અર્પણપદ્ધિ અને કલ્પ વૃક્ષના—એ છ પ્રકારે પ્રવર્તિત; એ વિદ્યા-
 ૨ ચર્ચા ઉત્તમ ગણાય છે.”

હે મુનિ. આ વિષે મારા અનુભવની એક વાર્તા લાલુચા તેવી
 છે. તે સાંભળો—

તથોવિજય નામે એક મારા શરૂ ભાઈ હતો. તેઓએ ૫-
 છ વર્ષ પેદેશાં કાળ કર્યો છે. તેઓ પોતાના મુનિધર્મમાં ધનુ પ્રવીણ
 અને મહાવાજા હતા. અમારા પૂજ્યપાદ ગુરૂ ત્યારે ધણાજ જુદ થ
 યા. ત્યારે તેમણે અમાને જણાવ્યું કે, હું શિ પો. હવે હું થોડા વખતમાં
 કાળધર્મને પામવાના છું. માટે તે કાંઈ પૂછવાનું હોય, તે મને પૂછી દેવો.
 પછી અમારે તેમને કહ્યું કે, હું ગુરૂ મદારાજ, અમારે આપને કાંઈ પણ
 પૂછવાનું નથી. માત્ર તમારા મુખનો ઉપદેશ સાંભળવો છે. અમારું
 આ વચનો સાંભળી તે ગુરૂએ અમાને કેટલોએક ઉપદેશ આપ્યો
 તો. જે ઉપદેશ અઘાપિ મારા હૃદયમાં રહેવા કરે છે. તે ઉપદેશના પ્રભ
 વથીજ અમે તમારા ચારિત્ર. નવરૂપ મદારાજને તરી રાજ્યા હી
 મુનિ મુદાવિજયના આ વચનો સાંભળી દીક્ષાવિજયે કહ્યું મ

રાજ, આપના વૃદ્ધ અને અનુભવી મુરજે આપને શ્રી ઉપદેશ આપે
હતો. તે કૃપા કરી અને સંભળાવો. કામઝુકે એ રા અનુભવી અને વૃદ્ધ
મુનિની વાણી મંત્રાજ મનન કરવા ચોખ્ખા હતો.

દીક્ષાવિજયના આત્મ વચનો સાંભળી મુનિ મુક્ષાવિજય બોલ્યા,
મુનિ દીક્ષાવિજય, જો અમારા મહાનુભાવ ગુરુજી અમને બા મંસારપ-
ર મોહન થાય, અને પેરાબ બાવના પ્રગટ થાય, તેવા હેતુથી શાંતી જો
ક ઉપદેશ આપ્યો હતો. જો કે તે ઉપદેશ સંપૂર્ણ હતો. તથાપિ પ્રભુ
ઉપાયોગી અને સચિગ્ના રંગને પ્રકાશ કરનારો હતો. હે મુનિ, તે ઉપ-
દેશ સાવધાન થકે માંભળો—

આ મોદમથી માટી ઉપર ધનાદિકના મદથી મન એવા અને
ક થકેવાઈ રાગતો થઈ ગયા છે. ગુણવસ્થાના મદથી વેગમાં વહેતા
રા અને રૂંકજનોને નિરૂપણે રીંખાવનારા કપક સોડેરા કાળને રાગતુ
વા પે, નેા હે અપ, તારું શું સામય છે કે, તું યાવન, ધન, જાતિ અને
કુળાદિકના મદથી મન થઈ પચરે છે. કેલ એમ કાસ્તા લૂના કે, ગીમ
આ પાતાની પ્રકૃતિને સારી રિયતમાં રાખવાને ઘડિત ઉપાયોના અ-
જ્ઞાનથી વા અપય એવનથી કે આપણે ઉપયોગ કરવામાં સોમના
દેવથી અથવા આપણ એવનના કાળજી નહ રાખવાથીજ મરી ગયા
ને અને મરે છે. પણ આપણું નેા મરવાને કુરાગ અને સારીરીને સાજ
પાવવા કુલ રૂંકજના ડી મ. રેડ ડી આ રુક મનુ પાસે રેપરેવા
પણ મજા નથી. આ રા રુક પુણ્યોમાં પુણ્ય રાગ કાળ મામ
કરી નવવ નાદ અવરે નાગ સામના મરીની માથે મંમથ પ
નાવના જાતે કુળે અલક આ કલા અભમાનથી વિરામ પામવું જે
કે મ. રેડ આ રુક નવ અવર. વજા, માન, મજાત, નાટી, ગમ, સાગ,
નગ અને જુનાં નેલિત રાગના મનુદક છે. તેમાં આત્મસુનાની
જુ રાગના મરીના નેલિત રાગના કાલે મીજા ને જાગુ, એરજા મા
દ મુનવરા નેલિત મરી, માથુથી ન્તાવ, મમથે પેરેરના
ન. ના નાગ રુક જે રા અ મરી, નેલિત, પું રાગા અને અવરે વગે
વેનુ દુદ કેલોને નેલિત રુકના જાગના આ રુ, દુલિત જમાનામાં ને
ની નાની રેડ રુકાક પુરેને જન વાગની રાગમાં સાગી રેડે
રેડેના અને કે. કેડેના રાગના રુકની રાગમાંજ થેના મવ મિ-
પદ મુન. રુ = આ રેડ આંતરે પેરેરને રુક તે રાગા રું કાલે રેડ

સીતાકુમારી પ્રત્યક્ષ

જ લય છે. એ ભવવામાં આવતું નથી. આ શરીર અવશ્ય માટી, રાખ કે વિષ્ટરૂપે પરિણામ પામશેજ. એમ સમજી દેહાત્મબ્રાહ્મ, ગુણધાન-ભાંતિ અને દોષાપનપનબ્રાહ્મિત્વજ્ઞતાં એકજે. દેહલિખાની એની મા-વી બૂલને માટે જ્ઞાનિજ્ઞને આશ્ચર્ય લાગે છે. સારાસારના વિવેકર્નદિ ત માત્ર આવી રૂપે શરીર સંબંધની મુદ્દ પ્રવૃત્તિમાંજ લાગેલા માણસોનાં તથા પશુમાં વિશેષ તદ્દાવનથી. માત્ર પશુને ચાર પગ છે અને એવા મનુષ્યને એ પગ છે, એટલેજ તદ્દાવન છે, એવી પામરદૃષ્ટિ-થી આ ભવાદવીમાંથી બાહેર નીકળી રાકાતું નથી.

શુદ્ધ સંબંધધારી સાધુએ પોતાના સ્વરૂપને અવલોકી કહ્યું 'હું શુદ્ધ જ્ઞાન છું' એવો ભાવ એકાદ બિરાગે અનુભવે. 'પંચપદમેષ્ટીના ધ્યાનમાં મમ ચર્ચ પરમાત્માના ગુણ પોતાનામાં આધાન કરવા તત્પર થવું'. તપસ્યાધી કર્મની નિર્જરા શરી સંવરે તથા સમાધિથી શાંત સ્વરૂપનું અવલંબન કરવું, અને સર્વદા શુભ ધ્યાન ધ્યાવું. એમ કરવાથી સાધુ પોતાના શુભાશુભ કર્મથી મુક્ત થઈ રહે છે. અને છેવટે ચારિત્ર-ને ચરેતાર્થ કરી પોતાના આત્માને શુભ ધ્યાનની શ્રેણીપર આરૂઢ કરાવવાને સમર્થ થાય છે "

હે મુનિ, આ પ્રમાણે ઉપદેશ આપતાં આપતાં એ મહાનુભાવ ગુરુકાળધર્મને પામવા ઉન્નુબ્ધ થઈ ગયા. તે વખતે તેમણે કહ્યું, શિષ્યો, હવે મારા આશુધ્યને અંત આવ્યો છે. તેથી તમને શીખામણરૂપે એક ગાથા કહું, તે તમે સર્વદા રમરણમાં રાખશો, અને તે પ્રમાણે પ્રવર્તન કરવાને તત્પર રહેજો, આટલું કહી તેમણે દશવેકાલિમુત્રની બીજ ચૂ-લિકાની ગાથા કહી સંભળાવી હતી. તે પછી અમારા પુન્યપાદગુરુ પંચપદમેષ્ટીનું ધ્યાન કરતાં કાળધર્મને પામ્યા હતા.

હે મુનિ, તે ગાથાનું મારા ગુરુ ભાઈ તપોવિજય સર્વદા રમરણ કરતા અને તે પ્રમાણે પ્રવર્તતા હતા. ગુરુ કાળધર્મને પ્રાપ્ત થયા પછી અમે અને ગુરુબ્રાતા ત્યાંથી વિદાર કરી ચાલ્યા ગયા હતા. વિદાર કરતાં જન પ્રજાથી ભરપૂર એવું એક શહેર આવ્યું. ત્યાં માવડોએ અમારું બહુ માન કયું. અમે તે ક્ષેત્રમાં જાણ થવાની ધારણાથી એક માસ રહ્યા. તે પછી અમે વિદાર કરવાને તૈયાર થયા, તે વખતે ત્યાંના ભાવિક માવડો એકાદ થઈ અમને આમહુ કરવા આવ્યા. આવડો

પ્રું, તેમનો પરિચય રાખવો અને તેમની પાસેથી ઈચ્છિત વસ્તુઓ લેવો એ જૈન મુનિને તદ્દન અધિકૃત છે. એટલુંજ નહીં પણ તેમ કરવાથી મુનિ પોતાના ચારિત્ર ધર્મથી ભ્રષ્ટ થયેલો ગણાય છે.

મુનિ તપોવિજયના આચારો વચનો સાંભળી તે વિરુદ્ધ આવક વિલખો થઈ ગયો. અને પછી ઝાઝાન પામીને કંઈપણ બોલી શક્યો નહીં. પછી મારા ગુરુ ભાઈ તપોવિજય તે ગામમાં માત્ર એ દિવસ રહી મને સાથે લઈ વિદાર કરી ચાડ્યા ગયા હતા.

ત્યાર પછી અમે બંને ગુરુભાઈ ત્યાંથી વિદાર કરી રાજનગરમાં આવ્યા હતા. તે સુંદર શહેર જૈન પ્રજાના નિવાસથી ભરપૂર હતું. અમે તે નગરમાં પ્રવેશ કરી એક ભવ્ય જિનાલયમાં ગયા. ત્યાં રાંન કરી પાછા વળ્યા, તેવામાં કેટલાંએક આવકો અમારી સાથે ચાલ્યા, અને તે જિનાલય પાસે આવેલા એક ઉપાશ્રયમાં અમને ઉતારવાને લઈ ગયા, તે ઉપાશ્રયમાં એક મુનિઓ ઉતર્યા હતા. તેની આસપાસ શુદ્ધ રથ આવકોની ભાટી હવેલીઓ આવી રહેલા હતી. તે ઉપાશ્રયની આસપાસ ગીચ વસતી આવેલી હતી. ઉપાશ્રયના સ્થાનને એ માગ હતા. તેમાં ઉપરના માગ ઉપર તે આવકો અમને ઉતારવાને લઈ ગયા. તે વખતે અમે અંત ભાઈ બોલે ત્યાં વાસ કર્યો. બીજા એ મુનિઓ અમારી નામ વાસ કરી રહેલા હતા. તેઓએ પણ અમારી આગળ દલાવવા લાગી કરવા માંડી, તથાપિ તેમના હૃદયમાં અમારું આગમન અસ્વીકરણ લાગતું હોય, તેમ કેળાવું હતું. જ્યારે અમે તે ઉપાશ્રય ઉતર્યા, ત્યાર પછી એક ઘડીએ ગાયત્રી કરવાને સમય થયો. તે વખતે ઉપાશ્રયની પાસે આવેલી હવેલીઓમાંથી એક બે માવિશા ગામ ઉપર આવ્યો અને તેઓએ ત્યાં રહેલા પિતા ગ્રામ મુનિઓને આદાર લેવા આવવાને માત્ર વિનંતિ કરી. તે કેળાવ બેતાંજ મારા ગુરુ ભાઈ તપોવિજય મને કહ્યું. “વર્ણવિજયા” એટલે પ્રતિરિક્ષાના અર્થવા ત્યા બી: ૩ હોય તેવા એકાંત સ્થળમાં માથુએ વામ કરવો. આ વાગ્યું કહી તેઓ તન્ન બોલ્યા કે, મુલ્ય વજ્ર, આ સ્થળે આપણે વામ તન્ન બોલવા ત્યાં આવવું કરી તેઓ તન્ન ત્યાંથી મારી માથે વિદાર કરી ચાલી નાંખવા. પિતા મુનિઓએ અમને આમંત્ર કરવા માંડ્યો, તથાપિ અમે તે સ્થળે નહીં નહિ.

દીનકૃષ્ણની પ્રવચ્ન

ત્યાંથી વિદાર મેંનાં અને એક જીવ આમમાં આવ્યા. ત્યાં પ-
નાથ આવડોની બારે વરતી હતી, તેઓ અને આમમાં ફરી ગામ-
માં લઈ ગયા, જીને દીવસે વરના પેટાઓ, પુસ્તકો, જ્ઞાનના સા-
મનો અને તરંગિંગ પાયા લઈ ગામના ઘણા શુદ્ધ આમરી પાસે
આવ્યા, અને તેમણે મુનિ તપોવિજયને વહેવારને વિનાઈ ફરી. મુનિ
તપોવિજયે વિનયથી તે આવડો આવડોને કહ્યું. બાક મેં. તમે આવડો
બધી સામગ્રી સામારે લાયા છે. કેઈ પશુ વસ્તુનો આમારે ખપ નથી,
કાંઈકે, જેન મુનિએ વિશેષ ઉપરિના મંમદ ન કરવો જોઈએ. મુનિ
તપોવિજયના આ વચનો સાંભળી તેઓમાંથી બે શુદ્ધ ઓડી ઉ.
કયા — “ મદારાજ, જીન પશુ મુનિએ અને રાજે લામ
આપે છે. અને આમરી જથ્થામય ચીજે બોરે છે. અને આપ આ-
વી રીતે આમરી વસ્તુનો અનાદાર કરે. તે હીં ન કુરુવાય.” મુનિ
તપોવિજયે બોલ્યા — માવડો, જેન મુનિએ વિશેષ ઉપરિ નરખરી
જોઈએ. તેઓ વિશેષ ઉપરિ રાખના દોષ, તેઓ ખરેખરા જેન મુનિ
કુરુવાય નથી. મુનિ તપોવિજયના આ વચન સાંભળી તે ગણે પડી
વિશેષ આમદ કંઈ નાંદ, અને તરંગ તે બધા આરી પાસે આપ્યા.
આરે તેઓ આરી પાસે આવ્યા, એકે મુનિ તપોવિજયે “ જ્ઞાનવતી ”
એ વાણ ઉંચે રવરે બોડી અને મંબજાવ્યું. તે વાંચનો અર્થ “ અ-
પર ઉપરિ ” એકે જેન નિર્મલ પાનાની પાસે થી કેપરિ રાખરી-
એ હું સમજી ગયા. અને તેથી મેં પશુ તે આવડોને કાંઈ પશુ બોર-
વાની ના કરી દીધી. પડી તેમાં જેમ આવ્યા હતા, તેન પાનાને
સ્થાને આવ્યા ગયા. જીને દિવસે અર્થ અને મુરજાના ત્યાંથી વિ-
દાર ફરી જીને રથને આવ્યા નથા.

તે દીનાવિજય મુનિ. ત્યાંથી વિદાર ફરી અને કેઈ આરા શાહે-
માં ગયા હતા ત્યાં નિર્મલ આ ઉ. મ. આ પ્રવચ્ન કર્યો. ત્યાં જેન
મુનિએ પડેપર કસડ કરના નવાન બેરામાં આવ્યા. તે બેરામાં
મુનિ તપોવિજયે અને કહ્યું કે. “ હું જિજ્ઞાસુ ” તે હું જેન નિર્મલ
કસડ ન કરવો જોઈ. ન. આવડો ફરી નિર્મલ તપોવિજયે અને કહ્યું કે
ત્યાંથી જીને સ્થળે વિદાર ફરી આવ્યા નથા હતા.
તે દીનાવિજય, આ પ્રમાણે બિનવગવા. નવાન વર્ણ આપ્યા.
1. h —

તર્કિષ્ઠ, પ્રતિરિક્ષતા, અદ્યોપધિ અને કલહ વિવર્જના—એ નિયમેને પાલન કરતા એ મુનિ તથોવિજયનું ચારિત્ર ઘણું પ્રશંસનીય કહેવાનું હતું. અને તેથી તેઓ પોતાના મુનિધર્મને સારી રીતે જાગવી શક્યા હતા.

હે મુનિ, તેથી દરેક જૈન મુનિએ પોતાના પ્રવર્તનમાં એ છ બાબત સદા સ્મરણમાં રાખવાની છે. અને તે પ્રમાણે પ્રવર્તી પોતાના ચારિત્રને ચરિતાર્થ કરવાનું છે. જેઓ તે પ્રમાણે પ્રવર્તતા નથી, તેઓ પોતાના ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થઈ આસોક તથા પરસોક બનેમાંથી ભ્રષ્ટ થઈ અધોગતિના પાત્ર બને છે.

હે મુનિ, તે દ્વિતીય ચલિકામાં સૂત્રકાર જણે છે કે, જૈન મુનિએ રાજકુળ તથા સ્વપક્ષ કે પરપક્ષથી થયેલા અપમાનને ઊડી દેવું. તેમજ તેણે પોતાના આહાર વિધિમાં સર્વદા સાવધાન રહેવું. મધ તથા માંસનો સર્વથા ત્યાગ કરવો. કેહ પશુ છવની માથે મસર કે દ્રેષ ન કરવો. વિકારને ઉત્પન્ન કરનાર વિગર્ભનો આહાર ઊડી દેવો. વારંવાર ગમનાગમન વગેરે કારણથી ક્યાં પ્રતિક્રમણ રૂપ કાયાસર્ગ કરવો. કારણકે, કાયાસર્ગ ક્યાં વિના ક્રિયની મુદ્ધિ થતી નથી. જૈન મુનિએ બીજી પ્રવૃત્તિ ઊડી દે નવંદા વાચના પ્રમુખ સ્વાધ્યાય વ્યાપારમાં તત્પર રહેવું.

હે મુનિ, આજકાલ કેટલાએક મુનિઓ ક્ષેત્રની મમતા બાંધી બેસે છે, તે ઘણું અનુચિત છે. ક્ષેત્રની મમતાવાળા કેટલાએક મુનિ પોતાને માટે તથા થયેલા સસ્તારાના પીડ, આસન, સ્વાધ્યાય કરવાની બેઠક, અને અમુક જાતના રૂચિકર પદાર્થોને માટે એવી મમતા રાખે છે કે, તેઓ વિહાર કરતી વખતે પોતાના રાગી આવકોને કહો ના જાય છે કે, “આ બધી ચીજે અમારી છે, અને જ્યારે અમે પાછા આદિ આવીએ, ત્યારે તે અમારે માટે હાજર રાખજો.” આ પ્રવર્તન ઘણુંજ નડારું છે. પરિત્ર જૈન મુનિએ કંઈ પશુ એવી મૂર્છા રાખવી ન જોઈએ. તેને માટે સૂત્રકાર નીચેની ગાથા જણે છે—

“જ્ઞ પદ્મિન્નવિજ્ઞા સયણાસણાં,

સિજ્ઞં નિસિજ્ઞં તદ્દ જત્તણં ।

માને કુલે વા નગરે વ દેમે.

મનગજાવં ન રદિ પિ કુલ્લ" ॥ ૧ ॥

“શયન, આસન, ગમ્યા, રવા'વાય કરવાની ભૂમિ, અજપાન, મામ, કુળ, નગર અને દેશ ઉપર મુનિએ મહત્ત્વ ભાવ ન કરેલો.”
 હે મુનિ, આ પવિત્ર માથા હરેક દેવન મુનિએ મહા મનન કરવા
 યોગ્ય છે. તેનું મનન કરનારા પવિત્ર મુનિઓ હરિ પશુ પાનાના આદિ-
 ત્વને દૂષિત કરવા નથી. આજકાલ જે દેવન મુનિ તેથી વિપરીત પ્રવ-
 ર્તન કરનારા છે, તેઓ આસનની હીલત્રા કરાવી પાનાના આન્ધાને
 દુર્ગતિમાં સર્જી બાધ છે.

હે મુનિ, પાતી બીજું એક નાશક પ્રવર્તન માંધનકાળે ચાલે છે.
 તે પ્રવર્તન પશુ આદત પર્થની હીલત્રા કરાવનાર છે. કેટલાક મુનિ-
 ઓ પાનાના રાત્રી શુદ્ધિ માટેનો ઉપકાર કરે છે. તેના પાપક
 માટે, અને તેના બીજા હરેક દિવસે માટે અનેક જાતની યોજના કરા-
 વે છે. પેસાથી દુઃખી હોય, તેમને પેસા અપાવે છે, વગરની દુઃખા-
 વાગાને વચ્ચે અપાવે છે, પાન્યની હિલત્રાવાગાને પાન્ય અપાવે છે.
 અને વ્યાધિમરણ હોય. તેને કુચા વેધ તથા ઓપપતો યોગ કરાવી
 આપે છે. આ પ્રવર્તન પશુ નિધ અને આદિત્વને દૂષિત કરનાર છે.
 તેને માટે મનકાર નાથની આધારો નિરોધ કરે છે -

“ગિહિણો વેશ્વારકિઞ્ચં ન કુલ્લો,

અજિવાયણવંદળપૃષ્ઠાણં વા ।

અમંકિણિદ્રેહિં મયં વસિજ્ઞા.

મુલો ચરિત્તમ્મ જઞ્ઞો ન દાણી.” ॥ ૧ ॥

“મુનિએ શુદ્ધિનો એક જાતની વધારાશ્રવન કરવી. તેમ તેમને
 પાતીથી તથા કાપાથી વંદન કે પૂજન ન કરવું. અને તે શુદ્ધિનો
 સાથે વસવું નહીં. કારણ કે, તેમ કરવાથી આદિત્વની દુર્ગતિ થાય છે.”
 આવા શાસ્ત્ર નિરોધ છતાં કેટલાક અજાણ મુનિ તે વેશ્વરનિધ
 પ્રવર્તન કરે છે, એ પશુ અપરોપનો વાળ છે.

“ કિં મે પરો પામઃ કિંન અપ્પા,
 કિં વાલં સ્વસિદ્ધિં ન વિવલ્લપામિ ।
 દ્વેત મમ્મં અણુપામમાગો,
 અણાગમ્યં નો વન્નિવંધ કુલ્લા ” ॥૧॥

“ શું કેમ જોએ આપુલ મારો પ્રમાદ જીવે છે ? અથવા હું પાને પ્રમાદને જેટલું શકું છું ? અથવા હું મારા કયા પ્રમાદને છોડી શકેના નથી ? ” આ પ્રમાણે સારી રીતે તપાસના મુનિએ પુનઃવાણિ પ્રમાદને કર્યો નહિ.

તે મુનિ દીક્ષાવિજય, આ ગાથા ધણીજ ઉપયોગી છે. કદેક મુનિ એ તે ગાથાનું મર્મદા મનન કરવું જોઈએ. આજકાલ કેટલાએક મુનિ એ આ વિચાર પાતાના મનમાં આવના નથી, તેથી તેઓ સર્વદા પ્રમાદને વધ થઈ દુરાચારના વિષનીન માર્ગમાં પડી જાય છે. તે વિષ મુલકાર એક દષ્ટાંત આપે છે કે, જેમ જાનિયાંત અથ પાને નિયમિત રીતે નખત કંઈ તેને માટે મન્યર જગામને મદદ કરે છે, તેમ મુલકાર નિમે પાગવા તપન રહેનારો મુનિ પાતાના મંથમ માર્ગમાં નિયમિત રીતે આજવાને માટે અવધિના ત્યાગ કરી જગામ સરખા સમ્યગ વિધિ નો અંગીકાર કરે છે.

તે મુનિ, સગી તે ના આ મુનિનો જે મંથમ છે, તેને મુનિનું એક જીવન નાકુલ ન જ નિવે. કયાન જીવનને અને મંથમને વિશે કુલ પાનજીવન છે તેમ જીવન જીવન જીવન કાયાના યોગ દીક્ષાથી માં-
 જીવન મનન નુ રી નુ રી. પણ નાન રીક્ષાના પ્રમાદ રહિત અને મંથમ
 કે જે જીવન નાકુલ નુ રી નુ રી. પણ નાન રીક્ષાના પ્રમાદ રહિત અને મંથમ
 છે. પણ નાન રીક્ષાના પ્રમાદ રહિત અને મંથમ નાકુલ નુ રી નુ રી ને—

મમ નમ્યં નમ્યં નમ્યં નમ્યં.

૧. ૨. ૩. ૪. ૫. ૬. ૭. ૮. ૯. ૧૦.

અમર વાન વદિવદ ૨. ૧. ૧.

મ ત અ વતવત વિષ ૧. ૧. ૧. ૧. ૧. ૧. ૧. ૧. ૧. ૧.

દીક્ષુમ્હારી પ્રવાસ

“ હૃદયોને જીતનારા, અને જોના મન વચન તથા કાયાના યોગ એવાને એવાજ રહેલા છે, અને જે ધીરજવાન છે. એવા સત્પુરૂષ - સાધુને વિદ્વાનો પ્રમાદ રૂદિત અવિનવાળા કહે છે, અને ને ખરેખર સંયમરૂપ અવિનવરૂં છે.”

હું મુનિ દીક્ષાવિજય, આ ગાથાને મારા ગુરુ દમેશાં કહેલું કંઈ પ્રજ્ઞા અને તેમના બધા શિષ્યોને બોલાવતા હતા. તેજે પ્રસંગે પ્રતિ અમને જણાવતા કે, હું શિષ્યો, તમે તમારા સંયમરૂપ જીવનને જાળવજો. તે સંયમરૂપ જીવન તમારા આત્મિક જીવનના કરતાં વધારે યતીયાનું છે. જો તમારે તમારા માનવ જીવનને ગુનારૂપું દોષ, તમારા શારિરિકને સાર્થક કરવું દોષ, અને તમારા મુનિ ધર્મને સદુપયોગમાં સામેલ કરવો દોષ. તો તે સર્વ તમારા સંયમ જીવનની રક્ષા કરજો. જો તમે એ ઉપયોગી જીવનને મલિન કરો, અથવા ગુમાવશો, તો પછી આ તમારું જીવન જીવન નિરૂપયોગી ધર્મ જશે. જો પવિત્ર જીવનને જાળવવાને માટે તમારે સદા સાવધાન રહેવું જોઈએ. અને તેનો પુષ્ટ ને માટે જો જે ચારિત્ર માર્ગના સદાચાર દર્શાવ્યા છે, તે તમારે સ્મરણમાં રાખી તે પ્રમાણે પ્રવર્તવું જોઈએ.

હું સંયમધારી શિષ્યો, પ્રથમ તો એ સંયમ જીવનના રક્ષણને માટે તમારે તમારા હૃદયમાં આ સંસાર તરફ વૈરાગ્ય ભાવના સદા જાળવ રાખવી, અને તમારો આ દેહ કે જે નારાવંત છે, તે તરફ ઉપેક્ષા રાખવી. ન્યારે તમે તમારા દેહ તરફની મૂર્છા છોડી દેશો, ત્યારે તમારા હૃદયમાં શુદ્ધ આત્મિક સ્વરૂપની સ્ફુર્ણા થઈ આવશે. હું શિષ્યો, તમારે વૈરાગ્ય ભાવના પ્રમા કરવાને એવો વિચાર કરવો કે, જોયી તમારામાં કંઈપણ આ માંસારિક વિષયોની સ્ફુર્ણા ન થાય. તે ને માટે શાસ્ત્રમાં આ પ્રમાણે વિચાર દર્શાવ્યો છે—“આ સંસાર એક પંદરીઓના રહેઠાણ જેવો છે, અને ને રહેઠાણ પંદરી જીવનને પોતાનું બાનું સંધરવાજ કર્યું છે. આવો વિચાર કરી તારા જ્ઞાનનું રક્ષણ સમજનારા જીવોએ અન્યવિષયોમાં મોહિત ન થવું પોતાનું બાનું તૈયાર કરી લેવું જોઈએ. શાસ્ત્રનું રક્ષણ સમજનારા અવિરાગના રંગથી હૃદયને રંગિત કરનારા શુદ્ધમાન પુરૂષો પોતાના કોઈ સિદ્ધિમાં અને પોતાના શુદ્ધ કર્તવ્યમાં મરાગુન રહે છે, અને અપ્રમા

મુખ લોકો આ સંસારના માથિક પદાર્થોના લેખ તથા ભોગવિ
 લાસમાં આસજ થઈ. કુરી તે પદાર્થોનો વિચાર થયે અનિશ્ચય દુઃખી
 થાય છે. સંસારી છવો માયાના પાશમાં એટલા ઢીલ થઈ જાય છે,
 કે તેમને પાતાના કર્તવ્યનું તથા પરલોકની બાબતું પણ તેમને સ્મરણ
 નહીં. તે ઉપર એક ધાર્મિક દ્રશ્યન શાસ્ત્રકારે આપે છે—
 "કેરલો એક મુગાકરો પ-દેશ જવાને વાદાણુ ઉપર ચડ્યા હતા. આગળ
 શાલનાં એક એક આવ્યો, ત્યાં ને સર્વે રંગોઢ પાળી કરવાને હિતવાં.
 તે વખતે ને વાદાણુના મુખ્ય ખડાસીએ જુમ પાડી મહેને કહ્યું " હે
 બાકુઓ, સર્વ તમે પાનપાતાનું કાર્ય બજાવી સત્વર વાદાણુ ઉપર
 ચડી આવો, કારણકે, આ વાદાણુ ઉતારવગથી હુકાનું છે." ને મુખ્ય
 ખડાસીના આ વચનો સંભળી તે મુગાકરોમાં જે બુદ્ધિમાન મુગાકરો
 હતા, ને પા નવર પાતાના કામમાંથી પરવારી ને વાદાણુ ઉપર ચડી
 પાતાન મનમનથી જમ્યા પર એટલી મથા. અને કેરલો બંક ને રાખુમાં
 ના પડી ગા, ફેલ, રંબીત પદાર્થો, તથા પપરડા વગેરેથી નવાઈ પામી,
 ને નહાવેલાં ફેલોક વગર ગાળી, જેમ તેમ કરી ને વાદાણુ ઉપર
 ર આવી પાદોંબ્યા, પણ તેમને પેદેલાના કરનાં જોત્રી મનવડવાળી
 જાયો મળી. ને પછી રીત ન બળ્યા વધારે અજ્ઞાની લોકોએ નો વળી
 વધારે વધારે નવાઈમા નવન થયા. તથા પોબ રંગ રત્તિ. જેવા માળી
 મંત્રે રંગ પામી. રંગીન વચના રમવાનાં નાગડો પોદસીયા બાંધી, અને
 ને મહિરિત સાદા તમા આવી બહા. આદ્ય ત્રુત્તુ જેમંબ કે, પેડા એમ-
 ના રંગના વધારે તથા રંગર આવી સાદા ન નવાઈ થયે નવું દર્શન, એટલે
 પેડા નામડા સાદતા ના વચના જ માત્ર તમન તથાંથી મળે ? ન ખુદકે
 નામડા સાદતા સાવળા નાયા રંગ મળી નક બ દરમ તેમને પ્રગાર
 રથા. તેમ રંગના આ નામડીનાના રંગીન વચના આ બાબતથી રંગર પે
 કેવલાર્થ નયા અદને તમાથાં ન નક ર કેવલ નયા. અદલે તેમાંથી બ-
 ડું દુનિય આ રસ નાલી. અને ન દુનિય રંગ રંગ ને વચમને દૂર કેંકવા-
 ની અનવ ન રીતે નામડા મા પાન નામડી વડો. અને ને જો દુનિયથી
 બહુ દુ. ખી થતા લાગ્યા. અને રંગના રંગ રંગના રંગના વળી માથા
 ન મળતા રંગરુ રંગ રંગ ના રંગી બ. રી નવના જેવાનાં મગામુદ થ-
 ડું, એવાનાં નવનુ-વડા રી ન રંગ રંગ. અને રંગર કેવલ વડા ન-
 થી અનુજ દુ નીરંગી નયા. પછી વડા નુ પગ ચાલે મા મહેતુ. નેથી

દીક્ષાક્રમની પ્રવચન.

મનદરપટ્ટાનો જાળ લેનારા પોની રી રહે થઈ? ખરે હવે ખરો
 શીના શરિરા શબ્દોપર ધ્યાન ન આપવાની તેને ન શિક્ષા થઈ.
 શિક્ષાને પગલાંમાં ધણી ભૂખ તરસથી મૃત્યુચર થયા. અને આથી
 જોને સિદ્ધિ વિગેરે દિવસ પ્રાણીઓએ મારી કાઢી આપા. આ દુઃખનો
 એવો ઉપનય છે કે, જો જુદેમાન પુરવો પ્રથમથી જ જુદાં પુરમાં ના-
 વી સારી જગોએ જોયા, તે પુરુ વૈરાગ્યવાળા સમજવા. એમાં રહી
 મંડળને શરૂ થયા, તે ધર્મ કર્મમાં બડા એવા તમસી મનુષ્ય
 સમજવા: કારણે, તેઓ માયાની જાગમાં ફસાઈ આ લોકના ધર્મ—
 કર્મનું નથા પડેલાંને ચીસી ગયા. જે જોડેએ ઘોડા દીસ કરી, રંગો
 પથરા દેશવામાં ઘોડાકે વખત મુમાવ્યો, અને તેને કીધે તેઓ
 નીએ નંબર મેગવા પચ્યા, અર્થાત્ મેગા થયા, તે માયામાં અસ-
 ૧ એવા રહેજો મનુષ્યો સમજવા.

હું દીક્ષાવિજય મુનિ, આ ઉપનય રૂપ દુષ્ટાંત યાદ રાખી કરેકે
 તુરં પાતાના શુદ્ધ પ્રવર્તનમાં પ્રવર્તવું જોઈએ. તેમાં ખાસ કરીને
 તેન મુનિએ તો તેમાં વિશેષ ધ્યાન આપવાનું છે. આ સંસાર સાગર-
 ને તરવામાં મુખ્ય સાધન રૂપ એવા ચાતુરથી વડાનુંમાં એસનારા
 જોન મુનિઓએ ધણીજ સાવધાની રાખવાની છે. તેમણે તો પ્રતિજ્ઞા
 વૈરાગ્ય ભાવના માન્ય કરવાની છે. તે વૈરાગ્ય ભાવના તુરં પ્રગટે
 થાય છે. એકે તો આ સંસારના સ્વરૂપને જાણવાથી વૈરાગ્ય થાય છે.
 કારણ કે, આ સંસાર નાશવંત તથા દુઃખરૂપ છે, એવું તેનુ સ્વરૂપ
 જ્યારે સમજવામાં આવે છે, એટલે તે તન્ન પુરુ વૈરાગ્ય પ્રગટ થાય
 છે. બીજું આ સંસાર ઉપર દ્રેષ થવાથી વૈરાગ્ય થાય છે ત્યારે સસા-
 ર અનિત્ય તથા દુઃખરૂપ ભાસે છે, ત્યારે તે તન્ન દ્રેષ ઉત્પન્ન થયાવિના
 રહેતો નથી, જે દ્રેષ વૈરાગ્યનો પાથક થઈ મનોવૃત્તિમાં વિરજના ઉ-
 ત્પન્ન કરે છે, ત્રીજું લગભગ સર્વ ભાવ પદાર્થ ઉપર અનિત્યતાનો
 વિચાર કરવો. એ પદ્ય વૈરાગ્ય ભાવને વધારનારો છે. આ ત્રણ આભન
 ધ્યાનમાં રાખી કરેકે મુનિએ પોતાનું પ્રવર્તન કરવું જોઈએ.

હું દીક્ષાવિજય મુનિ, હવે એ દ્વિતીય ચંડિકાનો અત્ય ગાથા
 માં મુકાર લખે છે કે. સંયમી મુનિએ પોતાના આમાને દુર્મેશાં સારો
 સમાધિવાળી દેવોવડે સંરક્ષિત કરવો. કારણકે, જોને આત્મા સંયમ

પડે રજાનું કરેલો ન દોષ, તો તે આ સંસાર પ્રત્યે દુઃખને પામે છે.
જે સમયક પ્રકારે રાખી કપો દોષ, તો તે સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાય
મનકારણું કમલ છાત્રી રચનારી છે. આ ઉપરથી દરેક જન
એ જ. પુત્રી જો મેં કે પોતાના આત્માનું રક્ષણ પોતાના મુદ્ધ
થીજ કરવા. છે, મંથનને દિવ્ય પ્રણય આત્મ સ્વરૂપનું જો
જુ કરે છે કે, તે ને આત્મજાન મંથનના દ્વયમાંગારી રીતે ર
અને તેથી સદશી પોતાના ચારિત્રને જ રીતે સરિતાર્થ કરી પ
મુનિશ્રવણે પુત્રી પાત્ર પાત્ર અભાવે છે. ઉપરના ભાષાગીતે
નારી તે ધીરુ વસિષ્ઠની છેલ્લાં આવા તીથે પ્રમાણુ છે—

“ કથા મત્ત મત્ત વા મત્તિશ્ચર્યો,

સાંકેદગદ્ગદં મુમમાદિપદિં ।

દ્યમ્ભિઘ્નો માંવદું ભવે

મુમ્ભિઘ્નો મન્દ્રદ્વાજ મન્દ્ર ચિંતમિ ” ॥૧॥

“ મુમમાધિવાળી બધું જાણે આ બધું જાણે નહીં કેવું
ય. તો તે આત્મા આ સંસારને જાણે નહીં. આત્મા જાણે નહીં
કર્મ દોષ, તો તે આત્મા મત્ત દુઃખમાંથી નત થાય છે ”

દે મુનિ, દરેક જન મુનિએ આ નાવાનું દ્વયમાં રમણુ
લેકોએ. અને પોતાના આત્માનું મથન રાજન વદનુ રમણુ જો
અમાંથી જન મુનિ આ આત્મામાં દર્શાવવા નિવેશનુ મનન કે
દો, આં મુખી તે પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર ની ના નથી. એ
નદિ પાત્ર તે પોતાના ચારિત્રથી શ્રદ્ધા આત્મા નાવાની રિ
ઈ મત્ત છે, તે પવિત્રમુનિ. આ પ્રમાણુ ધીરુ નિવેશનને નિવેશ
પ દર્શાવે છે. તે આપણા જન મુનિઓએ યોગેશ પાત્રના ના
છે. આપણું મુનિશ્રવણ, આપણું મન્દ્રચાર અને આપણું મન્દ્રચર
અહું માથક કરેવ નું સાંપન દર્શાવકારિકનુ જ છે. જે નવેલી ના
મદુમુનિએ પાડક, રમાડક અને મનન કરેલો દોષ, તો કદિપત્ર પાત્ર
મુનિશ્રવણને દૂર કરેલો નથી. એટલેજ નદિ પાત્ર તે અને ચારિ
રેલો મુદ્ધ માંકેક થઈ મન્દ્રચરે મન્દ્રચર મુનિ મુદ્ધરી
દુઃખેલી અને “ જામરી ” નીચીન જન મુ

જોના ઉપકારને માટે અને આ વિષમ કાળન દુષ્ટ દેવોને દૂર કરવા માટે આ મહાસુત્રને રચેલું છે. તેમની પાંચ મુવત્તાઓ ભારતવર્ષ ઉપર સર્વ મુનિજનનો ઉદ્ધાર કરનારી, કર્મના કુટ્ટને દરનારી અને શિવ-માર્ગને દર્શાવનારી છે. તેથી એ પવિત્ર વાણીનું સર્વ મુનિજોએ સર્વદા પાઠન પાઠન અને મનન કરવું લેઈએ.

હું મુનિ દીક્ષાવિગ્રથ, હવે આપણી ઝોપડેશની વાર્તા સમાપ્ત થઈ છે. દર્શનશાસ્ત્રીમુખની ઉદ્દેશી એ ચૂલિકા કે જે એ મહાસુત્રની શિખારૂપ છે, તે મેં તમને કડી સંભળાવી છે. આ વિષે હું તમારો મોટો ઉપકાર માનું છું. કારણ કે, ઉપદેશ વાર્તાની ચર્ચા કરનારની સાથે કાંઈવાર પત્ર તેટલોજ ઉપકારી છે. એ તમે મને એ વિષયની પૂછા ન કરી હોય, તો મને આ વખતે તે બંને ચૂલિકાનું વિવેચન (વર્ક રમરજી ન થાય, એ બોધક ચૂલિકાના રમરજીનું કારણ તમે પોનેજ બન્યા છો. માટે આ વખતે મારે તમારો પત્ર મોટો ઉપકાર માનવાનો છે.

મુનિ મુખાવિગ્રથની આવી વિનય વાણી સાંભળી દીક્ષાવિગ્રથ-
 ડું નામ દાનજી કરી રહેલી દેવી દીક્ષાકુમારી હૃદયમાં અત્યંત પ્રમદ થઈ ગઈ. તેના સર્વ અંગ ઉપર આનંદના રોમાંચ ખાંડ થઈ ગયાં. મુનિ મુખાવિગ્રથ ઉપર તે રીતે ગુદ પ્રેમ સંદુભ ભાંજાભાવ પ્રગટ થઈ આવ્યો. તત્કાળ તે મહાદેવીએ પોતાનું રચરચ પ્રગટ કર્યું. અને તેણે તે મુનિવરને વંદના કરી. દીક્ષાદેવીની દિવ્ય મૂર્તિ જોઈ મુનિ મુખાવિગ્રથ પ્રસન્ન થઈ ગયા. તેણે આનંદ પવકે એ મહાદેવીને વંદના કરી. તે દિવ્ય દેવીના દર્શનથી અપાર આનંદને અનુભવતા મુનિ મુખાવિગ્રથ બોલ્યા—“મહાદેવી, આજે હું ફતાર્ય થયો છું. તે છતાં આપણી પાસે એક જ્ઞાના માગણી છે. આપ અમારી દીક્ષાનું રચરચ છે, તેથી સર્વ મુનિજોના આચારવિચારને જાનનારાં, અને મુનિજનને જીવન આપનારાં છે, તેમાં આપ મુક્ત મહાનુભાવની આગળ મેં દર્શનશાસ્ત્રિક મુખનો ઉપદેશ આપ્યો. અને આપને એક સામાન્ય મુત્તિ જાણીને કાંઈ અનુચિત અચરજના ગારાથી થઈ ગયું, તેને માટે હું આપનો અપનાવી થયો છું. તે આપ મને તેની જ્ઞાના આપશો.”

મુનિ મુષ્ણિજ્ઞાના આત્મા વિલીન થવાનું મંત્રાત્મી મદુરોડી
 સીમાપ્રમાણી વિશેષ મંત્ર : ધર્મને આપણે—૩ પદ્માવી મન, તમે આ
 શુભોક્તિઓ જેવાં મારી પામે તમા આત્માની કાંઈ પણ અશુ
 નીતી તમે નહીં કરી શકો છો. તમારું કાંઈ પણ અશુભરૂપે રહે
 છે. તેમનાનકાને માં પવન અગ્નિ તમારા રૂપની બાદર અંતરિક્ષ
 ઇ. તમારી પવિત્ર મુનિઓમાં મારું પૂર્વ રૂપ પ્રકાશી રહેશે. જે પ
 વિષ્ણુ અને મુનિના દ્વારમાં તમારા સ્થાનિકાત્મકતાની મદુર સિદ્ધિ મંત્રો
 રીને સ્થાપિત થવાની દેવા, તેનું જ પાન તમા અનન્ય જેવા ક્ષયમાં
 સવસા થવા કરી દેવા, અને જે પવન મુનિ એ સુવચનના શુદ્ધ
 આગમને લખાઈ પાસના મહાવારમાં પ્રાપ્તિના દેવા, તેના પ્રમ તમા
 ભાવ અને સ્વરૂપમાં મારું પૂર્વ રૂપ પ્રવેશે. જે મુનિવાર, તેના
 મારા પૂર્વે સ્વરૂપને પાનકરનારા તમે અંકજ છો. આવી તમાને
 જન્મ પ્રકૃતિને કૃપા આપ તમારા રૂપને કરવાને આવી સુતી. સાં
 પ્રજાને રક્ષાકર્તાત્મકતા પાડી અને પ્રવર્તક જેન મુનિઓ પ્રજા
 પાડી. જે કંઈ કંઈને મદુરમુખના પાડી દેશે, તે તેના પ્રવર્તક નહીં
 દેવા; પણ તેના પાડી અને પ્રવર્તક અને છે. તેની તમારા મુખથી
 એ પવિત્ર મુનિ પવિત્ર પાત્રી સાંભળવાની મારી ક્ષેત્રપદ્ધતી.
 અને તે ક્ષેત્ર પદ્ધતિ કરવાને રીક્ષાવિજય અથવા નામ પારકુ કરી, મુનિ
 રૂપ સ્વરૂપ તમારી પાન આવી દત્તી. જે રૂપના પ્રભાવથી તમે મને
 કે તમારું શુદ્ધ મન મદુર રક્ષા કે રક્ષા આપે. જે પવિત્ર મુનિ, જે
 મેં મુનિરૂપ પાનકર કરી ન દેવા, તા તમા અને સર્વ રીને તમારી પા
 ણીનો સામ આપ નહીં. તમારી પવન અને આશ્રય ગિતનો સામ
 લેવાને માંદગર ન મુનિરૂપ પાનકર રૂપ દત્ત. જે પવિત્ર મુનિ, તમારી
 જેવડી સ્તુતિ કરી મ, તેવી પાત્રી. તમા તમારું અવગમે સર્વ રીને
 કૃપાથી કરુ છે. તમાન અવગતા હેતુ જે રીને સિદ્ધ થયો છે, એવી
 રીને ધીમતા અવગતા હેતુ ભવક થવા મુરકલ છે. જે મદુરમુનિ, આ
 જન્મમાં તમારા જેવું શુદ્ધ પ્રવર્તક રક્ષાને જેન મુનિઓ વિરક્ષા છે.
 જે તમારા જેવા રક્ષક જનમુનિ થાય, તે ભાસ્વરૂપમાં આદ્યત ધર્મનો
 તથા વીરશાસનનો મદુર ઉદ્ધાર નહીં. એવો ઉદ્ધાર કરવાને માટે
 કયો સમય પ્રાપ્ત થશે. એ આગા આપણા દેશમાં સરદા કેવલ થયા
 કર છે. જે પવિત્ર આવાર, કદ તેવો હોવા થવા અશક્ય છે. પણ આ-

દીનુમરી પ્રશ્ન.

જાણે દેશકાળ પ્રમાણે ને ઉત્તમ આચાર જૈન શાસ્ત્રમાં દર્શાવ્યા છે, તે પ્રમાણે ચાકી જૈન મુનિઓએ પોતાનું પ્રવર્તન કરે, તોપણ વપારે સારું છે. વર્તમાનકાળે તો થતું જૈનમુનિઓમાં બધે વિપરીત ભાવ દેખાય છે. પ્રમાણે જૈનમુનિઓ આદિન લેવું તે એક મુખી ઇંગ્લી ગણે છે. અને તેમાં અનગાર ધર્મનો આગમ કરી સામાન્ય ધર્મનું એવન કરે છે. કેટલાએક તો માત્ર જૈનમુનિના વેળે ધારણ કરી શુદ્ધરથના જેવું પ્રવર્તન કરે છે. તે મહામુનિ, આપ જોવા શુદ્ધ જૈન મુનિ પાસે દેવતાં પજુ લક્ષ્મી ઉપસ થાય, તેવો દેખાવ જૈનમુનિઓના પ્રવર્તનમાં જોવામાં આવે છે. જૈનમુનિઓના મુનિવેશમાં પજુ રહેગુણનાં દર્શન થાય છે. બાકી અને કેમકે એવા ઉચ્ચી જાતના મહત્ત્વોથી મુનિના અંગ દેખાય છે. તેમ જ પાસે ઉચ્ચી જાતની કાંમકા, ગુંદર મુજાદર ઓપો અને નવરંગિન પાગલો આવી પડે છે. કાંઈપજુ દક્ષી જાતનો પદાર્થ તેમને મળતો નથી. તેમના જ્ઞાનના સાધનો પજુ ઉચ્ચી જાતના સંપાદિત થાય છે. ગુંદર નક્કીકાર પુસ્તકો અને પુસ્તક બંધતોથી તેમના જ્ઞાન મંદિર થાય છે. તેમને વાસ કરવાના ઉપાયો એક ગુંદર દર્શક મંદિર બની ગયાં છે. રંગિન, કાઠરાગા કાંકો, મુકામકા સફાઈકાર પાટો, નવરંગિન કેમકે ચાકો અને ઉચ્ચી જાતના શીશમના કાઠો તેમના ઉપાયની ભૂમિને મુશ્કેલી કરે છે. આ કેવો અનાચાર? એવું જ નહિ પજુ તે મુનિઓના ઉપાયો એક દંપતી પેટીના જેવા થઈ પડ્યા છે. ત્યાં જુએમાં રોગામયે સારકો મુખાસ્ત્રોની જેમ મુનિઓની મેચમાં ઉભાને ઉભા રહે છે. નિયમસર મધ્યાહન પંચ લખાય છે વિદેશમાંથી વિવેક જાતની કામગીરી મગાવવામાં આવે છે. મુનિઓને મનમથલી સીને ખરીદાય છે. અને ભજુવાને રાખેલા શાસ્ત્રીઓ. નિયમસર કામ કરવા દાનર રહે છે. ઉચ્ચી ઉચ્ચી જાતના આદરનો ઉપાય થાય છે. શરીરને માત્ર આપનાર મુખથી તેણીનું મર્તન થાય છે. અને નાશકોને જેમ ખમાખમા પુત્રમાં આવે છે. તેમ તેમને જેલ જેલ સાચા પુત્રમાં આવે છે.

આવે એ અનાચારે છેલ્લું ને અનાચારમાંથી જૈન મુનિઓનો ઉદાર મરણે મેં જા બાજુર ઉપર બજાર પાડ્યું કરેલો છે. આ બાજુર ઉપર વિચનના મુનિઓને દર્શકો લેવના ઉપદેશનું શિક્ષણ આપવાનો મહા પ્રયત્ન કર્યો છે. મારો ને મહા પ્રયત્ન કરેલો અં.

શે સફળ થયો છે. એ વાત તો જ્ઞાની મહારાજ જાણે, પણ જે કાંઈપણ પ્રયાત્ન કર્યો છે, તે થોડે ધણે અંગે પૂરું સફળ થવાની મને આશા રહે છે. હે મુનિ, મેં જે કાંઈ ઉપદેશ આપ્યો છે, તે દશવૈકલ્પિક કમૂચનો ઉપદેશ આપ્યો છે, અને તે મારો ઉપદેશ સફળ થાય, એવી મારી શાસન દેવતા પ્રત્યે પ્રાર્થના છે. હે મુનિ મુખાવિજય, કેટલેક રથ જે ઉપદેશ કરતાં મેં તમારું નામ આપ્યું છે. અને કેટલાએક મુનિઓ તે દશવૈકલ્પિકસૂત્રનું અભ્યયન કરવાને તમારી ભક્તિમાળા પૂરું કરેલી છે. મને પૂરું વિશ્વાસ છે કે, જે ઉપદેશાર્થી મુનિઓ તમારી પાસે સૂત્રનું અભ્યયન કરવાને આવશે, તેઓને તમે અવશ્ય જ્ઞાનદાન આપવાને તૈયાર થશો. કારણકે, તમારા જેવા પવિત્ર મુનિઓ સર્વદા પરોપકાર કરવામાં પ્રીતિવાળા હોય છે. હે મહામુનિ, આજે તમારા દર્શનથી હું અતિશય સંતુષ્ટ થઈ છું. આ ભાગ્યવશ ઉપર મહાજ્ઞ કરેલા આ અવતારનું સાદૃશ્ય આજે પૂર્ણ રીતે થયું. આજે મારું દિવ્ય સ્વરૂપ પૂર્ણ કળાધી પ્રકાશિત થયું આ લોકમાંથી અદૃશ્ય થાય છે, તથાપિ મારું ભાવસ્વરૂપ આ જગતમાં દેશકાળને અનુસરીને દૃશ્ય રહેવાનું છે. હું દ્રવ્યરૂપે અદૃશ્ય છું. તથાપિ ભાવરૂપે અદૃશ્ય થઈ શકું તેમ નથી. જ્યાંનું હી મા જગતમાં રીંગ મનને. પ્રકાશ પડશે, જ્યાં મુઘી વીર વાળીના વિલાસ કેટલાસ પાંચા કળે, અને જ્યાંમુઘી જે ન પ્રજા પવનપ્રભાકરો. સ્વરૂપનું સ્વરૂપ જરી પોતાના આવક જીવનનું સાદૃશ્ય કરના કેવું ને ન. આનું હી ન રીક્ષાસ્વરૂપ ભાગ ભૂમિના વિશાળ પદ કેવું ભવન હી ન રીક્ષેશ. અને પદ્ય જન મુનિઓ તેને ધારનું કરી પાતાના સ્વનના નવ પ્રમાણ પ્રવર્તેલા પ્રયાત્ન કરશે.

હે મહામુનિ, હવે હું માન કરું ન કેવળને સમાપ્ત કરી મારા મૂલ્ય સ્વરૂપમાં અત્યંતિથ થયું એકે ન. તન નારા સ્વરૂપનું રક્ષણ કરે. અને ઊગ્રતાની પાસે રક્ષણ કરાવે. મ મારે કલાય પૂરું કયું છે. આ ચિકનળ કાળમાં મારી દિવ્ય ન જા જો નેવી ચાલી નથી. મારું દિવ્ય શાસન તેના સામર્થ્ય પ્રમાણ સ્વ સ્થળે પ્રસાર પામ્યું નથી. તથાપિ જે કાંઈ થયું છે, તે દેશકાળને અનુસરીને ચોખ્ખું થયું છે.

દીશકુમારીનું આજું અસરકારક અને વર્ધિત ભાવણ સાંભળી મુનિ મુખાવિજય અતિશય આનંદ પામી ગયા, અને તેઓ પોતાના

પ્રમોદથી બંધપૂરે ઘડ વિચાર કરવા લાગ્યા—“ અહા! મહા-
 કાકુમારી કહે છે, તે અક્ષરશઃ સત્ય છે. વર્તમાનકાળે પ્રમાદી
 (એવું) પ્રવર્તન તેવું જ છે. ભારતવર્ષમાં લેધર્મભ્રાજના સર્વે-
 કાય છે. જેની સમાન કેવ. ગુરુ તથા ધર્મના તત્ત્વો બીજી કોઈ
 ભાવનામાં રહેલાં નથી. અને જેના જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્ર-
 િ સર્વોત્કૃષ્ટ મત્રાય છે, એવા જનવર્ધની પવિત્ર દીક્ષા લેવ પડી
 અનાદર બતાવનારા જનમુનિઓએ ઘણા ગંભીર વિચાર કર-
 ટે. જે મુનિઓ પ્રમાદને વરા થઈ તેવો વિચાર કરતા નથી. અને
 િ શુદ્ધ ચારિત્રમાર્ગને મંજિત કરવા તત્પર થાય છે, તેઓ ખરે-
 ખારું ધર્મની હીલના કરાવે છે. પૂર્વના ઉપકારી મહુપિઓએ
 િ પરિવારના ઉદ્ધારને માટે દશવૈકલિક જેવા આચાર દર્શક મં-
 િ તેમને સદાચારનો પાંચગ માર્ગ દર્શાવ્યો છે, તે છતાં તેઓ પ્ર-
 માદને તે તરફ ઉત્તેજા સખે—એ કેવી મૂર્ખતા કહેવાય? શાસન-
 િતના તેમના તે પ્રમાદને દૂર કરે—આત્મ હૃદયમાં વિચારી મુનિ
 વિષય બોલ્યા. “મહારેવી, આપે આ ભારત વર્ષપર અવતાર
 બ્રહ્મા મુનિમંડળનો મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે. જો આપે અવતાર
 દશવૈકલિકસૂત્ર જેવા ઉગમ મથનો ઉપદેશ ન આપ્યો હોત, તો
 પ્રમાદી મુનિઓની કેવી સ્થિતિ થાત, તે કાંઈ કહી શકાયું નથી.
 િની ઉપદેશમય સુમવાણીએ સર્વ જૈન મુનિમંડળમાં વિશેષ
 નિ આપી છે. પ્રમાદમાં ધરેલા કેટલાએક જૈનમુનિઓ દશવૈક-
 લસૂત્રના રહસ્યને સમજી પોતાના આચાર તરફ પાછા વળે, કેટલા-
 ને પદ્ધતાપ કરી પોતાના મંજિત ધંધ ગણેલા ચારિત્રને નિર્મળ
 ાને પ્રથમ કર્યે અને કેટલાએક દશવૈકલિકસૂત્ર અધ્યયન કરવા-
 તપર થયો.”

આ પ્રમાણે કહી મુનિ મુકાવિજયે મહારેવી દીક્ષાકુમારીને પુનઃ
 ાના કરી કર્મ.—ધર્મેથી આપના પવિત્ર દર્શનથી મને જે અલ્પ
 િ જ્ઞાન થયો છે, તે અવલંબીય છે, તથાપિ આપે મહાનુભાવો અ-
 િય થયા પહેલાં મને કાંઈક કૈનમ દિશા આપવાની કૃપા કરે, તો
 િ પશ્ચિમ જીવનમાં મહાન્ જ્ઞાન મળે, અને તેથી હું મારા અત્ય
 િવનને મુકારી આત્મસાધન કરવાને સમર્થ થઈ શકું.

મુનિ મુકાવિજયના આ વચન સાંભળી દીક્ષાકુમારી સન્નિવળ.

હી જ્ઞાની થયેલો મુનિ રામ દ્વેષના કાયથી વિયયની શૂન્યતા
 છે, એટલે તે ઉદાનો નથી, બેડાતો નથી, અને હજાતો નથી.
 વૃત્તિ અધ્યાત્મ જ્ઞાનની સાથે તટસ્થીન થવાથી તે પાતાના
 ધર્મે સાવધાન રહે છે. તેથી તેનામાં વૈરાગ્ય સ્થાપના સદા
 કરે છે. જે સ્થાપના તેના સંયમ બળને વધારનારી થઈ
 રીત તથા ઉચ્ચ, ગુણ તથા દુઃખ, અને માન તથા અપમાનમાં
 તે પુરૂષ ગર્ભ વસ્તુને સંભારતો નથી, અને અનાગત
 ઉચ્છેદો નથી. તે પુરૂષ હૃદયોને છતે છે, ક્રોધનો પરા-
 છે, માન તથા માયાથી ઉપદ્રવ પામતો નથી, અને લોભ,
 વેદથી રહિત છે. પાતાના કરેલા કર્મને બેડનારો તે યોગી
 આત્માને રૂંધી રહેલો છે અને પાતાના સહજ આચારનું
 તે સદા દુરામલથી દૂર રહી ચારિત્રનું એક નિષ્ઠાથી સં-
 કરે છે. તે ચારિત્રના રોચનથી લોકસંજ્ઞાથી મુક્ત થઈ મિથ્યા
 પ્રપચને છાડી દે છે. એટલે તે ખરેખરો શુદ્ધ ધ્યાની બને
 તેનામાં શુદ્ધ ધ્યાનનો યોગ થાય, એટલે તે ધ્યાનરૂપ અ-
 તાના પાપરૂપ દંધજાને દબ કરી નાખે છે. અને તેથી તે શુદ્ધ
 ચારિત્રને ધારણ કરનારો બને છે.

મુનિ મુખાધિષ્ઠ, જૈનમુનિએ આ પ્રમાણે વર્ણવું જોઈએ.
 કારે અનગાર ધર્મ અથવા ચારિત્રધર્મની મહત્તા એ પ્રશ-
 નાં છે. અને તેમાંજ સર્વ પ્રકારની ગારવતા માને છે. સર્વ
 એ બુદ્ધ્યત્વે કરીને પ્રશમ શુભ રાખવો જોઈએ. જૈન અધ્યા-
 માં પ્રશમ શુભની ભારે પ્રશંસા કરી છે. એ પ્રશમ વિશે
 કપાલરૂપ ચારેને કાલુભાવમાં હરાવી નાખે છે. જેવી
 એ પ્રશમ શુભ રાખવાની આવશ્યકતા છે, તેવી રીતે શીંગમુ-
 વવાની આવશ્યકતા છે. શીંગરૂંથી મહાત્મ યોદ્ધા કામદેવરૂંથી
 હરાવી નાખે છે. તે સાથે જો વૈરાગ્યની સેના હાથર હોય તો

કે પવિત્ર મુનિ, આ શિક્ષણ દરેક જૈનમુનિએ પોતાના ધ્યાનમાં તે પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. જે મુનિ પોતાના દૃઢ્યમાં આ શિક્ષા-સ્થાપન કરે અને તે પ્રમાણે વર્તવા પ્રયત્ન કરે, તે મુનિ અવરય ૩૨ જીવનને મુધારવા તત્પર થાય છે, અને પોતાના સંયમમાર્ગને રીતે મુધારી શુભસ્થાનના આરોહણના ક્રમવડે મુક્તિમુદરીના ૩૨ મેહલ મુધી પાહોંચે છે.

મહાદેવી દીક્ષાકુમારીના મુખથી આ પ્રમાણે શિક્ષણ વાણી ગી મુનિ મુધાવિજય આત્મંત સાનંદ વદન થઈ ગયા. તેઓ ની પ્રસન્નતા પ્રગટ કરતા બોલ્યા—મહેદરી, આપે આપેશું શિક્ષણ ઉપયોગી છે. જે કોઈ જૈન મુનિ આ તમારા શિક્ષાસૂત્રને ૩૨તાના દૃઢ્યમાં ધારણ કરે, તે તે અવરય પોતાના આરિયને નિ-કરી સ્વર્ગ તથા મોક્ષનું મુખ સંપાદન કરવાને યોગ્ય થાય. એ પ્રવેશ વાત છે. આટલું કહી તે મહામુનિએ પુનઃ દીક્ષાકુમારીને ના કરી.

હયાધર દીક્ષાકુમારીએ આનંદમય થઈ મુનિ મુધાવિજયના તક ઉપર હાથ મૂક્યો અને તે મધુર વાણીએ બોલી—“મહારાજ મુ-રર, હું હવે મારા મૂળસ્થાનમાં જાઉં છું, તમે તમારો ચારિત્ર શુભ જાન જૈન મુનિઓમાં સ્થાપિત કરજો. બીજા મુનિઓને શુદ્ધ ઉપ-દેશ આપી આહુત ધર્મનો ઉદ્ધોગ કરજો. પ્રમાદને વશ થઈ પડી રહે-રા અને શુભસ્થ આવકોના સંગમાં રહી પોતાના સ્વરૂપને ભૂટી ગ-રા જમિત મુનિઓ ઉપર દયા લાવી તેમનો ઉદ્ધાર કરજો. શુદ્ધ મન, ધન અને કાયા યોગને સમુચિત કરી મારા સ્વરૂપનું જ્ઞાન કરાવજો, ૩૨ જીવન વર્ષના દરેક ક્ષેત્રોમાં વિચરી અધર્મ તથા અનાચારમાં વૃત્ત થપેક્ષી જૈન પ્રજાને પ્રતિબોધ આપી શુદ્ધ માર્ગાનુસારી કરજો. પ્રયુદ્ધ મુનિ, જેવી રીતે તમે તમારા ચારિત્રનો ઉત્તમ હેતુ સમજાવો ઉપયોગ કરવા તત્પર થાઓ છો, તેવી રીતે બીજા મુનિઓને ” કરજો, અને સર્વ મુનિઓના મંત્રિન દૃઢ્યને શુદ્ધ કરવા તથા ૩૨ જીવન વર્ષના દરેક ક્ષેત્રોમાં વિચરી અધર્મ તથા અનાચારમાં વૃત્ત થપેક્ષી જૈન પ્રજાને પ્રતિબોધ આપી શુદ્ધ માર્ગાનુસારી કરજો. તે સાથે એ સૂત્રવાણીના પ્રરૂપક મહોપજારી સર્વજન-કર્મિનું યશોગાન કરાવી તેમના જેવા ઉપકારી તથા લોકોપયોગી થ-

“શ્રાવિકાસુખોદ્ધર્પણ.”

આ પુસ્તક દરેક શ્રીને વાંચના લાયક છે. સ્ત્રીએ કેવી રીતે ધર વ્યવહાર ચલાવવો, તથા તેમાં નડતી અડચણો શાથી દૂર થાય ? એ મુખ્ય બાબત શ્રીને પ્રથમ જાણવાની છે. પોતાનાં બાળકોમાં શ્રીને શી રીતે ઉછેરવાં તથા તેમની મગજ શક્તિ અને શારીરિક શક્તિ શી રીતે વધે ? તેઓને કયે અવસરે કઈ વસ્તુ પઠ્ય છે ? ઇન્ચાર્જ અનેક ઉપાયો બતાવવામાં આવ્યા છે. સગર્ભા સ્ત્રીએ કેવી રીતે જર્મિન ? તથા ગર્ભની કેવી રીતે સંભાળ રાખવી ? આ બાબત સચિત્તર વર્તવિદી છે. બાળકનું શરીર કેમ તંદુરસ્ત રહે ? અપત્ત બનતે તો તેને માટે શા ઉપાયો લેવા ? વિગેરે બિંદકનું બધાન આપેલું છે. આ પુસ્તક યોદ્ધા કીમતે વધારે જાણકારક અવરણ થાય તેવું છે.

પાકુ પુકું - ડા. ૦-૧૦ ૦ કાચું પુકું - ડા. ૦-૮-૦

“નવ ચિ તામગ્નિ,”

વ ન

શમ અને મોહનો સુવાસ.

આ ગ્રંથને એક જાડું પદ્ધતિની રચનામાં આવેલું છે. જેનો જાનકર પાનગ્રંથી વડે નકલ રચી છે. અને તથા મોહને પાત્ર બતાવી ને. પદ્ધતિ પદ્ધતિ, નવ ચિ તામગ્નિ અને શમ નાનાં પદ્ધતિ કરે છે. તે નેક સત્તાના પદ્ધતિ દર્શાવતું કરે છે.

આ ગ્રંથ દ્વારા ૮૦૦૦ પુસ્તકના સ્વાચ્છતા જાણક છે. તેનો જાનકર પાનગ્રંથી વડે નકલ રચી અને તથા મોહને પાત્ર બતાવી ને. પદ્ધતિ પદ્ધતિ, નવ ચિ તામગ્નિ અને શમ નાનાં પદ્ધતિ કરે છે.

પાકુ પુકું - ડા. ૦-૧૦ ૦ કાચું પુકું - ડા. ૦-૮-૦

આ પુસ્તક તત્ત્વેચ્છુને વધારે પ્રિય થઈ પડે તેમ છે, માટે જે
ને મળાવતું હોય, તેઓએ પત્ર લખી જણાવવું.

પાકું પુકું રૂા. ૧—૨—૦

કાચું પુકું રૂા. ૦—૧૪—

“શ્રાવિકા ભૂપણ.”

ચતુર્થ અલંકાર.

આ અલંકાર પહેલાં ત્રણ અલંકાર અમારા વર્ગ તરફથી છપ્ય
પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે અમારી શ્રાવિકા જ્ઞેનોને અલંકારની જેમ નિ
યમ પડ્યા છે. જેમ તેમની ખરીદીપરથી સિદ્ધ થઈ શકે છે.

આ ચતુર્થ અલંકાર માટે પણ શ્રાવિકા જ્ઞેનો તરફથી આ
પૂર્વક સમાચાર મળવાથી આ અલંકાર છપાવવાની અમેને ફરજ પડી
શ્રાવિકાએ કેવી રીતે ગૃહસ્થવધાર ચલાવવો? તથા તેમાં ના
અશ્યજોને દૂર કરી પોતે કેવી રીતે શુદ્ધ થઈને રહેવું? ઇત્યાદિ બ્ય
હારિક માથે ધાર્મિક બોધ નાગી રીતે રજાવેલ છે, જે કથા પ્રમગ
આવવાથી અતિ ઉપયોગી અને નિમિત્ત સાબિત થાય છે.

જેમ શ્રાવિકાએ ગુણાદિના અલંકારો માં માદિત થઈ શ
કે છે. તેમ આ અલંકાર વચાનુ કેન્દ્રથી અગત્ય વાચન કરવા
તે કરવા વિશેષ રાગ કેન્દ્ર વચ, તેના વિષયો મથન કરવા
આવ્યા છે.

આશા છે કે, જેમ અન્ય અલંકારો ખર્ચવામાં શ્રાવિકા જ્ઞે
ઉત્તરોડી અને છે. તેમ આ નવ, દ્વિતીય અને ત્રીજા અલંકાર
મથાવી પેનાના મનુષ્ય છવનને કૃતાર્થ કરશે.

મથાવાનું કેન્દ્ર

શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ

પાણીનાળુ

શા. મેવજી હીરજી જૈન બુકરેસર

બાન અલર—મુંબા

